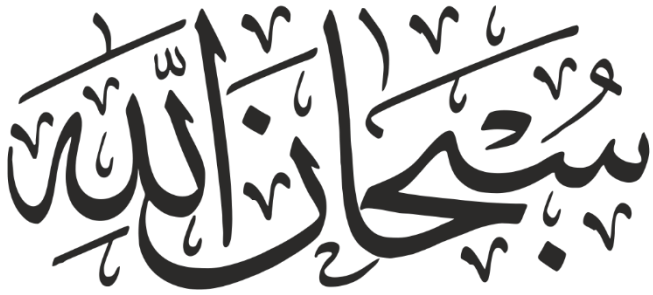
MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

SUBHÂNALLAH

TESBİH - TAHMİD - TEKBİR - TEVHİD

Subhânallâhi velhamdulillâhi
ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber.
Ve lâ havle ve lâ kuvvete
illâ billâhil aliyyil azîm

Editör - Sorumlu:
Serhat KAN

Basım Tarihi:
2025

ISBN: 978-625-95756-4-3

İKRA TV ve ERDEMLİ İNSAN YETİŞTİRME DERNEĞİ İLETİŞİM
Galaba Mahallesi Çubuk Cad. No: 89 Kat:1
Akyurt / ANKARA
Tel: 0850 304 55 64 - 0312 336 70 48
Web: www.ikratv.com - www.erdemliinsan.org.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 3

TAKDİM 7

1.Bölüm 11

2.Bölüm 37

3.Bölüm 59

4.Bölüm 85

5.Bölüm 107

6.Bölüm 131

7.Bölüm 153

8.Bölüm 181

9.Bölüm 199

10.Bölüm 225

11.Bölüm 245

12.Bölüm 275

13.Bölüm 293

14.Bölüm 319

15.Bölüm 347

16.Bölüm 371

17.Bölüm 397

ÖNSÖZ

“Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih etmektedir; çünkü O, Azîz'dir, Hakîm'dir (bütün şeref ve kudretin sahibi olan, her işinde hikmet ve hayır olandır).”

Hadîd /1

Bizleri kendisine âbd olacağımız vasıfta yaratan ve her anda onu tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz için bize imkânlar, fırsatlar veren Allah’a hamd olsun; çünkü Allah Subhân’dır, Hamîd’dir, Mutekebbir’dir, Vahid’dir, Ehad’dır.

Selat ve selam; Allah’ın nebîlerinin, resullerinin, Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) Efendimiz’in, onun ehl-i beytinin, ashabının, Mürşid-i kâmillerin, bütün irşad ehlinin, mü’min ve mü’minatın, müslim ve müslimatın üzerine olsun.

İster mü’min ister gayrimüslim olsun hiç fark etmez, bütün insanlar hayatı boyunca tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid hâlindedir; çünkü herkes mutlaka bir şeyleri sever. Sevdiğini de mükemmel görüp tesbih eder, övgüye layık görüp tahmid eder, büyük olarak görüp tekbir eder ve sevdiğinden başkasını görmez, böylelikle de onu tevhid eder. İstisnasız herkes hayatı yaşarken bir şeyler için bunları yapar. Bu yüzden tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeyen hiç kimse yoktur.

Allah, insanı rabbini tesbih edecek vasıfta yaratmıştır. İnsan da ister rabbinin fıtratına yazdığı bu vasıfla rabbini hamd ile tesbih eder isterse de başka şeylerin peşinde koşar ve onları tesbih eder. Bu konudaki tercih tamamen insana aittir.

"Ey iman (ettiğini iddia) edenler! Allah'ı (dilinizle ve kalbinizle) hatırlay(ıp an)arak çokça zikredin! Ve O'nu sabah akşam tesbih edin!"[1]

Allah, rabbini tesbih etmeyi kuluna emretmiştir; çünkü insanın yaratılma gayesi Allah'a âbd olmaktır. Âbd olmak da ancak Allah'ı tesbih etmekle mümkündür. Onun için rabbini tesbih edenler yaratılma sebeplerini gerçekleştirip Allah'a âbd olmuş, etmeyenler de her kimi tesbih ediyorlarsa ona âbd olmuştur.

Allah'ı layıkıyla tesbih etmek hiç kimse için mümkün değildir. İnsan, rabbini ancak gönlü, marifeti ve imanı kadarıyla tesbih edebilir; çünkü yaratılan kul, yaratanını asla bütünüyle tanıyamaz. İnsan; Allah'ı, El Esmâu'l Husnâ'sından, sıfatlarından, efâlinden, işlerinden ne kadar tanıdıysa o kadar iman etme, rabbini tesbih etme ve hamd imkânına sahip olur. Tesbih edince de meleklerin tesbihiyle tesbih etmiş olur ki işte insan ancak böyle olduğunda meleklerin secdesine layık olur; ama Allah'ı tesbih etmezse hiçbir şey olmaz! Bu nedenle kim rabbini ne kadar tesbih ederse secdeye de halife olmaya da o kadar layıktır. Biri rabbini yüzde bir tesbih ediyor, hamd ediyorsa, bu durumda yüzde bir kadarıyla meleklerin secde ettiği kul olmuş, halife olmuştur. Biri de yüzde yüz tesbih ediyorsa o da kâmil manada halife olmuştur; ama yine de "ben Allah'ı layıkıyla tesbih ettim, ona hamd ettim, şükrettim, tevekkül ettim, rabbimi tekbir ettim, tevhid ettim" diyemez. Burada bile yine ancak gönlü kadarıyla rabbini tesbih etmiştir.

Allah'ı onun emrettiği gibi tesbih etmenin tek yolu Allah'ın sıfatlarına şahid olmaktır. Allah'ın sıfatlarına şahid olmak için de Allah'ın her işinde subhân olduğuna, övgüye layık olduğuna, ekber

[1] Ahzâb /41-42

olduğuna, ilâh olduğuna, âlemlerin rabbi olduğuna iman etmek ve hayatı bu şekilde yaşamaya çalışmak şarttır. Diğer türlü tesbihimiz yalnızca dilimizde kalır.

Biz de rabbimizi sıfatlarından nasıl tanıyacağımızı ve rabbimizin bütün işlerinde, tecellilerinde tesbihe, hamda ne kadar layık olduğunu anlayabilmek için Subhânallah sohbetlerini yaptık. Öyle ki rabbimizin fiillerine, isimlerine, sıfatlarına iman edip şahid olalım ve hayatımızı rabbimizin istediği gibi tesbihle, tahmidle, tekbirle ve tevhidle yaşayabilelim.

İnşallah Subhânallah sohbetleri bütün kardeşlerimizin efâl, esmâ ve sıfat perdelerinden geçmelerine ve yeryüzünde rabbini hamd ile tesbih eden halifeler olmalarına vesile olur, rehber olur.

TAKDİM

“Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır).”

Haşr /23

Allah’ın, bütün isimleri kapsayan en öndeki sıfatı subhânallahtır. Allah subhândır ve her bir ismi ile subhândır, noksanlıktan, eksiklikten beridir. Allah’ın istisnasız her işi, her tecellisi, her muamelesi kemalat üzeredir, kâmildir, mükemmeldir. Her ne kadar bunu dil ile söylemek kolay olsa da buna iman etmek çok zor bir şeydir; çünkü insan buna iman etmiş olsaydı, yaşadığı hiçbir olayda Allah’a itiraz etmez, “neden böyle oldu, neden Allah falancaya şöyle muamele etti de bana böyle muamele ediyor” demezdi. Her anda Allah ile muhatap olduğunu bilir ve Allah’ın kendisine yaptığı her muamelenin subhânlığından tecelli ettiğini anlardı. Onun için de ne yaşarsa yaşasın fikir beyan edemez, sadece “sen subhânsın ya rabbi” derdi.

Allah’ın Subhân ismi ve sıfatları bir kula tecelli ederse o kul, rabbine karşı haşyet ve edep sahibi olur. Bu haşyeti ve edebi de ona aşkı kazandırır. Böylelikle kul yaşadığı her imtihanda haşyet ve edeple huzurda başını secdeye koyar, hiçbir şekilde isyan etmez, itiraz etmez, feryad etmez, tam tersine rabbine bütünüyle teslim olur, güvenir. “Rabbim benim vekilimdir, o benim adıma hangi hükmü verirse ben onu kabul ediyorum” der. Kul bu tevekkülde olunca rabbi de onun vekili olur, kefili olur. Artık her konuda Allah onun adına hüküm verir, onun verdiği bütün hükümler de kul için mutlak hayırdır, mutlak rahmettir.

Bir mü'min, bir Müslüman hayatı yaşarken ya rabbini tesbih eder ya rabbine hamd eder ya rabbini tekbir eder ya da rabbini tevhid eder. Hiçbir mü'min bu dört hâlin dışında olamaz. Ne yaparsa yapsın, neyi anlarsa anlasın ya onun üzerinden rabbini tesbih eder ya rabbine hamd eder ya rabbini tekbir eder ya da tevhid eder. Diğer bir ifadeyle yaşadığı her olayda ya "subhânallah" der, ya "elhamdulillah" der, ya "Allah u ekber" der ya da "lâ ilâhe illallah" der. Mü'minin her zaman bu tesbihlerden birinde olması, diliyle söylemese bile gönül itibariyle bu hâlde olması gerekir. Her durumda bu tesbihlerden birinde olacak ki sürekli iman dairesinde olsun, hayata, varlığa, olaylara bakarken imanı ile bakmış ve her şeyi imanı ile okumuş, anlamış olsun.

Şayet bunun dışında olursa karanlıkta kalır ve hakikati örtmüş olur. Hakikati örtmek de küfürdür. Kulun bu tehlikelere düşmeyip Rabbinin huzurunda iman ile, tesbihle durması için manevi bir yolculuk gerekir ki bu yolculuk da ancak Mürşid-i kâmile tabi olmakla mümkündür. Kul, Mürşid-i kâmille beraber yolu yürüyünce; şehadet âleminden, melekût âlemine, oradan da ceberût âlemine çıkıp Allah'ın sıfatlarının tecellisine şahid olup şehadet edince, aradaki perdeler kalkar ve bütün âlemlerden Allah'ı tesbih eder, tahmid eder, tekbir edip tevhid eder.

İnşallah kardeşlerimiz Subhâllah sohbetlerini gönüllerini açarak okuduklarında hayatı yaşarken rablerini nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeleri gerektiğini anlayacak ve Allah'ın her muamelesinin saf hayır, saf rahmet, saf güzellik olduğunu görecek, böylelikle rabbinin her işinde subhân olduğuna, övülmeye layık olduğuna, tek büyük olduğuna ve ondan başka ilâh olmadığına şahid olup şehadet edecekler. Böylelikle rabbini tesbih

eden, tahmid, eden, tekbir ve tevhid eden, Allah'a âşık, veli kullar hâline gelecekler inşallah.

1.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi; isimlerinden, sıfatlarından, vahyinden tanımak için yeni bir sohbete başlıyoruz. Yeni sohbetimizin ismi "Subhânallah" sohbetleridir. Bu sohbetlerimizde tesbihi, tahmidi (hamdı), tekbiri (Allah u ekberi) ve hepsinin toplamı olan lâ ilâhe illallahı; yani tevhidi anlamaya çalışacağız inşallah.

Tesbih nasıl yapılır ve rabbini kimler tesbih eder ya da rabbini kimler tesbih etmez? Hamd nasıl yapılır ve kimler rabbine hamd eder ya da kimler rabbine hamd etmez? Allah "rabbini tekbir et"[1] diye emretmiştir. Peki, tekbir nasıl yapılır, kimler rabbini tekbir eder ya da kimler rabbini tekbir etmez? Hepsinin toplamında tevhit vardır, vahdet vardır. Öyleyse hayatımızı tevhitte durarak nasıl yaşayabiliriz? İşte, bu soruların cevabını "Subhânallah" sohbetleri boyunca öğrenmeye, anlamaya çalışacağız inşallah.

"Subhânallah" sohbetlerimizde hep beraber önce tesbihi anlamaya çalışacağız; çünkü Allah'ı tesbih edersek Allah'ın hayatımız üzerindeki takdirini, emrini, hükmünü de tesbih eder, yaşadığımız her olay karşısında "rabbim ne yaparsa yapsın her işinde subhândır, eksiksizdir, hatasızdır, kusursuzdur. Rabbimin bütün işi kemalat üzeredir, kamildir, mükemmeldir, dengededir ne bir eksik ne de bir fazladır" deriz.

Rabbimizi hayatımız üzerinden böyle tesbih edersek karşılaştığımız hiçbir imtihana itiraz edemeyiz; çünkü rabbimizin

[1] Muddessir /3

bize olan her muamelesinin saf hayır, saf rahmet olduğuna iman etmiş, rabbimizden emin olmuş oluruz. Böyle olunca da rabbimizin muamelesi karşısında asla fikir beyan etmeyiz ve rabbimiz nasıl yapmamızı emretmişse sadece öyle yapmaya çalışırız.

İsterseniz sohbetlerimize giriş yapmak için tesbihi, tahmidi, tekbiri ve tevhidi kısaca anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Tesbih "subhânallah" demektir. **Fe sebbih bi hamdi rabbike vestagfirh:**[2] "Rabbini hamd ederek onu tesbih et ve ondan mağfiret dile." Rabbini hamd ile tesbih et ve tesbih edemediğin, hamd edemediğin her hâline istiğfar et.

Subhânehu ve teâlâ ammâ yasifûn:[3] "O, Subhân'dır (her türlü noksanlıktan münezzehtir) ve onların vasıflandırmalarından çok yücedir." Allah onların vasıflandırmalarından beridir, münezzehtir, subhândır, yücedir. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[4] "Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır)." Allah onların şirk koşmalarından münezzehtir, beridir.

Allah'ın isimleri farklı, sıfatları farklıdır. Subhân, Allah'ın isimlerinden, El Esmâu'l Husnâ'sından değildir, sıfatlarından bir tanesidir.

Peki, isimle sıfat arasındaki fark nedir?

Sıfat, bütün isimleri birden kapsar. Örnek vermek gerekirse; Allah subhândır; ama her bir ismiyle subhândır. Aynı şekilde Allah El Hâmid'dir; ama her bir ismiyle hamiddir ve hamda layıktır. Allah

[2] Nasr /3
[3] En'âm /100
[4] Haşr /23

El Kebîr'dir, Ekber'dir. Her bir ismiyle tekbir edilendir. Allah sadece bir ismiyle değil her bir ismiyle tek büyük olandır. Bununla beraber Allah'ın isimlerinin tecellisinde bir sınır vardır; ama sıfatlar bütün isimleri içine aldığı için her bir isimde tecelli ederler; yani Allah birine Rahîm ismiyle tecelli ettiğinde subhân olarak tecelli eder. Onun rahmeti hiçbir insanın ya da varlığın rahmetine benzemez. Aynı şekilde Hâmid olarak tecelli eder ve bu rahmet tecellisi övgüye layık olacak şekilde olur.

Evet, tesbih "subhânallah" demektir, dedik. "Subhânallâhi ve'l-hâmdu lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber" zikri tesbihin tamamıdır. Bu zikir "subhânallah, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah, Allah u ekber" tesbihidir ve bunların her biri Allah'ın sıfatlarıdır. Zaten tesbih namazı kıldığımızda dört rekâtta toplam üç yüz defa bu tesbihi okuyarak rabbimizi tesbih etmiş, tahmid etmiş, tevhid etmiş, tekbir etmiş oluruz.

Tesbihi, tahmidi ve tekbiri yaptığımızda üçünün toplamı olarak rabbimizi tevhid ederiz. Böyle olunca gerçek manada "lâ ilâhe illallah" diyebiliriz.

Tesbihi, tahmidi, tekbiri ve tevhidi kendi hayatımız üzerinden anlayınca Allah'ın bizden nasıl tesbih etmemizi istediğini de anlamış oluruz.

Nasıl?

İnsanın, hayatı yaşarken bir gayesi vardır. Herkes gayesi uğruna bir şeylerin peşinden koşar, çaba, gayret sarf eder. Konuşurken gayesini konuşur, düşünürken gayesini düşünür, hayal eder, onun için projeler gerçekleştirir. Amacı, gayesi olmayan hiçbir insan yoktur. Her ne kadar herkesin kendine göre bir amacı olsa da Allah amaç olarak âbd olmayı beyan etmiş ve

insana “ben seni sadece bana âbd olman için yaratmışım. Senin dünya hayatındaki tek gayen bana âbd olmandır”[5] buyurmuştur.

Eğer Allah bizim için gaye olarak âbd olmayı takdir etmişse bu durumda âbd olmayı doğru anlamamız gerekir; çünkü doğru anlamazsak bu defa peşinden koştuğumuz şey neyse ona âbd oluruz. İnsan neyi severse imanı odur ve neye iman etmişse âbdliyetliğini ona yapar. Bu yüzden insan ancak sevdiği şeyi tesbih eder, över, tekbir eder, bir tek büyük olarak onu kabul eder. Bunun neticesinde ise devamlı sevdiği şeyin büyüklüğünü anlatır.

Dediğim gibi; herkesin bir amacı, davası vardır. Kiminin amacı, davası ebedi hayatıdır, Allah’ın rızasıdır; kiminin dünyadır. Kiminin de kendine göre farklı putları vardır ve onları kendine dava edinir.

Birinin davası ebedi hayatı ve Allah’ın rızası değilse, onun davası bâtıl bir davadır; ama buna rağmen o da kendi davasını tesbih eder; yani davasında hiçbir eksiğin, kusurun bulunmadığını söyler. Davasına hamd eder, davasını över. Davasını tekbir eder; insanlara kendi davasını tek büyük olarak takdim eder. Davasını tevhid eder ve “tek dava budur” der. Bunları yapınca davasını tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmiş olur, dolayısıyla ister farkında olsun ister olmasın davasını Allah’ın önüne koymuş olur.

İnsan, davasını Allah’ı sever gibi sever, Allah’ı tesbih eder gibi tesbih ederse Allah’a değil davasına âbd olmuş ve davasını put edinmiştir. Bu sadece dava için geçerli değildir. Biri herhangi bir şey ya da bir başkası için “bu noksansızdır, eksiksizdir, kusursuzdur, en büyüktür” dediğinde Allah’ı tesbih, tahmid, tekbir eder gibi onu tesbih etmiş, tahmid etmiş, tekbir etmiş; yani ona âbd olmuş olur.

[5] Zâriyât /56

Bu duruma düşmemek için gerçek manada tesbihi, tahmidi (hamdı), tekbiri nasıl yapacağımızı ve hepsinin toplamında rabbimizi nasıl tevhid edip "lâ ilâhe illallah" diyeceğimizi rabbimizin bize anlattığı, öğrettiği gibi anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Genel olarak baktığımızda ümmetin düştüğü çukur, dünyayla ilgili olan çukurdur. Ümmetin tekbir ettiği şey genel olarak dünyalıktır. Örnek vermek gerekirse; "para her şeydir, insanın şerefidir, namusudur, haysiyetidir, huzurudur, mutluluğudur, saadetidir" derler. Hatta bununla da kalmaz, "parayla ahiretini bile kazanırsın" derler. Böyle söyleyenler dünyalığa tapmıştır. Putları dünya olmuş, para olmuş, mal, mülk, servet olmuş, mevki, makam ya da nefislerinin arzuları, istekleri olmuştur. Dünyaya taptıkları için de onu tesbih eder, över, tevhid eder, tekbir ederler. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ben ümmetimin benden sonra puta tapacağına ihtimal vermiyorum (putu karşılarına dikip ona secde edeceklerine ihtimal vermiyorum) ama dünyaya tapmalarından endişe ediyorum"*[6] buyurmuştur.

Baktığımızda genel olarak insanlar dünyaya taparlar. Pek az insan dünyaya tapmaktan kurtulur. Birçoğu cehaletinden dolayı dünyanın peşinden giderken bazısı da dünyanın fani olduğunu ve rızkı Allah'ın takdir ettiğini anladığı hâlde nefsine güç yetiremez, Allah'a güvenip tevekkül edemez. Bu nedenle dünyaya, dünyalığa tapar; ama sebep ne olursa olsun dünyayı Allah'ın önüne koymuş ve onu put edinmiştir.

İnsan, Allah'ı tercih etmek yerine başka bir şeyi tercih ediyorsa o tercih ettiği şeyi kendisi için büyük görmüş ve onu tekbir etmiş demektir. Büyük görmeseydi onu Allah'ın yerine tercih edemezdi. Bu yüzden kim kendisi için neyi tercih ediyorsa

[6] Buhârî, Cenâiz, 78; Buhârî, Menâkıb, 25

onu büyük görmüş ve ona “olmazsa olmaz” demiştir. Onu büyük gördüğü için de ona hamd eder, onu tesbih eder ve onu alıp Allah’ın önüne koyar.

Her birimiz kendimize baktığımızda Allah’ı mı yoksa başka şeyleri mi tercih ettiğimizi anlarız. Allah’ı mı yoksa başka şeyleri mi tesbih ettiğimizi anlamanın çok kolay bir yolu vardır. Kendimize dönüp bakalım; gün içerisinde en çok Allah’ı mı yoksa başka şeyleri mi anlatıyor, övüyoruz? Kısacası hayatımızı neyin uğruna yaşıyoruz? Hayatımızı neyin uğruna harcıyorsak ve gönlümüz genel olarak neyle meşgulse bilelim ki Allah’ı değil onu tercih etmişiz, tesbihimizi de ona yapıyoruz demektir.

Tesbih, tahmid, tekbir ve tevhidin hepsi bir bütündür ve her biri rabbimizin vasıfları, sıfatlarıdır. Biz de Subhânallah sohbetlerimizde bunların hepsini anlamaya çalışacağız ki Allah’tan başka şeyleri tesbih etmeyelim, övmeyelim, tekbir ve tevhid etmeyelim.

Allah’ı subhân olarak kabul etmezsek subhânlığı Allah’tan alıp yaratılmış bir varlığa verir, onu ilâh edinir ya da onu Allah’ın subhânlığına ortak ederiz. Allah’ın subhânlığına başka bir varlığı ortak etmek ne demektir?

Ümmet olarak düştüğümüz bir hatadan örnek vereyim. Mesela “Allah subhândır; ama peygamberler de subhândır. Hepsinin ismet sıfatı vardır ve hiçbiri hata yapmaz. Peygamberlerin hepsi hatasız, kusursuz, eksiksizdir” dediğimizde peygamberleri Allah’ın subhânlığına ortak etmiş oluruz. Hâşâ! Peygamberler hiç subhân olur mu! Elbette ki peygamberlerin hepsi Hz. İnsandır, Allah’ın isimlerinin üzerlerinde kâmil manada tecelli ettiği, Allah’ın yeryüzündeki halifesi, sevdiği, razı olduğu kullardır; ama onlar da Allah’ın yarattığı kuldur, beşerdir ve hataya, yanlışa düşmüşlerdir. Onun için asla subhân olmazlar, Allah’ın ortağı olmazlar! Yaratılmış biri hiç subhân olur mu! Hâl

böyleyken bazıları sırf peygamberi örnek almamak için onu beşer olmaktan çıkarır ve "onda ismet sıfatı (hatadan münezzeh olma, hata yapmayan sıfatı) vardır" der. Böylece farkında olsun ya da olmasın peygambere "subhân" der.

Allah'ın beyan ettiği üzere hepimiz peygamberlerin eksikleri, yanlışları olduğunu ve Allah'ın onlara "burada şöyle yanlış yaptın, şu yanlışını düzelt" buyurduğunu biliyoruz. Âyetlere baktığımızda Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de "neden öyle yaptın, bir daha yapma"[7] demiştir. Allah, peygamberin yanlışını vahyinde haber verip düzelttiği hâlde bazıları peygamberi öyle bir över ki bu övgüsüyle ona "subhân" der ve ona hamd eder. Bunu da sevgisinden dolayı yaptığını zanneder; ama bu tavrıyla peygamberi Allah'a şirk koşar.

Oysaki sizin övmeniz gereken sadece Allah değil miydi! Madem öyle sadece Allah'ı övün. Peygamberi de rablerine olan kulluklarından dolayı âbd olarak översiniz. Zaten Allah onları övmüş, siz onları övseniz ne olur, övmeseniz ne olur; ama madem peygamberleri öveceksiniz bari Allah'ın övdüğü gibi övün. Yoksa peygamberi övgüde aşırı giderseniz onları Allah'ın övdüğünden daha fazla övmüş olursunuz ki o zaman da sınırı aşarsınız.

Müşrikler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hakkında ne diyorlardı?

Ve kâlû len nu'mine leke hattâ tefcure lenâ minel ardı yenbûâ: "(Müşrikler) Dediler ki: Bize yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla iman etmeyiz! **Ev tekûne leke cennetun min nahîlin ve inebin fe tufeccirel enhâre hılâlehâ tefcîrâ:** "Veya senin hurmalardan ve üzümlerden (oluşan) bir bahçen olmalı da onların arasından gürül gürül nehirler akıtmalısın!" **Ev tuskıtas semâe kemâ zeamte aleynâ kisefen ev te'tiye billâhi vel melâiketi kabîlâ:** "Yahut iddia ettiğin gibi göğü üzerimize parça

[7] Abese /1-11, Ahzab /37, En`âm /106

parça yağdırmalısın veya Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin (ki onları görelim)." **Ev yekûne leke beytun min zuhrufin ev terkâ fîs semâ:** "Yahut da altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın!" **Ve len nu'mine li rukıyyike hattâ tunezzile aleynâ kitâben nakreuh:** "Bize (oradan) okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığına da asla iman etmeyiz." Allah da onlara cevap verir. **Kul subhâne rabbî hel kuntu illâ beşeren resûlâ:**[8] "De ki: Rabbim Subhân'dır (her türlü noksanlıktan münezzehtir). Ben (size) resul olarak gönderilen bir beşerden başka bir şey miyim (ki bu söylediklerinizi bende olsun)?"

Yani "benim rabbim subhândır. Bu işleri yapacak olan sadece odur. Diğer türlü ben de sizin gibi bir beşerim, gücüm hiçbir şeye yetmez. Güç, kuvvet sahibi olan bir tek Allah'tır. O nasıl dilerse öyle yapar. Ben yalnızca Allah'ın resulüyüm ve rabbim bana neyi vahyetmişse onu anlatırım. Allah dilemedikçe ne göğe çıkmaya ne bir kitap indirmeye ne evimin altından olmasına ne de başka bir şeye gücüm yeter. Siz benden bunları istemekle bana subhânlığı vermiş oluyorsunuz. Hâşâ! Subhân olan benim rabbimdir. Ben subhân değilim! Eksiksiz, kusursuz değilim. Ben beşer bir resulüm" de, buyurdu. Bizim de Allah'ın beyanı üzere peygamberleri Allah'ın övdüğü gibi övmemiz lazım ki sonra hiç farkında olmadan peygamberlere "subhân" demeyelim ve onları Allah'ın subhânlığına ortak etmeyelim.

Peygamberlere nasıl subhân dendiğini anladık. Allah'ın Subhân sıfatına peygamberleri ortak edenlerin yanında bir de kendine "subhân" diyenler vardır. Onlar da kendilerini eksiksiz görenlerdir. "Ben yanlış yapmam, eksik yapmam. Hep doğru yaparım, güzel yaparım" diyenler kendilerine "subhân" derler. Kendilerini subhân olarak gördükleri için birileri onlara "siz şurada yanlış yapıyorsunuz" dediklerinde hemen onlara kızarlar.

[8] İsrâ /90-93

İnsan her ne olursa olsun beşer olduğunu ve hataya, yanlışa düşebileceğini unutmamalıdır. Sahabelerin hayatına baktığımızda hepsi "belki bana bir şey söyler de söylediği söz bana fayda verir" diye birbirlerini gördüklerinde "bana biraz nasihat et" derlerdi; çünkü devamlı manevi olarak kazanma, öğrenme, anlama derdindelerdi. Sahabeler birbirine karşı bu hâldeyken baktığımızda biz birbirimize nasihat edemiyoruz. Aksine biri bize "dur sana bir şey anlatayım" derse hemen ona kızıyor "sen benden daha mı iyi biliyorsun" diyoruz. Bunun sebebi; öğrenmek, anlamak gibi bir derdimizin olmayışıdır. Anlamak yerine anlatmayı dert edinmişiz. Onun için kimseyi konuşturmuyor, devamlı "durun, ben konuşayım" diyoruz. Hâlbuki konuşunca değil dinleyince kazanırız. Kazanmak için konuşmak yerine önce dinlememiz gerekir.

Hiçbir zaman unutmamamız lazım ki subhân olan; eksiksiz, kusursuz, noksansız olan Allah'tır. Allah'ın bütün işleri de bütün isimlerinin tecellisi de subhândır. El Hamîd'dir, övülmeye layıktır. El Kebîr'dir, Mutekebbir'dir, ekberdir; tekbir edilmeye layıktır. Allah'ın istisnasız bütün isimleri, tecellileri, işleri böyledir. İnsan da hayatı yaşarken ya Allah'ı tesbih eder, Allah'a hamd eder, onu tekbir eder, tevhid eder ya da kendini tesbih eder, över, kendisinin eksiksiz olduğunu, büyüklüğe layık olduğunu söyler.

Biri eksiksiz olduğunu, büyüklüğe layık olduğunu düşünürse, isterse dağ başında yaşasın yine de kendini tekbir etmiş olur. Hatta insanı da geçtik, kendini herhangi bir varlıktan bile daha çok övgüye layık görürse yine nefsini tekbir etmiş, övmüş, nefsine hamd etmiş olur.

Kendini mükemmel, eksiksiz, noksansız görenler kendilerine hamd ederler. Kendilerine derken kastettiğimiz gönülleri değil nefisleridir. Böyleleri nefisten ibaret olmuştur. Yoksa gönül ehli olmuş bir kul zaten Allah ile beraber olduğu için her halükârda rabbini över, baktığı her yerde rabbinin tecellisine

şehadet ettiği için de sadece rabbini tesbih eder, rabbini tekbir eder. Hiçbir şekilde nefsini övmez, tesbih etmez, tekbir etmez.

Evet, Allah namaza da "tesbih" demiş ve "güneşin doğuşundan önce de batışından önce de rabbini hamd ile tesbih et"[9] buyurmuştur. Zaten her namaz kılışımızda rükûda **subhânerabbiye'l azîm:** "Âzim olan rabbim subhândır" diyerek "azîm olan rabbinin ismini tesbih et" emrini yerine getirir, secde de ise **subhânerabbiye'l e'âla:** "E'âla olan rabbim subhândır" diyerek "e'âla olan (tek yüce olan) rabbinin ismini tesbih et" emrini yerine getiririz.

Allah bize her namazda tesbih ettiriyorsa bizim de hayatı yaşarken rabbimizi mi yoksa nefsimizi mi tesbih ettiğimize bakmamız şarttır. Şayet biri bize öğretmek, yardım etmek, destek olmak için bir şey söylediğinde onun söylediklerini reddediyor "sen bana bir şey anlatamazsın. Benim bir eksiğim, yanlışım yoktur. Sen bana yol gösteremezsin. Ben ne yapacağımı biliyorum. Benim söylediklerim doğrudur" diyorsak bu durumda rabbimizi değil nefsimizi tesbih ediyoruzdur.

Oysaki Allah bize "senin rabbin e'âladır, azîmdir. Rabbini her bir ismiyle tesbihte bulun. Onun her bir ismi e'âladır, yücedir. Her bir ismi azîmdir, en kâmil manada azamet sahibidir. Sen de azametli olan, e'âla olan rabbinin ismini tesbih et" buyurmuştu. Öyleyse rabbimizi tesbih etmemiz gerekmez mi!

Şayet Allah'ı tesbih edersek kendi nefsimizi tesbih etmeye fırsat bulamayız. Rabbimizi översek kendimizi övmeyi bırakır, ne yana dönersek dönelim rabbimizin vechinin orada olduğuna iman ederiz. Böylelikle yalnızca rabbimizi tesbih eder, tekbir eder, tahmid eder, tevhid ederiz.

[9] Kaf /39

Allah bizi her durumda sadece rabbini tesbih eden kullarından eylesin inşallah.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi, rabbimizi mi yoksa nefsimizi mi tesbih ettiğimizi nasıl anlayacağımızı öğrenmeye çalıştık. Şimdi de rabbimizi nasıl tekbir edeceğimizi kısaca anlamaya çalışalım inşallah.

Rabbimizi tekbir etmek; rabbimizin büyüklüğünü, azametini, subhânlığını, övgüye layık olduğunu kabul etmektir.

Bir kul, Allah'ın subhânlığına, ekberliğine, hamidliğine iman ederse her anda ya Allah'ı tesbih eder ya tevhid eder ya tekbir eder ya da tahmid eder. Çünkü biri baktığı her şeyde rabbinin subhânlığına, hamidliğine, ekberliğine şehadet ederse artık başka bir varlığı Allah'ın önüne koyup tesbih edemez, onu hamd edip tekbir edemez.

Genel olarak baktığımızda insanlar sadece birilerini ya da başka şeyleri değil, kendini de tekbir eder ve kendini büyük görür. Hâlbuki insan kendi zayıflığına, küçüklüğüne, yaratılışına bakmadan Allah'ın huzurunda kendini nasıl tekbir edebilir, nasıl büyük görebilir! Biri kendini büyük görüyorsa ister farkında olsun ister olmasın Allah'a "evet, sen ekbersin; ama ben de biraz ekberim" demiş olur. Zaten böyle söyleyen biri mutlaka "evet, sen subhânsın; ama benim de subhânlığım var. Sen hamidsin, övgüye layıksın; ama ben de övgüye layığım" der. Böyle söylemesinin sebebi; Allah'ı tesbihe, tahmide, tekbire, tevhide iman etmemesidir.

Öven de övgüye layık olan da bir tek Allah'tır. Biz kendimizi büyük görmeyelim, kendimizi övmeyelim, bırakalım Allah bizi övsün. Biz istediğimiz kadar kendimizi övelim, bütün insanlar istediği kadar bizi övsün eğer Allah bizi övmediyse övgüye layık bir tarafımız yoktur.

Övgüye layık olmanın tek bir yolu vardır; o da Allah'ın vahyine, emrine uymaktır. Allah âyet-i kerimede **fezkurûnî ezkurkum:**[10] "Öyle ise siz Beni zikredin (her anda Benim hesabımı yapın) ki Ben de sizi zikredeyim (sizin hesabınızı yapıp size rahmetimle muamele edeyim)" buyurmuştur. Biz rabbimizi ne kadar översek övgüye o kadar layık oluruz. Ne kadar "rabbim subhândır" dersek Allah da o kadar gönlümüzü temizler ve gönlümüze isimleriyle, rahmetiyle, muhabbetiyle tecelli eder. Biz onu ne kadar tekbir edersek Allah da bizi kendi yüceliğiyle o kadar yüceltir. Her şey ondandır. Bu yüzden ancak Allah'a âbd olduğumuz kadar değer, kıymet kazanırız. Diğer türlü kendi kendimize hayal kurmuş oluruz.

Mevkisinden, makamından, malından, mülkünden dolayı kendini büyük zannedenler, övgüye layık görenler, tesbih edenler, hatasız, kusursuz, noksansız görenler bilsinler ki ahirete gittiklerinde her şeylerini dünyada bırakırlar, Allah da onlara "kendinizi büyük zannettiniz. Kendinizce değerliydiniz, şerefliydiniz öyle mi! Hani nerede şerefiniz, nerede övgüye layık oluşunuz! 'Rabbimiz bizi övsün' demediniz, şerefinizi benden almadınız. Benimle değil başka şeylerle övündünüz, insanlar da sizi onlarla övdü. Şimdi hepsini dünyada bıraktınız değil mi" buyurur.

Aslında dünyalık mal, mevki, makam için övünmenin ne kadar geçici olduğunu etrafımızda görürüz. Mesela; biri bir mevkiye, makama gelince insanlar makamından dolayı o kişiyi överler; ama aynı kişi makamını kaybedince bu defa insanlar onu övmeyi bırakır, hatta ona sanki daha önce onu hiç övmemiş gibi muamele ederler; çünkü makamını kaybettiği için o kişi artık insanların gözünde övgüye layık değildir! İşte, bu bir hadisat âyetidir!

[10] Bakara /152

Bu hadisat âyetinden ne anlamamız lazım?

Kul şerefini ya Allah'tan alır, Allah'ın övgüsüne, sevgisine, yakınlığına layık olur ya da şerefini başka şeylerle aldığını zanneder sonra da zamanı gelince her şeyini bırakır, böylelikle insanlığını, şerefini, Allah'ın kendisine verdiği kıymeti, değeri kaybetmiş, rezil rüsva olmuş bir şekilde huzura gider. Karşılaştığımız bütün olaylar bizim için bu şekilde birer âyettir.

İnsanın hayattayken değerini dünyadan aldığını zannetmesinin sebebi; hayatını yaşarken rabbini tesbih etmemesi, tekbir etmemesi, rabbine hamd etmemesi, onu tevhid etmemesidir; yani rabbini tesbih etmek yerine başka şeyleri tesbih etmesidir, hamd etmesidir.

İnsanın büyük olarak gördükleri sadece mevki, makam sahipleri ya da başka insanlar değildir. Öyleleri var ki cinleri de büyük olarak görür ve onları tekbir eder. Bununla ilgili olarak Allah âyet-i kerimede **"(kâfirler) bir de cinleri Allah'a şirk koştular"**[11] buyurur.

Kâfirler, cinleri Allah'a nasıl şirk koşarlar?

Cinler sanki gaybı biliyormuş ya da sanki insanlara yardım edebiliyormuş gibi onlardan medet beklerler. Aynı zamanda sanki cinlerin insan üzerinde bir gücü, etkisi varmış gibi "falancaya cinler musallat olmuş" veya "cinler insanlara zarar verebilir" derler. Böyle düşünmek cinleri Allah'a ortak koşmaktır. Allah cinlere böyle bir izin vermemiştir. İnsan, şeytanı davet etmedikçe şeytanın insan üzerinde hiçbir etkisi olmaz.

Şeytan, cinlerin iblise tabi olanlarıdır. Nasıl ki cinlerden iblise tabi olanlar varsa insanlardan da iblise tabi olanlar ve şeytanın verdiği vesveseye uyup onun peşinden gidenler vardır.

[11] En`âm /100

Bu nedenle Allah "cinlerden ve insanlardan olan şeytanlardan Allah'a sığının"[12] buyurmuştur.

Şeytanın işi sadece vesvese vermektir, bundan başka hiçbir gücü yoktur. Şeytan, vesvesesiyle insanı küfre, şirke, günaha, yanlışa, nankörlüğe, isyana, itiraza davet eder. İnsanlardan bunu yapan varsa o kişi de şeytanın arkadaşı olmuştur, dolayısıyla Allah onun için de "şeytan" demiştir.

Nasıl ki birilerinde bir güç, kuvvet gördüğümüzde onu Allah'a şirk koşmuş oluyorsak cinlerde de bir güç, kuvvet gördüğümüzde, onlardan korktuğumuzda ya da cinlerden bir fayda, yardım, şifa beklediğimizde onları da Allah'a şirk koşmuş oluruz. Bu yüzden Allah, kâfirlerin cinleri Allah'a şirk koştuğunu buyururken devamında **"hâlbuki onları (da Allah) yarattı ve (hatta o kâfirler, hakkında) hiçbir bilgileri olmaksızın Allah'a oğullar ve kızlar (isnat edip) uydurdular."** Yani ağızlarına geleni söylediler, buyurmuştur. Hiçbir bilgileri olmadan böyle şeyleri uydurup Allah'a yakıştırdılar. Hâlbuki Allah'ın beyan ettiği üzere cinler de yaratılmış mahlûklardır ve hepsi de bizim gibi kuldur. İnsanların zannettiği gibi hiçbir güçleri yoktur.

Âyet devam ediyor. **Subhânehu:** "(Hâşâ!) O, subhândır (her türlü noksanlıktan münezzehtir)." Allah kendisine "subhân" diyor. **Ve teâlâ ammâ yasifûn:**[13] "Ve onların vasıflandırmalarından çok yücedir." Allah böyle ortaklardan münezzehtir. Cinlerden ya da insanlardan birinin onun emri ve ilmi dışında bir şey yapmasından münezzehtir. Hiç kimse Allah'ın gücünün, kudretinin, mülkünün, emrinin dışına çıkamaz. Allah kime hangi yetkiyi, imkânı vermişse o kişi onunla sadece imkânı dahilinde kulluğunu yapar. Bunun dışında elinden hiçbir şey gelmez.

[12] Nâs /1-6
[13] En`âm /100

Allah subhândır, yüceler yücesidir. Onların vasıflandırmalarından münezzehtir. Allah kendisine nefsin, cinlerin veya başkalarının ortak koşulmasından münezzehtir. Cinleri, insanları ya da başka şeyleri Allah'a ortak koşanlar **subhânallahu teala:** "Allah subhândır, yüceler yücesidir" diyememiştir.

Okuyacağımız bu âyette ise Allah cennete gidenlerin hâlini beyan eder. **Da´vâhum fîhâ subhânekellâhumme ve tehiyyetuhum fîhâ selâm:** "Onların oradaki duaları, 'Allah'ım, sen subhânsın (her türlü noksanlıktan münezzehsin)' (demeleridir) ve oradaki (birbirlerine) temennileri 'selam'dır." Cennetlikler orada birbirlerine selam verir, birbirleri için selamet dilerler. **Ve âhıru da´vâhum enil hamdulillâhi rabbil âlemin:**[14] "Onların dualarının sonu da 'hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur' (demeleridir)." Cennetliklerin övgüleri, birbirlerine muameleleri selamdır. Dualarının sonu da el hamdulillâhi rabbil âlemin'dir.

Bu âyetlerden ne anlamamız lazım?

Biri cenneti kazandıysa rabbini tesbih ettiği, "subhânallah, subhâne rabbi" ve "elhamdulillâh" dediği için kazanmış demektir. O zaman dünyadayken **subhânekellâhumme:** "Allah'ım sen subhânsın" demez, "elhamdulillah, âlemlerin rabbi övgüye layıktır" demez, yarattığı her varlık üzerinden Allah'a hamd etmezsek cennette yerimiz olmaz. Övgüye layık olan yere, selam yurduna gidemeyiz; çünkü dünyadayken Allah'a hamd etmemiz gerekir ki ahirette de Allah'a hamd edebilelim.

Allah âyet-i kerimede **"Allah'ı unutan ve bu yüzden (Allah'ın da) onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın! İşte onlar fâsıkların ta kendileridir"**[15] buyurmuştur.

[14] Yûnus /10
[15] Haşr /19

Allah'ı unutmuş olanlar gibi olmayın. Kim Allah'ı unutursa, biz de onlara onları unuttururuz. İnsan, Allah'ı unutunca kendini unutmuş olur.

Bir kul, rabbini bilmiyor, tanımıyorsa, hayatı yaşarken rabbini tesbih etmiyor, hamd etmiyor, tekbir etmiyor, tevhid etmiyorsa rabbini unutmuştur dolayısıyla Allah da ona onu unutturur.

İnsanın kendini unutması nasıldır?

İnsan, kim olduğunu, nerede olduğunu, ne yapması gerektiğini ve Allah'a yeryüzünde halife olduğunu bilmiyorsa halifeliğini unutmuştur, dolayısıyla kendini de rabbini de unutmuş olur. Kendini unuttuğu için Allah'ı tesbih etmez, onun yerine nefsini ya da birilerini tesbih eder, över, hamd eder. Hatta övmeyi kendine ait görür, "ben kimi översem övgüye o layıktır, kimi de övmezsem o övgüye layık değildir. Ben birine cennetlik dersem o kişi cennetliktir, birine cehennemliktir dersem o kişi cehennemliktir" der. Yani övgüyü, hamdı kendisi yapar; çünkü kendini rabbinin yerine koymuştur, dolayısıyla işi onun adına yaptığını zanneder.

Bu hâl cemaatlerin düştüğü tuzaktır. Baktığımızda cemaatler "bizim cemaatimizden başka kimse kurtulamaz, bizim cemaatimiz cennete gider. Gerisi yanlış yoldadır, övgüye layık değildir, doğru yapmıyor" derler. Neden? -Hamdı kendilerine layık görmüşler de ondan. Bunu da ilimleriyle, hatta kendilerine göre âyetlerle yaparlar; ama nefislerini Allah'a şirk koşmuşlardır. Allah da onların şirk koşmasından beridir, subhândır. İşte, Allah bize "onlar gibi olmayın" buyuruyor.

Âyet devam ediyor. **"Ateş ehli, cennet ehli ile bir olmaz. Cennet ehli gerçek kurtuluşa (ve saadete) erenlerdir. Eğer biz, bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu Allah'ın haşyetinden (vahyinin azamet ve büyüklüğünden bir de Allah'a**

olan saygı ve edebinden dolayı) başını eğerek paramparça olmuş görürdün. İşte biz, bu misalleri insanlara, umulur ki tefekkür ederler (enine boyuna düşünürler) diye anlatıyoruz."[16]

Allah'ın âyetleri bir dağa indiğinde dağ edebinden, haşyetinden paramparça oluyorsa; ama Allah'ın âyetleri bizim gönlümüze inince bizde hiçbir etki bırakmıyorsa kalbimiz taşlaşmış demektir. Elbette ki insan her an aynı hâlde olmaz; ama bir âyeti dinlerken ya da okurken "rabbim bunu bana söylüyor" diye dinlediğimizde, okuduğumuzda nefsimiz paramparça olmasa da en azından başımız secdeye kapanmalı, susmalı ve nefsimiz itiraz etmemelidir.

Nefsimiz Allah'ın vahyine itiraz edebiliyor, âyetler onun üzerinde hiçbir etki göstermiyorsa kulluğu nefsimize yapıyoruz demektir. O yüzden de nefsimiz Allah'ın vahyine karşı "ben tertemizim. Ben subhânım, övgüye layığım, her şeyi biliyorum, bunlara ihtiyacım yok, hatta ben bundan fazlasını biliyorum" der.

Ne zaman bir âyet okunsa, ağızdan bir nûr çıkar ve bu nûr, âyeti okuyan kulu kaplar sonra da onun gönlüne iner. Allah âyetleriyle ilgili olarak mü'minlere, Allah'ın âyetleri okunduğunda imanları, aşkları, muhabbetleri artar,[17] buyurmuş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de *"Allah'ın, kullarına üstünlüğü neyse Allah'ın vahyinin (kelamının) kulların kelamına üstünlüğü odur"* demiştir. Konuşan Allah'tır. Öyleyse kim ne söylerse söylesin Allah'ın kelamı dışında başka bir kelama bakılmaz. Biri sadece Allah'ın kelamını beyan ediyorsa veya üzerinde Allah'ın âyetleri tecelli etmişse onu dinleyebiliriz; çünkü hâliyle, söylediğiyle bize Allah'ın âyetini beyan etmiş, öğretmiştir, dolayısıyla bütün değerini, şerefini Allah'ın vahyinden almıştır.

[16] Haşr /20-21
[17] Enfâl /2

Evet, rabbini tesbih edenler şerefini Allah'ı tesbih etmelerinden alırlar. Rabbine hamd edenler rabbinin övgüsüne layık olurlar. Rabbini tekbir edenler yücelmelerini tekbirlerinden, El Ekber olan Allah'ın kendilerini yüceltmesinden alırlar.

Her şeyin karşılığını Allah verir. Biz Allah'a nasıl muamelede bulunursak, alacağımız karşılık da odur. Onun için herkese kendi elleriyle yaptığının, kendi sa'yının, koşmasının, çabasının, gayretinin karşılığı vardır.[18] Hiç kimse bunun dışında bir şey kazanamaz!

Kendimize bakalım "acaba rabbimizi tesbih ediyor, tahmid ediyor, tekbir ediyor, tevhid ediyor muyuz?"

İnsan nerede olursa olsun mutlaka bir şeyleri seviyor, övüyor, büyük biliyor, kıymetli, değerli görüyordur. Bu yüzden insan zaten istese de tesbihin, tahmidin, tekbirin dışında olamaz, hiçbir zaman bu hâlden kurtulamaz.

Nasıl?

İnsan hayatı yaşarken ya rabbini tesbih eder ya da kendini, başkalarını tesbih eder. Ya rabbini över, rabbi için çaba, gâyet sarf eder ya da kendini, başkalarını, başka şeyleri över. Ya rabbini tekbir eder, büyükler ya da başkalarını büyük bilir, onlardan korkar, endişe eder, haşyet duyar. Büyük bildiği, korktuğu şey cinler de olabilir, şeytanlar da olabilir, insanlar da olabilir ya da bir mevki, makam da olabilir, hiç fark etmez mutlaka birilerini büyük olarak görür.

Tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid baştan sona imandır, Allah'ı tanımaktır, marifetullahtır.

Her birimiz kendimize bakalım; rabbimizi tesbih ederken sadece tesbihi elimize alıp "subhânallah, subhânallah" diyor

[18] Necm /39

sonra da “ben rabbimi tesbih ettim” mi diyoruz? “Elhamdulillah, elhamdulillah” diyor sonra da “ben Allah’a hamd ettim” mi diyoruz? “Allah u ekber, Allah u ekber” diyor sonra da “ben rabbi mi tekbir ettim” mi diyoruz? “Lâ ilâhe illallah, lâ ilâhe illallah” diyor sonra da “ben rabbimi tevhid ettim” mi diyoruz? Ya da hayatımızı yaşarken karşılaştığımız olaylarda rabbimizi hesaba çekip “bu niye böyledir, şu niye şöyledir, böyle değil de şöyle olsaydı daha doğru olurdu” mu diyoruz? Eğer böyle söylüyorsak rabbimizi tesbih etmiyoruz, demektir. O zaman hemen tövbe ve istiğfar edip imanımızı tazelememiz lazım.

Evet, tesbihin, tahmidin, tekbirin ve tevhidin hayatımızı yaşarken gönlümüzde imana dönüşmesi ve rabbimizi gerçekten onun isimleriyle övmemiz, tenzih etmemiz, her türlü eksiklikten, noksanlıktan beri kılmamız gerekir. Şeytan biz rabbimizi tesbih ederken aklımıza, gönlümüze asla vesvese verememelidir.

Dediğim gibi; Allah’tan, âlemlerin rabbinden başkasını övüyorsak rabbimizi övemiyoruz, hamd edemiyoruz demektir. Oysaki “hamd, âlemlerin rabbi olan Allah’a mahsustur.” Fâtiha’da her gün tekrar tekrar bu âyeti okuduğumuz hâlde hâlâ Allah’ın övmediğini övgüye layık görüyorsak rabbimize hamd etmiş olmayız.

Allah kimi nasıl övmüşse bizim de onu öyle övmemiz şarttır. Yoksa Allah’a ters düşeriz.

Peki, Allah, kimi övüyor?

Allah; peygamberi, peygamberlere tabi olanları, sahabeyi, muhaciri, ensarı, velilerini, muttakileri, muhsinleri (güzel yapanları), iman edip salih amel işleyenleri, infak edenleri, sabredenleri, şükredenleri, namusunu, ırzını koruyanları, sadık olanları, sadakatini ispatlamaya çalışıp Allah’a verdiği sözü yerine getirmeye çalışanları, Allah yolunda malıyla, canıyla cihad edenleri, insanlara hidâyet olanları, Hakk’a, sabra, şükre davet

edenleri övüyor. İşte, övgüye layık olanlar bunlardır. Allah bunları övdüğü için biz de onları övelim. Tersi olanlar ise övgüye layık değildir, dolayısıyla onları övmeyelim.

Allah için yapılan her şey güzeldir ve övülmeye layıktır. İsterse en ufak bir şey olsun hiç fark etmez onu övmemiz lazım. Şayet övmek yerine onu küçümsersek yine Allah'a ters düşmüş oluruz.

Allah için yapılan en küçük şeyin bile ne kadar kıymetli olduğuna dair Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek vereyim.

Sahabelerle bir savaşa gidilecek, ordunun hazırlanıp yola çıkması gerekir. Bu sırada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"herkes sefer hazırlığı için elinden geleni yapsın"* buyurur. Hz. Ebubekir (r.a.)'ın bin altını vardır ve hepsini getirip infak eder. Hz. Ömer (r.a.) de bin altın getirir; ama onun getirdiği bin altın, servetinin yarısıdır; yani Hz. Ebubekir (r.a.) malının hepsini verirken Hz. Ömer (r.a.) malının yarısını getirmiştir. Durumu olmayan başka bir sahabe de o sırada bir arpa ekmeği ile birkaç tane hurma getirip sefer için toplanılan altınların üstüne koyar.

O anda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz iradesiz olarak başını öne eğer, gözleri kapanır. Herkes sessiz ve suskun bir vaziyettedir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir müddet sonra başını kaldırır ve *"Allah bana perdeyi açıp verilen bütün malların hepsini terazinin bir kefesine, bir ekmekle birkaç hurmayı ise terazinin başka bir kefesine koyduğunu gösterdi ve o bir ekmekle birkaç hurma diğer malların hepsinden ağır geldi"* buyurur.

Allah'ın işinden sual olunmaz. Sahabelerin her biri malını vermiştir; ama o sahabenin durumu olmadığından sadece o gün çalışıp ne kazanmışsa yarısını çocukları için eve bırakmış, diğer yarısını da sefer için infak etmiştir.

Bir de münafıklar gücü, kuvveti olmadığı hâlde infak eden mü'minlerle dalga geçince Allah âyetini indirmiş ve **"sadakalar hususunda, mü'minlerden (imkânları olup onu) gönülden (gelerek çokça) verenleri de güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları da kınayarak onlarla alay eden (münafık)lar var ya, (asıl) Allah onlarla alay etmiştir. Ve onlar için (âhirette) elem verici (iç yakan) bir azap vardır"**[19] buyurmuştur. Yani alay edin bakalım, asıl alay edilecek kişilerin kimler olduğunu yarın göreceksiniz! Onların infakını kabul eden Allah'tır, size ne oluyor!

Baktığımızda sahabeler bu kadar altın getirmiş, değerli, kıymetli eşya getirmiş; ama başka bir sahabe sadece bir tane ekmek ve birkaç tane hurma getirmiş; ama onun getirdiği hepsinden daha ağır gelmiştir. Demek ki mesele az ya da çok vermek değilmiş! Allah "amelinizden önce niyetleriniz Allah'a ulaşır"[20] buyuruyor. Bu yüzden mesele gönüldeki niyettir. Allah kime ne imkân vermişse kulun ona göre çabasını, gayretini sarf etmesidir; yani mesele Allah'ın övmesidir. Gönül itibariyle Allah'ın hesabını yaparak onun rızası için çaba, gayret gösterirsek bilelim ki Allah'ın övgüsüne layık oluruz.

Eğer hayatımızı yaşarken "sen uğruna fedakârlık yapılmaya, her şeyden daha çok sevilmeye, güvenilmeye, tevekkül edilmeye, âbd olunmaya layıksın ya rabbi" dediysek övgüye layığız. Allah da bize "kulum" der. Yoksa sadece tesbihi elimize alıp "işte, şu kadar tesbih çektim, kulluğumu yaptım. Kim şu sayıda tesbih çekerse şu şu nimetleri kazanır ya da duaları kabul olur, cennette ona şöyle nimetler verilir" demek yanlıştır. Yani bu iş böyle basit midir!

Allah bizi kendisine âbd olmamız ve ona yeryüzünde halife olmamız için dünyaya göndermiştir, dolayısıyla elimizden gelen her türlü çabayı gösterip Hz. İnsan olmamız ve Allah'ın övgüsüne, sevgisine, rahmetine layık olmamız lazım. Bunlar da öyle lafla

[19] Tevbe /79
[20] Hacc /37

olacak şeyler değildir; çünkü Allah bizden gönlümüzü, canımızı istiyor.

"Muhakkak ki Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine mutlaka (vereceği) cennet karşılığında satın almıştır"[21] buyurdu Allah. Hâl böyleyken hiçbir şey yapmadan cenneti, Allah'ın rızasını, yakınlığını, dostluğunu nasıl umabiliriz!

Yaklaşık otuz yıldır anlatıyoruz. Beş yıl, on yıl, yirmi yıl, otuz yıldır bizimle beraber olan kardeşlerimiz var; ama hepiniz biliyorsunuz ki şimdiye kadar bende Allah'ı tesbih etmekten, hamd etmekten, tekbir etmekten, tevhid etmekten başka bir şey duymadınız. Hatta "bütün anlattıklarınızı iki kelimeyle anlatın" deseler "lâ ilâhe illallah" derim. Bütün hayatım boyunca yaptığım tek şey budur; yani rabbimi tesbih etmek, tahmid etmek, tekbir etmek, tevhid etmektir. Aynı şekilde herkesi buna davet etmektir.

İnsanlara bir şey anlatıyorsam onu önce kendim yapıyor, sonra başkasına anlatıyorum. Kendi yapmadığım bir şeyi başkasına nasıl anlatabilirim! Hatta ben zaten onu yapmış olsam bile yine de anlatırken "siz de böyle yapın" demiyorum, tam tersine "haydi beraber yapalım. Haydi, rabbimizi şöyle tesbih edelim, başımıza gelen musibetlerde şöyle sabredelim, rabbimizin ikram ettiği nimetlere şöyle şükredelim, rabbimize şöyle hamd edelim. Her işinde, takdirinde, taksimatında, yaratmasında rabbimizi şöyle övelim, şöyle tekbir edelim ve her kim olursa olsun rabbimizden başka büyük tanımayalım" diyorum.

Neden?

Allah bizden böyle bir kulluk istiyor da ondan. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hayatını yaşarken böyle bir kulluk yapıyordu da ondan. Bana düşen; Allah nasıl yapmamı istiyorsa, Resulullah

[21] Tevbe /111

(s.a.v.) Efendimiz kulluğunu nasıl yapmışsa öyle yapmaktır; çünkü ancak böyle olursa rabbimizi tesbih etmiş, tahmid etmiş, tekbir etmiş, tevhid etmiş oluruz. Yoksa sadece kendi kendimizi kandırmış, buna rağmen âbd olduğumuzu zannetmiş oluruz.

Her şey sadece onun kuludur ve onun kudret deryasında onun emrinin mahkûmudur. Allah insanın gönlüne bakıyor ve kazanması için kuluna imkân verip "haydi, kulum gerekeni yap. Haydi, kulum bana gel, beni tanı. Acziyetini, zayıflığını, faniliğini gör. Benimle beraber ol. Şerefini, kıymetini, değerini, gücünü, kuvvetini benden al" buyuruyor.

İnşallah biz de hayatımızı yaşarken her ne olursa olsun rabbimizi tesbih edecek, rabbimize hamd edecek, rabbimizi tekbir edip tevhid edeceğiz.

Subhânallah sohbetleriyle inşallah hep beraber rabbimizi layıkıyla tesbih etmeye, hamd etmeye, tekbir etmeye, tevhid etmeye çalışacağız. İnşallah bu vesileyle imanımız kemale erer ve sohbetler bizim için Allah'ın sevgisine, yakınlığına, övgüsüne, Er Rafi' ismiyle tecelli edip bizi refetmesine, yüceltmesine vesile olur.

Allah bizi; başkalarını veya başka şeyleri tesbih edenlerden, övenlerden, tekbir edenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi rabbini tesbih edenlerden eylesin. Allah bizi her anda rabbinin işini, fiilini görenlerden ve bütün varlık üzerinde rabbini övüp her işinin saf hayır, saf rahmet, saf güzellik olduğuna şehadet edenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

2.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Geçen sohbetimizde Allah'ın isimleri ile sıfatları arasında bir fark olduğunu söylemiştik.

Allah'ın isimleri ile sıfatları arasındaki fark nedir?

Allah, kullarına isimleriyle tecelli eder; ama sıfatlarıyla tecelli etmez. Örnek vermek gerekirse: Allah, Hz. İbrâhîm (a.s.)'a "hâlîm"[1], Hz. Nûh (a.s.)'a "şekûr"[2], Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de "raûf ve rahîm"[3] buyurmuştur. Buradan da gördüğümüz gibi; Allah, kulunu kendi ismiyle isimlendirir; ama hiç kimseye "subhân" demez; çünkü subhân olan sadece Allah'tır.

Allah bir de **"hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur"**[4] buyurmuştur. Bir kul, Allah'ın isimleri ile isimlenince Allah'ın Hamîd ismi onda tecelli eder ve o kul da hamid olur; ama sadece bir parça olur. Asla bütünüyle hamid olmaz. Zaten Muhammed kelime manası itibariyle övülen ve övgüye layık olan demektir. Allah'ın her bir ismi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz üzerinde kemaliyle tecelli ettiği için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz övgüye layık olmuş ve Allah onu övmüştür. Tabii, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de sadece kâmil bir kul kadar övgüye layık

[1] Hûd /75
[2] İsrâ /3
[3] Tevbe /128
[4] Fâtiha /2

olmuştur. Yoksa o da hâşâ bütünüyle hamid değildir. Bütünüyle El Hamîd olan yalnızca Allah'tır.

Aynısı "Allah u ekber" derken de geçerlidir. "Allah u ekber" derken "ekber olan bir tek Allah'tır" deriz. Elbette ki ekber olan Allah'tır; ama kul, Allah'ın güzelliğiyle güzel oldukça kul da Allah'ın güzelliğiyle ekber olur, diğer bir ifadeyle Allah'ın isimleri kendisinde tecelli ettikçe artık kulun üzerinde görünen, ekber olan Allah olur.

Bununla beraber Ekber ismi her kulda tecelli eden bir isim değildir. Ekber isminin tecelli etmesi için kulun vuslat yolculuğunu yapması gerekir. Kul vuslat yolunu yürürken önce Allah'ın efâli ile muhatap olur; yani her bir varlıkta Allah'ın fiilinin tecelli ettiğine şahid olur. Bundan sonra Allah'ın isimleri kendisinde tecelli eder ve kul bu tecelliyle Allah'ın isimlerine şahid olur. Allah'ın isimlerine şahid olduktan sonra ise Allah'ın sıfatlarına şahid olur. Allah'ın sıfatları Allah'ın zatına olan perdedir, son duraktır. Ondan ötesi ne konuşulur ne anlatılır, hatta ondan ötesini düşünmeye bile yer yoktur!

Kul, Allah'ın zatı hakkında tefekkür edemez; ama fiilleri, isimleri, sıfatları hakkında tefekkür etmelidir. Öyle ki iman edebilsin; çünkü Allah **"helâk olan açık bir delille (gözüyle gördükten sonra) helâk olsun, yaşayan da açık bir delille (Allah'ın yardımı ile galip geldiklerini görerek) yaşasın."**[5] İman eden bir delille iman etsin, kâfir olan da bir delille kâfir olsun, buyurmuştur. Delilin olmazsa iman edemezsin. Aynı şekilde rabbinin fiillerine şahid olmazsan şehadetin olmaz. Dilin ile "eşhedu enlâ ilâhe illallah" diyebilirsin; ama Allah'a, Allah'ın efâline şehadet etmiş olmazsın. Allah'ın fiilleri isimlerinden tecelli ettiği için fiillere şahid olmayınca Allah'ın isimlerine de şahid olamazsın.

[5] Enfâl /42

Allah'ın her ismi, sıfatlarının nûru altındadır ve sıfatların nûrundan tecelli eder. Bundan dolayı Allah'ın her bir ismi eksiksizdir, kusursuzdur, subhândır, övgüye layıktır. Mü'min de Allah'ın rabliğini, terbiyesini kabul ederken her muamelesinin kendisi için eksiksiz ve kusursuz olduğunu bilendir.

Daha iyi anlaşılması için izah edeyim.

El hamdu lillâhi rabbil âlemin:[6] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur."

İlâh olan, rab olan, subhân olan, eksiksiz ve kusursuz olan, hamid olan, övülen, ekber olan, tek büyük olan yalnızca odur. Subhân, El Hamîd, Âlemlerin Rabbi, İlâh ve Ekber sıfatları Allah'ın sıfatlarıdır, hiç kimseye verilemez. Konuşurken dahi buna dikkat etmek gerekir.

Nasıl?

Hiç kimseye "sen hatasızsın, kusursuzsun" denmez, denirse küfür olur, şirk olur. Allah'ın ismi anılmadan hiç kimseye "sen övgüye layıksın" denmez; çünkü biri övgüye layıksa Allah onu övgüye layık kılmıştır; yani kul, Allah'ın ismi ile isimlendiği için övgüye layıktır. Bu durumda onun üzerinden övülen, hamid olan aslında yine Allah'tır.

Bununla beraber hiç kimseye "ilâh" denmez, "âlemlerin rabbi" denmez, "ekber" denmez. İlâh olan da âlemlerin rabbi olan da ekber olan da bir tek Allah'tır. Eğer Allah'ın sıfatlarını bir kula ya da bir varlığa verirsek onu Allah'a şirk koşmuş oluruz. Bu duruma düşmemek için konuşurken ya da düşünürken çok dikkatli olmamız gerekir.

[6] Fâtiha /2

Mesela; bir devletten bahsedilirken “falan devlet en büyük devlettir. Onun gücü her şeye yeter, istediği her şeyi yapar” denilir. Böyle düşünmek doğru değildir. Hiçbir ülkeye ya da insana “onun gücü her şeye yeter, o ekberdir, en büyüktür” denmez. Sonra Allah öyle bir tecelli eder ki o ekber olarak görülen devleti küçücük bir topluluğun eliyle mağlup eder, yerle bir eder; çünkü El Ğâlib olan Allah’tır. Bu nedenle her kimden ya da neyden konuşursak konuşalım mülkün sahibini, kendi sahibimizi, rabbimizi, ilâhımızı unutmayalım.

Nasıl ki birilerine güç, kuvvet veriliyor “falancalar çok büyüktür, güçleri her şeye yeter” deniliyorsa bir de “falanca olmasaydı helâk olurduk, hidâyete eremezdik” denilir. Hâşâ, böyle düşünmek de doğru değildir. Bizi hidâyete erdiren de helâk olmaktan kurtaran da her türlü ikramı yapan da subhân olan, El Hamîd olan, âlemlerin rabbi olan, her şeye gücü yeten, ekber olan Allah’tır. Herhangi bir varlığın eksiksiz, noksansız olduğunu, onun Allah’tan bağımsız olarak büyük olduğunu, övgüye layık olduğunu düşünmek Allah’a şirk koşmaktır. Allah da bunu kabul etmez.

Subhân olan bir tek Allah’tır. Allah’ın her işi de subhândır, eksiksiz ve kusursuzdur. Allah herkesi imanla, kullukla, Hz. İnsan olmakla imtihana tabi tutar ve “iman etmiş mi etmemiş mi” diye kuluna kendi kendisini gösterir. Allah zaten kulunu bilendir; ama kulunu imtihana tabi tutarak ona “bak kulum, sen iman etmemişsin, rabbini tanımıyorsun, bak rabbini tesbih etmiyorsun, hamd etmiyorsun, tekbir etmiyorsun, onun sıfatlarını başkalarına veriyorsun” der ve ona kendi kendisini gösterir. Bunu böyle bilelim.

Evet, övülen, tesbih edilen, tekbir edilen kim olursa olsun; Allah, sıfatlarının bir başkasına verilmesini kabul etmez. Buna peygamberler de dâhildir. Peygamberler sadece Allah’ın kulu ve resulüdür. Hiçbirinde güç, kuvvet yoktur. Allah onları övdüyse

hidâyeti onlarla verdiği içindir, diğer türlü onlarda bir güç, kuvvet olduğu için değildir.

Elbette ki Allah, bütün kullarına peygamberleri üzerinden hidâyeti verir, rahmet eder, ikram eder, kullarını affeder, mağfiret eder. Peygamberler bu konuda yalnızca vesiledir, işi yapan değildir. İşi yapan Allah'tır. Bunu kesinlikle unutmayalım ve peygamberler dâhil olmak üzere kim hakkında konuşursak konuşalım hiç kimseyi tesbih etmeyelim, tahmid etmeyelim, tekbir etmeyelim, tevhid etmeyelim. Aksi takdirde şirke düşmüş oluruz.

Şimdiye kadar yaptığımız sohbetlerle yolu yürürken önce Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını, güzel isimlerini sonra da Allah'ın El Efâlu'l Husnâ'sını, güzel fiillerini anlamaya; yani manevi yolculuğun Allah'ın güzel isimleriyle, fiilleriyle nasıl yapıldığını anlatmaya çalışmıştık. Subhânallah sohbetleriyle ise Allah'ın sıfatlarını anlamaya çalışacağız inşallah. Allah'ın sıfatlarını anlayacağız ki rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi bilelim, anlayalım.

Yalnız Allah'ın sıfatlarını anlamaya çalışırken dikkat etmemiz gereken bir husus vardır. Allah'ın sıfatlarını anlamaya çalışmak; hâşâ Allah'ı anlayacağız demek değildir. Allah anlaşılmayacak kadar yücedir, subhândır ve kulun aklının alamayacağı kadar övgüye layıktır. Bir tek Allah kendini layıkıyla övebilir, tesbih edebilir. Kul, hiçbir şekilde Allah'ı layıkıyla tesbih edemez, övemez. Sadece gönlünün büyüklüğü, imanının kemalatı ve rabbini tanıdığı kadarıyla Allah'a hamd edebilir, onu övebilir, tesbih edebilir, tekbir edebilir, tevhid edebilir. Kul gönlünün büyüklüğü kadarıyla rabbini tesbih edince, tahmid edince, tevhid edince, tekbir edince ise Allah'ın tecellisine gark olur ve kendisiyle Allah arasında perde kalmaz.

Allah, bu imkânı istisnasız bütün kullarına vermiştir. Allah'ın, yarattığı her kulunun üzerinde mutlaka bir hesabı, muradı vardır. Allah öncelikle "ben böyle bir kul yaratacağım" deyip irade eder sonra da tecelli edip kulunu yaratır. Kulu için nasıl murad etmişse bir de onu öyle sever. Allah'ın her kulu hakkındaki takdiri özel olduğu için hiç kimse arasında kıyas yapılmaz; çünkü Allah onu âbd olsun diye kendisi için özel olarak yaratmıştır.

Herkes "ben Allah'a âbd oluyor muyum, rabbimi tesbih ediyor muyum, tahmid ediyor muyum, tekbir ediyor muyum, yoksa rabbimi tesbih etmek yerine başka şeyleri mi tesbih ediyorum" diye kendi gönlüne bakmalıdır. Kendi gönlüne baktığında rabbini tesbih edip etmediğini anlar.

İnsan, Allah'ı tesbih eder gibi başka şeyleri nasıl tesbih edebilir?

Örnek vermek gerekirse; insanlar bir partiyi desteklerken onu kayıtsız, şartsız kabul ederler ve partileri yanlış yaptığı hâlde "doğru yapıyor" derler. Sanki partileri olmazsa olmazmış gibi düşünürler. İşte, partisini bu şekilde destekleyenler kendi partisine "subhân" demiş, dolayısıyla kendi partisini tesbih etmiş, ona hamd etmiş ve onu en büyük, tek büyük saymıştır.

Bir âlimi överken de aynısı geçerlidir. Sonuçta âlim de beşerdir, eksiği, hatası olabilir veya yanlış bir söz söylemiş olabilir. Beşer asla subhân değildir, elbette ki yanlışı olacaktır. Bazıları var ki bir âlimin bütün sözlerini olduğu gibi doğru olarak kabul eder. Hatta başka bir âlim, o âlimin sözü dışında bir şey söylemişse onun sözlerini de kendisini de reddeder, sadece kendi desteklediği, doğru olarak kabul ettiği âlimin sözüne bakar. Bu tavır, âlimi tesbih etmek ve tekbir etmektir. Allah, kuluna akıl vermiş, iman vermiş, feraset vermiş, furkân vermiş, basiret vermiştir. Kulun da Allah'ın nûruyla bakıp doğruya doğru, yanlışa yanlış demesi ve âlimlere olan bakışını doğru tutması gerekir.

Âlimlere karşı bakış nasıl olmalıdır?

Kul, bir âlimin sözlerini dinlerken mutlaka içtihat etmeli ve âlimin söylediklerinden doğrusunu alıp yanlışına karışmamalıdır; çünkü yanlış dediği şeyler doğru olabilir; yani kul o esnada âlimin ne demek istediğini anlamamış olabilir. Onun için âlimin söylediği sözü hemen tenkit edip "yanlış" demek yerine "ben burayı anlayamadım; ama o söylemişse mutlaka bir bildiği vardır" demeli ve âlimin anlattıklarından kendisine lazım olanı almalıdır; çünkü büyümesi ve rabbini tanıyıp doğru yapması gerekir.

İki âlimi dinlediğimizi farz edelim. Birinin görüşünü kabul edip ötekininkini kabul etmemek içtihattır; ama görüşünü kabul ettiğimiz âlim için "bu âlim doğru yapmış, diğeri yanlış yapmış" diye hüküm vermek ve o âlimin bâtılda olduğunu zannetmek doğru değildir.

Öyleleri var ki bir âlimin söylediği sözden dolayı direkt olarak âlimin kendisine "yanlış" der ve onun hakkında hüküm verir. Sen onun hakkında hüküm veremezsin! Onun hakkındaki hükmü ancak Allah verir. O, senden çok önce vefat etmiş, sense onun hakkında hüküm veriyorsun! Bunu yaparken de yanlış dediğin sözü aslında onun söyleyip söylemediğini bile bilmiyorsun ya da söylemişse dahi ne demek istediğini bilmiyorsun. Bilmediğin için de anlamadan hüküm veriyorsun. Böyle yaparak Allah'a ters düşüyorsun. Bu durumda o âlim Kıyamet günü senden bunun hesabını sorma ve "neden benim için öyle söyledin" deme hakkına sahiptir.

Hazreti Ali (r.a.) Efendimiz *"bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum"* buyurmuştur. Kendisinden harf öğrendiğin kişinin senin üzerinde böyle bir hakkı vardır. Yüz tane yanlış söylese bile o yanlışı artık seni ilgilendirmez. Sana düşen; öğrendiğin harften dolayı ona teşekkür etmektir.

Kendimle ilgili söyleyeyim: Yeminle söylüyorum ister diri ister vefat etmiş olsun hiç fark etmez, biri yol boyunca bana tek bir cümle söylemişse bana söylediği cümleden dolayı onu mürşidim olarak kabul etmişim. Kabul ederken de eksiğine, yanlışına bakmamışım; çünkü o sözüyle bana ikramda bulunmuştur. Eksiği, hatası beni ilgilendirmez. Aynı şekilde bir zatın kitabından yeni bir cümle öğrenirsem onu yine mürşidim olarak kabul ederim; çünkü o bir cümleyle beni irşad etmiş ve bana yol göstermiştir. Öyleyse ona teşekkür etmem gerekir.

Kim bir âlimden bir cümle bile öğrendiyse ona teşekkür etmelidir. O âlim hakkında "ama şu kadar da yanlış sözü var" demesi doğru değildir. Herkes kendine bakmalı ve yanlışını gördüğü o âlimin kendisine manevi bir şey öğretip öğretmediğini düşünmelidir. Eğer ona bir şey öğretmişse bu durumda Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'in buyurduğu gibi o âlime kölelik yapması gerekir.

Evet, hiçbir zaman kimse hakkında gelişi güzel konuşmayalım ve kimseyi hesaba çekmeyelim. Başkasını hesaba çekmek yerine kendi nefsimizi hesaba çekelim; çünkü hepimizin ihtiyacı rabbimize kul olmak ve rabbimizin rızasını, yakınlığını, dostluğunu kazanmaktır. Bunun için yapmamız gereken şey de nefsimizi temizleyip tezkiye etmek, rabbimize yürümek, koşmaktır. Bununla beraber herkese hayr olmaktır, su-i zanla değil hüsn-ü zanla bakmaktır. Tabi, hüsn-ü zanla bakarken de dengede olmak ve kimseye subhân, hatasız, kusursuz, ekber dememektir.

Kıyamete kadar Allah'ın kulları gelir, hepsi de kulluğunu yapar. Sırası gelince kazananlar kazanmış olarak, kaybedenler de kaybetmiş olarak ahirete gider. Öbür tarafta hiç kimsenin bir unvanı yoktur. Hiç kimseye hoca, âlim, şeyh ya da devlet başkanı diye hitap edilmez, sadece Allah'ın kulu diye hitap edilir, dolayısıyla herkese bulunduğu yerde Allah'a kulluğunu yaptı mı yapmadı mı, Allah'ın emrettiği, razı olduğu gibi yaptı mı yapmadı

mı, Allah'ın hesabını gözetti mi gözetmedi mi diye bakılır. O hâlde yapmamız gereken şey; başkalarıyla meşgul olmak değil, hesabımızı verebilmek için kendi kulluğumuzla meşgul olmak ve ahirete kazanmış olarak gitmeye çalışmaktır.

Her insan hayatı yaşarken devamlı bir tercih hâlindedir ve karşılaştığı her şeyde "bu doğrudur, şu yanlıştır, bu güzeldir, şu çirkindir, bu haktır, şu bâtıldır" der. Ama burada önemli olan, bakışın Allah'ın vahyine göre olmasıdır. Birinin bakışı Allah'ın vahyine göre olursa kiminle muhatap olursa olsun ya da neyi öğrenirse öğrensin Allah'ın vahyiyle bakar ve Allah'ın istediği gibi yapmaya çalışır. İşte, o zaman doğru yapmış, güzel yapmış olur.

Herkes bu şekilde yaptığı her şeyde Allah'ın vahyine göre hareket etmeli ve Allah'ın hesabını yapmalıdır. Bundan başka bir şekilde kazanmak hiç kimse için mümkün değildir. İnsanların yaptığı işler için de aynısı geçerlidir. Mesela; birinin işi temizlik yapmaktır. Temizlik büyük iştir. Temizlik yapanın da yaptığı işte Allah'ın rızasını kazanabilmesi için "acaba işimi yaparken Allah'ın hesabını yapıyor muyum, yapmıyor muyum, işimi kendi evimi temizler gibi yapıyor muyum, yapmıyor muyum" diye bakması gerekir; çünkü rızkını bu işte kazanıyor. Tabii ki rızkı veren Allah'tır; ama rızkı Allah'tan helal bir şekilde almak gerekir. Allah âyet-i kerimede **"Allah muhsinleri (güzellik yapıp güzel olanları) sever"**[7] buyuruyor ya işte kul ne kadar güzellik yaparsa Allah'ın sevgisine o kadar layık olur. Bunun için de kula düşen; yaptığı her işi Allah'ın istediği gibi güzel yapmaya çalışmaktır.

Bu, memleketi idare edenler için de geçerlidir. İdarecilik yapanlar işlerini yaparken "acaba memleketi doğru idare ediyor muyum, etmiyor muyum, işimi Allah'ın emrettiği, razı olduğu gibi yapıyor muyum, yapmıyor muyum" diye kendine bakmalıdır. Allah Kıyamet günü temizlikçiyle idareciyi yan yana koyar ve o gün

[7] Âli İmrân /134

temizlikçi de idareci de aynı olur; çünkü ikisi de Allah katında yalnızca kuldur, hesaba çekilirken de "bulunduğun yerde, işinde, ailen, akrabaların, yakınların içinde Allah'a kul oldun mu, olmadın mı, işini Allah'ın huzurunda olduğunu bilerek onun emrettiği, sevdiği gibi mi yaptın yoksa nefsine uyarak, başka şeyler düşünerek mi yaptın" diye hesaba çekilir.

Nasıl ki umreye giderken herkesin üzerinde ihram; yani kefen varsa öbür tarafta da insanın üzerinde kefeni vardır. Eğer ahirette herkes birse, kimsenin kimseden farkı yoksa, namazdayken de kimse bir başkasının mevkisine, işine bakmadan aynı safta duruyorsa hayatı yaşarken de kimsenin kimseye bir üstünlüğü yoktur. Herkes sadece kuldur ve Allah'a karşı sorumludur.

İnsan kimseden üstün olmadığını unutursa, şeytan, nefis ona hile yapar ve ona "sen şundan üstünsün" der. O da buna inanır, bunun sonucunda da ebediyen kaybeder. Hatta yaptığı ibadetleri bile kendisini Allah'tan uzaklaştırır; çünkü ibadetleri ona tevazu değil kibir verir. Birinin kibri varsa da cennete giremez. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kalbinde zerre kadar kibir bulunan, cennete giremez (cennetin kokusunu alamaz)"*[8] buyurmuştur. İnsanın yaptığı her şeyde Allah'ın hesabını yapması işte bu kadar önemlidir.

İnsan, Allah'ın hesabını değil de nefsinin hesabını yapar, şeytanın verdiği vesveselerin peşinden giderse rabbini unutmuş, gaflete düşmüş ve rabbini yok sayıp yalanlamış olur. İnkâr etmekle yalanlamak her ne kadar birbirinden farklı olsa da, Allah ikisini aynı kefeye koyar.

Allah'ın vahyini yalanlamak nasıldır?

[8] Müslim, İman, 147; Ebû Davud, Libas, 26

Allah'ın vahyini yalanlayanlar "ben inanıyorum" der; ama Allah'ın vahyinin gereğini yerine getirmezler. Gerçekten Allah'ın vahyine iman etmiş olsalardı âyetlerin gereğini yerine getirirlerdi. Allah yalanlayanlarla ilgili olarak âyet-i kerimede **e raeytellezî yukezzibu bid dîn:** "(Resulüm! O, herkesin ve her şeyin kendisine verilenlerden hesaba çekileceği) Din (günün)ü yalanlayan kimseyi gördün mü?" buyurmuştur.

Allah âyetin hemen devamında dini yalanlayanların kimler olduğunu ve hâllerinin nasıl olduğunu da beyan eder. **Fe zâlikellezî yedu'ul yetîm:** "İşte o, yetimi (ve dayanağını kaybetmiş kimseleri) itip kakar." **Ve lâ yahuddu alâ taâmil miskîn:** "Yoksulu (doyurmaz ve) doyurmaya da teşvik etmez." Fakire yedirmeye, içirmeye, yardım etmeye davet etmez. **Fe veylun lil musallin:** "Yazıklar olsun (şu) namaz kıl(ıp ibadet ed)enlere!" **Ellezîne hum an salâtihim sâhûn**:[9] "Ki onlar namazlarından (ve ibadetlerinden) gâfildirler (ona ihtimam göstermezler)." Dini yalanlayanlar bir de namaz kılarlar; ama Allah "onlara da namazlarına da yazıklar olsun" buyurdu.

Neden?

Çünkü namazın ne olduğunu anlamamışlar ve namaz kılarken rablerinin huzurunda durmuyorlar! Rablerinin huzurunda dursalardı fakire, fukaraya, miskine yardım eder, yedirir, içirir, ikram eder, insanları da yoksulu doyurmaya teşvik ederlerdi. Yetimleri itip kakmaz, küçümsemezlerdi.

Yetim, özel manada ebeveynlerinden biri ya da ikisi olmayandır. Genel manada ise herhangi bir kimsesi, desteği, gücü, kuvveti, yardımcısı olmayan ve kimseden yardım görmeyendir. Yetim, tek kelimeyle başkalarının gücünün yettiği

[9] Mâûn /1-5

kimsedir. İşte, dini yalanlayanlar güçlerinin yettiklerini itip kakar, küçümserler.

Dini yalanlayanlardan olmak istemiyorsak "subhânallah" tesbihini her konuda, her anda söylememiz gerekir; çünkü Allah ile muhatap olmadığımız ve Allah'ın bizi imtihana tabi tutmadığı bir anımız bile yoktur. Her neyle, kiminle muhatap olursak olalım önce onun sahibiyle, Allah ile, âlemlerin rabbi ile muhatabız. Onun bize emretmediği bir anımız, bir nefesimiz bile yoktur. Allah da her konuda ne yapmamız gerektiğini bize emretmiş, vahyetmiştir. Biz de ya Allah'ı ciddiye alır, tesbih ederiz ya da rabbimizi ciddiye almaz, tesbih etmez, sadece kendi nefsimizin hesabını yaparız.

Bilmemiz lazım ki her konuda "Allah işi dosdoğru yapar, Allah'ın her işi övülmeye layıktır" demiyorsak dilimizle "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" dememiz bize hiçbir fayda vermez. Aksine rabbimizi övmek yerine yermiş oluruz; çünkü "Allah her işini dosdoğru yapar" demediğimizde karşılaştığımız her imtihan için "Allah neden beni bu imtihana tabi tutuyor, ben bunu hak etmemiştim" deriz; yani "Allah bana yanlış yapıyor" demiş oluruz.

Hayat baştan sona imtihandır ve Allah manevi olarak kazanmamız için bizi devamlı imtihana tabi tutar. Allah âyet-i kerimede **"andolsun ki Biz, sizi biraz korku ve açlıkla, biraz da mallar(ınız)dan, canlar(ınız)dan ve ürünler(iniz)den eksilterek (fakirlikle) imtihan ederiz."**[10] Sizi malınızla, evladınızla, eşinizle, evinizle, akrabanızla, ticaretinizle, birbirinizle imtihana tabi tutarız, buyurmuştur. Allah bizi her anda imtihana tabi tutar; ama bu imtihanları görmek çok zor bir şeydir. Neden? -Nefsimiz bizi rabbimizden perdelemiş de ondan. Nefsimiz bizi rabbimizden perdelediği için rabbimizin bizi imtihana tabi tuttuğunu göremiyor, olayların arkasındaki hikmeti anlayamıyoruz. Oysaki

[10] Bakara /155

yolda yürürken bir köpek bile bize havlasa Allah'ın bunda mutlaka bir muradı vardır. Allah dilemese ve o köpeğin havlamasına müsaade etmeseydi köpek bize havlayamazdı. Eğer köpek bize havladıysa köpeğe kızmak yerine "acaba bunun hikmeti nedir" diye düşünmemiz gerekir.

Evet, daha önce El Esmâu'l Husnâ sohbetlerini yaptık ve Allah'ın isimlerine hem kendi üzerimizde hem de bütün varlıkta nasıl şahid olup şehadet edeceğimizi anlatmaya çalıştık. El Esmâu'l Husnâ sohbetlerinden sonra El Efâlu'l Husnâ sohbetlerini yaptık ve Allah'ın efâline nasıl şahid olup "eşhedu en lâ ilâhe illallah" diyeceğimizi anlatmaya çalıştık. Şimdi de Subhânallah sohbetleriyle Allah'ın sıfatlarına ve sıfatların nûrunun Allah'ın isimlerini nasıl kapladığına şahid olmaya çalışıyoruz inşallah; çünkü sıfatlar perdesini geçmeden huzura varamayız.

Peki, Allah'ın sıfatlarına nasıl şahid olabiliriz?

Allah'ın sıfatlarına şahid olmak için mutlaka Allah'ın isimlerinde ve her işinde subhân olduğuna, övgüye layık olduğuna, ekber olduğuna, ilâh olduğuna, âlemlerin rabbi olduğuna, kısacası "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" âyetine şahid olup iman etmemiz şarttır. Yoksa sadece dilimizle "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" demekle olmaz, gönlümüz bunu tasdik etmeli ve aşka, muhabbete gark olmalıdır. Bunun için de Allah'ın işlerine baktığımızda "ya rabbi! ne güzel yapıyorsun. Senin işin eksiksiz, kusursuz ve noksansızdır. Her işin kemalat üzeredir ne bir eksik ne bir fazladır. Sen her türlü övgüye layıksın. Tüm işlerin, muamelelerin, takdirin, taksimatın övgüye layıktır. Yaptığın her şey güzeldir. Kim nasıl kazanabiliyorsa ona öyle muamele edersin. Güç, kuvvet yalnız senindir. Hiç kimsenin kendine ait bir gücü yoktur. Tek büyük olan sensin. Büyüklük bir tek sana mahsustur. Bütün varlık senin kulundur, âbdindir. Kendi varlığı dâhil hiçbir şey insanın kendisine ait değildir. Kimse kendi kendisinin bile sahibi değildir. Her birimizin sahibi yalnızca sensin. Her şey ve herkes

sana muhtaçtır. Sen bir an tecelli etmesen bütün varlık yok olur. Ben de buna şehadet ediyorum" dememiz gerekir. Böyle deyip hayatı da bu şekilde yaşayınca Allah'ın sıfatlarına, isimlerine, fillerine şahid oluruz.

Elbette ki bu şehadeti kazanmak zordur; ama Allah şehadete erme imkânını herkese vermiş, ikram etmiştir. Allah'ın sıfatlarına, isimlerine, fiillerine şahid olmak için insanın manevi bir yol yürümesi şarttır. Hepimiz bunun için yoldayız. Yolu yürümeden sonuna varamayız. Yolu yürümek için de Allah'ın vahyine uymalı ve Allah her neyi emretmiş, nasıl yapmamızı istemişse öyle yapmalıyız.

Tabi, insanın beşerî tarafı vardır. Beşerî taraf Allah'a karşı her zaman kördür, sağırdır, dilsizdir. Bununla ilgili olarak Allah âyet-i kerimelerde **"onların kalpleri vardır (ancak küfürleri sebebiyle) onunla (apaçık ortada olan hakikati idrak edip) fıkhetmezler, onların gözleri vardır (ama) onlarla (hakkı) görmezler, onların kulakları vardır (fakat) onlarla (nasihatleri) işitmezler."**[11] **"Gözler kör olmaz (çünkü gözlerin körlüğü, geçici bir görme yetersizliğidir), fakat (asıl) kör olan, göğüslerdeki kalpler (ve basiretler)dir."**[12] Yani başlardaki göz kör olmaz, kalplerdeki göz kör olur, buyurmuştur. Bunlar nefsin hâlidir. Kalpteki göz kör olunca, kalpteki kulak sağır olunca, kalp taşlaşınca; insan, rabbinin güzelliğine artık şehadet edemez olur.

Mesela; bazıları vardır, devamlı aynı sözü tekrar eder dururlar. Her ne kadar onlara anlatsak da gönülleri kapalı olduğu için anlattıklarımız bir türlü kalplerinden içeriye girmez. Nefis mağaralarının içine girmişler, oradan çıkmazlar. Onlara "mağaranızdan çıkın, Allah deyin, lâ ilâhe illallah deyin, subhânallah deyin" dediğimizde ise "olmaz, subhân benim, övgüye layık olan benim, ekber olan benim" derler. Nefisleri bunu

[11] A'raf /179
[12] Hacc /46

söyler, onlar da nefislerine boyun büküp “evet, subhân sensin” der ve nefislerine secde eder sonra da “falanca bana şöyle yanlış yaptı, filanca bana şöyle haksızlık etti” deyip herkese düşman kesilirler.

Hâlbuki dünya bir imtihan yeri değil mi! Herkes öyle yapıyorsa sen ne yapıyorsun, nereye gidiyorsun! Yoksa sen ilâh mısın! İnsanları sen mi değiştireceksin! Sen Allah’ın sana emrettiği gibi yap yeter, merak etme Allah ne yapacağını bilir. Sen ilâhlık taslama, kul olduğunu bil ve kulluğunu yap. Sen kulluğunu yerine getirip rabbinin istediği gibi yapınca Allah sana hidâyeti de verir, yolu da gösterir ne zaman ne yapacağını da öğretir ve sana yardım eder. Neden rabbini tefekkür etmeden, ne yapmak istediğini anlamaya çalışmadan kendi kendine karar veriyor, hüküm veriyorsun! Neden Allah’ın seni imtihana tabi tuttuğunu ve muameleyi sana onun yaptığını görmüyorsun! Seni imtihana tâbi tutan, seni yaratan rabbin değil midir! O senin rahman ve rahim olan rabbin değil midir! Sana rahmetiyle muamele etmiyor mu, kazanmanı istemiyor mu! Öyleyse itiraz edeceğine rabbinin sana rahmetiyle muamele ettiğini bilip boyun bükmen ve Allah’ın istediği gibi yapmaya çalışman lazım değil mi!

Allah’ın her muamelesi sana kazandırmak, seni temizlemek, büyütmek, kemale erdirmek, yeryüzünde seni halife kılmak ve seni meleklerin secde ettiği varlık yapmak içindir. Tabi tutulduğun imtihanlara bu şekilde bakmazsan bir yerde bir sorun vardır. Hâlâ rabbini tanımamışsın, senden ne yapmanı istediğini anlamamışsın demektir.

Bu duruma düşmemek için herkes başına gelen olaylarda kendine bakmalı ve “rabbim bu muameleyi bana neden yaptı, acaba bana bir şey mi öğretmek istiyor ya da bana iman mı vermek istiyor? Acaba rabbim bu imtihanlarla bana sabrı mı öğretiyor, talim ettiriyor! Rabbimin bu musibeti, belayı, hastalığı bana vermesindeki muradı nedir, acaba rabbim nefsimin hangi

hâlini tezkiye ediyor, temizliyor" diye tefekkür etmeli ve tabi tutulduğu her imtihan için "rabbim beni yüceltmeyi diliyor" demelidir. Bu istisnasız bütün imtihanlar için geçerlidir.

Her neyle karşılaşırsak karşılaşalım bilelim ki rabbimiz bizi temizlemeyi ve manevi olarak kazanmamızı dilemiştir. Onun hiçbir işi boşuna değildir. Rabbimiz subhândır, onun her bir işi de subhândır. Allah subhân olarak tecelli edip bize muamelede bulunur. Eğer karşılaştığımız olaylara böyle bakmazsak "şu niye şöyle oldu, falanca niye böyle yaptı" der, Allah'a isyan eder, itiraz ederiz.

Genel olarak baktığımızda ümmette aynı sorun vardır. Bu sorun insanın kendi nefsidir. Allah âyet-i kerimede **"şeytan, insana '(Allah'ın âyetlerini ve resulünü) inkâr et' der. (İnsan) İnkâr edince de 'şüphesiz ben senden uzağım; çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım' der."**[13] Görüldüğü gibi şeytan, iblis nefsi kışkırtır. İnsana önce "haydi, inkâr et" der ve ona Allah'ı inkâr ettirir, insan inkâr edince ise "ben âlemlerin rabbinden korkarım" der. Yani "şu edepsizin yaptığına bakın. Ben âlemlerin rabbini inkâr etmiyorum, ona secde etmeyi de inkâr etmiyorum. Ben sadece Âdem'e secde etmedim" der, sonra da "haydi, inkâr et" dediği insandan Allah'a sığınır.

Şeytan, insana Allah'ı inkâr ettirirken önce Allah'ın subhânlığını, övgüye layık olduğunu, ekberliğini, ilâhlığını inkâr ettirir. Şeytanın bu tuzaklarından kurtulmak için rabbimizi tesbih etmemiz, hamd etmemiz, tekbir edip tevhid etmemiz ve hakkını takdir etmemiz gerekir. Öyle ki uçurumdan aşağı düşüp kaybedenlerden olmayalım.

Allah âyet-i kerimede **"onlar, (bu âciz putları Allah'a şirk koşmakla) Allah'ın hakkını takdir edemediler"**[14] buyurmuştur.

[13] Haşr /16
[14] Hacc /74

Onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler; yani sıfatlarını anlayamadılar, kabul edemediler. Allah'ın sıfatlarını kendilerine ya da birilerine verdiler. Allah'ın sıfatlarını, isimlerini başkalarına vermek Allah'ın hakkını takdir etmemektir. Allah da böyle bir şeyi kabul etmez.

Evet, Allah subhândır, övgüye layıktır, âlemlerin rabbidir, ilâhıdır ve tek ekber olandır. Biz de rabbimize boynumuzu bükecek ve "sana geliyorum ya rabbi! Ben senin kulunum. Sana gelmek için nefis başta olmak üzere hiçbir engel tanımıyorum. Nefis bana bin türlü vesvese de verse, yolumu da kesse feryat da etse ona hiçbir şekilde taviz vermem; çünkü ben sana geliyorum" diyeceğiz inşallah.

Biz rabbimize gitmeye çalışırken nefsimiz bize türlü hileler yapar ve bize engel olmaya çalışır. Tek kelimeyle bize düşmanlık yapar. Düşman bizimle beraber olunca işimiz zor olur. Zaten bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"küçük cihattan büyük cihada döndük"* deyince, sahabeler *"ya Resulullah! Büyük cihad nedir"* diye sorduğunda *"büyük cihad nefisle olan cihaddır"*[15] buyurmuştur.

Nefisle cihad etmenin büyük savaş olmasının sebebi nedir?

Çünkü nefisle cihad ederken tabir-i caizse kendi kendinle savaşırsın. Bu cihadda senin canın acır, sen sıkılır, sen bunalırsın. Nefsinin seni bunaltmaması ve gücünün ona yetmesi için sana iman, aşk, muhabbet lazımdır. Hatta öyle bir aşka, muhabbete sahip olman lazım ki; gözün, rabbinden başkasını görmeyecek, gönlün ondan başkasına bakmayacak kadar... Böylesine büyük bir aşkın, imanın olmalıdır. Öyle ki bu aşkla "ben senin yolunun kurbanıyım, senin yolunda ölürüm ya rabbi" diyebilesin. İşte, yolunda ölürüm demek "nefsimi kurban ederim" demektir.

[15] Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, II, 73

Allah âyet-i kerimede **“muhakkak (nefsini) temizleyen kimse (kurtuluşa erip) felah bulmuştur.”**[16] Kıyamet günü ancak nefsini tezkiye etmiş, temizlemiş olarak gelenler kurtuluşa erer, buyurmuştur. Biri nefsini temizlememişse Kıyamet günü kaybetmiştir ve onun için kurtuluş da saadet de yoktur.

İnsanın Kıyamet günü kaybedip kaybetmediği dünyadayken belli olur. Öyle “ahirette nereye gideceğimizi bilemeyiz, dünyada yaşadıktan sonra ahirete gidecek, orada birtakım şeylerle karşılaşacağız, en son nereye gideceğimiz belli olur” diye düşünmeyelim. Her şey zaten dünyadayken bellidir. Bir kulun gönlü cehenneme dönmüşse ahirette bulacağı şey de cehennemdir. Gönüldeki bu cehennem nefis, şeytan cehennemidir. Böyle bir gönlün içinde kin vardır, nefret vardır, haset vardır, riya vardır, kibir vardır. Şeytan onun gönlünü cehenneme döndürmüş, yakmıştır. Şimdi böyle bir insan kendisi cehennem olmuşken hiç cennete layık olur mu!

Bir gönülde de aşk, muhabbet, iman, teslimiyet, takvâ, ihsan, rahmet, hidâyet, güzellik, nimet, ikram varsa o gönül de cennete dönmüş bir gönüldür. Cennetlik ve cehennemlik insanlar dünyadayken yan yana yürür. Gönlü cehennem olan sürekli yanındakini kendi ateşiyle yakmaya çalışır; ama gönlü cennette olan sürekli yanındakini cennete, hidâyete, Allah’a, rabbini zikretmeye, secde etmeye, insan olmaya davet eder.

Allah âyet-i kerimede **“Allah, iman edenlerin velisi (dostu ve destekçisi)dir, onları (cehâlet ve nefsani) karanlıklardan nûra çıkarır. İnkâr edenlere gelince, onların veli(si, dostu ve destekçi)leri ise tâğuttur (azgınlığın kaynağı olan şeytan ve şeytanlaşmış insanlardır) onları nûrdan karanlıklara çıkarır”**[17] buyurmuştur. Bu nedenle kim bizi karanlığa davet ediyorsa bilelim ki şeytana arkadaştır ve bizi şeytana davet ediyor. Kim de bizi

[16] Şems /9
[17] Bakara /257

karanlıklardan nûra davet ediyorsa o kul da Allah'la beraber olmuş, Allah'a dost olmuş, veli olmuştur. Allah onunla bizi karanlıklardan nûra davet ediyor demektir.

Herkes insanları karanlığa mı yoksa nûra mı davet ettiğine bakmalıdır; ama insanları nûra davet etmek için yalnızca anlatmak yetmez. Hiç kimse "ben zaten insanlara konuşuyorum, anlatıyorum" demekle karanlıktan nûra davet etmiş olmaz. Kul bu daveti tavrıyla, ameliyle, gönlüyle yapmalıdır. Öyle yaptığında insanları karanlıklardan nûra davet etmiş ve rabbinin emrettiği gibi yapmış olur. Biz de insanları imanımızla, hâlimizle, ahlakımızla karanlıklardan nûra davet edecek ve rabbimizle beraber olmaya çalışacağız inşallah.

Evet, hep birlikte rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi, tahmid edeceğimizi, tekbir edeceğimizi ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalışıyoruz. Subhânallah sohbetleriyle rabbimizi sıfatlarından tanımaya çalışacak, her konuda "rabbim subhândır ve rabbimin her işi noksansız, kusursuz, eksiksizdir, kemalat üzeredir. Her işi övgüye, hamda layıktır" diyeceğiz inşallah. Hayatımızı yaşarken nefsimiz için "hatasız, kusursuz, eksiksizdir, övgüye layıktır" demeyeceğiz. Bunun yerine nerede olursak olalım **el hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[18] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" diyeceğiz inşallah.

Bilmemiz lazım ki bir kul övülecekse ancak kulluğundan dolayı övülür. Allah bir kulunu övmüşse biz de onu övelim. Misal; Allah ibadet edenleri över. O hâlde biz de ibadet edenleri övelim. Bir kul güzel yapıyorsa, güzel bir ahlaka sahipse rahmetinden, hilminden, kerimliğinden dolayı onu övelim. Öveceğimiz kulun hâli mutlaka Allah'ın bir ismi olsun ki onun üzerinden Allah'ı övmüş, tesbih etmiş, tekbir etmiş olalım. Allah'ın isminin tecellisi

[18] Fâtiha /2

olmayan bir hâli, tavrı övmeyelim. Hazreti Ali (r.a.) Efendimiz'in *"hiçbir şey yoktur ki ondan önce, onunla beraber ve ondan sonra rabbimi görmemiş olayım"* buyurduğu gibi biz de hiçbir şeyi Allah'tan bağımsız olarak görmeyelim.

İnşallah, hayatı yaşarken bütün varlığa ve karşılaştığımız bütün olaylara rabbimizin istediği gibi bakar ve her şeyde rabbimizin güzelliğinin, isimlerinin tecellisini görürüz.

Allah bizi rabbinden başkasını tesbih edenlerden, övenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi baktığı herkeste ve her şeyde rabbinin güzelliğini görenlerden ve rabbini tesbih edenlerden, tahmid edenlerden, tekbir edenlerden, tevhid edenlerden eylesin. Allah bizi Allah'ın sıfatlarına, isimlerine, fiillerine şahid olan kullardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

3.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi sıfatlarından tanımaya, her bir sıfatın nasıl tecelli ettiğini anlamaya ve rabbimizi tesbih etmeye, tahmid etmeye, tekbir etmeye, tevhid etmeye çalışıyorduk.

"Allah u ekber" demek de "lâ ilâhe illallah" demek de basit bir şey değildir. Herkes diliyle istediğini söyleyebilir. Bu yüzden "dilin kemiği yok" denilir; ama mesele rabbimizi sadece dil ile tesbih etmek değildir. Mesele; rabbimizi tesbih ederken bütün gönlümüzle, her zerremizle, aşkla ve muhabbetle tesbih edebilmektir. Her zerremizin aşkla tesbih edebilmesi için de öncelikle her zerremiz iman etmelidir.

Hiç kimsenin gücü Allah'ı bütünüyle tesbih etmeye de Allah'a bütünüyle hamd etmeye de yetmez. Herkes ancak kendi marifeti ve rabbini tanıdığı kadarıyla Allah'ı tesbih edebilir. Bundan dolayı el hamdu lillâhi rabbil âlemin derken "hamd (övme ve övülme yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" deriz.

"Hamd (övme ve övülme) âlemlerin Rabbine mahsustur (Rabbine aittir)" demek "bir tek Allah kendine hamd edebilir. Siz de Allah'ın size bildirdiği, öğrettiği ve Allah'ı tanıdığınız kadarıyla ona hamd edin. Allah'ın yaratmasını, takdirini, emrini, işlerini beğenin, övün" demektir.

Allah u ekber demek de basit bir şey değildir. Bir kul gerçek manada "Allah u ekber" derse biter, nefsi erir, yok olur; çünkü nefis karanlıktan ibarettir. Nasıl ki güneş doğduğunda

karanlık yok oluyorsa kul da gerçek manada “Allah u ekber” dediğinde ondaki nefis karanlığı yok olur.

Dünya da karanlıktan ibarettir. Bu yüzden dünyaya gölge âlem denilir. Dünyanın hakiki bir varlığı yoktur. Hakiki varlığı olsaydı, yok olmazdı. Gerçek manada var olan yok olmaz. Eğer Allah **“her şey yok olucudur (her ne varsa fanidir). Celal ve ikram sahibi olan Rabbinin vechi bakidir”** buyuruyorsa bu durumda Allah’tan başka gerçek varlığa sahip olan ve baki olan hiçbir şey yoktur, demektir.

Peki, bir kul nefsini, hayali varlığını yok ederse ne olur?

Kendisinde celal ve ikram sahibi olan rabbinin vechi, cemali tecelli eder. Kul da böylelikle rabbi ile beka bulmuş olur. Kul, Allah’ın esmasında fena bulunca Allah ona bekayı ikram eder, ihsan eder. Bu nedenle fena kuldandır, beka ise Allah’ın ikramıdır.

Mü’mini de kâfiri de istisnasız herkes zaten Allah’ın bekasıyla bakidir, ebedidir; ama herkes gideceği yeri ve göreceği muameleyi kendisi belirler. Kim ahirette nasıl bir muameleyle karşılaşırsa kendisi için bu takdiri yine kendisi yapmıştır. Kul, Allah’ın takdirini beğenmeyince kendisi bir takdirde bulunur sonra da ahirette bu takdirinin sonucu olan bir muameleyle karşılaşır; ama kul, Allah’ın kendisi için takdir ettiğini takdir eder ve gereken çabasını gösterirse o zaman fena bulur, Allah da ona bekayı ikram eder. Böyle bir kul gölgeyi, faniyi görür ve faninin yok olacağını bilir, sonra yüzünü baki olana döndürür ve onunla olur, böyle olunca da onunla beka bulur.

Bilmemiz lazım ki herhangi bir şeye varlık verip onu var olarak görmek sadece hayalden ibarettir; çünkü var olarak görülen o şey mutlaka yok olacak bir şeydir ve fanidir.

Öyleyse kuldaki beka nedir?

Kuldaki beka, Allah’ın rûhundan nefhettiğidir.

Bütün varlıkların bir beka tarafı vardır. Her birinde Allah'ın bir, iki ya da birkaç ismi tecelli etmiştir, onlar da kendilerinde tecelli eden bu isimlerle bakidir. Kıyamet günü herkes öğrendiği, anladığı kadarıyla bunun hesabını verir; çünkü Allah kime ne vermişse onu verdiğinden mutlaka sorumlu tutar.

Elbette ki herkesin gücü bir değildir, farklı farklıdır. Bu yüzden Allah her bir kulun gücüne göre takdirde bulunmuştur. Kulun gücü ne kadarına yetiyor, ne kadar kazanabiliyorsa Allah takdirini ona göre yapar ve onu verdiklerinden sorumlu tutup hesaba çeker.

Allah'ın her bir kulu üzerinde bir takdiri vardır; ama hiç kimse gerçek manada "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" demedikçe Allah'ın takdirini anlayamaz. Ne zaman ki kul gerçek manada Allah'ı tesbih etti ve "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" dedi, o zaman Allah'ın takdirini anlar; çünkü Allah'ı gerçek manada tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edince birine bakarken onda sadece Allah'ın tecellisini görür. Bununla beraber Allah'ın ona neden böyle bir muamelede bulunduğunu görür. Diğer türlü ancak marifeti kadarıyla karşısındakine bakar, hükmü de kendine göre verir. Böyle olunca da Allah'ın o kul hakkındaki takdirini anlayamaz.

Peki, Allah, kulu üzerindeki takdirini neye göre yapar?

Allah bir kulu hakkında takdirde bulunurken önce ona nazar eder ve "bu kulum ne kadar marifet kaldırabilir, ne kadar imana, hakka, hakikate güç yetirebilir" buyurur, sonra da kuluna gücünün yettiği kadarıyla takdirini yapar. Fazlasını kuluna asla yüklemez, yüklerse kul bunu kaldıramaz. Onun için bu da Allah'ın, kuluna olan rahmetidir.

Bunları izah ediyorum ki insanlara karşı bakışımızın nasıl olması gerektiğini anlayalım ve insanlara buna göre muamele edelim.

İsterseniz ben Allah'ın takdirinin nasıl olduğunu kısaca izah edeyim.

Allah, kullarına şeriat, marifet ve aşk takdirlerinde bulunur; ama bu takdirini yaparken bir kısım kulların marifeti kaldırmaya gücü yetmemiştir. Allah da onları sadece emir ve yasaklardan; yani şeraitten sorumlu tutmuştur. Onlar sadece namazlarını kılar, oruçlarını tutar, emirler üzerinden çaba, gayretlerini sarf ederler ve bununla mutlaka kazanırlar; ama marifete güç yetiremedikleri için onu alamazlar.

Kullardan bir kısmı da bu marifeti alabilecek güçtedir; ama aşkı kaldırabilecek güçte değildir. Allah da seviyelerine göre o kullarına marifet vermiştir; ama aşkı vermemiştir; çünkü aşkı üzerlerinde gösterebilecek ve aşkın hakkını verebilecek güçte değildirler. Onlar da marifetleri kadarıyla çaba, gayretlerini gösterdiklerinde kazanırlar.

Kullardan bir kısmı ise hem marifeti hem de aşkı kaldırabilecek güçtedir. Allah da onlara hem marifeti hem de aşkı, âşıklığı vermiştir.

Evet, kullardan bir kısmı marifeti alabilecek güçtedir; ama aşkı kaldırabilecek güçte değildir, dedik. Şimdi "insan aşkı nasıl kaldıramaz" diye düşünebiliriz; ama düşündüğümüz gibi değildir. Aşkın hakkını vermek kolay değildir. En basitinden âşık, maşukunun huzurunda "ben sıkıldım" diyemez. "Benim derdim var" diyemez. Âşık, maşukunu seyretmekten, onunla olmaktan ve onunla sohbet etmekten başka bir şey bilmez. Böyle baktığımızda aşkın hakkını verebilmek gerçekten çok zor bir şeydir.

Biri bu âlemde Allah'ın huzurunda olduğunu, Allah'ın kendisine şah damarından daha yakın olduğunu, ne yana dönerse dönsün rabbinin vechi ile karşı karşıya olduğunu, başına gelen her şeyde Allah'ın efâllerinin (fiillerinin), esmasının tecelli ettiğini ve Allah'ın kendisine bire bir muamelede bulunduğunu, her anda bir şey öğrettiğini ve bir şey yapmasını istediğini bildiği hâlde hâlâ çocuklar gibi "şu niye şöyle oldu, buna üzüldüm, şuna daraldım. Şu niye böyle yaptı" diyorsa o kişi aşkı anlamamış, yaşamamıştır.

Hâlbuki sana ne! Sen kimin huzurundasın! Sen neredesin! Hani sen rabbinin huzurunda olduğuna, rabbinin seninle beraber olduğuna iman etmiştin! Madem öyle neden huzurda durmuyor, onunla beraber olamıyorsun? -Ben söyleyeyim: Aşk yok da ondan, âşıklık yok da ondan, eksik var da ondan. Eğer Allah'a âşık olduğunu, iman ettiğini, Allah'a dost olmayı, veli olmayı, yakın olmayı, mukarrebun olmayı iddia ediyorsan o zaman her anda rabbinle muhatap olduğunu anlayıp yolu yürümen gerekir. Bunun için de mutlaka "subhânallah" demen gerekir. Eğer rabbine subhân olarak iman etmişsen yaptığı hiçbir işte hata, kusur, eksik, yanlış göremezsin. Hayattaki her olayın subhân olan rabbinden geldiğini bilir, dolayısıyla her şeyin kemalat üzere olduğunu ve hiçbir şeyin eksik olmadığını anlarsın.

Tabii ki bu hayatta yanlış olan şeyler de olacaktır. Sonuçta dünya imtihan yeridir. İmtihanın yaşanması için ters tarafta duran, iman etmeyen, rabbinin vahyine ters düşünen, konuşan, hareket eden insanlarla muhatap olacağız; ama her kimle muhatap olursak olalım öncelikle onun üzerinden onun sahibi ile muhatap olduğumuzu bileceğiz, bilmemiz gerekir.

Dediğim gibi; dünya imtihan yeridir. Yanlış şeyler olacak ki biz o yanlışın karşısında rabbimizin istediği şekilde doğru ve güzel yapıp kazanabilelim. Bu yüzden kulun fiillerinin subhânlıkla alakası yoktur. İnsan sadece hatalı, kusurlu, eksik ve bütünüyle rabbine muhtaç bir varlıktır. Bununla beraber bir tercih hakkına

sahiptir. Kul isterse Allah'ın kendisine verdiği bu tercihle yanlış yapar isterse de Allah'ın sevdiği, razı olduğu gibi yapmayı tercih eder. Kul zaten rabbini dinlemediği, subhân olan rabbinin kendisi için tercih ettiğini tercih etmediği için hata yapar, eksik yapar, yanlışa düşer. Eğer Allah'ın kendisi için tercih ettiğini tercih etse hiçbir varlığa karşı yanlış yapamaz. Kiminle muhatap olursa olsun onun üzerinden rabbiyle muhatap olduğunu bilir ve her bir varlığa buna göre muamelede bulunur.

Mesele; hayatı yaşarken subhân olan rabbimize iman etmemizdir. Subhân olan rabbimize iman ettiğimizde biri bize yanlış yapsa bile bu yanlışın sırf güzel yapıp kazanalım diye rabbimizden bize bir kazanma imkânı olarak geldiğini bilir ve bunu bir noksanlık olarak görmeyiz.

Kâmil manada sadece Allah "subhânallah" der. Biz ise Allah'ın tecellisine ne kadar mazhar olmuşsak, ne kadar imanımız, marifetimiz varsa ve hak bizde ne kadar tecelli etmişse o kadar subhânallah diyebiliriz. Kâmil manada subhânallah diyebilmemiz için bunu bizi yaratan rabbimizle beraber söylememiz gerekir. Yoksa sadece kendi gönlümüz kadar "subhânallah" demiş oluruz.

Rabbimiz kendisini nasıl tesbih etmemizi, hamd etmemizi, tekbir edip tevhid etmemizi istiyorsa bizim de öncelikle bu marifete sahip olmamız ve rabbimizi öyle tesbih etmeye, hamd etmeye, tekbir edip tevhid etmeye çalışmamız lazım ki hakikate erelim.

Dediğim gibi; Allah bir kısım kullarına nazar ettiğinde, o kulların hakkın tecellisini kaldırabileceğini görür ve onlara buna göre muamelede eder. Allah kimseye hiçbir şekilde zulmetmez, haksızlık etmez. Onun, kullarına olan bütün muamelesi saf rahmettir, saf hayırdır ve kim nasıl kazanabiliyorsa muameleyi sadece öyle yapar ve herkese gücüne göre takdirde bulunur.

Allah'ın takdirinin nasıl olduğunu izah ederken söyledim: İnsanların bir kısmı sadece şeriat ile sorumludur, bir kısmı hem şeriat hem tarikatla sorumludur, bir kısmı hem şeriat hem tarikat hem marifetle sorumludur bir kısmı da hem şeriata hem tarikata hem marifete hem de aşka (hakikate) karşı sorumludur. Allah hangi kuluna ne vermişse o kulunu sadece ona karşı sorumlu tutar ve onun gereğini yerine getirmesini ister.

Evet, Allah'ın her kula muamelesi farklı farklıdır. Sana düşen; insanlarla değil, kendi kulluğunla meşgul olmaktır. Sen başkalarının sorumluluğuna bakma! Sen kimseyi bilemezsin. O baktığın kişi senin yaptıklarının onda biri kadar çabasını, gayretini sarf etmeye ve kul olmaya çalışabilir; çünkü gücü o kadardır, dolayısıyla yaptıklarıyla kazanır. Senin ise onun on katı kadar çaba, gayret sarf edip Allah'ın senin için takdir ettiği yere gelmen gerekir.

Herkesin geldiği âlemde bir makamı vardır. Nasıl ki burada herkesin bir evi varsa melekût âleminde de herkesin bir makamı vardır ve o makam kulun geldiği yerdir, dünyadayken de oraya davetlidir.

Allah, kulunu dünyaya göndermiştir; ama onu tekrar eve, ilk yaratıldığı yere davet eder. Şeriat ile sorumlu olanlar geldikleri makama geri dönemezler. Onlar için gerekli olan şey; oraya döneceklerini bilmektir ve geldikleri yeri dünyadan daha çok sevmektir. Güçleri oraya yürümeye yetmez; ama onlar da bu hâlleri ile güzeldir ve gereğini yaptıkça kazanırlar.

Diğer bir kısım kullar yolu yürüyebilir; ama yürürken yolun sonuna varamayabilir. Varamadıkları için de marifete eremeyebilir ve rablerini gerektiği gibi tanıyamayabilirler. Evet, rablerini tanırlar; ama eksik tanırlar. Onların da yola girip yürümeleri yeterlidir.

Bir kısmının gücü yolu yürümeye yeter. Rableri de onlara kendini tanıtır ve marifetine erdirir.

Bir kısmı marifete ererken aynı zamanda marifetle beraber âşıklığı da yaşar.

Bir kısmı aşka gark olur.

Bunlardan bir kısmı da hakikate, hakka erer.

Yol herkese açıktır; ama herkesin bir gücü vardır. Bu yüzden hiç kimseyi kınamayalım, küçümsemeyelim "neden işi yapmıyorsun, yolu yürümüyorsun" demeyelim.

İnsanlar her ne kadar birbirine yardım etse de perdenin arkasında durum başkadır. Kuluna yardım eden, onu yaratan Allah'tır. Yoksa kimse kimseye yardım edemez, kimse kimseyi de kurtaramaz. Kul sadece vesile olmaya çalışır daha doğrusu Allah onu vesile eder; yani işi yapan kul değil Allah'tır.

Aynı şekilde rızkı veren de Allah'tır; ama rızka birilerini vesile kılar. Hangi hayır, hangi iyilik, hangi güzellik olursa olsun Allah'ın El Esmau'l Husna'sından tecelli eder, dolayısıyla Allah'ın bir ismi hangi kul üzerinden tecelli ederse onda Allah'ın güzelliği tecelli etmiş ve kul, Allah'ın o ismi ile güzel olmuş, Allah'a yakın olmuş olur.

Kulun yaptığı bir şey yoktur. Kul yaptıklarıyla Allah'ın isimlerine, güzelliğine vesile olmakla şereflenir. Yoksa ister nimete, ikrama, ister hidayete, imana, marifete, hayra, iyiliğe, güzelliğe vesile olmuş olsun hepsini yapan El Esmâu'l Husnâ'nın sahibi olan Allah'tır. Hepimizin sadece Allah'a ihtiyacı vardır, dolayısıyla sonuna kadar ona güvenmemiz, tevekkül etmemiz gerekir. Her neyimize güvenirsek güvenelim hiç fark etmez, Allah'tan başka bir şeye güvenmek demek onu tevekkülde Allah'a şirk koşmaktır.

Evet, hayatı Allah'ın huzurunda yaşamamız şarttır. Şu anda hepimiz Allah'ın huzurundayız ve her şey buradadır. Elest buradadır, "ben sizin rabbiniz değil miyim" hitabı buradadır, üstelik her andadır. Biz de Allah'ın hitabına karşılık verip ya "evet, şahidiz ki sen bizim rabbimizsin" deriz ya da "hayır" deriz.

Nasıl?

Allah'ın emrini, hükmünü, azametini, subhânlığını, ekberliğini, hamidliğini, ilahlığını her kabul ettiğimizde, Allah'ın nazarıyla her nazar edip doğru gördüğümüzde "bela (evet)" demiş olur, yanlış gördüğümüzde, nefsimize, şeytana, dünyaya, insanlara, birilerine göre baktığımızda da "hayır" demiş oluruz.

Hep beraber rabbimize yürüyor, Allah'ın yakınlığına, vuslata koşuyoruz. Allah bize böyle bir ikramda bulunmuşsa buna rağmen ondan yüz çeviriyorsak o zaman bilelim ki kaybederiz. Yolu yürümeye gücü yetmeyenler tabi ki istisnadır; çünkü Allah onlara zaten ona göre muamelede bulunur; ama Allah, bir kulunu yola koydu mu ve ona adım attırdı mı o kul artık bahane üretemez. "Ben yapamam, edemem, buna gücüm yetmez" diyemez; çünkü Allah kime hangi muamelede bulunması gerektiğini hakkıyla bilir.

Evet, Allah birine yolu gösterip ona adım attırdığı hâlde o kişi buna rağmen varması gereken yere varmaz, Allah'ın kendisi için takdir ettiğini takdir etmezse kaybeder. Zatın biri bununla ilgili olarak *"Allah hiç kimseye yapmadığı azabı ona yapar"* demiştir. Yani Allah ona "benim neyimi beğenemedin de yolu yürümedin ya da benim için neyden vazgeçemedin de gerekeni yapmadın. Benim önüme dünyayı mı, nefsinin arzularını, isteklerini, birilerini mi koydun! Beni değil onları mı tercih ettin! Bu yüzden mi bana gelmedin! Oysaki sen biliyordun, ben sana yolu açmış, kazanma imkânı vermiştim. Senin bu yolu yürüyüp bana gelmeye gücün vardı" der.

Bu söylediğim gücü yetenler için geçerlidir. Gücü olmayanlar için geçerli değildir. Mesela; çocuktan istenecek şey başka, biraz daha büyümüş, olgunlaşmış, kemale ermiş birinden istenecek şey başkadır. İkisinin hem zahiri gücü hem akıl gücü hem de marifetleri farklıdır.

İnsanlar arasındaki yol yürüme gücünü de verdiğim bu örnekteki gibi düşünmemiz lazım. Bu yüzden bütün insanları bir kefeye koymak doğru değildir. Herkes ancak kendisi kadar sorumludur.

Allah, kuluna vermediği bir nimetin hesabını sormaz, verdiği nimetin hesabını sorar. Allah bir kuluna marifet vermişse, ilim vermişse kendisine varma, veli olma, dost olma, mukarrebun (Allah'a yakın) olma imkânı vermişse kul bunlardan sorumlu olur. Allah da bunun hesabını ona sorar.

Evet, hep beraber "subhânallah" diyorduk. Rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi, tahmid edeceğimizi, tekbir edeceğimizi, tevhid edeceğimizi öğreniyorduk.

Dediğim gibi; Allah hakkında ne kadar marifetimiz varsa, rabbimizi ne kadar tanımışsak, ne kadar aşkımız, muhabbetimiz varsa, hakikate ne kadar ermişsek rabbimizi o kadar tesbih edebiliriz. Hepimiz kendimize bakalım. Acaba gerçekten subhânallah diyor muyuz, diyorsak ne kadar subhânallah diyoruz ya da gerçek manada "subhânallah" diyebilmek için çabamızı, gayretimizi sarf ediyor muyuz, sarf ediyorsak ne kadar ediyoruz? Kendimize baktığımızda bunun cevabını net olarak anlarız.

Bilmemiz lazım ki hiç kimse nefsiyle beraber subhânallah diyemez! "Subhânallah" diyecek olan; Allah'ın, kuluna nefhettiği rûhtur; yani kulun hakikatidir, gönül tarafıdır. Diğer türlü nefis nasıl "subhânallah" diyebilir! Nefsin söylediği subhânallah (Allah subhândır) değil, subhâniyy (ben subhânım) kelimesidir.

Peki, nefis nasıl subhâniyy (ben subhânım) der?

Nefis daima “ben” der. “Ben yanlış yapmam, eksik yapmam, ben biliyorum, ben her şeyi yaparım” der. Hatayı, kusuru, eksikliği kabul etmez. Bir sorun, sıkıntı yaşadığında ya birilerini ya da Allah’ı suçlar. Allah’ı suçlayamadığı zaman dışarıdaki sebepleri suçlar. Hâlbuki sebeplerin sahibi vardır. Kimi suçluyorsun sen! Bir kul gerçek manada “subhânallah” derse nefsi biter.

Sayısını bir tek Allah’ın bildiği, her bir mâhlukatı yaratan, her birine hamd ile tesbih ettiren, her bir kulunun ihtiyacını veren, ikram eden, her varlığı kendi kemalatı yolunda yürüten Allah’ı kim tesbih edebilir! Kim “subhânallah” diyebilir! “Elhamdulillah” diyebilir, “Allah u ekber” diyebilir!

Kulda zaten hatasından, kusurundan, yanlışından, eksiğinden başka bir şey yoktur. Bütün güzellikleri sadece Allah’a aittir. Hâl böyleyken kul bütün yanlışlarıyla, eksiğiyle, kusuruyla, farkında olduğu ya da olmadığı küfrüyle, şirkiyle, nifakıyla nasıl “subhânallah” diyebilir? Tabi ki Allah subhânlığıyla onun gönlüne ne kadar tecelli etmişse, o da Allah’ın subhân olduğuna ne kadar iman etmişse ancak o kadar subhânallah der.

Mesela; devamlı âlemlerin rabbini anlatıyoruz. Yirmi beş yıldır hep onun kelamını, esmasını, efâlini, sıfatlarını anlatıyoruz. Bununla beraber kendimize, varlığa, hayata nasıl bakacağımızı, nasıl kul olmamız gerektiğini, imanı, aşkı, muhabbeti, marifeti anlatıyoruz. Peki, ne kadar anlatabiliyoruz? -Sıfır. Hiç anlatamıyoruz. Bu yüzden “Ben âlemlerin rabbini anlattım” demiyorum. Tam tersine geriye dönüp baktığımda hiçbir şey anlatmamışım.

Örnek vermek gerekirse; çocuklar okula ya da medreseye giderken önce harfleri öğrenirler. Okuldayken alfabeyi “a, b, c, d” harflerini öğrenirler. Medresedeyken “elif, be, te, se, cim”

harflerini öğrenirler. Hocalar çocuklara bunu öğrettiğinde çocuklar öğretmenlerine bakarlar "benim öğretmenim ne çok şey biliyor" derler. Bir de harfleri yan yana getirip onlarla kelime kurduklarında, bu çocuklar için daha büyük bir bilgi olur; fakat çocuklara göre hocalarının bütün bilgisi bu kadardır; çünkü bu bilgiyi öğrendikten sonra kendilerini hocaları gibi zannederler. Çocuklar için çok büyük bir bilgidir.

Peki, hocanın bilgisi o kadar mıdır? -Elbette ki değildir. Çocuk sadece kendi bakışıyla öyle görür; ama bir de çocuğun göremedikleri vardır; yani alfabenin sonrası vardır.

Herkes her şeyi kendi seviyesine göre görür, anlar. Biz de anlatırken kardeşlerimizin seviyesine göre anlatıyoruz. Hamd olsun kardeşlerimizin seviyesi artık ileri dereceye gelmiş ki bundan sonrasını anlatmaya çalışıyoruz.

Evet, parça parça anlayacağız inşallah. Parça parça anlayıp, iman edip nasıl "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" dememiz gerektiğini bütünüyle anlamış olacağız ve inşallah böyle de söyleyeceğiz; çünkü bunu anlamak yetmez. Bir de söylemek gerekir.

Her zaman söylüyoruz: Bilgimiz gönlümüzde imana, aşka, muhabbete, hakikate, amele dönüşmediyse o bilgimiz sadece bir yüktür. Allah, bilgisi imana, amele dönüşmeyenler için "kitap yüklü merkep"[1] buyurmuştur.

Evet, "hiç kimse Allah'ı tesbih edemez" dedik. Acaba peygamberler Allah'ı tesbih edebilmiş midir? -Hâşâ! Allah onlara kendini ne kadar tesbih ettirdiyse onlar da o kadar tesbih edebilmiştir. Diğer türlü hiç kimsenin gücü Allah'ı tesbih etmeye yetmez. Bütün kâinat içinde insanın büyüklüğü bir toz zerresi kadar bile değildir. Hadi bütün varlığı ile Allah'ı tesbih ediyor,

[1] Cuma /5

diyelim. Böyle olsa bile bir toz zerresi Âlemlerin Rabbini, Yaratan'ı, Evvel, Ahir, Zâhir, Bâtın olan rabbini tesbih etmiş olur. O da rabbini tesbih etmekle sadece kendisi şereflenmiş olur, vehmi, hayali olan varlığından kurtulup Allah'ın tecellisine mazhar olmuş olur.

Hiç kimse Allah'ı bütünüyle tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edemez. Allah'ın ekberliğini anlamaya çalışmaya kalkarsan ya aklını ya da imanını kaybedersin.

İmanını kaybetmenin sebebi nedir?

Çünkü Allah'ı anladığını söylediğinde Allah'ı, Allah'ın ilmini ihata ettiğini, kapladığını söylemiş olursun. Bu durumda hâşâ sen Allah'tan büyüksün ki onu ihata edebiliyorsun demektir. Bu yüzden böyle söylediğin anda nefsin kâfir olur, müşrik olur.

Bu duruma düşmemek için "Ben Allah'ı tanıdım, anladım" demek yerine, "Rabbim kendini bana ne kadar tanıttıysa, rabbimi o kadar tanıdım" demen gerekir. Zaten rabbini ancak o kadar tanıyabilirsin ve bu da senin için yeterlidir. Her zerren imanla, aşkla, marifetle dolduysa şahit olduğun kadarıyla dolmuştur ve gücün ancak bu kadardır. Ama "ben her şeyi biliyorum, dolayısıyla El Hamid olan, övgüye layık olan benim" dersen, "hatam yok, kusurum yok, subhân olan benim" demiş olursun ki o zaman da Allah'a karşı kibirlenmiş "ekber benim" demiş ve nefsini tesbih etmiş olursun.

Unutmamamız lazım ki Allah'ı gerçek manada tesbih eden, tahmid eden, tekbir eden yok olur; çünkü böyle olunca nefis aradan çekilir ve Allah tecelli eder.

Yolu yürürken Allah'ı tesbih etmemiz, tekbir etmemiz, hamd etmemiz gerekir. Hepsinin toplamında ise tevhid eder "lâ ilahe illallah" demiş oluruz. İşte o zaman nefsin ilahlığı biter, hayal

biter, vehim biter, fanilik biter ve hak tecelli eder. Eğer hak tecelli etmediyse hâlâ faniye sımsıkı yapışmışız, demektir.

Herkes ne ile meşgul olduğuna bakmalıdır. Genel olarak baktığımızda insanlar ya yiyecek bir şeyle meşguldür ya nefsin bir arzusu, isteği ile ya da gezip dolaşmakla meşguldür. Bunların hepsi fani olan meşguliyetlerdir. Oysaki insanın geldiği âlem ile, ahiretle, dünyanın ve ahiretin sahibi, kendi sahibi olan, rabbi olan Allah ile meşgul olması ve yalnızca onun için yollarda olması, bütün çabasının, gayretinin, derdinin sadece rabbi olması gerekirdi!

Birinin derdi sadece rabbinin rızası değilse bir sorun vardır. İnsan, fani ile meşgul olursa o da onunla fani olur. Başka bir şey olmaz. Misal; cennet de cehennem de ebedidir; ama Allah cehennemdekiler için "şu muhakkak ki kim Rabbin(in huzurun)a (nefsinin hevâsına uyan) mücrim olarak gelirse kesinlikle ona cehennem vardır. Orada ne ölür (ki bu azaptan kurtulsun) ne de (bir hayat) yaşar"[2] buyurmuştur.

Cehenneme gidenler dünyadayken de aynen böyledir; yani manevi olarak ölüdür. Biri vefat ettiğinde huzura giderken melekler onu karşılar. Bu melekler o vefat edeni getiren meleklere bazı sorular sorarlar. İlk soruları "gelen ölü müdür, diri midir?" sorusudur. Eğer gelen diriyse, onu geldiği makama götürürler; ama gelen manevi olarak ölüyse onu da dünyadayken manevi olarak ölü olanların yanına götürürler.

Ahirette manevi olarak ölülerden olmamak için dünyadayken dirilmemiz gerekir.

Nasıl?

Allah'ı zikredenler diri, zikretmeyenler ölüdür. Rabbinin âyetlerine iman edip rabbini dinleyenler diri, dinlemeyenler

[2] Tâhâ /74

ölüdür. Tabii, bahsettiğim bu iman taklidi iman değil gerçek imandır. Gerçek imana sahip olanlar, Allah ile diri olduğunu, Allah'ın huzurunda olduğunu bilenler, rabbini tercih etmiş, fani şeylerle meşgul olmaktan kurtulup ebedi hayatıyla, kendisini yaratan rableri ile meşgul olanlar, Allah'ın kendisi üzerindeki muradını unutmayanlar, Allah'ın kendisi üzerindeki muradı gerçekleşsin diye çaba, gayret sarf edenler diridir. Gerçek manada diri olanlar "subhânallah" der, Allah'ı tesbih ederler; ama bunu da yine ancak gönlü, marifeti ve imanları kadarıyla söylerler.

Kul imanı kadarıyla "subhânallah" dedikçe kendi fıtratı üzere kemale erer. Ne kadar "elhamdulillah" derse o kadar kemale erer ve Allah'ın övgüsüne layık olur. Aynı şekilde ne kadar "Allah u ekber" derse o kadar kemale erer ve büyük olur. Ona tecelli eden Allah'ın büyüklüğüdür, o da Allah'ın büyüklüğüyle nefsine, dünyaya karşı büyük olur.

Devamlı söylüyorum: "Şimdiye kadar bütün anlattıklarınızı bir araya getirip iki kelime ile izah edin" deseler, söyleyeceğim tek söz "lâ ilâhe illallah'tır." Tüm hayatım boyunca lâ ilâhe illallah'tan başka bir şey anlatmamışım.

Peki, lâ ilâhe illallah'ı anlatabilmiş miyim? -Hayır. Sadece sonsuz bir deryadan bir damla misali anlatmaya çalışmışım. Onu da rabbimizin izin verdiği kadarıyla, konuşturduğu ve öğretmeyi dilediği kadarıyla anlatmışım.

Evet, herkesin gönlünde, fıtratında marifeti mevcuttur; çünkü hepimiz rabbimizi gördük ve rabbimizin "e lestu birabbikum" hitabına "belâ, şehidnâ (ben şahid oldum ki sen benim rabbimsin)"[3] dedik. Dünyaya gelmeden önce de Allah bize -dünya günü olarak anlamaya çalışırsak her gün- farklı farklı tecellilerle tecelli edip bizi kendine şahid kıldı.

[3] A'râf /172

Madem öyle ben neden anlatıyorum?

Ben de rabbimizin kullarına rabbimize şahid olduklarını hatırlatmak, gönülleri üzerindeki perdeyi aralamak için anlatıyorum. Yoksa kardeşlerimize dışarıdan bir şey vermiyorum. O zaten herkesin fıtratında mevcuttur. Ben, insanda olmayan şeyi insana nasıl verebilirim! Bana düşen; sadece fıtratın üstünü temizlemek ve karanlığını aydınlatmak, aynı zamanda insanı tanıtırken yaratan rabbini ona tanıtmaktır.

Her zaman için bildiğimiz tek bir şey vardır: O da rabbimizin bizi bu âleme huzurundan gönderdiğidir; ama rabbimiz bizi bu âleme huzurundan gönderdi diye rabbimizin huzurundan ayrılmamışız. Buradayken de rabbimizin huzurunda olmaya devam ediyoruz. Ayrılış bize göredir, hâşâ Allah'a göre değildir. Biz rabbimizin âbdi, kulu olarak yine rabbimizin huzurundayız. Sadece rabbimizin huzurunda olduğumuzu unutmuşuz.

Hakikat bu âlemde müşahede edilir. Her şey bu âlemde; yani bu yolculukta kazanılır. Allah âyet-i kerimede **"onlar ki kendilerine bir musibet geldiği zaman, 'şüphesiz biz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve elbette biz (sonunda) ona döneceğiz' derler"**[4] buyurmuştur. Ona dönerken her gün bir adım dünyadan uzaklaşıyor, ahirete yaklaşıyoruz; ama mesele ona dönerken kendimizi, rabbimizi tanımamız, ona yürüdüğümüzü bilmemiz ve onun bizim için takdir ettiklerini, emrini, hükmünü anlamamızdır.

Allah her anda bizi kendine davet edip bize "gel" buyuruyor. Bizim de yapmamız gereken şey onun davetini anlamamız ve bu davetine icabet etmemizdir.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalışıyorduk.

[4] Bakara /156

Daha önce de söylediğim gibi: Hiç kimse “ben Allah’ı layıkıyla tesbih ettim, ona hamd ettim, şükrettim, tevekkül ettim, rabbimi tekbir ettim, tevhid ettim” diyemez! Hiç kimse “ben Allah’ı anladım, tanıdım” diyemez! Herkes ancak kendi gönlünün genişliği kadarıyla rabbini anlayabilir. Diğer bir ifadeyle gönlünü rabbine açtığında rabbinin tecelli ettiği kadarıyla anlayabilir.

Hiç kimse beşer olmaktan kurtulmaz; ama bir Allah’ın tecelli ettiği, bir de şeytanın her zerresini ihata ettiği bir kul düşünün. Bu ikisi hiçbir olur mu? Biri alâyy-i iliyyinde diğeri esfel-i safilindedir ve bu tercihi kulun kendisi yapar.

Hepimiz bu dünyada tıpkı yetimler gibiyiz. Her birimiz rabbimizden, asıl vatanımızdan ayrılmışız. Allah’ın huzurunda gördüğümüz kıymeti, değeri, şerefi, saadeti bırakıp hep birlikte bir yolculuğa çıkmışız. Bu âlem bizim için sadece bir duraktır; ama sonumuzu belirleyen bir duraktır. Burada nasıl olursak ahirete gittiğimizde de öyle oluruz. Önce dünyadayken imtihana tabi tutuluruz sonra vaktimiz gelince ahirete gideriz. Başta kabir âlemini yaşarız, sonra kıyamet yerini, en son ise ebedi olarak gideceğimiz yere gideriz. İşte, bütün hayatımız bu şekilde bir yolculuk içindedir; ama iman etmeyenler bu âlemi ebediymiş gibi zanneder ve öyle yaşarlar.

Şimdiye kadar gelenlerin hepsi kendi imtihanını yaşamış, kazananlar kazanmış, kaybedenler de kaybetmiştir. Şimdi de gelenler sırasıyla gitmeye devam ederler. Hayat böyledir. Birileri gelir, birileri gider ve bu kıyamete kadar böyle devam eder. Kıyamet günü kaybetmemek için mutlaka rabbimizin bizden ne istediğini bilmek gerekir.

Peki, rabbimiz bizden ne istiyor?

Rabbimiz bizden bizi istiyor, gönlümüzü istiyor. Onunla konuşmamızı, onu tesbih etmemizi, hamd etmemizi, şükretmemizi, hem kendi üzerimizde hem de bütün varlık

üzerinde her bir ismine, güzelliğine, kudretine, takdirine, efâline, işlerine şahid olup şehadet etmemizi istiyor. Rabbimizin güzelliğine, fiilerine şahid olunca şehadet etmiş oluruz. Rabbimize şahid olup şehadet edince bizde vehim kalmaz, zan kalmaz, cehalet kalmaz, bilgisizlik kalmaz. Gönlümüzde rabbimizin güzelliğinden, tecellisinden başka bir şey kalmaz.

Evet, hep birlikte yolu yürüyoruz. Yolun mutlaka bittiği bir yer vardır. Yol bitince biz de bitmiş oluruz, bütün marifetimiz sıfır olur. Allah hakkındaki bütün bilgimiz sıfırlanır. Şimdiye kadar devamlı rabbimizin sıfatlarını, El Esmâu'l Husnâ'sını, El Efâlu'l Husnâ'sını anlattım. Şimdi de rabbimizi tesbih etmeyi, hamd etmeyi, tekbir etmeyi anlatıyorum. Bütün bunlar bize hakikati kazandıracak.

Hak tecelli edince marifetimiz sıfırlanır, dedik. O zaman hiçbir bilgimiz olmadığını anlarız. Şu ana kadar rabbimizi tanımaya çalıştık; ama perde açılınca bütün bildiklerimiz sıfırlanır; çünkü rabbimizi ne kadar tanımaya çalışmış olsak bile hâlâ öğrendiğimiz her şey zandan, ilimden ibarettir. Henüz hakikat olmamıştır. Hakikat tecelli edince ise biz zaten biteriz. Biz biterken Allah hakkındaki ilmimiz, marifetimiz de biter. Böyle olunca "kendi aklımla rabbimi anlamaya çalıştım. Meğerse hiç anlamamışım" deriz.

Mesela; "Kıyamet günü peygamberler bize şefaat eder" diyoruz. Doğru peygamberler de Allah'ın şefaat izni verdiği kullar da şefaat eder; ama perde açılsa şahid olacağımız şey; herkese aslında Allah'ın şefaat ettiğidir. Herkes her ne kadar rabbini rahman ve rahim olarak bildiğini söylese de perde açılsa "rabbimin rahmetini hiç anlamamışım. Kendime, gönlüme, ilmime göre anlamaya çalışmışım; ama rahmetini, mağfiretini, kuluna olan sevgisini, muhabbetini hiç anlamamışım" diyecek.

Biz aklımızla düşünmeye çalışıyoruz, oysaki Allah'ın sevgisi aklın alamayacağı bir şeydir. Aklın almadığı bir şeyi anlayabilir miyiz? -Elbette ki anlayamayız. Hâl böyleyken onu nasıl tesbih edebilir, nasıl hamd edebiliriz? Ya da onu hamd ile tesbih ettiğimizi nasıl söyleyebiliriz?

Peki, kul ne zaman hamd eder?

Ne zaman ki kul bitti ve Allah ona tecelli etti, işte o zaman hamd eder. O zaman da artık kendisi hamd etmez, Allah onun gönlünden kendisini tesbih eder, tekbir eder. Kulun gönlü artık susmuştur. Diliyle söylemeye devam etmesi ayrı şeydir. Bu yüzden "ben bildim, anladım, kul oldum, tertemiz oldum, subhân oldum. Ben büyük oldum, ekber oldum. Ben övgüye layık oldum, hamid oldum" demek yoktur. Bunlar Allah'ın sıfatlarıdır. Bu sıfatları nefsimize vermiyoruz.

Allah'ın işine akıl ermez. O her türlü muameleyi yapar, sen de seyredersin; ama aklın ona ermez; çünkü bu akıl işi değildir! Rabbini aklınla anlayamazsın Gönlünle, Allah'ın kendinden nefhettiği rûhla anlaman lazım. O zaman da yine gücün kadar, büyüklüğün kadar Allah'ın sana olan tecellisi kadar anlayabilirsin. Yoksa yine rabbini bütünüyle anlamış olmazsın.

Nerede olduğumuzu, nasıl durmamız, nasıl bakmamız gerektiğini; rabbimizi, kendimizi, âlemi, tabi tutulduğumuz imtihanları, yolculuğu anlamamız gerekir. Ne kadar anlarsak yolu yürümemiz, rabbimize yaklaşmamız kolaylaşır ve o kadar kendi nefsimizden, hayalimizden, vehmimizden, zannımızdan kurtulur, Allah'ın tecellisine mazhar oluruz. Bunun için de "subhânallah" subhân olan Allah'tır, diyoruz.

Burada yoldayız, neyi gördük, neyi yaşadık, hangi imtihanlara tabi tutulduk, Allah'ın hangi tecellisine şahid olup şehadet ettiysek ona göre subhânallah diyeceğiz burada. Asıl tesbihi ise huzura vardığımızda yapacağız. Huzurda rabbimizle bir

hayat yaşamışız. Rabbimiz bize tecelli etmiş ve kendini bize tanıtmıştır. Öyleyse orada "Subhânallah" demek nasıl buraya benzesin!

Evet, yolu hep beraber yürüyoruz ve yolu yürürken hayal kurmuyoruz. Yol hayal değildir. Yol çabamıza, gayretimize göredir. Allah âyet-i kerimede "iman edenler, salih amel işleyenler, hakkı ve sabrı tavsiye edenler…" buyuruyor ya işte yolu gitmek rabbimizin emrettiği gibi yapmakladır.

Hem dil ile tavsiye etmek vardır hem gönül ile, hâl ile tavsiye etmek vardır hem de fiil ile tavsiye etmek vardır. Fiil ile tavsiye etmek her zaman en öndedir; çünkü Allah **"O'na ancak temiz (ve güzel) sözler yükselir, onları da sâlih amel yükseltir"**[5] buyurmuştur. Bu yüzden Allah senin sözüne bakmaz. Eğer salih amelin söylediğin söze uygun değilse, istediğin kadar güzel söz kullan o sözün Allah'a gitmez, Allah onu kabul etmez. Madem güzel söz söyledin, o zaman gereğini yerine getir. Elinden gelen çabanı göster, emek sarf et, fedakârlık yap. Öyle ki güzel sözün Allah'a ulaşsın. Diğer türlü "ben konuştum" demekle olmuyor. Niye konuşuyorsun! Zaten Allah işini en güzel şekilde yapıyor. Kullarıyla da konuşmuş en güzel şekilde vahyini yapmıştır. Onun sana ihtiyacı yoktur. Sana düşen; rabbinin vahyini üzerinde göstermektir, yalnızca konuşmak değildir.

Hiç kimse Allah'ın sevdiği gibi hiç kimseyi sevemez. Rahmet ettiği gibi rahmet edemez, mağfiret ettiği gibi mağfiret edemez. Rahmete, hidâyete, mağfirete, hayra vesile olanlar kendileri kazanmıştır. Allah ona "sen benim halifemsin, sen benim güzelliğimi, esmamı taşıyorsun" deyip onu şereflendirmiştir. Yoksa hayra vesile olanlar insanlara bir şey vermiş değildir. Sadece, Allah işi onunla yapmıştır. Biz ise bu âlemde vehmi, hayali

[5] Fâtır /10

bir gölgenin, çamurun, fani bir varlığın içinde her şeyi hakikat gibi, ebediymiş gibi görüyoruz.

Bütün bu çamurun, nefis batağının, hayal, vehim, zan batağının içinde kulun rabbine dönmesi ve ahiretini, kendi hakikatini tercih etmesi gerçekten zor şeydir. Kolay ve basit bir şey değildir. Bu, ancak her türlü fedakarlığı yapabilecek ve rabbine kurban olabilecek vasıftaki yiğitlerin işidir. Zaten bu yüzden milyarlarca insan vardır; ama veliler; yani yiğitler çok azdır. Bunu becerebilmek için Allah'ın emrettiği gibi hep beraber Allah'ın ipine sarılmamız ve kardeş olmamız gerekir.

Şeytanın ilk bozduğu şey; insanlar arasındaki kardeşliktir; yani insana kıskançlık yaptırmaktır. Tıpkı Hz. Âdem (a.s.)'ın çocuklarının arasını bozduğu gibi insanların arasını bozar. Allah bize bu konudaki örnekleri bir bir beyan etmiştir. Baktığımızda Kabil kıskançlığından dolayı Habil'i öldürmüştür. Hz. Yakûb (a.s.)'ın çocukları kıskançlıklarından, hasetlerinden dolayı kardeşleri Hz. Yûsuf (a.s.)'ı kuyuya atmıştır. Neyin hasedi? - Allah'ın sevgisinin hasedi... "Ben Allah'ın sevgisine daha layığım, Allah beni daha çok sevmeli" hasedi. Kabil de Hz. Yûsuf (a.s.)'ın kardeşleri de aslında "Allah'ın sevgisine en çok biz layığız, Allah en çok bizi sevmelidir" demiştir.

Allah, Habil ile Kabil'den kurban etmelerini isteyince ikisi de kurbanlarını yapmış; ama Allah, Habil'den kurbanı kabul ederken Kabil'in kurbanını kabul etmemiştir.

"(Resulüm! Sen) Onlara, Âdem'in iki oğlunun (Hâbil ile Kabil'in) haberini de hak olarak oku! Hani ikisi de (Allah'a) birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden (kurbanı) kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen Kabil, kıskançlıkla Hâbil'e) 'Andolsun seni mutlaka öldüreceğim' demişti. (Hâbil ise) Dedi ki: Allah ancak muttakilerden (kulluk sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışanlardan kurbanı)

kabul eder."[6] Allah kurbanı takvâ sahiplerinden kabul eder; yani senin takvân, imanın yoktur. Habil böyle söyleyince Kabil de "seni öldüreceğim" dedi ve kardeşi Habil'i öldürdü.

Aynı şekilde Hz. Yûsûf (a.s.)'ın kardeşleri de onu babalarının sevgisinden dolayı kıskandılar. Aslında babalarının bir peygamber olduğuna iman etmişlerdi, babalarının peygamber olduğunu, bir peygamber birini seviyorsa bu sevginin Allah'tan olduğunu biliyorlardı. Bir peygamber hiçbir zaman bir başkasını hâşâ nefsiyle sevmez, onu Allah'tan dolayı sever. Hz. Yûsûf (a.s.)'ın kardeşleri de Allah'ın sevgisini kıskandılar. Bu nedenle "Onu öldürelim, Allah'ın sevgisi bize kalsın. Babamızın sevgisi bize kalsın"[7] dediler. Mantığa bakın!

Şeytanın nasıl hile yaptığına bakmak gerekir. İblis hangi tuzağa düştüyse, insanı da oradan tuzağa düşürmeye çalışır. Baktığımızda İblis de Hz. Âdem (a.s.)'ı kıskanmış, haset edip kibirlenmişti. Kibirlendiği için "ben ondan hayırlıyım; yani secdeye layık biri varsa o kişi ben olmalıyım" dedi.

Şeytanın bu tuzağına düşmemek için haset edeceğimiz kimse olmamalıdır; çünkü hiç kimse bizim muhatabımız değildir ve hiç kimse bizimle Allah arasına giremez. Allah âyet-i kerimede **"ey iman (ettiğini iddia) edenler! Siz kendinizden sorumlusunuz. Siz hidâyete erdiğiniz takdirde dalâlete düşenler size (hiçbir) zarar veremezler. (Unutmayın!) Sonunda hepinizin dönüşü Allah'adır ve (O) size yaptıklarınızı (tek tek) haber verecektir"**[8] buyurmuştur. Siz iyi olun kötü yapanların kötülüğü size dokunmaz. Biz Allah'ın sevdiği gibi yaptıktan sonra hiç kimse bizim imanımıza, maneviyatımıza zarar veremez.

[6] Mâide /27
[7] Yûsuf /9
[8] Mâide /105

Mesela; Allah iman edenler için Firavun'un hanımını örnek göstermiştir.[9] Firavun'un hanımıdır, onun sarayındadır ama içinde bulunduğu her türlü duruma rağmen Allah'a iman etmiş ve **"Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap, beni Firavun'dan ve onun (kötü) amelinden kurtar ve beni (şu) zalimler topluluğundan da kurtar!"** diye dua etmiş ve Firavun'a "ben seni de senin sarayını da istemiyorum. Senden de senin küfründen de amelinden de uzağım. Allah'a sığınıyorum" demiştir. Bu yüzden Firavun'un hanımı Allah'ın övdüğü çok istisna bir kadındır.

Aynı şekilde Allah iman etmeyenler için de Hz. Nûh (a.s.) ile Hz. Lût (a.s.)'ın hanımlarını ibret olarak göstermiştir. **"(Resulüm!) Allah, (akrabalık bağının kendini kurtaracağını zanneden) Kâfirler için Nûh'un karısı ile Lût'un karısını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kulun (nikâhı) altında idiler de onlara hainlik ettiler. (Kocaları) Allah'tan (gelen) hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara, '(haydi ateşe) girenlerle beraber siz de ateşe girin!' denildi."**[10] Yani biri peygamber hanımı olsa da Hz. Nûh (a.s.)'ın oğlu Kenan gibi peygamber çocuğu olsa da iman etmedikten sonra peygamber yakını olması ona bir fayda vermez. Onun rabbini tercih etmesi gerekir. Şayet rabbini tercih ederse, bu durumda Firavun'un da hanımı olsa manevi olarak yine en yüksek makama varır ve Allah'ın övgüsüne layık olur. Bu bütünüyle rabbini tercih etme meselesidir. Onun için bir başkası hakkında "şu bana zarar verdi, benim kulluğumu yapmama mâni oldu" diyemezsin. Şeytan sana hile yapıyor. Kendi düşmanlığını sana unutturup başka düşmanlar gösteriyor ki insanlarla meşgul olasın. Sana düşen; başkalarının ne yaptığına bakmak değildir. Sen rabbine koş, sen rabbine yürü. Kimin ne yaptığından sana ne! Kimse sana bir şey yapamaz, Allah'la arana giremez. Nerede olursan ol, Allah'ın huzurunda olduğunu bildikçe, anladıkça,

[9] Tahrîm /11
[10] Tahrîm /10

rabbinle muhatap oldukça kimse sana manevi olarak zarar veremez ve sana kaybettiremez.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

İnşallah hep beraber "subhânallah" diyeceğiz. Zaten ne kadar "subhânallah" dediğimizi de hep beraber göreceğiz inşallah. "Subhânallah" dememiz lazım, diyeceğiz ki bin yıllık yolu bir adımda gidebilelim.

Allah bizi rabbinin huzurunda olduğunu unutanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi her anda imtihana tabi tutulduğunu bilip rabbinin rızasını kazanmak için güzel yapanlardan eylesin. Allah bizi başkalarıyla değil, kendi kulluğuyla meşgul olanlardan eylesin. Allah bizi rabbine gitmek için cehdedenlerden, yürüyenlerden, koşanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

4.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk. Şimdiye kadarki sohbetlerimizde tesbihi; yani "subhânallah" demeyi öğrendik. Bu sohbetimizde ise rabbimizi nasıl hamd ile tesbih etmemiz gerektiğini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah âyet-i kerimede meleklere hitaben **"ben yeryüzünde bir halife yaratacağım"** buyurduğunda, melekler **"bizler hamdinle seni tesbih ve takdis edip dururken, orada fesad çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın"** dediler. Allah da cevap olarak **"muhakkak ki ben, sizin bilmediklerinizi bilirim"**[1] buyurdu.

Meleklerin neden böyle söylediğini önceki sohbetlerimizde izah etmiştim. İsterseniz daha iyi anlaşılması için tekrar izah edeyim.

Allah bir hitapta bulunduğunda o konuyla ilgili bütün bilgileri hitabının içine koyar. Meleklere **"yeryüzünde bir halife yaratacağım"** diye hitap ettiğinde de yeryüzünü, halifeyi, insanlığı ve insanların neler yaptıklarını bu hitabının içinde tek tek meleklere gösterdi. Allah, insanı meleklere gösterince onlar da insanlar hakkında bilgi sahibi oldular, yaptıklarını görünce ise **"ya rabbi! Yeryüzünde fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi halife kılıyorsun! Oysaki biz seni hamdinle tesbih ediyoruz"** dediler.

[1] Bakara /30

Aslında bu cevapta bir de gizli olarak "yeryüzünde sana halife olmaya biz daha layığız" manası da çıkar; yani melekler verdikleri cevapla "sadece seni hamd ile tesbih edenler halife olmaya layıktır" dediler.

Sonra Allah, **"Âdem'e (ve her biri bir Âdem olan insana) bütün isimleri (El Esmâu'l Husnâ'yı talim ettirip) öğretti sonra o (tecelli ettiği esmâ)ları meleklere arz edip, 'eğer doğru söyleyenlerden iseniz, (haydi) şunların isimlerini bana haber verin' buyurdu**; ama melekler buna cevap veremediler ve **"sen subhânsın (her türlü noksanlıktan münezzehsin ya rabbi! Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki sen alîmsin, hakîmsin (her şeyi, herkesi bilen ve her işinde hikmet ve hayır olansın"**[2] dediler.

Allah onlara "muhakkak ki ben sizin bilmediklerinizi bilirim" buyurunca melekler de zaten hemen tövbe, istiğfar etti ve "sen alîm ve hakîmsin; yani biz bilmiyoruz, sen biliyorsun ya rabbi! Senin her işinde mutlaka bir hikmet vardır" dediler.

Demek ki melekler rablerini hamd ile tesbih ediyormuş! O zaman insan da Allah'ı hamd ile tesbih edince secde edilmeye layık olur ve Allah'a halife olur. Halifenin, Allah'ı hamd ile tesbih etmesi gerekir ki meleklerden üstün olsun ve meleklerin secdesine layık olsun. Bunun haricinde meleklerin secdesine layık olmaz.

Hamdi, tesbihi bilmeden Allah'a hamd etmemiz ve onu tesbih etmemiz mümkün değildir.

Peki, tesbih nedir?

Tesbih etmek, Allah'ın bütün isimlerini kapsar. Allah subhândır, diyoruz ya Allah her bir ismi ile subhândır. "Subhânallah" dediğimizde rabbimizi bütün isimleri ile tesbih

[2] Bakara /31-32

etmiş oluruz. Tabii bu tesbih, dil ile yaptığımız tesbihtir; çünkü gönlümüzün tesbih edebilmesi için rabbimizi tanımamız şarttır.

Kim rabbini ne kadar tesbih ediyorsa secdeye de halife olmaya da o kadar layıktır. Mesela; bir kul, rabbini yüzde bir tesbih ediyor, hamd ediyorsa, sadece yüzde bir kadarıyla meleklerin secde ettiği kul olmuş ve halife olmuş olur.

Genel olarak baktığımızda rabbini tesbih eden hiç kimse yoktur; çünkü rabbimizi tesbih etmenin ne demek olduğunu bilmiyoruz. Bunu bilen ancak Allah'tır.

Melekler de hamd ile tesbih etmeyi bilmiyorlar. Hepsi nûrdan, aşktan, muhabbetten, teslimiyetten, Allah'a karşı edepten, haşyetten ibaret varlıklardır; ama buna rağmen tesbih ederken sadece Allah'ın kendilerine olan tecellisi kadar Allah'ı tesbih edebilirler; yani Allah'ı ne kadar biliyor, tanıyorlarsa ancak o kadar secde edebilirler; ama insanın, Allah'ı meleklere göre yüz kat daha fazla tesbih edebilme, hamd edebilme imkânı vardır; çünkü Allah, insana doksan dokuz ismiyle tecelli etmiştir.

Biliyorsunuz Allah'ın En Nûr ismi vardır. Melekler de nûrdan oldukları için Allah'ın onlara olan bütün tecellisi, meleklerde tecelli eden nûra göredir; fakat insanda El Esmaû'l Husnâ'dan doksan dokuz farklı isim vardır. Bu yüzden kul, tesbih edince meleklerden yüz kat daha fazla tesbih etmiş ve hamd etmiş olur. Tabii, bunu da yine rabbini isimlerinden tanıdığı, anladığı kadarıyla, aynı zamanda Allah'ın efâline, fiillerine şahid olup şehadet ettiği kadarıyla yapabilir ve bu şehadeti de kendi üzerinden yapar.

Hayatı yaşarken her ne ile karşılaşırsak karşılaşalım ve bu muamele bize her nereden ve kimden gelirse gelsin mutlaka Allah'tan gelmiştir. Şayet karşılaştığımız her olayı, muameleyi Allah'tan bilirsek işte o zaman kendi üzerimizden rabbimizin

efâline, güzelliğine şehadet etmiş oluruz ki böyle olunca da rabbimize olan tesbihimiz, hamdimiz artar.

Allah âyet-i kerimede **"doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"**[3] buyurmuştur. Nereye dönersek orada bizim için rabbimizin güzelliği tecelli etmiştir. Bu güzellik de yalnızca manevi olarak kazanmamız, nefsimizden kurtulmamız, "Allah" diyebilmemiz, "lâ ilâhe illallah" diyebilmemiz, nefsimizin şirkinden, nifakından, hasedinden, riyasından kurtulmamız içindir. Bu şekilde baktığımızda her anda ve her yerde nefsimizden temizlenip rabbimize yakın olma imkânımız vardır. Bizim için bundan daha büyük bir nimet olur mu, daha büyük bir güzellik olur mu! Rabbimizin güzelliği her yerde tecelli ediyor ki rabbimizin güzelliğini alıp onunla güzel olalım.

Hâl böyleyken acaba ne yana dönerse dönsün; ister hastalık ister musibet, bela, ister dedikodu, iftira, isterse de yokluk olsun hiç fark etmez, hangi imtihana tabi tutulursa tutulsun "rabbim bana rahmetiyle, muhabbetiyle muamele ediyor. Rabbim beni sevdiği için bu muamelesiyle beni zannımdan, vehmimden, şeytanın verdiği vesveseden, hayali varlığımdan kurtulmayı dilemiş. Bana bu imtihanları göndererek beni kendine çekiyor ve bana zatıyla, sıfatıyla tecelli edip hakiki varlığı vermek istiyor. Bu muameleyi bana olan saf rahmetinden, sevgisinden dolayı bana yapıyor" diyen ve her anda rabbinin tecellisiyle, vechiyle, güzelliğiyle, cemaliyle karşı karşıya olduğunu bilen, tadan, buna şahid olan kaç kişi vardır!

İnsanın, yaşadığı her şeyi rabbinin kendisine olan rahmet tecellisi olarak görüp onunla rabbini tesbih etmesi, hamd etmesi gerekirken insanın yaptığı şey; rabbine isyan etmek, itiraz etmek, neden niçin deyip rabbini hesaba çekmek ve Allah hakkında su-i

[3] Bakara /115

zanda bulunmaktır. Böyle yapanlar "subhânallah" diyememiş, "elhamdulillah" diyememiş, "Allah u ekber" diyememiş, "lâ ilâhe illallah" diyememiştir.

Biz de hayatımızı yaşarken ya bunlardan birini söyler, rabbimizi tesbih ederiz ya da tam tersini yapar, rabbimizi hesaba çekeriz; ama bunlardan birini bile söyleyebilmek kolay değildir; çünkü "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" diyebilmemiz için nefsimizin erimesi, yok olması, nefsimizin bütün şirkinden, küfründen, nifakından kurtulmuş olmamız gerekir.

Aksi takdirde istersek gece gündüz ibadet yapalım, her gün oruç tutalım, hiç durmadan secde edelim nefsimizden kurtulmadıkça ibadetimiz, kulluğumuz kendi nefsimize olur; çünkü bu ibadetlerimizle ve yaptığımız güzelliklerle kibirleniriz. Böyle olunca da ibadet ettikçe nefsimiz büyür. Buna rağmen ibadetlerimizle Allah'a yaklaştığımızı ve manevi olarak büyüdüğümüzü zannederiz. Hâlbuki bir adım bile Allah'a yaklaşmış, Allah'a yakınlığı kazanmış olmayız.

Bu duruma düşmemek için kendimizi hesaba çekmemiz gerekir. O yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekin"*[4] buyurmuştur. Bizim de "acaba rabbimi tesbih ediyor muyum, hamd ediyor muyum, tekbir ve tevhid ediyor muyum? Yoksa gönlümün tasdik etmediği yalan bir söz mü söylüyorum" diye kendimize bakmamız lazım.

Evet, Allah, meleklerin rablerini hamd ile tesbih ettiğini buyurmuştu. Melekler başka ne yaparlar?

Bir de mü'minler için istiğfar ederler. **"Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunan (melek)ler, rablerini hamd ile tesbih ederler ve ona iman ederler. Bir de iman eden kimseler için mağfiret dilerler. (Derler ki) Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi**

[4] Tirmizi, Kıyamet, 25 H.no: 2459

kuşatmıştır. O hâlde tövbe ed(ip sana dön)en ve senin yoluna tabi olanları mağfiret eyle ve onları cehennem azabından koru!"[5]

Kul bu hâle gelmeden meleklerin tesbihini yapmış olmaz. Bu yüzden kul mutlaka mü'minler için istiğfar etmeli, af dilemeli, mağfiret dilemeli ve bunu da sadece dil ile yapmamalıdır. Diliyle yaparken bir de elinden geleni yapmaya çalışmalıdır ki yalancı olmasın, sözü havada kalmasın, laftan ibaret olmasın. Allah âyet-i kerimede **"O'na ancak temiz (ve güzel) sözler yükselir, onları da sâlih amel yükseltir"**[6] buyurmuştur. Salih amelimiz sözümüzle beraber olacak ki sözümüz rabbimize ulaşsın. Yoksa yalancılardan oluruz.

Rabbimizi hamd ile tesbih ederken, rabbimizin her işini övgüye layık görmemiz ve ona itiraz etmememiz gerekir. Elbette ki bir beşer olarak sıkılabilir, daralabilir, bunalabiliriz; ama rabbimize itiraz edemeyiz. Sıkılmak, bunalmak ayrı şey, rabbimize itiraz etmek "bu neden benim başıma geldi" demek ayrı şeydir. Rabbimize itiraz etmemek için nasıl bir imtihanla karşılaşırsak karşılaşalım "bu güzeldir, doğrudur ya rabbi! Bana yaptığın bu muamele senin bana olan rahmetindir, muhabbetindir ve en doğru, en güzel muamelendir. Senin yaptığın her şey sana layıktır, ben de buna layığım. Sen bana sadece layık olduğum muameleyi yapıyorsun" dememiz gerekir.

Hepimiz bütün peygamberlerin nasıl sıkıntılar yaşadığını biliyoruz. Hepsi de yaşadıkları imtihanları geçerek Allah'a yakınlığa layık oldular; yani peygamberlerin yaşadığı sıkıntılar Allah'a yakın olmaya layık olmaları içindi. Hepsi de o büyük imtihanlarla Allah'a en yakın olmaya layıktır. Allah da zaten yakın

[5] Mu'min /7
[6] Fâtır /10

olsunlar diye onlara öyle muamelede bulunmuş ve sıkıntıyla, musibetle peygamberleri imtihana tabi tutmuştur.

Tabi ki sıkıntılar, imtihanlar insanın yanlışından da günahından da küfründen de şirkinden de gelir; ama bir de Allah'ın bir kulunu yakınlığına layık gördüğü için özel olarak imtihana tabi tutması vardır ki kul da buna göre imtihanlar yaşar.

İstisnasız herkes zaten bir imtihan yaşıyor; ama sadece Allah'a hamd eden, "sen güzel yapıyorsun ya rabbi! Senin bana yaptığın muamele en güzeldir, en doğrudur ve benim için tek hayırlı olandır" diyenler kazanır. Demeyenler ise kâfir olur. Kelimeyi bilerek olduğu gibi söyledim ki işin vahameti ve ciddiyeti anlaşılsın.

Peki, yaşadığı imtihanları Allah'tan bir muamele olarak görüp "sen ne yaparsan güzeldir ya rabbi" demeyenler nasıl kâfir olurlar?

Küfür; hakikati örtmek demektir. Kâfir ise hakikati örten manasına gelir. Birinin kâfir olması için önce hakikati bilmesi, anlaması gerekir ki onu örtebilsin. Bu yüzden biri hakikati biliyor ve bildiği hâlde örtüyorsa kâfir olur. Yoksa hakikati bilmiyorsa cahil olur, kâfir olmaz.

Şimdi kendimize bakalım. Her anda Allah'ın huzurunda olduğumuzu biliyor muyuz? -Biliyoruz. Nereye gidersek gidelim, nereye yürürsek yürüyelim rabbimizin mülkünde onun huzurunda yürüdüğümüzü biliyor muyuz? -Biliyoruz. Her muamelenin bize rabbimizden geldiğine iman etmiş miyiz? -Etmişiz. Rabbimizi biliyor muyuz? -Biliyoruz. Kendimizi, acziyetimizi, hiçbir gücümüzün, kuvvetimizin olmadığını biliyor muyuz? -Biliyoruz. Öyleyse bildiğimiz hâlde rabbimizin büyüklüğünü, ekberliğini, hamid oluşunu, her işinin övgüye layık olduğunu örtüyorsak, rabbimizin her işinin eksiksiz, kusursuz, noksansız ve kemalat üzere olduğunu bildiğimiz hâlde bir imtihan yaşadığımızda feryad

ediyor, isyan ediyor, itiraz ediyorsak rabbimizi tesbih etmiş, hamd etmiş, tekbir etmiş olmayız.

Aynı şekilde karşılaştığımız imtihanları Allah'tan bir muamele olarak görmüyor, "falancalar yaptı, ondan başıma bu geldi" diyorsak rabbimizi tevhid etmiş, "Allah'tan başka ilâh yoktur. Güç, kuvvet sahibi, mülkün sahibi yoktur" demiş olmayız.

Bu yüzden iman etmek basit bir şey değildir; ama Allah her bir kuluna ne kadar akıl vermiş, marifet vermiş, ilim vermiş, ne kadar öğretmiş ve şahid kılmışsa kulunu yalnızca buna göre hesaba çeker. Kimse kimseyi hesaba çekemez; çünkü Allah'ın kime nasıl bir muamelede bulunduğunu kimse bilemez.

Herkes sadece kendine bakmalıdır ki kul olabilsin. Aynı şekilde bir tek kendini hesaba çekmelidir ki doğru hesap yapabilsin ve hesabını verebilsin. Bu nedenle kendi hesabını bırakıp başkalarının hesabıyla meşgul olanlar kendini unutmuş ve nefsini, ilmini, aklını Allah'a şirk koşmuştur.

Allah âyet-i kerimede beni İsrail'in alimlerine hitap ederken **"(ey âlimler!) Sizler Kitâb'ı (apaçık âyetleri) okuduğunuz (gerçekleri bildiğiniz) hâlde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?"**[7] Yani insanlara anlatıyorsunuz; ama önce kendi hesabınızı yapın, kul olup olmadığınıza bakın, buyurmuştur. Bizim de konuşmayı değil, susmayı, susmak derken dinlemeyi tercih etmemiz lazım. Öyle ki kendi hesabımızla meşgul olabilelim.

Mesele; birini dinlemek değildir. Mesele; insanın kendini, kendi gönlünü dinlemesidir. Aynı zamanda varlığa, mahlûkata bakıp her bir varlığı dinlemesidir. Varlıktaki her şey insana bir şey söylüyor ve ona rabbini, rabbinin kudretini, kuluna olan sevgisini,

[7] Bakara /44

ikramını anlatıyor. Varlıkta konuşmayan hiçbir bir şey yoktur. Her şey konuşur, konuşurken de sadece onu anlatır.

Bununla beraber Allah her şeyden münezzehtir; çünkü Allah subhândır, hâşâ hiçbir şeye benzemez, hiçbir şey de ona benzemez; ama her güzellik bir tek onun güzelliğini gösterir. İnsan istese de istemese de farkında olsa da olmasa da, ister mü'min ister kâfir olsun hiç fark etmez herkes iradesiz bir şekilde Allah'ın güzelliğini gösterir ve bu her bir varlık için geçerlidir.

Bu nedenle varlıktan herhangi bir şeye bakarken öylece bakıp geçmeyelim. Hepsi canlıdır, Allah'ın yarattığı kuludur. Hatta belki tuhaf gelir; bir taş başka bir taşın üzerinde dursa ve o taşın aslında oradan kayma imkânı olsa; ama buna rağmen kaymasa alttaki taş ondan davacı bile olabilir. Taş bile taşın üzerinde dursa hesabını Allah'a verir. İşte, onlar da aynen böyle canlıdır ve Allah'ın kuludur.

Biz de varlığa bakarken her şeyi rabbimizin kulu olarak ve hamd ile tesbih ettiklerini bilerek bakacak, hep beraber rabbimizi tesbih edeceğiz inşallah.

Kul ile Allah arasında bir zulmani perdeler bir de nûrdan perdeler vardır. Bütün zulmani perdeler nefse aittir ve vehimden, zandan ibarettir; yani kulun "ben, bence, bana göre, başkalarına göre" demesi, "Allah'a göre" diyememesinden dolayıdır. Kul, rabbini hamd ile tesbih edebilmek için öncelikle zulmani perdelerden kurtulmalıdır.

Bir de nûrdan perdeler vardır. Manevi yolculuk yapılırken insanın geçmesi gereken bazı âlemler vardır ve her bir âlemde binlerce perde vardır ki Allah'ın tecelli etmesi için hepsini aralamak gerekir. Aksi takdirde kendi kendimize hayal kurmuş oluruz. Bu perdelerden kurtulmadan birkaç adım atıp "acaba ben yolun sonuna geldim mi" hatta "acaba benim işim bitti mi" diyorsak hiçbir şey bilmiyoruz, anlamamışız demektir.

Bu perdelerin hepsi Allah'a şahid olmakla ilgilidir. Allah'a şahid olmanın ilk âlemi bulunduğumuz âlemdir. Bu yüzden yaşadığımız âleme şehadet âlemi denir. Burada her anda rabbimizin efâline, fiillerine, işlerine şahid oluruz. Yalnız, bu şehadetin olması için karşılaştığımız her olayı rabbimizden bir imtihan olarak bilmemiz şarttır. Eğer her durum karşısında "bu muameleyi bana rabbim yapıyor" demezsek Allah'ın fiillerine, efâline şahid olamayız.

Oysaki her anda bir şe'ende olan, her an yaratan, kulunu imtihana tabi tutup kendine davet eden, kendine çeken odur. İşte, kendimize, varlığa, hayata, yaşadığımız her olaya böyle bakmak; Allah'ın fiillerinde ona şahid olmaktır.

Allah'ın fiillerine şahid olduğumuzda fiiller isimlerinden tecelli ettiği için bu defa Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını, güzel isimlerini anlamaya başlarız ve Allah'ın isimleri üzerimizde tecelli eder. Sonra bir de bakarız ki rahmet sahibi, af ve mağfiret sahibi, ikram sahibi, aşk ve muhabbet sahibi olmuşuz. Üzerimizde Allah'ın nûru, güzelliği tecelli etmiştir. Biz de kendi gönlümüzde rabbimizin isimlerine şehadet ederiz; ama bu şehadet parça parça olur. Hazmedebilelim diye Allah bize yavaş yavaş şehadet ettirir.

Allah'ın isimlerine şahid olduktan sonra iş biter mi? -Hayır, bitmez. Zaten kul, isimlere şahid olduğunda kendinde Allah'ın isimlerinin tecelli ettiğini görür ve Allah'ın güzelliğinden başka bir şey göremez. Bütün varlığa, mahlûkata bakarken de hepsi üzerinde sadece Allah'ın isimlerinin, güzelliğinin tecellisini görür. Bu yüzden işinin bittiğini zanneder. Hâlbuki daha yarı yoldadır, hatta aslında daha yolun başındadır; ama kendine göre kamildir, mü'mindir.

Kulun bundan sonra şahid olması gereken tecelliler Allah'ın sıfatlarıdır; yani Allah'ın bütün isimlerinde, işlerinde, fiillerinde subhân oluşudur, hamid oluşudur, ekber oluşudur, tek bir ilâh

oluşudur. Sıfatlara şahid olduktan sonra ise kulun neye şahid olacağını sadece Allah bilir; çünkü bundan sonraki Allah'ın zatının tecellisidir, dolayısıyla ne anlaşılabilir ne de anlatılabilir.

Her zaman için bütün işler gönülde, imanda biter. Bütün öğrendiklerimiz, bildiklerimiz, ibadetlerimiz, her çabamız, gayretimiz hepsi imanımızı kemale erdirmek içindir. Bütün bu yolu yürüyebilmek için bize lazım olan tek şey ise aşktır. Onun dışında bu yol asla yürünmez ve kul hiçbir zaman rabbini tesbih etmiş, tahmid etmiş, tekbir etmiş, tevhid etmiş olmaz.

Kısacası; insanın, rabbini hamd ile tesbih edebilmesi için Allah'ın fiillerine sadece şehadet etmesi yetmez! Şahid olduğu her fiilin Allah'ın isimlerinden, o isimlerin de Allah'ın sıfatlarından tecelli ettiğine, Allah'ın subhân olduğuna, hamid olduğuna, ekber olduğuna, tek ilâh olduğuna iman etmekle mümkün olur.

Kul, kendisi ve varlık üzerinde Allah'ı hamd ile tesbih etmezse o zaman da bu hâli ile nefsinin karanlığına, mağarasına gömülür.

Allah âyet-i kerimede **"doğrusu insana, çalışmasından başka bir şey yoktur"**[8] buyurmuştur. Herkese sa'yının, çabasının, gayretinin karşılığı vardır. İnsan bu çabayı, gayreti kendi gönül âleminde, vücut ülkesinde sarf eder; çünkü oranın yalnızca Allah'a ait olması ve gönlünün Rahman'ın arşı olması gerekir. Yoksa herkes ona sahip olmaya çalışır ve ona "ben senin sahibinim, sen de benim kulumsun, hizmetçimsin" der.

Hepimiz biliyoruz ki eşimiz, çocuğumuz, annemiz, babamız, arkadaşımız bize aslında "ben senin sahibinim" diyor; ama bunu "seni seviyorum" diyerek söylüyor. Bizim de onlara "beni kulun gibi sevme! Haddini bil, benim rabbim Allah'tır. Ben bir tek onun kuluyum ve ondan başkasına kul olmam" dememiz, kimseye

[8] Necm /39

kulluğu kabul etmememiz gerekir. Böyle olmazsa Allah'ı tesbih etmemiz, tahmid etmemiz, tekbir etmemiz, tevhid etmemiz mümkün olmaz. Sonra bir de bakarız ki hiç farkında olmadan başkalarını tesbih ediyor, tahmid ediyor, tekbir ediyor, tevhid ediyoruz.

Bu duruma düşmek istemiyorsak kimsenin övgüsüne sevinmeyelim, yermesine de üzülmeyelim. Bizi sadece rabbimiz övsün. Rabbimiz bizi övdüyse onun övmesine sevinelim; ama rabbimiz bizi övmediyse bütün insanlar bizi övse bile onların övgüsünden hiçbir fayda göremeyiz. Tam tersine övgüleri bizi batırır ve bize rabbimizi unutturur.

Aynı şekilde kimsenin bizi yermesine de bakmayalım. Sonuçta herkes kendine yakışanı yapar. Eğer yaptığımız bir şeyden dolayı rabbimiz bizi överse bizi yerenler rabbine zaten ters düşmüş ve zavallı kalmış, çok kötü bir duruma düşmüş olur. Öyleyse onların yerişini nasıl ciddiye alabiliriz! Böyle bir durumda yapmamız gereken şey; bu kötü hâllerinden kurtulsunlar diye bizi yerenler için istiğfar etmek, dua etmektir.

Evet, ne olursa olsun rabbimizi tesbih etmeye çalışacağız. Bütün marifetimizi kullanarak, hikmetle bakarak, Allah'ın nazarıyla, vahyi ile, resulü ile bakarak, Allah'ın resulü nasıl anladıysa öyle anlamaya çalışarak rabbimizi tesbih edeceğiz inşallah.

Herkes rabbini ancak kendi gönlü kadar tesbih eder. Her zerresi ile tesbih etse bile yine rabbini ancak kendisi kadar tesbih etmiştir. Âlemlerin rabbini yine tesbih etmiş olmaz, sadece kendisi kadar tesbih etmiş olur. Allah'ı layıkıyla tesbih eden, hamd eden, tekbir eden yine kendisidir. Bir tek Allah kendini layıkıyla tesbih edebilir. Onun dışında herkes ancak kendisi kadarıyla rabbini tesbih eder.

Gerçek manadaki tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid ne zaman olur?

Allah, kendini kul üzerinden tesbih edince gerçek manadaki tesbih olur; ama bunun için kulun fenayı bulmuş, manevi olarak ölmüş ve Allah ile yeniden dirilmiş olması gerekir. Öyle ki Allah onun üzerinden kendini tesbih ve tekbir etsin.

Allah, bir kulu üzerinden tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edince kul bu tesbihini sadece rabbine yapar. Kullara tesbihini gösterse bile hiç kimse onu anlayamaz, anlayanlar da ancak kendi marifeti kadarıyla anlar.

Evet, bir insanın, rabbini layıkıyla tesbih etmesi hiçbir zaman mümkün değildir. Bu yüzden kul "ben rabbimi layıkıyla tesbih ettim, tahmid ettim, tekbir ettim, tevhid ettim" diyemez. Bunun yerine "her şeyim noksandır ya rabbi! Her şeyim eksiktir. Bütün ibadetlerim, namazım, secdelerim, zikrim, tesbihim, hamdim, tekbirim, tevhidim için eksik yapmamdan ve yanlış anladığımdan dolayı tek tek istiğfar ediyorum ya rabbi! Seni tanıyamadığımdan, seni anlayamadığımdan, hakkını teslim edemediğimden dolayı yaptığım bütün tesbihlere, hamdlere, ibadetlere tövbe ediyor, istiğfar ediyorum" demelidir.

Günaha bir sefer istiğfar edilmesi yeterlidir; ama ibadetlerimize bin sefer istiğfar etmemiz lazım ki rabbimizi tanıyabilelim. Diğer türlü rabbimizi tanıyamayız; çünkü eksik yaptığımız hâlde güzel yaptığımızı zannederiz sonra ibadetlerimiz rabbimizle aramızda perde olur. Ne zaman ki ibadetlerimize bile istiğfar edebildiysek işte o zaman rabbimizi tesbih etmeye başlamışız demektir.

Allah'ın huzuruna layık olmayan ibadetlerimizi Allah'a takdim edemeyiz. Bunun yerine "ya rabbi! Seni tesbih edenler gibi tesbih etmeye çalışıyor, onları taklit ediyorum" diyebiliriz. Ne zaman her zerremizle "rabbim subhândır, hamda layıktır" dedik

ve onu övdüysek, rabbimizi her zerremiz ile tekbir ettiysek, büyüklüğü ona layık görüp bütün varlığın, mahlûkatın yalnız onun kulu olduğunu ve onun kudret elinde olduğunu anladıysak, onun izni olmadan hiç kimsenin hiçbir şekilde kıpırdayamadığına, konuşamadığına, gözünü bile kırpamadığına şahid olduysak o zaman "Allah u ekber" diyebiliriz.

Kâinatta var olan her şey Allah'ın nûruna boğulmuş vaziyettedir ve hepsi bir gölge mesabesinde sadece Allah'ın hükmündedir. Allah, insana irade vermiş ve "sen tercihini yap, gerekeni ben yaparım" buyurmuştur. İnsanın bütün gücü bu kadardır; yani gücü duasından ibarettir! İnsan kendi bedenine bile sahip değildir. Bu yüzden herhangi bir organına "çalış" ya da "çalışma" diyemez. Dese bile organı onu dinlemez.

Aynı şekilde insan kendi gönlüne de sahip değildir. Bütün gönüller Allah'ın kudret elindedir ve gönül de insanın demesine göre bir tarafa dönmez! İnsanın bir tek duası vardır. Bu duasına göre rabbinden ister, rabbi de onun gönlünü döndürür. Yoksa gönlünü döndüren Allah'tır yine kendisi değildir. Bu nedenle dua ederken "gönlümü kendinden başka tarafa döndürme ya rabbi! Ben dönmek istesem bile sen buna müsaade etme, bu duamı kabul etme ve gönlümü yalnızca kendine döndür" dememiz lazım.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih etmemiz gerektiğini anlamaya çalışıyorduk.

Rabbimizi ne kadar tesbih edebildik, hamd edebildik, tekbir edebildik, tevhid edebildiysek Allah ile aramızdaki perdeler o kadar kalkar ve Allah'a o kadar yakın oluruz.

İman eden herkesin tesbihi farklıdır ve herkes kendi marifetine göre rabbini tesbih ve tekbir eder.

Mü'minler üç kısımdır; birinci kısım Allah'a iman edip cennete layık olanlar. İkinci kısım Allah'a dostluk için çabasını,

gayretini sarf edip veli olanlar. Üçüncüsü ise mukarrebun olup Allah'a en yakın olanlardır ve her birinin tesbihi farklıdır. Biri rabbini yerde tesbih eder, biri gökte tesbih eder. Diğeri de arşta tesbih eder, hamd eder, tekbir eder, tevhid eder.

Hepimiz bu âlemde yolcuyuz ve yoldayız. Rabbimizin yakınlığını tercih etmişiz, rabbimize yürüyoruz. Yolculuk boyunca çaba, gayret sarf ettikçe rabbimize olan tesbihimiz de değişir ve bir önceki tesbihimizden daha farklı olur.

Kendi üzerimden örnek vereyim. Hiç kimseye şimdiye kadar "haydi, şu zikri yap da yolu yürü" demedim. Zaten böyle bir yolculuk yoktur. İnsanın yolu yürümesi için yolu bilmesi gerekir. Yolu bilmeden nasıl yürüyecek! Bilmeden alıp zikri çekerse şeytanlar etrafına toplanır ve ona "bak, sen zikir yapıyorsun, sen çok üstün birisin. Sen bir Mürşid-i kâmile tabi olmuşsun ya sen özelsin, seçilmiş birisin. Eksiğin, yanlışın da olsa, hiçbir şey yapmasan da bir şey olmaz, mürşidin zaten seni kurtarır" der. O da ibadetini, kulluğunu artık nefsine yapar, nefsini tesbih eder, tahmid eder, tekbir eder, tevhid eder; yani sürekli kendini büyük görür ve nefsini över. Sonunda da şeytan onu alıp uçurumdan aşağıya atar ve onun bundan haberi bile olmaz.

Eğer tabi olduğu kişi Mürşid-i kâmil olsa zaten ona böyle bir şey yaptırmaz, buna da müsaade etmez; ama mürşidi hakiki mürşid olmayınca ona "senin işin tamamdır. Sen bu kapıdan içeri girdin ya sen artık kurtuldun. Senin işin tamamdır" der. Köpek işte! Köpek olmasa Allah'a yalan yere iftira atabilir mi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yapmadığı bir şeyi yapabilir mi, söylemediği bir şeyi söyleyebilir mi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, kızı Hz. Fatıma (r.a.)'a *"sakın babam peygamberdir diye bana güvenme! Nefsini Allah'ın kudret elinden satın al"*[9] buyurmuşken, o kalkıp yanındakilere "sizin işiniz tamamdır, siz kurtuldunuz" diyebilir mi!

[9] Buhârî, Vesâyâ 11; Müslim, Îmân 348

Mürşid-i kâmil olmayanlar işi yapmaya kalkışırsa böyle olur. Bunların yanındaki herkes Kıyamet günü onlardan davacı olacak ve yakalarına yapışacak. Hâlbuki ne uğruna yaptınız bunu! Neyi kazandınız! Herkes size "şeyh" dedi, etrafınızda toplandı da ne oldu, ne kazandınız! Siz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığını yapabiliyor musunuz? -Hayır. Yanınızdakilerden biri "ben rabbime gitmek istiyorum. Beni rabbime götürebilir misin" diye sorsa "hayır" diyeceksiniz. Madem öyle ne işiniz var cemaatin başında! Niye rabbine gitmek isteyen kulların yolunu kesiyorsunuz! Onları şeytana teslim ediyorsunuz! Bir de "yolu yürüyorsunuz" deyip insanları kandırıyorsunuz! Böyle yapmakla neyi kazanacağınızı düşünüyorsunuz! Kıyamet günü bunun hesabını nasıl vereceksiniz!

Evet, birbirimizi kandırmayalım. Biz de kimseyi kandırmıyor ve kimseye hayali bir şey söylemiyoruz. Hiç kimseyi Allah ve resulü dışında hiçbir şeye davet etmiyoruz. Hepimize lazım olan; rabbimize âbd olmaktır, onu tesbih etmektir, tekbir etmektir. Biz de kardeşlerimize "gelin, bizimle beraber bizim yaptığımız gibi tesbih edin, tahmid edin, tekbir edin, tevhid edin" diyoruz. Bunun dışında hiçbir şey söylemiyoruz.

Subhânallah Sohbetleri'ni zaten hep birlikte rabbimizi tesbih edelim diye yapıyoruz. Daha tesbih etmedim, tahmid, tekbir, tevhid etmedim. İnşallah sohbetlerimiz ilerledikçe rabbimizi tesbih etmemiz gerektiği şekilde tesbih edeceğim, siz de benimle beraber tesbih edeceksiniz.

Böyle olmazsa yolculuk yapılmaz, yol yürünmez. Beni dinlemeyecekseniz, benim yaptığım gibi yapmayacaksınız sonra da benimle yürüdüğünüzü söyleyeceksiniz. Yolculuk böyle olmaz! Benimle beraber tesbih etmeniz "Allah" demeniz, "lâ ilâhe illallah" demeniz, "rabbim rahmandır, rahimdir, maliktir, meliktir" demeniz gerekir. Öyle ki bir olalım, gideceğimiz yere beraber varalım. Aynı şekilde rabbimizin rahmeti hepimizin üzerine insin.

Bununla beraber dünya ile ahireti birlememiz gerekir. Zaten hepimiz marifetimiz kadarıyla dünya ile ahireti birleştirmişiz inşallah. Dünyada da rabbimizin huzurundayız, ahirette de rabbimizin huzurundayız.

Allah âyet-i kerimede buyurur. **İnnemâ emruhû izâ erâde şey'en en yekûle lehu kun fe yekûn:**[10] "O bir şeyi(n olmasını) dilediği zaman O'nun emri ona sadece 'Ol' demektir. O da hemen oluverir." Allah varlığa, kâinata "ol" demiş, o da olmuştur. Aynı şekilde "öl" derse bu defa da ölür. Her şey Allah'ın sadece bir kelimesinden, "ol" demesinden ibarettir. Dolayısıyla bizi olduracak olan yine Allah'tır. O bize "Hz. İnsan ol" demeden Hz. İnsan olamayız. Onun bize "ol" demesi lazım ki biz de olabilelim.

Mesela; Hazreti Îsâ (a.s.), ölüleri diriltirken **Kum bi iznillah:** "Allah'ın izniyle kalk" diyordu değil mi! Peki, Hazreti Îsâ (a.s.) mı "kalk" diyordu? -Hâşâ! Allah onun üzerinden "kalk" buyurmasa ölüler dirilir mi? -Beşerin kelimesinin ne kıymeti, değeri vardır; ama Allah, kulu üzerinden "kalk" derse o zaman kul dirilir. Allah da bunu sadece layık olana, rabbini isteyene, "rabbim Allah'tır" diyene, âbdi olarak kabul ettiğine yapar.

Bütün varlık, Allah'ın bir kelimesinden ibarettir. Var olması da yok olması da yine bir kelimesinden ibarettir. Allah âyet-i kerimede **"Bizim emrimiz gözü sadece tek bir sefer açıp kapama gibidir (anında gerçekleşir)"**[11] buyurmuştur. Allah "ol" der, hemen olur. Yeri gelir "kulum gel" diye emreder kendini anında huzurda bulursun ve bunların hepsi göz kırpması kadar küçük bir zaman diliminde olur. Bir anda tecelli eder, kendini bin yerde bir anda görürsün. Bütün varlığın sesini bir anda işitir, bütün varlığa şahid olup şehadet edersin.

[10] Yâsîn /82
[11] Kamer /50

Her zaman için ne yana dönersen dön rabbinin tecellisi ile karşı karşıyasın. Bazen nerede olduğunu bilemezsin. "Yerde miyim, gökte miyim, neredeyim" dersin. Bildiğin tek şey; her yerde sadece Allah'ın tecellisinin, güzelliğinin olduğu, ondan başka bir şey olmadığı olur. Buna şahid olunca "subhânallah, Allah u ekber, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah" dersin.

İnsan yalnızca fiillerinden, amellerinden hesaba çekilmez. İnsan ağzından çıkan her kelimeden de hatta gönlünden geçirdiklerinden de sorumludur ve hepsinden hesaba çekilir. Bununla ilgili olarak Allah âyet-i kerimede **"o gün insanlar amelleri(nin karşılığı) kendilerine gösterilmesi için bölük bölük (Rabblerine) döner(ler). Artık kim zerre kadar bir hayır yapmışsa (o gün) onu görür. Kim de zerre kadar bir şer işlemişse (o gün) onu görür"**[12] buyurmuştur. Hepsini ona gösteririz. Amelini de, konuşmalarını da, gönlünden geçirdiklerini de tek tek gösteririz.

Neden?

Çünkü Allah, kulu ile ilgileniyor hem de her anda ilgileniyor. Bu yüzden düşündüklerini de konuştuklarını da yaptıklarını da bir bir yazdırıyor. Kulun bunu anlaması ve buna göre yaşaması gerekir. Şayet kulun konuştukları, düşündükleri, yaptıkları tesbihin, hamdin, tekbirin, tevhidin dışındaysa kul manevi olarak kaybeder.

Kaybetmemek için hiçbir mü'min tesbihin, tahmidin, tekbirin ve tevhidin dışına çıkmamalıdır! Çıkarsa mü'min olmaktan çıkar ve Allah'a yakınlığı, veliliği, mü'minliği kaybeder, İslam'ın dairesine düşer. İslam'ı kabul eden ama gereğini yapamayan, beceremeyen kul da bu konumda manevi olarak tehlikededir; çünkü imanını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

[12] Zilzâl /6-8

Bu tehlikeye düşmemek için pervasızca düşünmemek ve konuşmamak lazım. Konuşurken kendimizi rabbimizin huzurunda bilip öyle konuşalım. Ağzımızdan çıkan bir söz için Allah o anda bize "kulum sen anlatıyorsun öyle, sen kiminle konuşuyorsun, sen kimsin" diye hesap sorsa hiç kimse kendini savunamaz, Allah'a karşı da "sen bana şöyle yaptın" diyemez. Allah âyet-i kerimede **"O (Allah), yaptığından dolayı sorgulanamaz, onlar ise sorguya çekileceklerdir"**[13] buyurmuştur. Allah hesap sorulmayandır, kendisinden sual edilmeyendir. Kimse ona hesap soramaz ama siz hesaba tabi tutulursunuz, size sorulur. Yani "Sen beni hesaba çekme hakkına sahip değilsin! Cehaletinle, körlüğünle bakıp 'bu niye böyle oldu!' diyemezsin! Ben âlemlerin rabbiyim. Ben âlemlerin subhân olan, ekber olan, hamid olan rabbiyim. Sen körsen, sağırsan, anlamıyor, aklını, gönlünü, imanını kullanıp varlığa bakmıyorsan bu körlüğün ile beni hesaba çekemezsin!" buyuruyor Allah. Tek kelime ile kuluna "edepli ol" buyuruyor.

İnşallah hep beraber "subhânallahi velhamdulillahi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber" diyeceğiz. Subhanallah, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah, Allah u ekber zikirlerinin toplamı bu tesbihtir. Hepsi bu tesbihin içindedir, biz de rabbimizi tesbih edip tek kelime ile "subhânallah" diyeceğiz inşallah.

Rabbimizi önce kendi tesbihimiz ile tesbih etmemiz lazım, sonra hayatı yaşarken muhatap olduğumuz her insana karşı rabbimizi tesbih etmemiz, hamd etmemiz, tekbir etmemiz gerekir. Öyle ki tesbihimiz devam etsin. Sonra da meleklerle beraber tesbih etmemiz lazım; çünkü Allah'a imanın hemen peşinden rabbini hamd ile tesbih eden melekler gelir. Biz de onlarla öyle bir tesbih etmeliyiz ki melekler tesbihimize şahid olsun. Secde edilmeye layık olup olmadığımızı tesbihimizle, hamdimizle meleklere gösterelim. Bunun için de meleklere "evet, siz zaten rabbinizi tesbih ediyorsunuz, hamd ediyorsunuz. Şimdi

[13] Enbiyâ /23

bir de ben hamd edeyim, tesbih edeyim. Bir bakın, rabbime halife olmuş muyum olmamış mıyım? Secdeye layık mıyım değil miyim?" dememiz gerekir.

Evet, hep beraber insanın neden secdeye layık olduğunu ve Allah'a yeryüzünde halife olduğunu anlamaya çalıştık.

Allah bizi rabbinin huzurunda olduğunu unutanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi rabbini hamd ile tesbih eden kullarından eylesin. Allah bizi hangi imtihana tabi tutulursak tutulalım her imtihanın bizim için saf hayır, saf rahmet, saf güzellik olduğuna iman eden kullarından eylesin. Allah bizi subhân olan, ekber olan, hamid olan, ehad ve vahid olan rabbine iman eden kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

5.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi anlamaya ve rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeye çalışıyorduk.

Allah âyet-i kerimelerde **"yedi gök, yer ve bunların içinde bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur."**[1] **"(Unutmayın!) Melekler Rabblerini hamd ile tesbih ederler"**[2] buyurmuştur. Genel olarak âyetlere baktığımızda, Allah bize de "rabbinizi hamd ile tesbih edin" diye emretmiştir.

Tesbih etmek sadece "subhânallah" demek midir? Ya da "subhânallah" deyince rabbimizi tesbih etmiş olur muyuz? - Elbette ki hayır. Dilimizle tesbih etmiş oluruz; ama bu tesbihimiz rabbimizin emrettiği bir tesbih olmaz. Rabbimizi, rabbimizin emrettiği gibi tesbih edebilmemiz için önce ne söylediğimizi bilmemiz gerekir. Tesbih nedir, melekler nasıl tesbih ederler, yerdekiler, göktekiler her şey rabbini nasıl tesbih eder, son olarak insanın nasıl tesbih etmesi gerekir, sorularını anlayınca rabbimizi tesbih etmemiz mümkün olur. Diğer türlü rabbimizi sadece dilimizle tesbih etmiş oluruz.

Daha önce yaptığımız El Esmâu'l Husnâ sohbetlerimizde Allah'ın isimlerini anlamaya çalışırken her bir ismin kulda nasıl tecelli ettiğini ve kulun Allah'a yeryüzünde nasıl halife olduğunu anlamaya çalışmıştık.

[1] İsrâ /44
[2] Şûrâ /5

Bir kul, rabbinin isimlerini öğrenip her bir isme iman edince ve Allah'ın isimleri onun üzerinde tecelli edince, meleklerin bulunduğu âleme, melekût âlemine geçer. Bundan sonra ise kulda Allah'ın sıfatlarının tecelli etmesi gerekir.

Allah'ın, bütün isimleri kapsayan en öndeki sıfatı subhânallahtır. Allah subhândır ve her bir ismi ile subhândır, noksanlıktan, eksiklikten beridir. İstisnasız her işi, her tecellisi, her muamelesi kemalat üzeredir, kâmildir, mükemmeldir. Tabii, bunu böyle söylemek kolaydır; ama buna iman etmek çok zor bir şeydir; çünkü insan buna iman etmiş olsaydı, yaşadığı hiçbir olayda Allah'a itiraz etmez, "neden böyle oldu, neden Allah falancaya şöyle muamele etti de bana böyle muamele ediyor" demezdi. Her anda Allah ile muhatap olduğunu bilir ve Allah'ın kendisine yaptığı her muamelenin subhânlığından tecelli ettiğini anlardı. Onun için de ne yaşarsa yaşasın fikir beyan edemez, sadece "sen subhânsın ya rabbi" derdi.

Bu yüzden kul, tesbihi eline alarak diliyle "subhânallah, subhânallah" demekle Allah'ı tesbih etmiş olmaz. Tesbih edebilmesi için Allah'ın subhân olduğuna iman etmesi şarttır. Kul, rabbini subhân olarak tanır; yani Allah'ın her işinin eksiksiz, noksansız, kusursuz, kâmil ve mükemmel olduğuna iman ederse işte o zaman Allah kendisine nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun "sen güzel yaptın ya rabbi! Senin bana yaptığın bu muamele benim için hayırdır, gereklidir, lazımdır. Benim kazanabilmem, Hz. İnsan olabilmem, nefsimden kurtulabilmem, ikrama nail olabilmem, sana varabilmem, vasıl olabilmem, sana yakın, dost olabilmem içindir" der.

Allah'ın subhân oluşuna iman edebilmek için öncelikle Allah'ın isimlerini bilmek ve her bir ismine iman etmek gerekir. İnsan, rabbini isimleriyle bilmeden sıfatlarını anlayamaz, sıfatlarını anlamadan da zatına yol bulamaz, dolayısıyla Allah ile arasındaki perdeleri kalkmaz; çünkü rabbini tanımamıştır,

bilmemiştir, onu subhân olarak kabul edememiştir, dolayısıyla araya nefis perdesi, benlik perdesi, ilim perdesi, vehim ve zan perdesi girmiştir. Bu perdeleri Allah ile arasına koyan yine kulun kendisidir.

Kulun bunlardan kurtulmak için ilk başta söylemesi gereken şey; "ben hiçbir şey bilmiyorum, rabbim bilir. Rabbim bana neyi öğrettiyse o doğrudur, haktır, güzeldir, hayırdır, benim için rahmettir, nimettir, ikramdır, imandır" sözüdür.

Allah âyet-i kerimede buyurur: **"(Resulüm!) Hani Rabbin bir vakit meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, buyurdu.' Onlar da, 'bizler hamdinle Seni tesbih ve Seni takdis edip dururken, orada fesad çıkaracak ve orada kan dökecek birini mi yaratacaksın?' dediler."**[3]

Bu, "halife olmaya biz daha layığız; çünkü seni hamd ile tesbih ediyoruz. Seni biliyoruz, tanıyoruz, seni seviyoruz, seni her işinde övüyoruz. Subhân olduğunu; her işinin eksiksiz, kusursuz, noksansız olduğunu biliyoruz, sadece böyle olanlar halife olmaya layıktır" demektir. Allah da onlara cevap olarak **"Muhakkak ki Ben, sizin bilmediklerinizi bilirim"** buyurmuştur. Allah böyle söyleyince melekler de hemen tövbe etmiş ve **"sen subhânsın (her türlü noksanlıktan münezzehsin ya rabbi)! Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki sen alîmsin, hakîmsin (her şeyi, herkesi bilen ve her işinde hikmet ve hayır olansın)"**[4] demiştir.

İşte, Allah'ın bize haber verdiği gibi; insanı yeryüzünde halife kılan, meleklerin secde etmesine layık kılan şey; insanın, rabbini hamd ile tesbih etmesidir. Bu durumda meleklerin bir kula secde edebilmesi için o kulun meleklerden daha üstün bir şekilde hamd ile tesbih etmesi lazım ki melekler ona secde etsin.

[3] Bakara /30
[4] Bakara /30, 32

Peki, insan, meleklerden nasıl daha üstün bir şekilde hamd ile tesbih edebilir? Sonuçta melekler nûrdan, aşktan, muhabbetten ibaret varlıklardır. Hiçbir şekilde Allah'a itiraz etme güçleri yoktur ve Allah onlara hangi emri vermişse istisnasız hepsini aşkla, muhabbetle yerine getirirler. O hâlde bir beşerin meleklerden daha üstün olabilmesi; yani meleklerin secde ettiği varlık olabilmesi için onlar gibi mi olması gerekir? - Tabi ki hayır.

İsterseniz, insanın meleklerden nasıl daha üstün olduğunu, secdeye layık olduğunu kısaca izah edeyim. Böylelikle herkes bunu yapıp yapamadığına ya da ne kadar yapabildiğine baksın.

Öncelikle meleklerin Allah'a itiraz etme, isyan etme güçleri yoktur. Perdeleri de açık olduğu için hem bulundukları âlemi hem de bizim âlemimizi görürler. Aynı şekilde Allah'ın, insanı tabi tuttuğu imtihanları da görürler. İnsan ise perdenin arkasındadır, bu nedenle melekût âlemini de, Allah'ın verdiği emri de göremez. Böyle olunca Allah'ın muradının ne olduğunu anlayamaz. Bununla beraber bu çamur dünyada, çamur bir bedenin içinde, çamura bulanmış hâldedir ve her şey onu çamura doğru çeker; nefsi çeker, arzuları, istekleri çeker, dünya çeker, şeytan ve şeytana uyan insanlar onu çeker. Allah da insanı bu çamur âlemde imtihanlara tabi tutar.

Bir de nefse, bedene ağır gelen şeyler vardır. Zaten imtihan insana ağır geliyorsa imtihandır, diğer bir ifadeyle imtihan ne kadar ağır geldiyse o kadar imtihan olmuş olur. Yoklukla, hastalıkla, dedikoduyla, iftirayla, musibetle, belayla, kısacası her şeyle Allah onu imtihana tabi tutar. Hatta öyle bir an olur ki insanın tabir-i caizse canı yanar. Canı yandığı hâlde, bu hâli ile "hamd sanadır ya rabbi! Sen övgüye layıksın. Bu muameleyi de bana rahmetinden dolayı, ben kazanayım, manevi olarak büyüyeyim, Hz. İnsan olayım, senden yana tavrımı koyup seni tercih edeyim, hakikatimi tercih edeyim diye yapıyorsun. Sana

asla itiraz etmiyorum, isyan etmiyorum, feryad etmiyorum, seni hamd ile tesbih ediyorum" deyince meleklerden daha üstün bir şekilde rabbini hamd ile tesbih etmiş olur. Bu her bir kul için böyledir ve herkes bunu yapıp yapmadığına, yapıyorsa da ne kadar yaptığına bakmalıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurur: *"Bir kul musibet, bela, hastalık, tehlike anında rabbine sığınır, çabasını, gayretini sarf edip, rabbine itiraz etmeden (isyan etmeden, feryad etmeden) 'sen benim rabbimsin. Bana ne dilersen yaparsın. Ben senin kulunum ve senin bana yaptığın her muamele senin rahmetindendir, ikramındandır. Sen rahmansın, rahimsin, kerimsin' derse, Allah, meleklere 'kuluma bakın, kulum ne yapıyor, kulumu seyredin! Bu hâl içinde bile rabbini tesbih ediyor, hamd ediyor, isyan etmiyor, itiraz etmiyor' buyurur."*

İşte, insanı meleklerden daha üstün seviyeye çıkaran insanın imtihanlar karşısındaki bu hâlidir. Diğer türlü imtihan gelince itiraz ediyor, isyan ediyor ya da gözlerini kapatıp sebeplerin sahibini değil de sebepleri görüyorsa o insan manevi olarak kördür, sağırdır! Rabbini tesbih etmiyor, hamd etmiyor, hatta farkında olmadan hâli ve tavrıyla rabbine "sen övgüye, hamda, tesbihe layık değilsin. Bana yaptığın bu muamele yanlıştır" diyor ve rabbine isyan ediyor, itiraz ediyor, demektir.

Melekler, aşktan, muhabbetten, nûrdan varlıklar oldukları için itiraz etme güçleri yoktur. Acıkmaz, susamaz, korkmaz, endişe etmezler. Karşı cinsleri olmadığı için ne zahiri aşkı tadarlar ne de bedene ait arzuları, istekleri vardır. Bu yüzden onların tesbih etmesi, hamd etmesi kolaydır. İnsanda ise bunların hepsi mevcuttur ve hepsi aşktan bir parçadır; yani insanı çeken şeylerdir.

İmtihanı doğru anlamamız gerekir. İmtihan, fitne, insanı çeken şeydir ve insan kendisini çeken şeylere yenilir; yani imtihan tamamen aşk imtihanıdır.

Nasıl?

Her şey insanı bir yandan çekerken insan da "benim sevdiğim, tercih ettiğim sensin ya rabbi" deyip kendini rabbine çekerse kul olmuş olur. Bu herhangi bir şey olabilir. Sonuçta insan hayatı yaşarken her türlü imtihanla; musibetle, belayla, açlıkla, hastalıkla, aşk ayrılığıyla karşı karşıya gelir. Her neyi seviyorsa ondan ayrılıkla imtihana tâbi tutulur. Bu insanın eşi, çocuğu, anası, babası, sevdiği biri ya da arkadaşı olabilir hiç fark etmez, hepsinde de yaşadığı aşk imtihanıdır; fakat meleklerin böyle bir imtihanı yoktur. İşte, bütün bu imtihanlar sırasında "benim rabbim sensin, sen övgüye layıksın, güzel yapıyorsun" demek kolay bir şey değildir. Bunu ancak Allah'ın yeryüzündeki halifeliğine layık olan insan yapabilir; çünkü böyle bir kul, rabbine öyle bir iman etmiş, öyle bir güvenmiş, ondan öyle bir emin olmuş ve rabbini öyle bir sevmiştir ki kendini göremeyecek, kendini Allah'ın huzurunda yok sayacak kadar! Bu yüzden "sen ne yaparsan doğrudur, güzeldir ya rabbi! Canım ne kadar acısa da ne kadar üzülsem, sıkılsam, bunalsam, içimden ne kadar feryad etsem de senin yaptığını güzel biliyorum. Sen övgüye, hamda layıksın. Sen subhânsın, tesbih edilmeye layıksın. Yaptığın her şeyde en güzelini yapıyorsun. Her işini eksiksiz, kusursuz ve noksansız bir şekilde yerli yerinde ve zamanında yapıyorsun. Bütün muamelelerin ne bir eksik ne bir fazladır ne bir an önce ne de bir an sonradır" dediğinde rabbini tesbih etmiş ve melekleri geçip onların secde ettiği varlık hâline gelmiş olur. Kul bu şekilde hamd ile tesbih etmeden meleklerin secde ettiği varlık olamaz.

Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını öğrenince, öğrendiğimiz tüm isimler bize aşkı, muhabbeti, imanı kazandırır; ama iman bir tek

aşktan ve muhabbetten ibaret değildir. İman; aşk, muhabbet, haşyet ve edeptir. Bunların hepsi bir aradadır. Allah'ın isimlerini öğrendiğimizde isimler bize aşkı, muhabbeti, beraberinde kısmen de haşyet ve edebi verir; ama Allah'ın sıfatlarını anladığımızda, onlara iman ettiğimizde, melekût âlemini geçip Allah'ın sıfatlarının bulunduğu âleme, ceberût âlemine geldiğimizde; yani Allah'ın sıfatları bize tecelli ettiğinde o zaman muhabbetle beraber haşyet ve edep gelir. İmanımız da ancak o zaman kemale erer ve edepli bir kul oluruz.

Resullullah (s.a.v.) Efendimiz *eddebenî rabbî fe ahsene te'dîbî:*[5] *"Beni rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti"* buyurmuştur. İşte edep, Allah'ın edeplendirmesi, kulun Allah'a karşı edepli olması böyledir. İnsan, Allah'ı tesbih etmeyene kadar edebi olmaz, rabbine karşı edebe aykırı şeyler düşünür, edebe aykırı konuşur, edebe aykırı hareket eder ve bundan haberi bile olmaz. "Ben rabbimi seviyorum, rızasını kazanmak için çaba, gayret sarf ediyorum" der; ama bir tarafı hep eksik kalır. Nasıl ki tek kanatlı kuş uçamıyorsa insan da tek kanatla; yani sadece muhabbetle vuslat yolunda gidemez. İnsanın iki kanadının olabilmesi için de hem muhabbetinin hem de haşiyetinin, edebinin olması gerekir. Öyle ki uçup rabbine varabilsin.

Unutmamamız lazım ki Allah hiçbir edepsizi huzura kabul etmez. Biri ki rabbine karşı edepli değilse, edepli düşünmüyorsa huzura nasıl kabul edilir! Dünya hayatını yaşarken de ibadetini yaparken de edepli birinin ibadet yapması başka, edebi olmayan birinin ibadet yapması başkadır. Bu yüzden ibadetler imana göre değer kazanır. İman ne kadar kâmilse kulun ibadeti de Allah katında o kadar kıymetlidir, değerlidir, kâmildir. Bütün işleri de aynı şekilde değerli ve kıymetli olur. Onun için bütün ameller

[5] Münâvî, Feyz, Hadis No: 310

imana göre ölçülür, hesap edilir ve imana göre amellere karşılık verilir.

Rabbimiz bizi biliyor. Hepimiz rabbimizi tesbih etmeye çalışıyoruz. İmtihanlara tabi tutulduğumuzda "sana iman etmişiz ya rabbi! Senin bana yaptığın her muamele benim için mutlak hayırdır" diyoruz, böyle de dememiz gerekir. Bütün imtihanlara karşı bakışımız böyle olmalıdır.

Yaşadığımız bazı şeyler bize çok ters görünebilir, çok acı gelebilir, bize feryad ettirebilir, ayrılık ya da açlık, susuzluk yaşatabilir, hatta içimizi, ciğerimizi dağlayabilir. Her ne olursa olsun hepsini rabbimizden bir muamele olarak görmemiz ve bu muamelenin de bizim için saf hayır olduğunu bilmemiz şarttır. Öyle ki rabbimizin sevdiği, razı olduğu gibi bir kul olabilelim.

Kul İmtihan esnasında belli olur. Biri rabbine iman etmiş, güvenmişse, kendisini rabbinin yarattığını, kendisine rûhundan nefhettiğini, melekleri secde ettirdiğini, yerde, gökte ikisi arasında ne varsa hepsini emrine amade kıldığını anlamış, buna iman etmiş, rabbini El Esmâu'l Husnâ'sından tanımış, rabbinin kendisini nasıl sevdiğini anlamışsa imtihan karşısında itiraz edemez; çünkü bilir ki Allah onun ilâhıdır.

İlâh; seven, sevilen, sevilmeye layık olan demektir. Sevilmeye layık olmasının sebebi; asıl onun sevmesidir. Seven kimse, sevilmeye de layıktır. Allah'ın, kuluna olan sevgisi kulun sevgisiyle kıyas kabul etmez. Hiç kimse Allah'ın, kulunu sevdiği gibi sevemez. Bütün insanların sevgisi bir araya gelse Allah'ın bir kulunu sevmesinin yanında sonsuz bir deryadan bir damla bile değildir; çünkü onun sevgisi hakikidir, ebedidir.

Peki, Allah neden kulunu seviyor?

Yarattığı için seviyor, kendinden varlık verdiği, hayat verdiği için seviyor. Bu nedenle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, *"kâfirler,*

Allah'ın kendilerini ne kadar çok sevdiğini bilselerdi, kâfir olmaktan (kendilerini perdelemekten ve küfre düşmekten) hayâ ederlerdi (utanırlardı)" buyurmuştur.

Dikkat edersek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, "kâfir olmaktan korkarlardı" demiyor, bunun yerine "Allah'ın sevgisi karşısında kâfir olmaktan utanırlardı" buyuruyor. Bu bambaşka bir şeydir.

Evet, rabbimizin bizi nasıl sevdiğini anlamaya çalışmamız gerekir. Eğer rabbimizin bize olan sevgisini anlarsak edepli oluruz. Edepli olunca da Allah'ın işlerine itiraz etmeyiz, feryad etmez, isyan etmeyiz, bize olan her muamelesinde onu yalnızca hamd ile tesbih ederiz.

Herkes "acaba ben rabbimi hamd ile tesbih ediyor muyum, etmiyor muyum" diye kendine bakmalıdır.

Bir de unutmamamız lazım ki hepimiz rabbimizi ancak gönlümüz, imanımız, rabbimizi tanıdığımız, marifetimiz kadar hamd edebilir, tesbih edebiliriz; ama yapamadığımızı da bilmemiz gerekir. Allah âyet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap ederken, **fe sebbih bi hamdi rabbike vestağfirh:** "Rabbini hamd ederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile!" **İnnehu kâne tevvâbâ:**[6] "Çünkü O, Tevvâb'tır (tövbeleri, kendisine dönenlerin dönüşünü kabul edendir)" buyurmuştur. Yani hamd ile tesbih etmen yetmez, bir de bu tesbihi layıkıyla yerine getiremediğin için istiğfar etmen gerekir. "Ben rabbimi hamd ile tesbih ettim, rabbimi övdüm, deme. Rabbini hamd ile tesbih edemediğin için rabbine istiğfar et."

Bu yüzden insan yaratılmış bir kul olarak rabbini ancak ne kadar tanımışsa o kadar tesbih edebilir ve insan, rabbini de ancak kendi gönlü, imanı, marifeti kadar tanıyabilir. Diğer türlü

[6] Nasr /3

yaratılmış bir varlık kendi yaratanını anlayamaz, böyle bir şey mümkün değildir. Rabbinin subhân olduğunu anla. Aklına, iradene, ilmine sığmayacağını anla. Sen rabbini anlayamaz, tanıyamazsın. Bil ki rabbin subhândır. Sen rabbini överken kendi üzerindeki güzelliğini övüyorsun. Allah sana ne kadar tecelli etmişse, Allah'ın güzelliğini kendi üzerinde ne kadar tattıysan, rabbini ne kadar sevdin, iman ettiysen, ne kadar tanıdıysan, rabbini o kadar tesbih edebilir, övebilir, hamd edebilirsin. Aynı zamanda o kadar da övgüye layık olursun.

Böyle olunca bir mü'min ile melekleri yan yana koysanız hangisi daha güzel tesbih eder, hamd eder? Biri pırıl pırıldır, hiçbir derdi, sorunu, sıkıntısı, imtihanı, kendisini çeken bir şeyi yoktur, diğeri ise her taraftan imtihan yağmuruna tutuluyor! Her anda herkesle ve her şeyle; nefsi ile, şeytanla, dünya ile imtihandadır.

Meleklerde ise böyle bir şey yoktur. Acıkmaz, susamaz, üşümez, hasta olmazlar. Herhangi bir dertleri yoktur. Kimseleri olmadığı için kimseyi dert edinmezler. Evlenmedikleri için çocukları da olmaz. Ne bir şey kaybederler ne de kazanırlar. Elbette ki onlar da devamlı aşk hâlinde rablerini hamd ile tesbih ederler; ama insan bütün bu imtihanlarla beraber "sen benim rabbimsin, ben de senin kulunum ya rabbi! Ben senin her işini, bana yaptığın her muameleyi seviyor ve seni övüyorum; çünkü ben seni seviyorum, seni biliyorum. Sen beni benden daha iyi bilensin, benim için hayrı, rahmeti, cenneti, yakınlığını, dostluğunu, veliliğini dileyensin. İş bana, nefsime, arzularıma, isteklerime kalsa ben çamuru, nefsin arzularını, isteklerini, dünyayı tercih eder, çamura batarım. Hiçbir sorun, sıkıntı yaşamayayım, hiçbir şeyi kaybetmeyeyim isterim. Tercihim tamamen bu yönde olur; ama sen beni benden daha iyi bilensin. Nasıl kazanacağımı benden daha iyi bilip muameleyi bana öyle yapansın. Benim için rahmet olan, hayr olan sensin. Benim velim

sensin. Seni velim olarak kabul ediyorum. Onun için benim adıma hükmü sen ver ya rabbi! Sen benim adıma hangi hükmü veriyorsan ben onu kabul ediyorum; çünkü sana iman ediyorum" der.

İnsanın bunu söyleyebilmesi için rabbini tesbih etmesi, hamd etmesi gerekir. Şayet bunu söyleyemiyorsan ne hamdin ne de tesbihin vardır. İstersen gece gündüz "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" de. Gerçek manada ne "subhânallah" diyebilirsin, ne "elhamdulillah" diyebilirsin, ne ne "Allah u ekber" diyebilirsin, ne de "lâ ilâhe illallah" diyebilirsin.

Söz büyüğündür, ekber olan odur. Eğer Allah u ekber diyorsan hiçbir şekilde itiraz etmemen lazım. Onun büyüklüğünü kabul ediyorsan o zaman Allah u ekber derken "sen güzel yapıyorsun ya rabbi! Senin bu işin övgüye layıktır. Sen bana yaptığın muamelelerle beni benden alıyor, aramızdaki perdeleri kaldırıyorsun. Bana 'senin sahibin benim, mülkün sahibi benim, bana teslim ol, Müslüman ol' diyorsun. Ben de sana teslim oldum ya rabbi! Huzurunda boynumu büküyorum. Beni tabi tuttuğun imtihanlar bana ağır da gelse, acı da gelse, zor da gelse biliyorum ki benim için hayır olan budur. Benim için hayır olan sadece sensin ya rabbi" demiş oluruz ki işte böyle söyleyince rabbimizi tekbir etmiş, tesbih etmiş oluruz.

Bu yüzden tesbih etmek öyle basit bir şey değildir. Bütün bu imtihanlar sırasında, "sen benim rabbimsin, sen övgüye layıksın, sen güzel yapıyorsun ya rabbi" demek kolay bir şey değildir. Bunu yapabilecek olan bir tek insandır, sadece Allah'ın yeryüzündeki halifeliğine layık olan insan bunu yapabilir; çünkü insan, rabbine öyle bir iman etmiş, güvenmiş ve rabbini öyle bir seviyor ki Allah'ın huzurunda kendini göremeyecek, yok sayacak kadar! Bu nedenle "senin yaptığın her şey doğrudur, güzeldir ya rabbi" diyebiliyor.

Manevi olarak yol yürürken Allah'ın isimlerini öğrenip iman edince Allah perdeleri açar ve birçok şeyi bize gösterir, bizi onlara şahid kılar, şehadet ettirir; ama Allah'ın sıfatlarında durum böyle değildir.

Allah'ın sıfatlarının perdesi aralanınca ne olur?

Allah'ın sıfatları tecelli edince kul sadece haşyet ve edebi alır, huşu ve edep içinde olur. Edebi olmayanın imanı yarım yamalaktır, eksiktir.

Bir kul "subhânallah, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah, Allah u ekber" dediğinde bütünüyle edep olmalıdır. Allah'a karşı edep içinde olmalıdır. Allah'a itiraz eden, işini beğenmeyen, "böyle değil de şöyle olsun" diyen, hiç Allah'a karşı edepli olur mu, böyle birinin haşyeti olur mu? -Elbette ki olmaz.

Haşyet ile edep birbiriyle eşit orantılıdır. Allah'ın sıfatları tecelli edince, kul bütünüyle edep olur, edebe bürünür. O zaman gerçek manada huzura çıkmaya hazır olur. Diğer türlü bütünüyle edeplenmeden huzura kabul edilmez. Allah'ın, kuluna perdeyi aralayıp müşahede yaptırması başka bir şey, onu huzura alması başka bir şeydir. Allah sadece edepli olanı huzuruna kabul edip onu muhatap alır.

Bu bir yolculuktur, yolu yürümeden de hiç kimse hedefe varamaz. Biz de hep beraber yolu yürüyoruz. Anlattığımız, öğrettiğimiz her şey yolu yürümek, iman edip rabbimize yaklaşmak içindir. Yaklaştıktan sonra huzura kabul edilmemiz gerekir. Allah'ın esmasına iman ettiğimizde onunla aşk, muhabbet gelir. Allah'ın sıfatlarına iman edince ise haşyet ve edep gelir. Bu yüzden Allah'ın sıfatları tecelli edince haşyet ve edep sahibi oluruz. Önce muhabbete sahip olmuştuk, şimdi ise haşyete ve edebe sahip oluruz.

Dilinle “Allah’ın rahmeti bende tecelli etmiş, ben merhamet sahibiyim” demen yetmez. İsimlerin üzerinde görünüyor olması gerekir; yani merhamete layık olanlara merhamet etmen gerekir. Kerim olduğunu söylüyorsan ikrama layık olanlara ikram etmen gerekir. Muhtaç olanlara ikram edince Allah’ın Kerîm ismi sende tecelli etmiş ve kerim olmuşsun demektir. Merhamete layık olanlara merhamet edince Rahîm ismi sende tecelli etmiş demektir. Bu yüzden “ben hoşgörü sahibiyim, mağfiret ediyorum” demen yetmez. Biri sana yanlış yapacak, sen de onu affedecek, mağfiret edeceksin ki Allah’ın Ğafûr ismi sende tecelli etmiş olsun.

Allah’ın isimleri sende tecelli ettikten sonra bu defa Allah’ın sıfatlarının perdeleri aralanır ve Allah sıfatlarıyla sana tecelli eder.

Peki, Allah’ın sıfatları sende tecelli edince ne olur?

Baştan sona edep olursun. Allah’a karşı edepli bir kul olursun. Allah’a karşı edepli bir kul oldun mu onun vahyine karşı da edepli olursun. Bir de kullarına karşı edepli olman lazım.

Allah insanı yaratırken onu fıtrat itibariyle zaten edep üzere yaratmıştır. Bu nedenle edep zaten onda mevcuttur; ama mesele insanın bu edebi nerede ve nasıl kullandığıdır.

İki türlü edep vardır: Biri insanın nefsi, kendisi için olan edeptir. Diğeri de Allah için olan, Allah’tan gelen hakiki edeptir. Gayrimüslim de utanır, hayâ eder. Bu, Allah’ın ona fıtrat itibari ile verdiği edeptir. Mesela; insanlar arasında yanlış yapmaktan utanır ama bu edebi Allah için değil, kendisi içindir. Kendisi sonradan utanmasın diye yanlış yapmaktan hayâ eder.

Allah’a karşı edep başkadır. Örnek vermek gerekirse; karşısındaki kişi yanlış yapınca o utanmasın diye, yaptığı yanlışı anlamamış gibi yapmak Allah için edeptir. Bu edep insanın nefsi

için yaptığı bir şey değildir. Böyle biri karşısındaki kişi utanırsa onunla beraber sırf o utandığı için utanır. Bu yüzden bırakın yanlışından dolayı ona kızmayı, dövmeyi, hakaret etmeyi, haksızlık etmeyi, yanlışını anlamamış gibi yapar ve utanmasın diye o yanlışını yutar. Hatta karşısındaki kişi onun hakkında "yanlış yaptım ama anlamadı, demek ki cahildir, bir şey bilmiyor, onu kandırdım" diyebilir. Allah için edep duyan kul buna bile bakmaz; çünkü bu edebi onun elinde olan bir şey değildir. Bu edebi ona Allah vermiştir. Neye karşılık? -Tabi ki rabbini tesbih etmesine, hamd etmesine, tekbir etmesine, tevhid edip rabbinden başka ilâh olmadığına iman etmesine karşılık vermiştir.

İstisnasız bütün peygamberler böyledir. Misal; hepimiz biliyoruz ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz biriyle tokalaştığında karşısındaki kişi elini bırakmayana kadar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onun elini bırakmazdı. İşte, utandığı için onun elini bırakamıyordu. Eğer "önce ben elimi bırakırsam sanki ondan bıkmışım gibi düşünebilir ya da sanki onu ciddiye almamışım, ondan kurtulmak istiyormuşum gibi bir fikre kapılabilir" diye hesap ediyordu, bu yüzden karşısındaki kişi elini bırakmayana kadar, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onun elini bırakmazdı.

Sahabeler anlatır: *Başka ülkeden kalabalık bir heyet gelmişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bazı sorular soracaklardı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le birlikte o heyetle beraber bir yere gidiyorduk. Yoldayken yaşlı bir kadın, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i durdurup ona bazı sorular sordu. Biz de kadın rahat konuşsun diye Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in huzurundan biraz uzaklaştık. Kadın bir soru sordu, iki sordu, beş sordu, soruları devam ediyordu. Hepimiz ayakta güneşin altında bekliyorduk. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, kadını bırakıp gelmedi, sonuna kadar onu dinledi ve ona cevap verdi. Heyettekiler bunu görünce "bu, Allah'ın resulüdür. Allah'ın resulü dışında hiç kimse böyle*

yapamaz. Biz memleketin ileri gelenleri olarak kalkmış buraya gelmişiz, o ise yaşlı bir kadına cevap veriyor ve onu ciddiye alıyor. Bu kadın için hepimizi güneşin altında ayakta bekletiyor. Fakir bir yaşlı kadını hepimizden daha çok ciddiye alıyor. Bunu yapabilecek bir tek kişi varsa o da Allah'ın resulüdür" deyip daha Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e soru sormadan iman ettiler. İşte, insana karşı edep... İnsanın kim olduğu fark etmez. İster anamız ister babamız ister kardeşimiz ister eşimiz ister çocuğumuz isterse de hiç tanımadığımız biri olsun herkese karşı edepli olmamız gerekir.

Edep, herkesin fıtratında mevcuttur. Allah âyet-i kerimede buyurur: **"(Resulüm!) Hani bir zaman da Rabbin, Âdemoğullarının sırtından zürriyetlerini çıkarmış ve onları kendi nefisleri üzerine şahid tutarak, '(Ben) sizin Rabbiniz değil miyim?' (buyurmuştu. O anda onlar da Allah'ın cemâlini ve kudretini müşahede ederek) 'Evet! Şahidiz (ki Sen bizim Rabbimizsin)' demişlerdi. Kıyamet günü 'biz bundan habersizdik' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık)."**[7]

Allah, Âdem'in belinden zürriyetini alıp "ben sizin rabbiniz değil miyim?" dediğinde, hepimiz "Bela şehidna: Evet, sen bizim rabbimizsin ve biz buna şahidiz" dedik. Bu şehadette zaten hepimiz o edebi, haşyeti, muhabbeti aldık. Bu yüzden hepimiz edebi de haşyeti de biliyoruz; ama mesele onun açığa çıkmasıdır.

Devamlı söylüyorum: Manevi yolculuğu yaparken kimse kimseye dışarıdan bir şey veremez. Bütün hazine, Allah'ın güzelliği insanda mevcuttur ve bu güzelliğin insan üzerinde açığa çıkması, üzerindeki perdenin kalkması gerekir. Kulun üzerindeki cehalet, nefis, benlik, bencillik perdesi kalkınca o zaman fıtratındaki Allah'ın güzelliği tecelli eder ve Hz. İnsan olan,

[7] A'râf /172

rabbine iman eden, aşk, muhabbet, haşyet ve edep hâlindeki mü'min ortaya çıkar.

Kendimden bir örnek vereyim: Yaklaşık olarak yedi, sekiz yaşındaydım. Babam köyde imamdı, cami de evimizin önündeydi ve evimizin karşısında bir çeşme vardı. Ben küçük bir sürahiyle babama su getirirdim. Çeşmeye giderken yol üzerinde bazen tavuklar, bazen de bir köpek uyurdu. Ben de onlar ürküp rahatsız olmasınlar uykuları kaçmasın diye düz yoldan gitmez, zikzak çizerek giderdim, babam da beni seyrederdi. Bir seferinde bana "sana bir şey soracağım: Neden çeşmeye düz yoldan gitmiyorsun da bir sağa bir sola gidip yolunu uzatıyorsun" diye sordu. Ben de ona "orada tavuklar var, uyuyorlar ben de geçerken rahatsız olmasınlar diye öyle yapıyorum" dedim. Babam buna çok şaşırmıştı, "ne yani şimdi tavuklar rahatsız olmasınlar diye mi onca yolu zikzak çiziyorsun, yolunu uzatıyorsun" dedi, ben de "evet" dedim. O yaştaki hâlimi hatırlıyorum. Bununla beraber tavuklar rahatsız olunca ben onlardan utanıyordum; ama gerçekten utanıyordum.

Bırakın insandan utanmayı, bir tavuktan, bir köpekten de utanmayı bilmek gerekir; çünkü onlar da Allah'ın kuludur, üstelik hepsi de rabbini hamd ile tesbih eden ve rabbini bilen kuludur. Tabi, bu hayal kurmakla olacak şey değildir. Bu hâli kazanmak için yolu yürümek; yani esmâ âleminden (melekût âleminden) geçip Ceberût âlemine; Allah'ın sıfatlarının, isimlerin tecelli ettiği âleme gelmek gerekir. O âleme gelince kul artık iradesiz olarak hayâ eder; çünkü Allah onu edeplendirir.

Edep olmazsa olmaz olandır. Bütün Mürşid-i kâmillerin bu konuda bir söz birliği vardır: Hepsi de *"bu yolda kazananlar edebi ile kazanır, kaybedenler de edebe aykırı düşündükleri, konuştukları, hareket ettikleri için kaybeder"* demiştir. Vuslat yolu baştan sona edeptir. Bundan sonrası artık çalışmakla kazanılmaz, tamamen Allah'ın ikramıdır. Aynı şekilde bundan

sonrası rabbimize teslim olmaktır, şahit olup şehadet etmektir, rabbimize isyan edip itiraz etmemek ve onun huzurunda fikir beyan etmemektir. Allah âyet-i kerimede **"Allah ve resulü bir işe hükmettiği zaman, mü'min olan bir erkek ve mü'min olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim de (bu hakkı kendinde görerek) Allah'a ve resulüne isyan ederse şüphesiz ki o, apaçık bir dalâlet ile (sırât-ı mustakîmden) sapmış olur"**[8] buyurmuştur. Mü'minler, Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde gönüllerinde hiçbir ağırlık hissetmeden onu kabul edenlerdir, fikir beyan etmek onlara yaraşmaz.

Peki, Allah ve resulü hüküm vermiş midir?

Evet hem de her konuda, hayatımızın her bir anı için hüküm vermiştir. Her an için bir âyetle, Allah'ın bir emriyle, hükmüyle karşı karşıyayız. Bizim de kendimize dönüp "Allah'ın hükmüne karşı fikir beyan ediyor muyum, etmiyor muyum? İtiraz ediyor muyum, etmiyor muyum? Gönlümde hiçbir ağırlık hissetmeden, Allah ve resulünün hükmünü kabul ediyor muyum, etmiyor muyum" diye bakmamız gerekir. İtiraz etmeyenler imanı, aşkı, muhabbeti, haşyeti, edebi kemale ermiş kâmil mü'mindir. "Benim de fikirlerim, düşüncelerim var. Allah böyle buyurmuş ama şöyle de olabilir, onun yerine şöyle olsaydı daha güzel olurdu" diyorsan imanında sorun vardır. Niye sen Allah'ın ortağı mısın? Allah'ın huzurunda onun hükmü, takdiri, emri karşısında nasıl böyle fikir beyan edebiliyor, kendinde söz hakkı bulabiliyorsun? Sen rabbini tanımamışsın, kendini tanımamışsın. Bu bir kula yakışıyor mu?

Hepimiz ilâhi kudret içinde sadece duamızla hareket etmeye çalışıyoruz. Bütün gücümüz duamızdır. Bunun dışında bir gücümüz, kuvvetimiz yoktur. Bize düşen; rabbimizin vahyine

[8] Ahzâb /36

sarılmak, rabbimize teslim olup Müslüman olmak ve rabbini hamd eden, tesbih eden, tekbir eden, tevhid eden "lâ ilâhe illallah" diyen bir kul olmaktır.

Yolun başı da sonu da lâ ilâhe illallah'tır. Yolun başında "lâ ilâhe illallah" diyenle yolun sonunda "lâ ilâhe illallah" diyen farklıdır. Yolun başındaki kendi marifeti, bilgisi, rabbini tanıdığı, Allah'ın kendisini tabi tuttuğu imtihanları anladığı kadarıyla "lâ ilâhe illallah" der; ama yolun sonuna varınca bu defa "lâ ilâhe illallah" deyince farklı bir şey söyler. Yolun sonunda "lâ ilâhe illallah" deyince, kendisinden, varlığından, benliğinden eser kalmaz. "Lâ ilâhe illallah" diyenin Allah'ın nefhettiği rûh olduğunu anlar. Yoksa onun bunu söylemeye bile gücü yoktur. O da bunu söyleyebilecek bir marifete sahip olmadığını bilir.

Kul ancak rabbi ile beraber "lâ ilâhe illallah" deyince, gerçek manada "lâ ilâhe illallah" demiş olur.

Rabbimizi tesbih etmek Allah'ın emridir. Bizim de rabbimizi tesbih etmemiz hem de hamd ile tesbih etmemiz gerekir. Bununla beraber tesbih etmemiz yetmez, bir de hamdimize ve tesbihimize istiğfar etmemiz gerekir. Öyle bir boyun bükmemiz lazım ki "sana layıkıyla hamd edemedim ya rabbi! Seni layıkıyla tesbih edemedim. Seni layıkıyla tekbir edemedim, tevhid edemedim. Sana layıkıyla âbd olamadım. Sana secde edemedim, seni zikredemedim, sana kulluk yapamadım" dememiz gerekir. Bu söz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ve bütün peygamberlerin söylediği sözdür. Bunu söylediğinde peygamberlere benzemiş ve onların yolunda yürümüş olursun. Yoksa "ben âlimim, ben biliyorum. Ben şöyle ibadet yaptım, ben şöyle kulluk yaptım" dersen bütün bunları benliğin ile yapmışsın demektir. Yaptığın ibadetler senin benliğini, bencilliğini büyütmüş, sana kibir vermiş. Sen ibadet değil tam tersine yanlış yapmışsın.

Evet, rabbimizi hamd ile tesbih ediyorduk. Unutmamamız lazım ki rabbimizin bize yaptığı her muamele onun saf rahmetidir, bizim için hayrı dilemesidir, bizi sevmesidir, muradının üzerimizde gerçekleşmesi için bize yaptığı muamelesidir.

Allah'ın bizim üzerimizdeki muradı nedir?

Allah'ın muradı; yeryüzünde ona halife olmamız, veli olmamız, dost olmamız, ona yakın, mukarrebun olmamız, ona halife olup ayna olmamız, Allah'ın güzelliğinin, El Esmâu'l Husnâ'sının üzerimizde tecelli etmesidir. Rabbimiz bize bakarken kendi güzelliğine şehadet etmek istiyor. Bizim de kendi üzerimizde onun güzelliğine şahid olup şehadet etmemizi ve rabbimizin güzelliğini görmemizi istiyor. Bunun için âyet-i kerimede **"nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"**[9] buyurdu. Öyleyse bakalım: Ne yana dönersek dönelim, onun güzelliğini görebiliyor muyuz? Şayet göremiyorsak bir sorun vardır. Allah'tan; güzellikten, hayırdan başka bir şey beklemek küfürdür, hakikati örtmektir, âyeti yok saymaktır. Zaten bu duruma düşmeyelim diye rabbimizi hamd ile tesbih ediyoruz.

Bunu asla unutmamamız gerekir ki Allah her tecellisinde, her işinde, her takdirinde, her hükmünde, her taksimatında, yaptığı her muamelede subhândır, hamda (övgüye) layıktır, ekber (tek büyük) olandır ve ondan başka ilâh yoktur. Subhânallahi velhamdulillahi ve lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. İşte bu tesbihtir ve hepsi Subhân sıfatının içindedir.

Bir daha söyleyeyim: Subhân isminin, Allah'ın sıfatlarının tecelli etmesi ve kulun, rabbini tesbih etmesi, hamd etmesi, "Allah u ekber" deyip tekbir etmesi, hepsinin toplamında "lâ ilâhe illallah" demesi haşyet ve edepten ibarettir. Bu haşyeti ve

[9] Bakara /115

edebi kula muhabbet kazandırır, aşk kazandırır, kul da bunun sonucunda aşktan bir varlık olur. Böylelikle kul haşyet ve edeple huzurda başını secdeye koyar, hiçbir şekilde isyan etmez, itiraz etmez, feryat etmez, tam tersine rabbine bütünüyle teslim olur. Sona geldiğinde de "nasıl dilersen bana öyle muamele et ya rabbi" der. Rabbine tamamıyla güvenir. Rabbinden emindir, ona tevekkül eder "Rabbim benim vekilimdir, o benim adıma hangi hükmü verirse ben onu kabul ediyorum" der. Rabbine tevekkül eden, rabbini kendisine vekil edinmiş bir kul böyledir. Kul bu tevekkülde olunca rabbi de onun vekili olur, kefili olur. Artık her konuda Allah onun adına hüküm verir ve verdiği bütün hükümler o kul için mutlak hayırdır, mutlak rahmettir.

Kulun kendi çabasıyla, gayretiyle, kulluğuyla, ibadetiyle, yaptıklarıyla kazanamadığı nimetleri Allah'a güvendiği, Allah'ı güvenilmeye layık görüp tevekkül ettiği için Allah ona ikram eder. Allah âyet-i kerimede **"iman edip sâlih ameller işleyenlere gelince, (Allah) onların mükâfatlarını tastamam verecek ve kendi fazlından onlara (lütuf ve ihsanını) arttıracaktır"**[10] buyuruyor ya, işte Allah ona kendinden güzellik verir, yakınlık verir, muhabbet verir, haşyet verir, edep verir.

Evet, dediğim gibi: Allah zaten kuluna kendinden edep vermiştir. Mesele hayatı yaşarken onun açığa çıkmasıdır, o da ancak manevi yolu yürüyünce açığa çıkar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "*Allah hayâ sahibidir. Hayâ sahiplerini sever. Allah kulundan hayâ eder."* Başka bir hadisinde de *"Hayâ sahibi el Hayy olandır"* buyurmuştur. Hayâ etmek, Hayy isminin tecellisidir. Sadece diri olanlar, Allah ile diri olanlar hayâ eder, diri olmayanların üzerinde Hayy ismi tecelli etmemiştir.

[10] Nisâ /173

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'ın hayâ etmesiyle ilgili olarak başka bir hadis-i şeriflerinde *"bir kul, elini açıp rabbine dua edince, Allah onu boş çevirmekten hayâ eder."*[11] *"Allah kıyamet günü her topluluğu imamıyla beraber huzura alır. O topluluk cennetlikse, Allah onların içinden bir kulu çıkarıp başka bir yere göndermekten hayâ eder"* buyurmuştur. Her ne kadar kendisinin ameli diğerleri gibi olmasa da sırf onlarla beraber olmuş, onlarla beraber oturup kalkmış ve onları sevmiş ya, Allah da onlar gibi yapamamış olsa bile onu cennetlik topluluğun içinden alıp başka bir yere göndermekten hayâ eder.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'ın hayâsıyla ilgili bir de bir kıssa anlatır. Tabii bu sahneyi seyrederek anlatır: *Allah, Kıyamet günü saçı, sakalı İslam yolunda ağarmış yaşlı bir kulu huzura alır, sonra ona "kulum sen falan zamanda şu günahı işledin mi?" diye sorar. Kul da işlediği hâlde "hayır ya rabbi! İşlemedim" der. Sonra "falan günahı işledin mi" diye sorar, kul yine "hayır, işlemedim" diye cevap verir. Allah bu defa ona "falan yerde, falan günahı işledin mi" diye sorar. Kul yine "işlemedim ya rabbi!" deyince, Allah bu defa "tamam" der ve meleklere "onu cennette götürün" buyurur. Melekler de "ya rabbi! Ama sen biliyorsun ki bu kul bütün o günahları işlemişti" derler. Allah da bunun üzerine "kulumu huzurumda yalancı çıkarmaktan hayâ ettim. Mademki o 'ben bunları yapmadım' dedi. O zaman yapmamış olsun" buyurur.* Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'ın hayâsını beyan ederken, "*Allah buyurdu ki: Saçı, sakalı İslam yolunda beyazlamış birine azap etmekten hayâ ederim"*[12] demiştir.

Bunları Allah'ın hayâsı, edebi anlaşılsın diye anlattım. Eğer Allah, kulundan utanıyorsa, bu durumda bizim rabbimizden utanmamamız acaba nasıl bir şeydir! Elbette ki insan beşer

[11] Ebû Dâvûd, Salât, 148 (1488)
[12] Taberânî, El-Mu'cemü'l-Kebîr, 18/331, H. No: 848

olarak hataya, kusura, günaha, yanlışa düşer, hiçbir zaman melek olmaz; ama her ne olursa olsun mutlaka edep hâlinde olmalı ve rabbinden hayâ etmelidir. Bazen başını önüne eğmeli ve boyun büküp hayâsından, edebinden başını kaldıramamalı "senden hayâ ediyorum ya rabbi! Ben yanlış yaptım, utanıyorum senden" diyebilmelidir.

Allah'ın hayâsı, edebi bir kula tecelli edince kul da insanları utandırmaktan hayâ eder, bundan utanır. Herkes kendi gönlüne dönüp ne kadar hayâ ettiğine bakmalı ve rabbine karşı nasıl bir edep içerisinde olması gerektiğini, neden meleklerin secde ettiği varlık olduğunu anlamaya çalışıp bütün imtihanlarla beraber edepli olmaya ve haşyet içinde olmaya çalışmalıdır.

İnşallah biz de hep beraber rabbimizin huzurunda boynumuzu bükecek ve rabbimize, rabbimizin kullarına karşı hayâ içinde olacağız. Biz yolu yürürken elimizden gelen çabayı, gayreti gösterirsek Allah bu edebi, hayâyı bize ikram eder inşallah.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalıştık.

Allah bizi edebini, hayâsını kaybedenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi rabbine teslim olan, tevekkül eden kullarından eylesin. Allah bizi tabi tutulduğu her imtihanda sadece rabbinin sevdiği, razı olduğu gibi yapmaya çalışan kullarından eylesin. Allah bizi rabbini hamd ile tesbih eden kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

6.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih etmemiz gerektiğini anlamaya ve rabbimizi tesbih etmeye, tahmid etmeye, tekbir etmeye ve tevhid etmeye çalışıyorduk. Bununla beraber rabbimizi tesbih edince ne kazanacağımızı, tesbih etmeyince ne kaybedeceğimizi ve rabbimizi ne kadar tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid ettiğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Allah'ın ilk indirdiği tam sûre Fâtiha Sûresi'dir. Allah Fâtiha Sûresi'nde kendine hamd eder ve bize "siz de bana hamd edin" buyurur. **El hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[1] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur."

Rabbimize hamd edebilmemiz; yani onu övebilmemiz için rabbimizin bir fiiline şahid olmamız ve şahid olduğumuz o fiilin de övülmeye layık olduğunu bilmemiz şarttır. Öyle ki rabbimizi övebilelim. Rabbimizin fiillerine şahid olduğumuzda azdan çoğu, tabir-i caizse damladan deryayı anlamış; yani o fiil üzerinden rabbimizin her işinin övülmeye layık olduğunu anlamış oluruz. Bunu da "damla böyleyse acaba derya nasıldır" der ve benzetme yoluyla rabbimizin övgüye ne kadar layık olduğunu anlamaya çalışırız. İşte, buna teşbih etmek, benzetme yoluyla rabbimizi anlamaya çalışmak denir.

"Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur, Allah içindir" derken aslında rabbimizi teşbih ederek anlamaya çalışırız. Bu teşbihi de Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sından yaparız. Allah âyet-

[1] Fâtiha /2

i kerimede **“El Esmâu’l Husnâ (en güzel isimler) Allah’ındır. Öyleyse ona o (güzel isimleriy)le dua ed(ip yalvar)ın”**[2] buyurmuştur. Bu yüzden Allah’ı ancak El Esmâu’l Husnâ’sından teşbih ederek anlamaya çalışabiliriz. Başka türlü onu anlamamız mümkün değildir.

Rabbimizi teşbih ederek anlamaya çalışmanın yanında bir de rabbimizi tenzih ederek anlamaya çalışmak vardır. “Elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah” dediğimizde rabbimizi teşbih etmiş oluruz; ama “subhânallah” dediğimizde rabbimizi tenzih ederiz.

Rabbimizi teşbih ve tenzih etmek imanla, rabbimizi anlamakla, tanımakla ilgilidir. Eğer rabbimizi teşbih ve tenzihle beraber anlamaya çalışmazsak hem rabbimizi doğru tanımış olmayız hem de Yahudilere ya da Hristiyanlara benzeriz.

Nasıl?

Yahudiler Allah’ı teşbih etmediler, sadece tenzih ettiler. Tenzih ettikleri için Allah’ı El Esmâu’l Husnâ’sından anlamak istemediler, böyle olunca da Allah’ı tanımadılar. Hatta “kimse Allah’ı anlayamaz, tanıyamaz, bilemez, bulamaz, onun hakkında bir düşünceye sahip olamaz” dediler. O kadar ki bir adım daha ileriye gidip “Allah ulaşılmaz ve anlaşılmazdır, kimse Allah’ı sevemez” dediler. Kendilerine göre Allah’ı tenzih ettiler; ama teşbihleri olmadığı için dengede duramadılar ve rablerini tanıyamadılar.

Hristiyanlar da tam tersini yaptılar. Allah’ı teşbih ettiler; ama tenzih etmediler. Hatta Allah’ı kula benzettiler ve “baba, oğul kutsal rûh” dediler. Böyle olunca Allah’ın yüceliğini, ekberliğini, subhânlığını, hamidliğini anlamadılar, diğer bir ifadeyle Allah’ı El Esmâu’l Husnâ’sından tanımadılar. Allah’ı kendilerine göre teşbih

[2] A'râf /180

edip yaratılmış bir varlığa benzettiler. Sonuç itibariyle iki taraf da teşbih ve tenzihte dengede duramadığı için kâfir oldu.

Mü'min olabilmek için tenzihi ve teşbihi birlikte yapmak şarttır; yani önce rabbimizi El Esmâu'l Husnâ'sıyla kendi üzerimizden anlamaya çalışacağız sonra da hemen rabbimizi tenzih edeceğiz; çünkü Allah hâşâ anladığımız gibi değildir. O subhândır. Örnek vermek gerekirse; "ben de görüyorum rabbim de görüyor" dediğimizde, kendi görmemiz üzerinden rabbimizin görmesini teşbih eder, rabbimizin de gördüğünü anlarız; ama devamında mutlaka "benim rabbim El Basîr'dir ve onun görmesi benim görmem gibi değildir, mukayese bile kabul etmez. Rabbim her şeyi her şey ile görür. Hatta her şeyin içini de dışını da görür. İnsanın düşüncesini de niyetini de ne yapacağını da ne yapmayacağını da görür ve hiçbir şeyi birbirine karıştırmadan her şeye tek tek şahiddir" dememiz gerekir. Bunu dediğimizde rabbimizi tenzih ederiz.

Aynı şekilde "ben de işitiyorum rabbim de işitiyor" dediğimizde kendi işitmemiz üzerinden Allah'ın işitmesini teşbih eder, anlarız ama; beraberinde hemen "Allah'ın işitmesi benim işitmeme benzemez, o bir anda her şeyi öncesi ve sonrasıyla tek tek birbirine karıştırmadan işitir" dememiz gerekir. İkisini aynı anda düşündüğümüzde rabbimizi hem teşbih hem de tenzih etmiş oluruz ki işte asıl o zaman dengede oluruz.

Bu, Allah'ın bütün isimleri için aynen geçerlidir. Teşbihimizin ve tenzihimizin dengede olmasını istiyorsak rabbimizi kendi üzerimizden anlamaya çalıştıktan sonra "rabbimin sevmesi benim sevmeme benzemez, rabbimin dilemesi benim dilememe benzemez, rabbimin gücü, kudreti benim gücüme benzemez; çünkü ben onun yaratmış olduğu kuluyum. O ise yaratandır" dememiz lazım.

Allah'ı isimlerinden teşbih edip ardından Allah'ın isimlerini anlayınca, her birine iman edince bu defa Allah'ın sıfatları ile her bir ismi için tenzih yapar ve "bu benim anlamamın dışındadır, benim buna sadece iman etmem gerekir; çünkü ben bunu ancak kendi gönlüm kadarıyla, rabbimin bana tecelli ettiği kadarıyla anlarım" deriz.

Böyle yaptığımızda teşbih yoluyla bir damladan, sonsuz bir deryayı anlamaya çalışmış ve anladığımız yerden rabbimizi tenzih etmiş oluruz. Kısacası Allah'ın isimlerinde teşbih ederek rabbimize şahid olup şehadet ederiz. Sonra da "rabbim benim anladığım gibi değildir. O El E'âla'dır; yüceler yücesidir, El Ekber'dir; azamet ve kibriya sahibidir. El Hâmid'dir; her işinde övgüye layıktır. Asla kendisine itiraz edilmeyen, hesap sorulmayan, 'neden niçin' deyip huzurunda fikir beyan edilmeyen, 'bence, bana göre' demek mümkün olmayandır" deyip Allah'ı tenzih ederiz.

Hiçbir kul herhangi bir konu hakkında Allah'a itiraz etmeyi aklından, gönlünden bile geçiremez. Kul, rabbi ile konuşurken de dua ederken de edepli olmalı ve rabbinin huzurunda rabbini tenzih ederek durmalıdır, dolayısıyla ne söylerse söylesin mutlaka edeple söylemeli, edebe aykırı en ufak bir fikirde ya da sözde bulunmamalıdır.

Tabii ki herkesin durumu farklıdır. Başkalarına bakıp "falanca böyle dua etti, o zaman ben de böyle dua edebilirim" demek doğru değildir. O kul kendi seviyesinden, kendi imanına, marifetine göre dua etmiş, bu nedenle rabbini tenzih edememiş, "subhânallah" diyememiş olabilir. Bize düşen; başkalarına bakmak değil, rabbimizin razı olduğu gibi yapmaya çalışmaktır.

Zaten daha önce yaptığımız Kur'ân'daki Nüzul Sırasına Göre El Esmâu'l Husnâ Sohbetleri'nde rabbimizin isimlerini anlamaya ve her birine iman etmeye çalıştık. Subhânallah Sohbetleri'yle şimdi de Allah'ın sıfatlarını anlamaya çalışıyoruz ki esmâ perdesi

aralansın. Biz de Allah'ın sıfatlarına, subhânlığına şahid olup şehadet edelim. Diğer türlü rabbimizi tenzih etmedikçe oradan o manevi kokuyu alamayız.

El Esmâu'l Husnâ'ya iman edip şahid olurken ondan muhabbet alırız; ama Allah'ın sıfatlarına şahid olup iman edince haşyet ve edep alırız, Allah'a karşı edepli oluruz. Allah'ın sıfatlarının tecellisi bize bütünüyle haşyet ve edep verir. Sadece Allah'a karşı değil, Allah'ın yarattıklarına karşı da edepli oluruz; çünkü Allah'ın, her kuluyla beraber olduğunu, tecelli etmediği hiç kimsenin ve hiçbir yerin olmadığını, huzurunda bulunmadığımız tek bir anımızın bile olmadığını, kiminle, neyle muhatap olursak olalım, hangi muamele ile karşı karşıya gelirsek gelelim rabbimiz ile muhatap olduğumuzu biliriz. İşte, o zaman tevhidde, vahdette rabbimiz ile beraber oluruz, **"doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"**[3] âyeti üzerimizde tecelli eder ve her anda haşyet ve edeple Allah'ın huzurunda dururuz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"iman yetmiş küsür şubedir. En kâmili lâ ilahe illallah'tır. En düşük hâli ise insanlar rahatsız olmasın diye yoldaki bir çakıl taşını alıp kenara koymaktır. Edep de imandandır"*[4] buyurmuştur. Buradaki yetmiş bir sayı değildir, sadece çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Kim ne kadar edepliyse imanı da o kadardır, edebi yoksa imanı yarımdır.

Peki, kime karşı edep?

Elbette ki Allah'a, resulüne, Kur'ân'a, insanlara, bütün varlığa, mahlûkata karşı edep… Allah, kuluna zaten edebi vermiştir. Mesele bu edebi açığa çıkarıp kullanmak ve tatmaktır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadis-i şerifinde *"Allah bir*

[3] Bakara /115
[4] Sahih Müslim, Kitabü'l-Îmân, Hadis No. 58

kula gazap etmeyi dilediğinde (o kul gazabı hakkettiğinde) ona yapacağı ilk muamele ondan edebi, hayâyı almaktır" buyurmuştur. Bir kul hayâsını kaybedince imanını, ebedi hayatını, insanlığını kaybeder. İnsan olmaktan çıkar, bambaşka bir varlık olur.

Buna rağmen baktığımızda biri hayâlı, edepli olunca övülmek bir tarafa, insanlar tarafından kınanır ve ona "bu kadar utangaç olma, biraz açık gözlü ol" denilir. Hatta özellikle kız çocukları farklı şekilde giydirilir ve utanması, hayâsı giderilmeye çalışılır. Bunu insana yaptıran aslında iblistir, şeytandır. İblis, insana bunu yaptırıyor ki insanın utanması, hayâsı, edebi gitsin. Hayâsı giderse zaten geriye bir şeyi kalmaz, imanını da rabbini de insanlığını da kaybeder.

İnsanı hayvandan ayıran özelliklerden bir tanesi hayâ ve edeptir. Bu yüzden biri hayâsını kaybettiyse hayvandan bir farkı kalmaz. Edep o kadar önemlidir ki birinde Allah'ın isimleri tecelli etmiş mi etmemiş mi, o kişi Allah'ın sıfatlarına; subhânlığına, ekberliğine, hamidliğine iman etmiş mi etmemiş mi diye bakıldığında direkt onun edebine bakılır; çünkü iman insanın edebine, hayâsına göredir. Bundan dolayı dergâhların kapısı üzerinde "edep ya hu" yazılır.

Mesela; Mevlevi dergâhlarında küstah kapısı diye bir kapı vardır. Mevlâna, bir derviş iki defa edebe aykırı bir tavırda bulunduğunda onu küstah kapısından dışarıya atar, bir daha da içeri almazdı.

Edep o kadar ince ve o kadar derindir ki insan cehaletinden, Allah'ın sıfatlarını, subhânlığını anlamadığı için birçok defa edebe aykırı hareket edebilir, düşebilir, karşısındakini utandırabilir; ama yolu yürüyüp rabbini anladıkça, rabbini tenzih ettikçe bu tenzihi onun gönlüne, imanına yansır. Böylelikle kul, rabbine karşı edepli ve hayâlı olur.

Edeple ilgili başka bir örnek daha vereyim. Biliyorsunuz velilerden öylesi vardır ki hayatı boyunca ayağını bile uzatmamıştır. Baktığımızda insana tuhaf gelir. Uyurken bile en fazla bir yere yaslanarak uyumaya çalışmışlar ve "ben rabbimin huzurunda ayağımı nasıl uzatırım" demişlerdir. Rablerinin huzurunda olduklarını biliyorlar ve ayaklarını dahi uzatamıyorlar! O velilerin daha önce böyle bir hâli yoktu; ama yolu yürüyünce, rablerinin subhânlığını anlayınca, sıfat perdesi kendilerine açılınca böylesine bir hayâya ve edebe büründüler. Bu onların elindeki bir şey değildir, tamamen iradesizdir. Eğer zahiri olarak ayaklarını bile uzatamıyorlarsa acaba gönül itibariyle nasıl bir hâldedirler! Elbette ki her velinin hâli farklıdır.

Bu edep ancak Allah'ın sıfatlarına iman etmekle ve Allah'ı tesbih etmekle kazanılır. Öyleyse her birimiz "subhânallah diyor muyuz, demiyor muyuz" diye kendimize bakalım. Gönlümüze, hâlimize baktığımızda rabbimizi tesbih edip etmediğimizi ya da ne kadar tesbih ettiğimizi görürüz.

Evet, rabbimizi tesbih edebilmek ve sıfat perdelerini aralayabilmek için hayatı yaşarken "rabbim zatında, sıfatlarında, El Esmâu'l Husnâ'sında, fiillerinde subhândır, dememiz şarttır" dedik. Eğer Allah'ın fiillerinde onun subhânlığına şahid olup şehadet etmezsek yukarı doğru çıkamayız. Bu yüzden ısrarla "rabbimiz kime, nasıl bir takdirde, muamelede bulunursa bulunsun istisnasız her bir isminde subhândır ve kuluna karşı rahmandır, rahimdir, ona rahmetiyle muamele eder. Kerîm'dir, ona ikramda bulunur. Râfi'dir, yaptığı muameleyle kulunu refeder, yüceltir. Hamîd'dir, kulunu övgüye layık hâle getirir ve onu kendine çeker. Karîb'tir, onu mukarrebun yapmayı, Hz. insan yapmayı dilemiştir, karşılaştığımız her bir olaya mutlaka böyle iman etmemiz lazım" diyoruz.

Çünkü kul, rabbinin işlerini böyle anlamazsa "subhânallah" demiş, rabbini tesbih etmiş, dolayısıyla rabbine hamd etmiş, onu

tekbir etmiş olmaz. Aynı şekilde sebeplerin sahibi olan rabbine değil de sebeplere bakıp hüküm verirse "lâ ilahe illallah" demiş ve rabbini tevhid etmiş olmaz. Bunların hepsi iman meseledir.

Herkes kendine göre bir yol tutmuştur. Allah âyet-i kerimede **"de ki: Herkes kendi mizacına (karakterine) göre amel eder; fakat rabbiniz kimin hidâyet yolunda olduğunu en iyi bilendir"**[5] buyurmuştur. Kim nasıl şekillenmişse öyle yapmayı doğru zanneder ve yaptığı her şeyi şekillenmesine göre yapar.

Bir kulu Allah şekillendirmişse, o kul da ne yaparsa yapsın bütün işlerini Allah'a göre yapar; ama "biraz Allah'a göre olsun, biraz da falancalara göre olsun" ya da "nefsime göre olsun, eşime, çocuklarıma göre olsun" diyorsa o kişi karmakarışık bir şey olmuştur. Allah ile, Allah'ın vahyi Kur'ân ile, Allah'ın resulü ile şekillenmemiş, dolayısıyla Allah onu inşa etmemiştir. Saf hâle gelip tertemiz olabilmek için mutlaka vuslat yolculuğunda yürümek, nefsimizi temizlemek, marifetullaha sahip olmak; yani rabbimiz kendini nasıl tanıtmışsa rabbimizi öyle tanımak gerekir. Allah da kendini subhân olarak tanıtmıştır.

Subhânallâhi ammâ yasifûn:[6] (Dikkat edin!) Allah Subhân'dır, onların vasıflandırmalarından (ve her türlü noksanlıktan münezzehtir). **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[7] "Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır). Onlar Allah'ı anlamadılar, tanımadılar ve Allah'ın hakkını takdir edemediler.

Kul, Allah'ı hiçbir zaman anlayamaz; ancak Allah kendini tanıtırsa, kuluna öğretirse kul da marifeti kadarıyla rabbini anlayabilir, tanıyabilir. Allah kendini tanıtacak, yakınlığını tattıracak ki kul da rabbini tanıyabilsin.

[5] İsrâ /84
[6] Sâffât /159
[7] Haşr /23

Kul, Allah kendini ona nasıl tanıtmışsa rabbini öyle tanımalıdır. Şayet, Allah'ın kendini tanıttığı gibi tanımazsa bu defa Allah'ı kendine göre düşünmüş, hayal etmiş olur ki bu düşündüğü, hayal ettiği, zannettiği de sadece ona ait bir put olur, hâşâ Allah olmaz. Bu yüzden gönlümüzde Allah'a karşı nasıl bir düşünce, fikir varsa ona hemen "subhânallah, Allah benim bu düşündüğümden beridir, uzaktır, münezzehtir" dememiz lazım; çünkü insan herhangi bir şeyi anlamaya çalışırken onu ancak kıyas yaparak, teşbih ederek anlar. Hatta görmediğini de daha önce gördüğüyle teşbih ederek anlar; ama âlemlerin rabbi olan, her şeyi yaratan Allah'ı sadece teşbih yaparak anlayamaz. Anlamaya çalışırsa eksik olur ve anladığı hâşâ Allah olmaz. Kul bu konuda dengede olmak için mutlaka teşbihle beraber tenzih de yapmalı ve "subhânallah! Allah benim fikrimden, düşüncemden, aklıma, hayalime gelenden ve zannettiğimden münezzehtir" demelidir.

Rabbimizi sadece teşbih ederek anlayamayacağımızla ilgili bir örnek vereyim. Misal; bir sivrisinek, insanı ne kadar anlayabilir, tanıyabilir? İnsanla ilgili kendine göre bir şey hayal etse ve "herhalde insan böyledir" dese o hayal ettiği insan olabilir mi? - Olamaz. Hâl böyleyken insan her şeyi yaratan, âlemlerin rabbini nasıl "ben anladım, tanıdım" diyebilir! Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ya rabbi! Ben seni layıkıyla tanıyamadım, anlayamadım (seni layıkıyla tesbih edemedim, hamd edemedim, tekbir edemedim, tevhid edemedim, kulluk yapamadım)"* buyurmuştur. İşte, rabbimizi teşbih ve tenzih etmek böyledir.

Evet, teşbih; rabbimizi isimlerinden, efâlinden, kendi üzerimizden anlayıp tanımak ve yakınlığını tadıp aşka, muhabbete gark olmaktır. Tenzih ise rabbimizin anladığımız gibi olmadığına ve subhân olduğuna iman etmektir, dolayısıyla haşyet içinde, edeple Allah'ın huzurunda durup aklımızın kendisini yaratan rabbini ihata edemeyeceğini, Allah kendini ne kadar tanıtırsa rabbimizi ancak o kadar tanıyabileceğimizi anlamaktır.

Biri rabbini böyle teşbih ve tenzih ederse onda nefis diye bir şey kalmaz. Zaten nefsin kalmaması gerekir ki insan tenzih edebilsin yoksa nefsi sürekli "ben, bence, bana göre, ben de varım, benim de dediğim gibi olsun, ben de öyle istiyorum" der ve Allah'ın hükmüne, muamelesine itiraz eder.

Hep beraber bir yol yürüyoruz. Bu yolu yürümemiz imanımızın kemale ermesi içindir. Hz. Hüseyin (r.a.)'ın *"bu âlem imanı kazanma ve kazanılan imanı koruma yeridir"* buyurduğu gibi rabbimize imanı kâmil manada kazanmamız içindir. Bu âlem tamamıyla imanı, marifetullahı kazanma ve rabbimizi tanıma, şahid olma, şehadet etme âlemidir. Bundan başka bir şey yoktur.

Bunun için yolu yürürken hem rabbimizi teşbih etmemiz hem tenzih etmemiz hem vahdette hem de kesrette olmamız lazım; yani bu çokluk içinde rabbimizin tecellisine, kudretine şahid olmamız, aynı zamanda rabbimizle beraberken bir de bu âleme şahid olmamız lazım.

Dediğim gibi; herkes şekillenmesine göre iş yapar, düşünür, hareket eder. Aynı zamanda herkes birbirini şekillendirmeye çalışır. Anneler, babalar evlatlarını şekillendirir. İnsanlar arkadaşlarını şekillendirir. Herkes nasıl şekillenmişse birbirini de öyle şekillendirir. Bu şekillenme Allah'ın vahyine göre olmazsa insana sadece azap olur, hüsran olur.

Bu hüsrana uğramamak için "rabbimiz ne dediyse bizim için doğru odur, hak odur, güzel olan, hayır olan, rahmet olan odur. Sadece onun söylediği bizim için cennettir, Allah'a yakınlıktır" dememiz gerekir. Böyle dediğimizde rabbimizin şekillendirmesini kabul etmiş oluruz.

Bununla beraber "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz nasıl yaptıysa, nasıl düşündüyse, nasıl konuştuysa, Allah'a nasıl iman ettiyse, nasıl teslim olduysa, Allah yolunda nasıl cehdetti, cihad ettiyse doğru olan, hak olan odur. Benim için tek örnek Resulullah

(s.a.v.) Efendimiz'dir" dediğimizde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in şekillendiği gibi şekillenmiş ve onun bizi şekillendirmesini kabul etmiş oluruz; çünkü o bütünüyle canlı Kur'ân'dır. Diğer türlü bu âlemde vehme ve zanna boğulmuş oluruz.

Bilmemiz lazım ki baş gözüyle gördüğümüz hiçbir şey gerçek değildir. Hepsi hakikatin sadece gölgesidir. Arkasında ise bir hak vardır ki o da Allah'ın tecellisidir, kudretidir, rahmetidir, kullarını davetidir, temizlemesidir. Gördüğümüz her şey zahiri olarak anında bir var bir yok olur ve bu o kadar hızlı bir şekilde olur ki biz varlığı devamlı var olarak görürüz. Oysaki Allah bir yaratır, bir yok eder ve hepsinin arkasında sadece Allah'ın tecellisi vardır.

Bizim şahid olduğumuz şey; en çok kaybedenler kendini en çok akıllı zannedenlerdir. Kendini akıllı zannedenler "ben biliyorum, ben akıllıyım, ben geleceğimi düşünüyorum" derler ve bir günlük dünya hayatının hesabını yaparlar; ama ebedi hayatlarının hesabını yapmazlar. Biri ahiretinin hesabını yapmıyorsa nasıl akıllı olabilir! Böyle biri akıllı değildir, kendini akıllı zanneden biridir.

Şöyle bir düşünelim; şimdiye kadar gelen herkes ahirete gitti mi? -Gitti. Biz de ahirete doğru gidiyor muyuz? -Gidiyoruz. Bunu baş gözümüzle de görüyor muyuz? -Görüyoruz. O zaman dünyayı ahirete tercih etmek akıl kârı olur mu!

Dünyanın fani olduğunu bilmek başka bir şey, buna iman etmek başka bir şeydir. İman, aşk, kulluk, âbdiyet ispat ister. İmtihanlar da zaten kulluğumuzu, imanımızı ispatlamamız içindir; yani bir kul "ben Allah'ı seviyorum, rabbime iman etmişim" dediğinde Allah da ona "madem iman etmişsin haydi imanını ispatla" buyurur.

Nasıl?

Allah, kitabını indirmiş, resulünü göndermiş ve kuluna "işte, senden böyle bir kul olmanı istiyorum. Senin hayatın Kur'ân olsun, vahyim olsun, kelamım olsun. Sen benim kelimem ol, sana nefhettiğim rûh ol, hakikat ol, hakikati yaşa! Sen bu âleme ait değilsin, sen çamur değilsin! Bedenin dünyadaki imtihanı yaşaman için sana yalnızca elbisedir, sen o değilsin. Öldüğünde beden elbiseni toprağa verecek, sen ise huzura geleceksin. Sen benim nefhettiğim rûhsun. Aşktan ibaret bir hakikatsin. El Esmâu'l Husnâ'mın güzelliğini üzerinde taşıyan aşktan bir varlıksın. Bana yakınsın, Hz. İnsansın, muhatap alıp tecelli ettiğim, üzerinde kendi güzelliğimi seyrettiğim aynasın, yeryüzündeki halifemsin" buyurmuştur. İşte, Allah'ın vahyine göre insan budur.

Böyle olmayan biri çamurdur. Aklı çamura göre çalışır, çamura göre düşünür, aklı dünyaya bakar, mevkiye, paraya, insanların kendisi hakkındaki sözlerine bakar ve hayatını öyle yaşar. Onun hayatında Allah yoktur, Allah'a göre yaşamaz. Kendince her şeyi görür, bilir, herkesin hesabını yapar; ama Allah'ın hesabını yapmaz.

Allah'ın hesabını yapsaydı, Allah ile bir derdi olurdu. Derdi bütünüyle Allah olurdu. Hemen yola düşer "benim, rabbime gitmem lazım. Ben onun huzurundan gelmişim ve yine ona dönmem gerekir. Mecburi dönüş vakti gelmeden kendi irademle rabbimin davetine icabet edip huzuruna varmam lazım" derdi ve uykusu kaçar, uyuyamazdı. Sürekli rabbini zikreder, tevhid eder, tesbih eder, feryad eder, rabbini unuttuğu her an için rabbinden af diler, mağfiret diler, rabbinden yardım isterdi. Tabir-i caizse deliler gibi yollara düşerdi. Karşılaştığı her şeyde "rabbim benden ne istiyor" deyip Allah'ın hesabını yapardı. Huzurda olduğunu unutmamaya çalışır, unutursa da unuttuğu her an için "seni unuttum ya rabbi! Beni affet, mağfiret et" deyip tövbe, istiğfar ederdi. Yetmez, Allah'ın hesabını yapmadan düşündüğü, konuştuğu, yaptığı her an için yine tövbe ederdi. Rabbinden ne

kadar uzaklaştığını, rabbini ne kadar ciddiye almadığını düşünür, rabbinin huzurunda hâlini itiraf eder ve rabbine mağfiret talebinde bulunurdu; ama Allah'ın hesabını yapmazsa o zaman da nefsinin istediği gibi yaşar, dolayısıyla kaybeder.

Allah âyet-i kerimede **"Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım"**[8] buyurmuştur. Allah'ın insanı yaratmasının sebebi; yeryüzünde halife olmasıdır. Allah insanda kendi güzelliğini seyretmeyi dilediği için insanı yaratıp yeryüzünde halife kılmıştır. Bu güzelliğini de insanın gönlünden, gönül âleminden seyreder. Allah, kulunun gönlünde kendini seyrederken, bu defa Allah ona "haydi, sen de kendi gönlünde beni seyret! İşime, kudretime, yaptığıma bak! Sen benim güzelliğimden, tecellimden başka bir şey değilsin, benden ayrı değilsin, kendini benden bağımsız bir varlık olarak görme; ama o pis nefsinle de kendini ben zannetme! Nefsinden, benliğinden, varlığından kurtul! Benimle beraber ol, benim nûrum ol, rahmetim ol, güzelliğim ol, tecellim ol" buyurur.

Kulun bu hâle gelebilmesi için mutlaka rabbini tesbih etmesi gerekir. İnsan ancak tesbih edince rabbine teslim olabilir. "Ben sana teslim oldum ya rabbi! Seni anlayamayacağımı, bilemeyeceğimi, sana kulluk yapamayacağımı anladım. Benim kulluğum, ibadetim bile tövbeye muhtaçtır. İbadetime, ibadet yaptığımı zannetmeme tövbe ediyorum" deyince, rabbini tesbih etmiş olur.

Âlemlerin Rabbi'ne, her an her zerremize tecelli edene nasıl kulluk yapabilir, "ben sana kulluk yaptım, seni zikrettim" diyebiliriz! Tamam, zikrettin; ama marifetin kadar zikrettin. Rabbini ne kadar biliyorduysan o kadar "lâ ilâhe illallah" dedin, "Allah" dedin, "Rahmân" dedin, "Rahim" dedin. Şimdi Allah hâşâ senin zikrettiğin kadar mıdır! Senin zikrin sonsuz bir deryadan bir damla bile değildir.

[8] Bakara /30

Bu yüzden yapman gereken şey; “ben rabbimi zikrediyorum, ona kulluk ediyorum” demek değil; rabbini tesbih etmektir. Tesbih edip “sen subhânsın! Ben ise huzurunda yokluğumu bilenim. Sen beni yoktan yaratan, kendinden varlık veren, hayat verensin. Ben ise bana verdiğin güzelliği, varlığı kirletenim. Şimdi subhânlığını ikrar ediyorum ya rabbi! Varlık olmaktan, bir şey bildiğimi zannetmekten, senden başka bir şey bilmekten, kendimden, ‘ben, bence, bana göre’ demekten vazgeçiyorum. Sen subhânsın, zahiri ve manevi varlığımın her zerresi sadece sana aittir. Her şeye tecelli eden sadece sensin, ben ise vehme, hayale, zanna, vesveseye kapılarak kendimi kirlettim. Kendimi, seni, hakikati görmekten mahrum kaldım. Huzurunda durmayı, seninle konuşmayı, sana dua etmeyi, sana hamd etmeyi, seni tesbih etmeyi, tekbir etmeyi beceremedim; ama bildiğim, anladığım kadarıyla seni tesbih ediyor, zikrediyor, tevhid ediyorum. Gönlümün genişliği kadar, senin tecellin kadar sana iman ediyor ve seni seviyorum. İman gönlümde öyle bir tecelli etsin ki bende aşktan başka bir şey kalmasın” demektir.

Böyle diyelim ve gönlümüzü rabbimize açalım, kendimizi rabbimize teslim edelim. Bunu yaptığımızda manevi olarak arşta oluruz, başımız secdede olur, huzurda olur.

Gönül hâlimiz böyle olmazsa vehme, hayale, zanna, işin daha kötüsü kibre kapılır, bir şey bildiğimizi sanır, kendimizi bir şey zannederiz. Zaten kendimizi bir şey zannettiğimiz için bir sürü şey istiyoruz. Her ne kadar rabbimizin bize ikram ettiklerini kendimize ait görsek bile hakikatte hiçbir zaman hiçbir şey bize ait değildir. Bize ait olan tek bir şey vardır; o da Allah’ın tecellisidir! Biz de ya onun aşkıyla, muhabbetiyle, rahmetiyle, zatının tecellisi ile diriliriz ya da bilelim ki bize ait bir şey yoktur!

Evet, hep birlikte rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Bir kul bütün kâinatla, her bir varlıkla, hatta her bir varlığın her bir zerresiyle bir anda rabbini tesbih etse bile Allah'ı tesbih etmiş olur mu? – Elbette ki olmaz. Sadece sonsuz bir deryada bir damla misali tesbih edebilir ve bu derya sonsuz ve sınırsızdır.

Peki, bir kul bütün varlıkla beraber rabbini tesbih edebilir mi?

Evet, edebilir. Kul, bütün varlıkta bir tek rabbine şehadet edince, ne yana dönerse dönsün rabbinin vechi oradadır, âyeti kendisinde tecelli edince, varlığın hepsiyle bir anda rabbini tesbih edebilir, hamd edebilir, "lâ ilâhe illallah" diyebilir. Hem de hepsiyle beraber bir anda diyebilir; ama bunu söylerken bile yine sonsuz bir deryadan bir damla misali söyleyebilir. Bu hem yer ehli hem de gök ehli için böyledir.

Diğer taraftan bir başkası da tek başına kendi kendine rabbini zikredip tesbih etse sonra da "ben rabbimi zikrettim" dese, yaptığı bu zikir bütün varlıkla beraber rabbini zikredenin yanında deryadan bir damla misali hükmünde olur. Hâl böyleyken kalkıp "ben rabbimi zikrettim, ona hamd ettim, şükrettim, rabbimin hakkını verdim, aslında birçok nimeti hak etmişim; ama Allah bana nimet vermiyor" derse, hiç edebe bundan daha aykırı bir söz olur mu!

Böyle söyleyen var mı? -Evet, var. Biri yaşadığı imtihanlara karşılık "niye şöyle oldu, niye böyle oldu, Allah bana neden şunu vermiyor" dediğinde aslında "ben bu nimetleri hak etmişim; ama Allah bana vermiyor" demiş olur. Sen Allah'ın sana verdiklerinin karşılığını ödedin mi? Şükredebildin mi, hamd edebildin mi? -Yok, yapmadın, o zaman önce şükretmediğin için tövbe, istiğfar et!

Allah subhândır. Dediğim gibi: Bu âlem şehadet âlemidir. Allah'ın efâline, esmâsına şehadet etme âlemidir. Efâl âleminden bir sonraki âlem Esmâu'l Husnâ âlemidir, melekût âlemidir. Melekût âlemi, meleklerin bulunduğu âlemdir; ama insan

meleklerin secde ettiği varlıktır. Melekût âleminden sonra bir üstteki âlem ceberut âlemidir. Burası da Allah'ın sıfatlarının tecelli ettiği âlemdir ve hakiki velayet buradadır. Kul ceberût âlemine geldiği zaman hakiki veli olur. Allah'ın sıfatlarını anlayınca, Allah perdeyi ona aralayınca, kul da "subhânallah" deyip rabbini tesbih edince, rabbine karşı haşyet ve edep içinde olunca bir sonraki âleme gelir. Burası da lahût âlemidir; yani Allah'ın zat âlemidir. Bu yüzden oradan tek bir kelime bile konuşulmaz, söz söylenmez; ama buraya gelebilmek için öncelikle sıfatlar âleminde "subhânallah" demek şarttır.

İnşallah hep beraber "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber" diyecek, hepsinin toplamında ise "lâ ilâhe illallah" diyeceğiz. "Lâ ilâhe illallah" deyince bizde hiçbir varlık kalmayacak. İlâh bir tek Allah'tır, dolayısıyla biz de kalmayacağız.

Rahmete sadece rahmete muhtaç olanlar layık olur. İkrama da ikrama muhtaç olanlar. Affa, mağfirete ise hata, kusur, yanlış işleyip affa muhtaç olanlar layık olur. Kul her şeyiyle, varlığıyla rabbine bütünüyle muhtaçtır. Rabbine muhtaç olmadığı hiçbir anı, hiçbir zerresi yoktur. Bu nedenle insanın, rabbine teslim olmaktan başka çaresi yoktur. Şayet hayatı yaşarken rabbine teslim olmazsa sonra huzura geldiğinde rezil rüsva olur, perişan olur, hüsrana uğramış olur.

Neden?

Kendini rabbinin huzurunda rabbinden ayrı, rabbinden gayrı bir varlık olarak gördüğünden, "ben, bence, bana göre" dediğinden dolayı!

Âyetleri okuduğumuzda, Allah devamlı "bana güven, ben El Vekîl'im, El Kâfi'yim, El Kefîl'im. Sana kefilim; hayatına, rızkına, imanına, her konuda kefilim. Bana güven. Sana peygamber gönderdim, kitap gönderdim, Kur'ân gönderdim, vahyimde sana söylediğim her şeye kefilim" buyuruyor. **"Muhakkak ki Allah,**

vaadinden (asla) dönmez."[9] Bu, Allah'ın hak olan vaadidir. **"Sözüne Allah'tan daha Sâdık kim vardır!"**[10] Mesele; rabbimize güvenmek, tevekkül etmek, onun vaadinin hak olduğuna iman etmektir.

Bu konudaki tercihini herkes kendisi yapar. Kimi dünyayı, kimi mevkiyi, makamı, kimi nefsinin arzularını, isteklerini, kimi ahireti, cenneti, kimi de rabbini tercih eder. Herkesin bir tercihi vardır ve tercih ettiği neyse kavuşabileceği de sadece o olur; ama burada bir fark vardır: Rabbini tercih edenleri rableri de tercih eder, işte aradaki fark budur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, hadis-i kutsilerde Allah'ın *"dünya ehli dünyayı, ukba (ahiret) ehli ahireti ister, sen beni iste." "Kullarımdan bir kısmı dünyayı, bir kısmı ahireti, bir kısmı da beni istiyor. Onlar beni istiyor, ben de onları istiyorum"* buyurduğunu beyan etmiştir.

Dediğim gibi: Bu bir tercih meselesidir, aklını kullanma meselesidir. Sonuçta nasıl olsa dünya bitiyor mu? -Bitiyor. Hiç kimse için, peygamberler için bile dünya ebedi olmuş mudur? -Olmamıştır. Kendini ilah zannedip ilahlık iddia edenler için olmuş mudur ya da dünyada kimse kalmış mıdır? -Hayır, kalmamıştır. Aynı şekilde dünya bize de kalmayacak. Hiçbirimiz Allah'ın bize ne zaman "gel" diyeceğini bilemeyiz. Allah bize bir kere "gel" dedi mi iş biter, hayat biter.

Hepimiz bu hayata bir sefer geliyoruz ya kazanmış olarak ya da kaybetmiş olarak ahirete gideriz. Kazanmak da kaybetmek de gönüldeki imandan ya da küfürden başlar. Dışımız hangi hâlde olursa olsun eğer içimiz, gönlümüz imanla dolu değilse, rabbinin hesabını yapmıyorsa, rabbine karşı haşyet ve edep hâlinde değilse, rabbini özlemiyorsa, ona hasret çekmiyorsa bir sorun

[9] Âli İmrân /9
[10] Nisâ /122

vardır. Geldiğimiz âlemi unutmuş olduğumuz gibi hatırlamak da istemiyoruz demektir.

Hepimiz huzurda dururken "ben beni yaratan, bana kendinden varlık veren, hayat veren rabbimin huzurundayım. Onun benim üzerimde bir muradı vardır. Rabbim benim üzerimde kendi güzelliğini görmek istiyor" deyip gönlümüzü rabbimize çevirelim. Öyle ki geldiğimiz âlemi unutmayalım ve ahirete kaybetmiş olarak gitmeyelim.

Allah âyet-i kerimede **şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ hu:**[11] "Allah şahiddir ki kesinlikle O'ndan başka İlâh yoktur" buyurmuştur. Allah bir kulu üzerinde kendi güzelliğine şahid olursa kulu üzerinde kendi ilâhlığına şahid olur, şehadet eder. Yoksa nefsi ile "ben, bence, bana göre" diyen ve vesveseye boğulandan Allah'ın ilâhlığı, aşkı, muhabbeti tecelli etmez. Böyle bir şey yoktur.

Yolu yürürken küfrümüz, şirkimiz, nefsimiz, hatamız, kusurumuz, yanlışımız ile beraber yürürüz. Allah bizi böyle kabul eder; ama bu, yolu yürürken büyüyelim diyedir. Yolu yürüyüp anladıkça yükümüzü atacak ve nefsimizin şirkinden, küfründen kurtulacağız. Bu yüzden ben "lâ ilâhe illallah dedim, subhânallah dedim, Allah u ekber dedim" demeyelim. İşin hakikatini biraz önce okuduğum âyet-i kerimede izah ettim: Allah, kulu üzerinde kendi ilâhlığına şehadet ediyor. Allah, kuluna tecelli eder. Ne zaman da kul, Allah'ın tecellisiyle "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah, ben şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur" dediyse; yani bunu Allah'ın tecellisiyle söylediyse o zaman rabbini tesbih etmiş olur.

Tabi, bunu söyleyen kul değildir. Kul edebinden zaten konuşamaz. Öyle bir boyun bükmüş, öyle bir varlık olmaktan vazgeçmiştir ki huzurunda var olmaktan, konuşmaktan, dua

[11] Âli İmrân /18

etmekten hayâ eder. Bu onun gönül hâlidir. Zahiri olarak elbette ki her türlü konuşur, dua da eder, bu onun zahiri taraftadır. Bunu şehadet âleminde, bu âlemde yapar; ama manevi olarak huzurda durunca o artık biter.

İnşallah hep beraber yolu yürüyüp "subhânallah, benim rabbim subhândır. Akla, düşünceye, hayale gelmekten münezzehtir. O kendine hamd ettiği, kendini övdüğü gibi yüceler yücesidir, övgüye layıktır. O kendini tekbir ettiği gibi e'alâ'dır, azamet sahibidir, yüceler yücesidir, kibriya sahibidir. O kendini tesbih ettiği gibi her türlü eksiklikten, noksanlıktan beridir. Onun her işi, tecellisi kemalat üzeredir, en güzelidir" diyecek ve rabbimizin huzurunda durup "senin huzurunda susuyor, konuşmuyorum" diyeceğiz inşallah.

Hep beraber rabbimizi tesbih edeceğiz. Hiç kimseye "rabbini tesbih et" demiyorum. Tesbihi beraber yapacağız. İnşallah dinleyecek, anlamaya çalışacağız.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalıştık.

Allah bizi nefsinin çamuruna, karanlığına gömülenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi rabbinin huzurunda edeple duranlardan eylesin. Allah bizi sevdiği, razı olduğu gibi yaşayan kullarından eylesin. Allah bizi rabbini hamd ile tesbih edenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

7.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi öğrenmeye ve rabbimizin subhânlığını anlamaya çalışıyorduk.

Allah subhândır. Bir kul, rabbini subhân olarak bilmez, anlamazsa Allah'ı başka sıfatlarla vasıflandırır ki o zaman da iman ettiği hâşâ Allah olmaz. Bu yüzden Allah âyet-i kerimelerde **subhâne rabbike rabbil izzeti ammâ yasifûn:**[1] "Senin rabbin, izzet sahibi olan Rabbdır ki Subhân'dır (her türlü noksanlıktan ve) onların vasıflandırmalarından münezzehtir." **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[2] "Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır)" buyurmuştur.

Allah hem fiillerinde hem isimlerinde hem de sıfatlarında subhândır. Şayet rabbimizi subhân olarak anlamazsak rabbimize şirk koşmuş olur, müşrik olmuş oluruz ya da rabbimize başka bir vasıf verir, dolayısıyla yine şirke, küfre düşmüş oluruz.

Her zaman için rabbimizin subhânlığını isimleri ile beraber anlamamız lazım; çünkü Allah sadece zatında değil isimlerinde de subhândır. Bununla beraber Allah âlemlerin rabbidir ve El Hâmid'dir. Hamd (övme, övülme) sadece ona mahsustur. İstisnasız her konuda, her tecellisinde, her muamelesinde, her yaratmasında övgüye sadece Allah layıktır. Allah ekberdir; tek büyüktür. Büyüklüğü, azameti anlaşılamayacak kadar ekberdir, El

[1] Sâffât /180
[2] Haşr /23

Kebîr'dir. Büyüklük bir tek ona mahsustur. Bundan dolayı Allah'ın El Kebîr ismi El Âliyy ve El Muteâl isimleriyle beraber gelir.

Ve ennallâhe huvel aliyyul kebîr:[3] "Muhakkak ki Allah Âliyy'dir, Kebîr'dir (anlaşılamayacak kadar yüceliğe, azamete ve büyüklüğe sahip olandır)." **Âlimul gaybi veş şehâdetil kebîrul muteâl:**[4] "O, gaybı da şehadeti de (görünmeyeni de görüneni de en ince ayrıntısına kadar) bilir. (O) Kebîr'dir, Muteâl'dır (azamete, büyüklüğe ve anlaşılamayacak kadar yüceliğe sahip olan, kullarını da yüceltendir)."

Öyle bir yücelik ki yüceliği hiç kimse tarafından anlaşılamayacak kadar yücedir, büyüktür. İşte, "Allah u ekber" demek "Allah hem aliyy olarak yüceler yücesidir hem de muteâl olarak yüceler yücesidir. Yücelten olarak tek büyüktür" demektir. Bu aynı zamanda "subhânallahi velhamdulillahi ve lâ ilâhe illallahu vallah u ekber" tesbihidir ki biz de Subhânallah sohbetleri boyunca hep birlikte bu tesbihi anlamaya çalışıyoruz.

Bir mü'min, bir Müslüman hayatı yaşarken ya rabbini tesbih eder ya rabbine hamd eder ya rabbini tekbir eder ya da rabbini tevhid eder. Hiçbir mü'min bu dört hâlin dışında olamaz. Ne yaparsa yapsın, neyi okursa okusun, neyi anlarsa anlasın ya onun üzerinden rabbini tesbih eder ya rabbine hamd eder ya rabbini tekbir eder ya da tevhid eder. Diğer bir ifadeyle, yaşadığı her olayda ya "subhânallah" der, ya "elhamdulillah" der, ya "Allah u ekber" der ya da "lâ ilâhe illallah" der. Mü'minin her zaman bu tesbihlerden birinde olması, diliyle söylemese bile gönül itibariyle bu hâlde olması gerekir. Her durumda bu tesbihlerden birinde olacak ki sürekli iman dairesinde olsun, hayata, varlığa, olaylara bakarken imanı ile bakmış ve her şeyi imanı ile okumuş, anlamış olsun.

[3] Lokmân /30
[4] Ra'd /9

Mü'min bunun dışında kalırsa ne olur?

Bunun dışında kalırsa mutlaka karanlıkta kalır ve hakikati örtmüş olur. Hakikati örtmek de küfürdür. Zaten bir kulun kalbine iman yerleşmişse, o kul, rabbini her şeyden, canından da çok seviyorsa tıpkı istese bile kendini unutamadığı gibi, istese bile rabbini unutamaz. Nasıl ki insanın kendini hatırlaması için sürekli "ben varım, ben varım" demesine gerek yoksa, istese de istemese de zaten kendini, varlığını unutamıyorsa, bir mü'min de rabbine iman etmişse aynen bu şekilde rabbini unutamaz ve her an rabbinin huzurunda olduğunu bilir.

Daha önceki sohbetlerimizde söylemiştim. İki türlü ilim vardır: Biri huzuri ilim diğeri de husuli ilimdir. Husuli ilim; hasıl olan ilimdir. Huzuri ilim ise hazır olan ilimdir. Hasıl olan ilim sonradan öğrendiklerimizdir. Hazır olan ilim ise yaratılışımızda kendimizle getirdiğimiz ilimdir; yani marifetimizdir.

Hepimiz kendimizi huzuri ilimle bilir ve unutmayız. Rabbimizi de huzuri ilimle bilmedikçe hiçbir zaman rabbimizi bilmiş olmayız. Hatta kendimizi ne kadar zorlasak bile yine de rabbimizi unutur, onun huzurunda olduğumuzu hatırlamayız. Oysaki kendimizi unutmadığımız gibi rabbimizi de unutmamamız gerekirdi.

Peki, rabbimizi huzuri ilimle unutmamamızın yolu nedir?

Bunun yolu; kendimizi bütünüyle rabbimize ait görmektir. Kendimizi rabbimize ait görürsek kendimizi unutamadığımız gibi rabbimizi de unutamayız. Tabii, bunun için canımız dahil her şeyimizi rabbimize kurban etmemiz şarttır. Kendimizi rabbimize kurban ettiğimizde bizden geriye bir şey kalmaz. O zaman da rabbimiz gönlümüze tecelli eder. Biz de artık rabbimizin bu tecellisiyle huzuri ilime kavuşmuş oluruz. Böyle olunca da tıpkı kendimizi unutamadığımız gibi rabbimizi unutamayız. Ama bunun bir sebebi vardır. Biz gönlümüzü rabbimizin tecellisine layık hâle

getirdiğimiz için rabbimiz gönlümüze tecelli etmiştir. Eğer çabamızı, gayretimizi sarf etmeseydik; yani rabbimizi her an unutmama gibi bir duamız olmasaydı, Allah bu tecelliyi bize ikram etmezdi; çünkü herkese ancak çalışmasının karşılığı vardır.[5]

Bir beşer olarak gaflete düşmek başka bir şeydir, rabbimizi unutmak başka bir şeydir. İnsan beşerdir, unutur, yanlış yapar, bir anlık gaflete düşer. Hatası, kusuru olmayan hiç kimse yoktur. Mesele; yanlış yaptığımızda tövbe ve istiğfar edip rabbimizden mağfiret dilemek sonra tekrar ayağa kalkıp rabbimiz için çaba, gayret sarf etmektir. Bu çabayı, gayreti de ancak rabbimizi tesbih ederek yerine getirebiliriz.

Evet, rabbimizi her an unutmamak istiyorsak gönül itibariyle ya rabbimizi tesbih edecek ya tahmid edecek ya tekbir edecek ya da tevhid edeceğiz. Yalnız, rabbimizi tesbih ederken onun büyüklüğünü, azametini anlayarak tesbih etmemiz lazım.

Allah her türlü eksiklikten, noksanlıktan münezzehtir ve her işi kâmildir, mükemmeldir, eksiksiz ve kusursuzdur. Bir kul; rabbine, kendine, hayatına bakarken rabbinin kendisine yaptığı her muamelenin mutlak hayır olduğunu, övgüye layık olduğunu anlayınca “hamd âlemlerin rabbi olan Allah’a mahsustur. (O) Rahmân’dır (ve) Rahîm’dir (rahmeti herkesi ve her şeyi kuşatan, isimlerinde ve fiillerinde her zaman rahmeti tecelli edendir).” Mâliki yevmiddindir: “(O, herkesin kendisine bir imtihan olsun diye nimet veya musibet olarak verilenlerden hesaba çekileceği) Din gününün Mâlik’i (sahibi ve idare edicisi)dir” der. Böyle söylememesi mümkün değildir.

İsterseniz din gününün ne olduğunu biraz izah edeyim.

[5] Necm /39

Din günü için Allah "hesap günü"[6] buyurur. Biz ise Kıyamet günü "İsrafil (a.s.) Sûr'a üfleyecek.[7] Allah'ın âyet-i kerimelerde buyurduğu gibi: Her şey dümdüz olacak,[8] gökler kâğıt tomarı gibi toparlanacak.[9] Ay ile Güneş birbirine çarpacak[10] sonra yıldızlar dökülecek"[11] diye anlıyoruz. Oysaki Allah buna Kıyamet günü değil "son saat"[12] buyurmuştur. Kıyamet günü ise insanların dirilip kıyama; yani ayağa kalktığı gündür. İşte, Allah yeniden diriliş gününe, kıyamet; "ayağa kalkma, dirilme günü" buyuruyor. Biz ise Müslümanlar olarak genel itibariyle Son Saati Kıyamet günüymüş gibi anlıyoruz.

Hepimiz biliyoruz ki İsrafil (a.s.) Sûr'a birinci üfleyişinde herkes ölür ve yer dümdüz olur. İkinci üfürüşte ise herkes yeniden dirilip ayağa kalkar ve hesap yerine doğru gider. Eğer bu sadece bizim dünyamız için geçerliyse bu durumda kıyamet henüz kopmadığına göre İsrafil (a.s.) elinde Sûr'u tutmuş üflemek için bekliyor, demektir.

Peki, gerçekten böyle midir?

Tabii ki böyle değildir. Genel itibariyle âlem derken sadece bu dünyayı anladığımız için böyle yanlış ve eksik bir anlayışımız vardır. Oysaki **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn:** "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" derken sadece kendi bulunduğumuz âlem için "Allah övgüye layıktır" demiyoruz. Allah her bir âlemden övgüye, hamda layıktır, diyoruz.

[6] İnfitâr /15
[7] Zumer /68
[8] Kehf /47
[9] Enbiyâ /104
[10] Kıyâme /9
[11] Tekvîr /2
[12] A'râf /187

Allah açık ve net olarak “hamd (övme ve övülme) âlemlerin rabbi Allah’a mahsustur” buyuruyorsa bu durumda âlemin bir tek bulunduğumuz âlem olması mümkün müdür! Hâl böyleyken hepimiz sanki âlem yalnızca dünyadan ibaretmiş gibi düşünüyoruz. Elbette ki böyle bilmekte bir sorun yoktur; ama bir kul olarak sayısını Allah’ın bildiği kadar âlemlerin olduğunu da bilmemiz gerekir.

En basitinden her bir kul, her bir varlık, her bir atom bir âlemdir; fakat âlem bir tek bizim bu âlemimizden ibaret değildir. Örnek vermek gerekirse; meleklerin bulunduğu melekût âlemi vardır. Bu âlem aynı zamanda Allah’ın isimlerinin tecelli ettiği âlemdir. Onun bir üstünde ceberût âlemi vardır. Ceberût âlemi Allah’ın sıfatlarının tecelli ettiği âlemdir. Onun bir üstündeki ise lahût âlemidir. Lahût âlemi de Allah’ın zatının tecelli ettiği âlemdir.

Manevi yolculuğu yaparken önce melekût âlemi olan Allah’ın isimlerinin tecelli ettiği âleme doğru gideriz. Hepimiz zaten rabbimizin isimlerini biliyoruz, her birine iman etmişiz, aynı zamanda bizdeki tecellisini de anlamışız inşallah. Herkes anladığı kadarıyla iman etmiş, rabbinin isimlerini sevmiş ve gönlü melekût âlemine varmış, kendisi de melekler gibi olmuştur. Tabii ki nefsiyle, hatasıyla, kusuruyla, eksiğiyle, yanlışıyla beraber melekler gibi olmuştur. Her ne kadar yanlışı, eksiği olsa da Allah’ın her bir ismine iman etmiş ve meleklerin secde ettiği varlık hâline gelmiştir.

Kul, melekût âleminden bir adım daha atarsa ceberut âlemine, Allah’ın sıfatlarının tecelli ettiği âleme gelir. Burada meleklerin âleminden bir üst âleme geçtiği için meleklerin secde ettiği varlık olur; çünkü burada Allah’ın sıfatlarının tecellisi vardır. Sıfatlar tecelli edince zaten beraberinde isimler de tecelli eder. Bu yüzden kul ceberût âlemine geldiğinde nefsi olsa bile melekler ona secde ederler.

Söylemiştim: Melekler nûrdan, aşktan, muhabbetten ibaret olan ve hiçbir şekilde itiraz hâli olmayan, Allah'ın her emrini aşkla, muhabbetle yerine getirip rablerini hamd ile tesbih eden, insanlara da (mü'minlere de iman edenlere de) dua eden, onlar için istiğfar eden, cenneti isteyen, insanlara aşkla, muhabbetle bakıp onları seven ve hepsine yardım eden varlıklardır. İnsanın ise nefsi vardır. İnsan tabir-i caizse firavunla beraber yaşar. Üzerinde rabbine itiraz edebilen, dünyayı, mevkiyi, makamı tercih eden ve arzularını, isteklerini ilâh edinen bir varlık taşır. İşte, insan bu nefisle mücadele ettiği ve bu mücadeleyi kazandığı için meleklerin secde ettiği varlık olur. Yoksa meleklerden daha güzel hamd ettiği, tesbih ettiği, dua ettiği için meleklerin secde ettiği varlık olmaz.

Kul duasını, hamdini, tesbihini yapmaya çalışır; rabbini tekbir eder, tevhid eder; ama nefsiyle de savaşır. Bu savaşı kazanınca melekût âlemini geçer ve meleklerin secde ettiği varlık olur. Bununla beraber orayı geçebilmesi için Allah'ı sıfatlarından tanıması, subhânlığını, ekberliğini, hamidliğini; yani övgüye layık olduğunu anlaması lazım ki rabbini tevhid edebilsin ve meleklerin secde ettiği varlık olsun.

Şimdiye kadar yaptığımız Subhânallah Sohbetleri'nde rabbimizin subhânlığını, hamde layık oluşunu zaten kısaca anlattım. Biraz daha izah edeyim.

Rabbimize nasıl hamd etmemiz lazım?

Fâtiha Sûresi'ni okurken **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn:**[13] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur." Bütün âlemlerden, her bir âlemden Allah'a hamd olsun, diyoruz.

[13] Fâtiha /2

Dediğim gibi; âlem sadece bizim bulunduğumuz âlemden ibaret değildir. Söylediklerim bana ait olmasın diye bununla ilgili bir kıssa anlatayım.

Her velinin, Mürşid-i kâmilin bir miracı vardır. Allah onu huzuruna alır ve kul kendi özel miracını gerçekleştirmiş olur; yalnız bu miraç manevi miraç olsa da zahirden hiçbir farkı yoktur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in miracı hem zahiri hem de manevidir. Velinin, Mürşid-i kamilin miracı ise manevidir; yani onlar miraçlarını zahiri olarak değil, rûh itibariyle yaparlar.

Evet, şimdi söyleyeceklerim kesinlikle bana ait değildir. Anlatacağım bu kıssayı söyleyen zat Ahmed Er Rufai (r.a.) hazretleridir. Ahmed Er Rufai hazretleri anlatır: *"Ben miraca giderken göğün dördüncü katında bir kum deryası gördüm. Hepsi tane taneydi; ama kum değildi, kum deryası gibi görünüyordu. Onu görünce kum tanelerinden her birinin bir âlem olduğunu anladım. Bütün maneviyatımı kullanıp âlemlerin öncesine de sonrasına da baktım; fakat ne zaman başladıklarını ve nereye kadar olduklarını göremedim. Sonra ucu, bucağı, evveli, sonu görünmeyen bu kum tanelerinin nasıl bir âlem olduğunu rabbimden görmeyi istedim. Allah bana izin verdi, ben de onlara baktım. O kum tanelerinin her biri tıpkı bu dünyamıza benzeyen dünyalardı ve üzerlerinde aynen dünyadaki gibi insanlar yaşıyordu. Dikkat edince oraya da peygamberlerin; Hz. İbrâhîm (a.s.)'ın, Hz. Mûsâ (a.s.)'ın ve diğer nebîlerin, en sonda da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in geldiğini gördüm. Orada da hem Yahudiler hem Hristiyanlar hem de başka dine mensup olanlar vardı. Ben bunu görünce hayrete ve dehşete düştüm."*

Bu kıssayı Allah'ın azametini anlayalım, daha doğrusu Allah'ın kudretini anlayamayacağımızı ve rabbimizi layıkıyla tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edemeyeceğimizi anlayalım diye anlattım.

Sayısını Allah'ın bildiği kadar dünya vardır. Ahmed Er Rufai (r.a.) hazretlerinin anlattığı âlemler göğün sadece dördüncü katında olanlardı. Onların haricinde yine başka âlemler ve o âlemlerde Allah'ın çeşit çeşit kulları, mahlûkatı vardır. Oradakiler de tıpkı dünyadaki insanlar gibi kulluktan sorumludur. Bu yüzden onlar için de kıyamet, hesap, cennet ve cehennem vardır.

Nasıl ki bir gün bulunduğumuz bu âlemin kıyameti kopacaksa aynı şekilde her gün farklı âlemlerin kıyameti kopar. Her gün İsrafil (a.s.) Sûr'a üfürüp farklı âlemlerin kıyametini koparır ve bu sürekli devam eder. O kadar ki bir gün içinde kaç tane kıyametin koptuğunu ancak Allah bilir.

Belki fark etmişsinizdir, bazen tenha yerlerde bir ses duyarız. Bu ses uçak sesi ya da trenin siren sesine benzer; ama hiçbiri değildir. Sanki hepsini içinde toplayan tiz bir sestir. Duyduğumuzda ne olduğunu anlayamayız; fakat net bir şekilde duyarız.

Bu ses dünyanın her yerinden gelir. Özellikle hayvanlar bu sesi çok net işitirler. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hayvanların bu durumunu beyan ederken *"hayvanlar bizim duyamadıklarımızı duyarlar. Mezarlıktakilerin sesini (ölenlerin feryadını) dahi duyarlar"* buyurmuştur. Hatta üzerine ilave edip *"belki de hayvanlar bundan dolayı çok erken yaşlanıyorlar"* demiştir.

Bilim adamları bu sesin ne olduğunu araştırmışlar, en sonunda "dünyanın dönüş sesi olabilir" demişlerdir; çünkü nereden geldiği belli değildir. Her ne kadar bilim adamları içinden çıkamadıkları için buna "dünyanın dönüş sesi" deseler de öyle değildir. Nitekim Dünya'nın dönüş sesini bilim adamları zaten tespit etmiştir. Dünyanın sesi süreklidir ve aralıksızdır; ama benim söylediğim tenha yerlerde gelen ses, arada bir gelen ve insanın içini ürperten bir sestir. Belki kırsal alanda yaşayanlar bu sesi duymuş olabilir.

Bu sesin ne olduğunu izah edeyim: Bu ses diğer âlemlerin kıyametinin sesidir. Her an farklı âlemlerin kıyameti kopar ve sesi bize bu şekilde gelir. Hakikat böyledir. Bu nedenle "yalnızca bu evren vardır, Allah sadece bize nazar ediyor, hesaba da bir tek biz çekileceğiz" diye düşünmek doğru değildir. Allah'ın yarattığı ve sayısını yine Allah'ın bildiği çeşit çeşit âlemler vardır ve her gün sayısını Allah'ın bildiği kadar âlemlerin kıyameti kopar.

Aslında âyetleri okuduğumuzda Allah'ın bir tek bize hitap etmediğini anlamamız gerekir; çünkü birçok şeyin üstü kapalı gibidir. **El hamdu lillâhi rabbil âlemîn:**[14] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" derken de böyledir. Hamd övme ve övülme her bir âlemin rabbi olan Allah'a mahsustur. **Er rahmânir rahîm:** "(O) rahmândır (ve) rahîmdir (rahmeti herkesi ve her şeyi kuşatan, isimlerinde ve fiillerinde her zaman rahmeti tecelli edendir)." **Mâliki yevmid dîn:**[15] "(O, herkesin kendisine bir imtihan olsun diye nimet veya musibet olarak verilenlerden hesaba çekileceği) Din gününün mâliki (sahibi ve idare edicisi)dir."

Din günü her gündür. Her gün kıyamet kopar ve insanlar dirilir. Artık Allah bütün herkesi birden mi hesaba çeker yoksa kıyameti kopan âlemlerde yaşayan insanların mı hesabını görür, bunu da ancak Allah bilir.

Allah biliyor ki benim bütün derdim; rabbimizi hamd ile tesbih ederken rabbimizi tanıyabilmemiz, azametini ve kibriyasını anlamamızdır, "Allah u ekber" derken bir parça da olsa ekberliğini anlayabilmemizdir. İmanımızın bir parça da olsa kâmil olmasıdır, rabbimizi tesbih ederken ne söylediğimizi bilmemizdir; çünkü rabbimizi sadece bu âlemden bilmek başka bir şey, bütün

[14] Fâtiha /2
[15] Fâtiha /3- 4

âlemlerden bilmek başka bir şeydir. Rabbimizi bütün âlemlerden bilince "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" demiş oluruz.

Kur'ân'ın Özü, Kapısı Fâtiha Sûresi'nin Tefsiri kitabımızda Fâtiha ile vuslat yolculuğunu anlatmıştım. Manevi yolculuk Fâtiha ile yapılır ve yolculuğa aşağıdan başlanır. Kul en aşağıdan yukarıya doğru giderken en son "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" âyetine gelir. Bu yüzden el hamdu lillâhi rabbil âlemin âyeti son duraktır. Burası artık rabbimizi tesbih etme, rabbimize gerçek manada hamd etme ve rabbimizi her âlemden övme yeridir.

Allah her bir kulu özel yaratmıştır ve istisnasız herkesin Allah katındaki yeri, kıymeti, değeri farklıdır. Nasıl ki her insan özelse her birinin tesbihi, tahmidi, tekbiri ve tevhidi de özeldir. Meleklerden örnek verirken söylemiştim. Allah'ın âyet-i kerimede buyurduğu gibi; iki kanatlı üç kanatlı, dört kanatlı ya da Allah'ın dilediği kadar arttırdığı sayıda kanatlı melekler vardır.[16] Misal; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Cebrail (a.s.)'ı altı yüz kanadıyla gördüm"*[17] buyurmuştur.

İki kanatlı olanların makamları farklı, dört kanatlı olanların farklı, beş yüz kanatlı olanların makamları farklıdır; ama hepsi de melektir, rablerini hamd ile tesbih eden nûrdan varlıklardır. Yalnız, makamları, vazifeleri, tesbihleri farklıdır. İnsanlar da aynen böyledir. Her insan için bir makam vardır ve bu makam insanın yaratıldığı makamdır. Allah âyet-i kerimede **"(onlara o gün deriz ki) 'Andolsun sizi ilk defa yarattığımız gibi (bugün de) tek başınıza (yapayalnız) huzurumuza geldiniz ve (dünyada) size verdiğimiz şeyleri (her türlü dünyalık nimeti) sırtlarınızın gerisinde (arkanızda) bıraktınız"**[18] buyuruyor ya işte insanın tek başına yaratıldığı yer kendisinin makamıdır.

[16] Fâtır /1
[17] Müslim, Îmân, 77 (No: 174)
[18] En'âm /94

Her birimiz istesek de istemesek de zaten geri dönüyoruz. Rabbine dönenler vefat edince yaratıldıkları makama giderler; ama rabbine dönmeyenler ya da rabbine gitmek için çabası, gayreti olmayanlar yaratıldıkları makama gidemezler; çünkü hayatı yaşarken oraya layık olmamışlardır. Bu yüzden giderken Allah'ın kendisine verdiği sermayelerini kaybetmiş olarak giderler.

Bu sermaye nedir?

Allah, kuluna manevi olarak kazanması için her türlü sermayeyi vermiştir; fakat insanın asıl sermayesi aşktır, marifetullahtır. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir kıssa anlatayım.

Bedevi'nin biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in huzuruna gelir ve "*ya Resulullah! benim aklım biraz kıttır, hafızam da zayıftır. Birkaç kelime ile kendini bana anlatsan, ben de unutmasam olur mu"* diye sorar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de ona *"benim sermayem marifetullahtır (rabbimi El Esmâu'l Husnâ'sından bilmek, tanımaktır). Kazancım muhabbetullahtır. Dinimin aslı da akıldır"* buyurur.

Aklı olmayanın dini olmaz; çünkü aklı olmayanlar mükellef olmazlar. Biz de aklımızı sonuna kadar kullanıp rabbimizi her bir isminden tanımaya, işini, efâlini, kuluna yaptığı muameleyi ve kulu için yaptığı takdiri anlamaya çalışıyoruz. Bunun kazancı da muhabbetullahtır; yani Allah'ın sevgisidir. Allah'ı tanıdıkça ona olan imanımız, aşkımız, muhabbetimiz artar, rabbimize âşık oluruz.

Allah bizi yaratırken bize gerekli olan bütün sermayeyi vermiştir. Bizden istediği de bu sermayeyi kullanıp muhabbetimizi artırmamızdır. Biz de ahirete ya rabbimizin bize ikram ettiği sermayeyi kaybederek gideriz ya da sermayemizi kullanıp muhabbetimizi artırarak gideriz.

İnsan, sermayesini nasıl kaybeder?

Biraz dünyayı sever, biraz eşini, biraz çocuklarını, biraz mevki, makamı, biraz da insanların kendisini övmesini sever, böylelikle elindeki muhabbeti dağıtır. Muhabbetini parça parça yaptığı için artık iş Allah'a gelince elinde bir şey kalmamıştır. Hâlbuki olması gereken; sadece rabbini sevmek, geri kalan her şeyi de rabbi için sevmektir. Kul, Allah için sevince bütün sevgileri zaten Allah'a gider. Örnek vermek gerekirse; kul, eşini ve evlatlarını Allah'tan bir emanet ve ikram olarak görürse rabbine şükreder. Bu defa eşine ve çocuklarına olan sevgisi Allah'a gitmiş olur. Allah kendisine mal verdiğinde, o malla ebedi hayatını, Allah'ın rızasını kazanmak için elinden geleni yapmaya çalışırsa malına olan sevgisi yine Allah'a gider. Aynı şekilde Allah kendisine bir makam verdiğinde onunla Allah için insanlara yardım eder, gerekeni yapar, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışırsa bu sevgisi yine Allah'a gider. Kısacası kul, dünyaya ait şeyleri Allah'ın rızasını kazanmak için, hepsini Allah'tan bir nimet, bir ikram olarak görüp severse Allah'a şükreden, hamd eden, dolayısıyla Allah için seven bir kul olur ve bütün sevgileri Allah'a gider.

Evet, insan sermayeyi doğru kullanırsa kazanır, birilerini ya da elindekileri nefsi için severse bu defa nefsinin arzularını, isteklerini Allah'ın önüne koymuş ve sevgisinde, muhabbetinde, imanında her birini Allah'a şirk koşmuş olur.

Allah'ın verdiği sevgiyi doğru kullananlar ahirete kazanmış olarak, sermayesini artırmış olarak gider, böylelikle Allah'ın kendisi için takdir ettiği makama gelirler. Yanlış kullananlar ise manevi olarak kaybederler.

Herkes "ben sermayemi doğru kullanıyor muyum, kullanmıyor muyum" diye kendine bakmalıdır. Allah bizi huzuruna alsa ve bize "sana verdiğim aşk, muhabbet sermayesini nerede kullandın" diye sorsa şayet hayatımızı rabbimizin emrettiği,

sevdiği gibi yaşamaya çalışmamışsak, bu soruya cevap veremeyiz. O zaman da Allah bize "sana verdiğim aşk sermayesini fâni olana verdin! Bâki olanı tercih etmedin! Sana akıl vermiştim; ama sen aklını kullanmamış, ahiretin için çalışmamışsın. Yaratıldığın makama gelmek için çabanı göstermemişsin" buyurur.

Allah âyet-i kerimede **"gerçekten Biz insanı en güzel kıvamda yarattık, sonra onu aşağıların aşağısına (hiçbir şeyi olmadan sefil bir hâlde dünyaya) indirdik"**[19] buyurur. Esfel-i safilin en aşağı yer demektir. Allah, kulunu en aşağı indirirken buradaki kasıtta aşağı olan yer değildir. Aşağıya inen insandır.

Esfel-i safilin aynı zamanda sefil olan, aklı olmayan, anlamayan demektir. Allah, insanı dünyaya indirirken hiçbir şey bilmeyecek hâlde aşağı indirmiştir; ama aşağı inerken Allah'ın huzurundan gelmiş ve Allah onu en güzel kıvamda yaratmıştır, aşağı indirince ise onu sıfırlamış, hiçbir şey bilmeyen hâle getirmiştir. Esfel-i safilini böyle anlamamız gerekir. Yoksa dünya aşağı olduğu için, Allah insanı dünyaya indirmiştir diye anlamayalım.

Dünya, elbette ki ahirete göre en aşağıdadır; ama asıl aşağı inen insanın kendisidir. Örnek vermek gerekirse; insan doğarken ne derdini anlatabilir ne konuşabilir ne yemek yiyebilir. Her hâliyle yardıma muhtaçtır, gücü yoktur, konuşamaz, idrak edemez. Tek başına bırakılırsa ölür. İşte, insan esfel-i safiline indi, demek her şeyi kendisinden alınmış hâlde indi, manasına gelir. Nasıl ki sefil deyince malı, mülkü, hiçbir şeyi olmayan, sefalet içinde olanları anlıyorsak insan da doğduğunda tıpkı bu şekilde hiçbir şeyi yoktur.

Evet, Allah, insanı esfel-i safiline, en sefil hâlde aşağıya indirmiş sonra da ona "hadi kulum gel" buyurmuştur; ama ona "hadi gel" derken de manevi olarak kazanabileceği bütün sermayeyi vermiştir. En başta kendinden bir sevgi vermiştir. Bu

[19] Tîn /4-5

sevgiden dolayı insan daha doğar doğmaz annesi, babası, kardeşleri, akrabaları, etrafındaki herkes onu sever, ona hizmet eder ve onu büyütmek için seferber olur. Bunu yaptıran Allah'tır. Kendinden ona sevgi verdiği için insanlar onun için hizmet hâlindedir, yemez yedirirler, içmez içirirler, kendi rahatını düşünmez onun rahatını düşünürler. Allah, kendinden sevgi vermeseydi insan böyle yapamazdı; çünkü insan sevmeyince yardım edemez, fedakârlık yapamaz, hiçbir şey yapmak istemez.

Bu yüzden Allah, kulunu en aşağı indirdikten sonra onu başıboş bırakmamış ve tekrar yaratıldığı makama gelebilmesi için her şeyi ona ikram etmiştir; yani her şey insanda mevcuttur. Nasıl ki bir çekirdekte ağaç varsa insanda da Allah'ın bütün isimleri mevcuttur ve insan manevi olarak büyüdükçe bu isimler üzerinde açılır. Hiç kimse kimseye dışarıdan bir şey veremez. Peygamberler de kendi ümmetinden birine dışarıdan bir şey veremez, sadece ondakini açar; ama ondakini açarken kendindekini kullanarak onu açar.

Nasıl?

Kendi gönlünden Allah'a aşkı, muhabbeti, edebi, haşyeti kendilerine tabi olanların gönlüne verirler. Bunları verince onların da içindeki açılır; yani fıtratlarında mevcut olan aşk, muhabbet, güzellik açığa çıkar, çekirdek gibi yeşerir, büyür ve meyve verir.

Evet, sefilin bir de sefihlik hâli vardır. Sefih demek aklını kullanmayan demektir. Müşrikler de kendilerine "(mü'min) insanların iman ettiği gibi iman edin" denildiğinde, "biz hiç sefihlerin (beyinsiz ve ahmak kişilerin) iman ettikleri gibi iman eder miyiz" demişlerdir. Allah da onlar için **"dikkat edin! Muhakkak ki sefihler (beyinsiz ve ahmak olanlar) ancak onlardır; fakat (bunu) bilmezler"**[20] buyurmuştur. Bu durumda rabbini

[20] Bakara /13

bilmeyenler, anlamayanlar sefillik ve sefihlik içinde kalırlar demektir.

Hepimiz bu âleme rabbimizi tanımaya, anlamaya ve rabbimize yakın olmaya gelmişiz. Bizim tek vazifemiz, tek işimiz budur. Bütün ilimler, vahiyler, peygamberler de bunun için gelmiştir. Yaptığımız bütün ibadetler, hayırlar, iyilikler, güzellikler rabbimizin isimleri, El Esmâu'l Husnâ'sı bizde tecelli etsin, rabbimizi kendi üzerimizde tadarak, yaşayarak tanıyalım diyedir.

Allah'a iman tanımadan olmaz. Rabbimizi tanıyarak ona iman ederiz. Zaten bu âleme iman etmeye, marifetimizi arttırıp aşkımızı, muhabbetimizi kemale erdirmeye gelmişiz. Bunun için rabbimize her şeyi kurban edecek, kendimiz de kurban olabilecek kadar bir aşka, muhabbete sahip olacağız. İşte, muhabbetimiz, sevgimiz arttıkça böyle bir gönül hâline sahip oluruz; ama bunu bize yine Allah verir. Diğer türlü bunlar kendi çabamızla kazanacağımız şeyler değildir. Biz sadece çabamızı, gayretimizi sarf ederiz; ama aslında çabamızı sarf ederken sonucun ne olduğunu da bilmeyiz. Allah tecelli edip bu hâli bize ikram eder ve benliğimizi ortadan kaldırır; yani benliğimizi, bencilliğimizi, nefsimizi temizler ve fıtratımızdakini açığa çıkarır. Gönlümüz de aşkla, muhabbetle dolu olan, iman eden bir gönül hâline gelir. Bunun sonucunda nefsimiz de ona uymak zorunda kalır. Sonunda ise Allah ile, Allah'ın zikriyle, nimetiyle, ikramıyla mutmain olur ve rabbinden razı olur; yani nefsimiz Allah'ın razı olduğu bir nefis hâlini, kul hâlini alır ve Hz. insan olur. Sonuç olarak Allah'ın bizim için takdir ettiği makama gelmiş oluruz.

Allah'ın bizim için takdir ettiği makamı dünyevi bir saltanat gibi anlamayalım. Bu makam; Allah'ın tecelli ettiği, kulun Hz. insan olduğu, meleklerin secde ettiği varlığın makamıdır. Aşka, muhabbete gark olmuş, Allah'a yeryüzünde halife olmuş, ayna olmuş, Allah'ın güzelliğinin tecelli ettiği makamdaki insanın hâlidir.

Bu dünyada hepimiz yoldayız, yolcuyuz. İstesek de istemesek de rabbimize gideceğiz. Giderken ya rabbimizin bizim için takdir ettiği makama layık olarak gideriz ya da kaybetmiş olarak gideriz. Bütün mesele; dünyadayken manevi olarak diri olmaktır ve kazanmaktır. Bunun için de yapmamız gereken şey; aklımızı sonuna kadar kullanmaktır; ama aklımızı kullanırken onu fazla zorlamak doğru değildir; çünkü aklın bir sınırı vardır. Mesela; yüz kilo tartma gücü olan bir teraziye bir ton ağırlık koyarsak terazi ezilir, altüst olur. Akıl da aynen böyledir. Sınırlı bir güce, kuvvete sahiptir. Anlayacağını anlar, anlayamayacağını ise "ben bundan sonrasını anlayamam" der. Bizim de aklımızı zorlamamamız ve anlamadığımız yerde "sen subhânsın ya rabbi!" deyip Allah'ın subhânlığına iman etmemiz gerekir.

Peki, nefis akla en büyük yanlışı nerede yaptırır?

En büyük yanlışı rabbini anlamada yaptırır. Oysaki rabbimizi anlamanın bir sınırı vardır. Az önce söylediğim gibi; sayıyla ifade edilemeyecek kadar çok dünyalar ve hepsinin üzerinde insanlar vardır. Hepsine peygamberler gelmiştir ve hepsi kulluktan sorumludur. Her gün, hatta her saat sayısını Allah'ın bildiği kadar âlemin kıyameti kopar -belki de her saat olduğu için Allah kıyametin kopmasına "son saat" buyuruyor- her son saatte kıyamet kopar, insanlar da bu sesi baş kulağıyla işitirler; ama bu ses oradan bizim dünyamıza gelene kadar yumuşayıp işitebileceğimiz seviyeye gelir. Buna rağmen çok ürkütücü bir sestir.

Bu kadarını anladığımızda bile "benim aklım, gücüm senin kudretini, El Kâdir, El Hâlık, El Hallâk isimlerini anlamaya yetmez. Ben sana teslim oldum ya rabbi! Benim aklım seni ihata edemez" dememiz lazım. Eğer "ben rabbimi anladım" diyorsak zaten hiçbir şey anlamamışız demektir.

Unutmamamız lazım ki ne rabbimizin kudretini, El Kâdir ismini ne de El Hâlık, El Hallâk (yarattığını yok edip yeniden yaratan) isimlerini anlayabiliriz.

Allah, dünyaları yaratmaya devam eder. Bir yandan bazı dünyaların kıyametini koparır, bir yandan da yeni dünyaları yaratmaya devam eder. Bizim yaşadığımız dünya, sayısını Allah'ın bildiği kadar olan dünyalardan sadece bir tanesidir. Bunları anlatırken bile Allah'ın kudretini aslında anlamış olmuyoruz; çünkü onun kudretini hiçbir şekilde anlayamayız. Bize düşen; rabbimize teslim olmaktır ve bize verdiği şerefi taşımaktır; yani El Mecîd ismini anlamaktır.

Allah âyet-i kerimede **innehu hamîdun mecîd:**[21] "Muhakkak ki O, Hamîd'dir, Mecîd'dir (bütün hamdların, övgülerin kendisine ait olduğu ve şerefli olan, kullarını da şereflendirendir)." Allah övgüye ve bütün şerefe layıktır, buyurmuştur.

Mecid şerefli demektir. Allah'ın şerefini hiç kimse anlayamaz. Allah âyet-i kerimede "hamîdun mecîd" buyuruyor ya işte kul ancak Allah'a hamd ettiği kadarıyla rabbinin şerefini anlayabilir ve onunla şereflenebilir. Allah bir de **zul arşil mecîd:**[22] "(O) Şerefli Arş'ın sahibidir" buyurmuş ve Arş için de "mecîd" demiştir. Aynı zamanda **vel kur'ânil mecîd:**[23] "(Bu) Şerefli Kur'ân'a andolsun ki" demiş ve Kur'ân'a da mecid buyurmuştur.

Allah hem kelamına hem de Arş'ına "mecîd (şerefli)" demiştir. Arş da insandadır. İnsanın gönül arşı vardır. Aynı şekilde Kur'ân da insana gelmiştir. Hatta insan ile Kur'ân ikiz gibidir. Allah Arş'a ve Kur'ân'a mecîd buyurmuşsa ve ikisi de insanda varsa, öyleyse bu ikisine baktığımızda Allah bütün şerefi insana,

[21] Hûd /73
[22] Burûc /15
[23] Kaf /1

yeryüzündeki halifesine vermiştir. O hâlde insan bu şerefi taşımalıdır. İnsan bu şerefi ancak gönlü Rahman'ın arşı olunca, canlı Kur'ân olunca taşıyabilir. Başını öne eğmekle, kuma gömmekle insan şerefini taşımış olmaz.

Allah sana "başını eğ" demiyor, tam tersine "başını kaldır göğe bak.[24] Ay'a, Güneş'e, yıldızlara bak, gökyüzünü senin için süsledik.[25] Yakın göğü sizin için tavan yaptık"[26] buyuruyor. Bu yakın gök birinci kattır. 2.3.4.5.6.7. katlar ayrıdır.

Burası en yakın kattır. Gördüğümüz bütün galaksiler en yakın göktedir. Bizim katımızda 400 milyar galaksi vardır ve her bir galakside 400 milyar yıldız ve gezegen vardır. Tabi, bunlar gerçek sayı değildir. Sayısını Allah'ın bildiği kadar galaksiler ve yıldızlar vardır.

Her bir galaksinin tıpkı burası gibi Ay'ı, Güneş'i, yıldızları vardır. Bunlar daha yakın göğün altındakilerdir. İşte, Allah bize "başını kaldır göğe bak!" buyuruyor. Biz de başımızı kaldıracağız ki Allah'ın kudretinin büyüklüğünü görelim. Allah onların bir âyet olduğunu buyuruyor. Ay bir âyet, Güneş bir âyet, yıldızlar bir âyet, yağmur bir âyet, rüzgâr bir âyet, şimşekler, gök gürültüsü hepsi rabbini hamd ile tesbih eder ve her biri bir âyettir.

Allah "başını kaldır" diye bir tek insana söylüyor; çünkü rabbine marifet sahibi olacak, rabbini El Esmaû'l Husnâ'sından tanıyabilecek bir tek insandır. Allah, hayvanlara "başını kaldırıp bak" buyurmuyor. Zaten hayvanların başı sürekli önlerindedir. Yere, toprağa; yani ota bakarlar. Bu durumda yere, toprağa, ota bakanların hayvandan ne farkı vardır! Biri başını kaldırıp rabbinin gökten inzal ettiğine, indirdiğine, rabbinin yaratmasına, kudretine, azametine, kibriyasına, tecellisine, âyetlerine

[24] Mulk /3
[25] Sâffât /6
[26] Enbiyâ /32

bakmıyorsa, onlara bakıp âyet olarak okumuyorsa onun eşekten ne farkı vardır! Allah "başını kaldır göğe bak" buyurduğu hâlde o hâlâ "şunu kazandık, şunu kaybettik, şu kadar zararımız oldu, bu kadar kârımız oldu" diyor ve göğe bakmasını bilmiyorsa onun hayvandan farkı olur mu!

Sadece zahiri olarak göğe bakmak yeterli midir? -Hayır. Bir de kendi gönlümüzdeki göğe, Allah'ın tecelli ettiği, "Rahmân'ın arşı" buyurduğu, kendi gönül arşımıza dönüp orada rabbimize bakmamız lazım; çünkü dünyadan, nefsimizden, "ben, bence, bana göre" demekten kurtulmadıkça "Allah" diyemeyiz. Bu yüzden ne diyoruz? -"Her şey senindir ya rabbi! Mülk senindir. Mülkün maliki de meliki de sensin. Biz de senin emrettiğin gibi varlığı âyet olarak okuyor ve her şeyde senin kudretine şahidlik ediyoruz."

Unutmamamız lazım ki her gün, her an din günüdür. Din Allah'ın dinidir ve Allah'ın hükmünün geçtiği yerdir ve her an, her mekân hesabımızın görüldüğü yerdir. Her bir insan bir âlemdir. Allah her anda insanın hesabını görür; çünkü Allah serî'u'l-hisâbtır; yapılan her şeye anında karşılık verir: Kulun gönül arşına tecelli eder, vahyeder ve kul her ne yapmışsa anında hesabını görüp ona karşılığını verir.

Allah âyet-i kerimelerde **"bilin ki şüphesiz Allah, (dünyada kuluna yakınlığını tattırmak ve hakkı gönlüne vahyetmek için) kişi ile kalbi arasına tecelli eder."**[27] **"Rabbin, insanları (tecellisiyle çepeçevre) kuşatmıştır."**[28] Allah insanı çepeçevre kuşatmış, ihata etmiştir. **"Biz ona (hayat veren) şah damarından (ve kendi varlığından) daha yakınız."**[29] **"Doğu da Allah'ındır batı da.**

[27] Enfâl /24
[28] İsrâ /60
[29] Kaf /16

Nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"[30] buyurmuştur.

Peki, Allah bizden ne istiyor?

Allah bizden kendisini tesbih etmemizi, hamd etmemizi, tekbir etmemizi, tevhid etmemizi, onunla şereflenmemizi istiyor. **"(Ey insanlar!) Andolsun ki size içinde zikriniz (şeref ve şanınız) bulunan bir Kitâb (olan Kur'ân'ı) indirdik. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?"**[31] Allah şeref olarak bize Kur'ân'ı beyan etmiştir; yani "Kur'ân senin şerefindir" buyurmuştur. Nasıl ki Kur'ân-ı mecîd,[32] bizim şerefimizse ve şerefliyse gönül Arş'ımız da öyle şereflidir. İşte, Allah bizden Kur'ân'ın, hitabının, aşkının ve muhabbetinin, isimlerinin, güzelliğinin gönlümüze tecelli etmesini istiyor. Allah'ın vahyi, aşkı gönlümüze tecelli etsin ki şerefli olalım. Şerefimizi Allah'tan almış olalım. Diğer türlü toprakta, dünyada, malda, mülkte, mevkide şeref olmaz. Fâni şeylerde şeref arayanlar o fâniler yok olunca ya da kendisi fâni âlemi terk edince ahirete bütün şerefini kaybetmiş olarak gider.

Bununla beraber Allah insanı şerefli yaratmış ve şerefli kılmıştır. Şerefini bildirmek için de ona melekleri secde ettirmiştir. Allah bunları beyan ederek bize "şerefini bil, senin yerin dünya değil, sen oraya ait değilsin. Ben seni dünyaya misafir olarak göndermişim. İmtihana tabi tutmak için, çabanı gösterip sana takdir ettiğim makama geri dönmen için, kendi tercihini yapman için, beni tanıman ve iman edip sevmen için göndermişim" buyuruyor.

Sen meleklerin secde ettiği, Allah'a yakın olan, dost olan, Allah'ın güzelliği ile güzel olan, Allah'ın muhatap aldığı bir varlıksın; ama Allah sana bir tercih hakkı vermiştir. Kendine bak,

[30] Bakara /115
[31] Enbiyâ /10
[32] Kaf /1

Allah'ın halifesi mi yoksa hayvan mı olmak istiyorsun? Bu konudaki tercih tamamen senindir. Yere, toprağa, ota bakanlar, toprağı sevenler, hayatını fâni olanın yolunda harcayanlar, insan olmayı tercih edememiştir. Bu yüzden Allah, âyetlerini dinlemeyenler için **"onlar hayvanlar gibidir, hatta (idrakten daha yoksun ve) yolca daha şaşkındırlar"**[33] buyurmuştur. Aynı şekilde rabbine şahid olup şehadet etmeyenler için "kör, sağır, dilsiz"[34] demiş ve "onların kalpleri vardır (ancak küfürleri sebebiyle) onunla (apaçık ortada olan hakikati idrak edip) fıkhetmezler, onların gözleri vardır (ama) onlarla (hakkı) görmezler, onların kulakları vardır (fakat) onlarla (nasihatleri) işitmezler"[35] buyurmuştur. Akıllarını kullanmıyorlar, kalpleri katılaşmıştır. Yani tek kelimeyle onlara "ölü" demiştir.

Kalpleri neye karşı katılaşmıştır?

Tabii ki Allah'ı sevmeye karşı katılaşmıştır. Kalpleri katılaştığı için kendilerini yaratan ve kendilerine her türlü ikramda bulunan rablerini sevemiyorlar, tercih edemiyorlar, hakkını takdir edemiyorlar. Bununla beraber kördürler, varlık âyetlerini görmüyorlar. Peygamberlerini görmüyorlar. Sağırdırlar, Allah'ın vahyini, hitabını işitmiyorlar. Kalpleri katılaşmıştır, Allah'ın vahyini, hakikati anlamıyorlar. Böyle oldukları için Allah onlara "ölü" buyurmuştur. Zahiri olarak diri gibidirler; ama manevi olarak ölüdürler.

Biri öldüğünde, huzura götürülürken, melekler "bu gelen ölü olarak gelenlerden mi yoksa diri olarak gelenlerden midir?" diye sorarlar. Şayet diri olarak gelmişse kabul edilir; ama ölü olarak gelmişlerse bu defa kendini, rabbini kaybedenlerin yanına gider. Durum bu kadar vahimdir. Hiç "ben bir kötülük yapmadım, kimseye zararım yok, ben zaten iyi biriyim" demeyelim. Mesele

[33] A'râf /179, Furkân /44
[34] En'âm /39, Hûd /24
[35] A'râf /179

bu değildir. Şimdi bir çekirdek "ağaç benim içimde gizlidir, öyleyse ben ağacım" dese olur mu? -Olmaz. İçinde ağaç gizli olabilir; ama sen ağaç olmamışsın! Önce toprağa düşmen, çatlaman, kabuğundan vazgeçmen gerekir. Çekirdek olmaktan vazgeçtiğin zaman fidan olur, ağaç olur, meyve verirsin.

İnsan da tıpkı çekirdek gibidir. Allah, rûhu dünyaya gönderirken, rûh tabir-i caizse bedende hapis hayatı yaşar. Hepimiz bu bedende hapisiz. Sadece arada bir rüyadayken bu hapislikten kurtuluyoruz. Artık manevi olarak bedenden kurtulmamız lazım. Bedenin arzularından, isteklerinden vazgeçmeden; yani nefsimizi tezkiye etmeden beden hapsinde olmaktan kurtulamayız. Kendimizi, kim olduğumuzu artık bilelim. Biz beden değiliz. Biz Allah'ın bizim için takdir ettiği ahiret âlemine aidiz. Biz meleklerin secde ettiği varlığız. Bunu ilim olarak bilmen bir şeyi değiştirmiyor. Bir dönüp hâline bak, değil meleklerin sana secde etmesi, şeytan bile nefsinin kötü hâlinden Allah'a sığınıp "Ben bunun gibi yapamam" diyor!

Allah âyet-i kerimede **"şüphesiz biz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve elbette biz (sonunda) O'na döneceğiz."**[36] Hepimiz ondan geldik, dönüşümüz onadır, buyurmuştur. Birlikte çıktığımız bu manevi yolculukta hepimiz dönüş yolundayız. Hepimiz zaten ondan geldik. Dünyaya gelince ise misafirhaneye gelmiş olduk. Burası onun misafirhanesidir. Rızkımızı o verir, bizi o barındırır, o korur, o davet eder, o kendine çeker. Karşılığında bizim yaptığımız ise gitmemek için direnmektir. Anlamamak için gözümüzü, kulağımızı kapatmaktır. Rabbimizin güzelliğine şahid olmamak için başka şeyleri önümüze koyup rabbimizin güzelliğini perdelemektir. İnsanlar olarak yaptığımız şey budur. Bu yüzden şahid de olamıyoruz.

[36] Bakara /156

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "*hiçbir peygamberin çekmediği çileyi ben çekmişim. Hiçbirinin yaşamadığı sıkıntıları ben yaşamışım. Hiçbir peygamber benim yaşadığımı yaşamadı"* buyurmuştur. Elbette ki peygamberlerin her biri farklı imtihanlar, belalar yaşamıştır; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ne çektiğini ne yaşadığını bir kendisi bir de Allah bilir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaşadıkları sadece bildiğimiz, gördüğümüz kadar değildir. Yaşadıklarını bilen yine odur.

En bilineninden örnek vereyim: Mesela; Hz. Fatıma (r.a.) Annemiz haricinde bütün çocukları kendisinden önce vefat etmiştir. Düşündüğümüzde acaba bütün çocuklarını defnetmek nasıl bir şeydir. Yetmez, Allah'a davet ederken türlü sıkıntılar, imtihanlar yaşıyor: Savaşa gidiyor, sahabeleri şehid oluyor, hepsinin çocuğuna babalık yapmak zorunda kalıyor. Acaba bu nasıl bir duygudur! Yaşadığı eziyetler, kendisini taşlamaları, uğradığı iftiralar, gördüğü hakaretler, küfürler ayrı, hangi taraftan bakarsak bakalım bütün hayatı boyunca hep sıkıntının içinde olmuştur. İnsan düşününce bunun ne kadar dehşet bir şey olduğunu anlar.

Peki, bu sıkıntıları yaşamak için ne yapmıştır?

İnsanları sadece cennete, Hz. İnsan olmaya davet etmiş; ama bunun karşılığında ona öyle eziyetler yapmışlar ki sonunda memleketini terk etmiştir! Bu sıradan bir memleket de değil, Mekke'dir; Beytullah'ın olduğu yerdir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Beytullah'ın bulunduğu memleketini terk etmek zorunda kalmıştır! Bu yüzden böyle sıkıntılar yaşamadan hiç kimse hiçbir şey kazanamaz!

Çileler, sıkıntılar, musibetler, belalar, dedikodular, iftiralar, hastalıklar insanı olgunlaştırır, büyütür. Kul bu imtihanlar karşısında rabbinin rızasını gözetip Allah'ın sevdiği tavrı gösterince manevi olarak büyür ve Hz. İnsan olur. İmtihanlar

olmadan bir şey kazanamazsın, sende de bir şey olmaz. Tabii ki Allah herkesi gücüne göre imtihana tabi tutar, kimseye çekemeyeceği yükü yüklemez, geçemeyeceği imtihana tâbi tutmaz.

İmtihanlar manevi olarak büyümemiz için bir fırsattır, imkândır. Bu yüzden imtihanları seviyoruz. Nasıl ki nimetleri seviyorsak, imtihanları da sevmemiz gerekir; çünkü bize manevi olarak kazandırır ve bizi Allah'a yaklaştırırlar.

İmtihanları sevmeyen, imtihanın arkasındaki nimeti görüp hamd edip şükretmeyenler rablerini hâlâ tanımamış ve nerede olduklarını, Allah'ın kendilerine neden öyle muamele ettiğini hâlâ anlamamıştır. Allah'ı bilmedikleri için bir imtihana tabi tutulduklarında hemen çocuklar gibi feryat edip ağlar sızlarlar. Onlara "sen hayatı bir mü'min olarak böyle mi anladın?" diye sormamız lazım.

Evet, her ne yaşarsak yaşayalım her şeye hikmetle bakıp anlamaya çalışmamız şarttır. Elbette ki şeytan bize hile yapar; ama bunun da şeytanın hilesi olduğunu bilmemiz gerekir. Allah ayet-i kerimede **"muhakkak ki takvâ sahipleri (Allah'a karşı kulluk sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışanlar) şeytandan bir vesvese kendilerine dokunduğunda, onlar hemen (Allah'ı) hatırlayıp basiret kesilirler (ve her yönden şeytanın hilesini görürler)"**[37] buyurmuştur. Muttakiler, şeytan onları tam tuzağa düşürecekken, tam şeytanın verdiği vesveseye kanacakken onun şeytandan olduğunu hemen anlar ve basiret kesilirler, dolayısıyla şeytanın vesvesesinin gönüllerine yaklaşmasına, gönüllerini kirletmesine müsaade etmez, "bu şeytandandır" deyip onu reddederler. Reddetmez ve bu vesveseleri gönlüne alırsa o zaman şeytanın hileleri, vesveseleri gönlünü çöplüğe çevirir ve orayı berbat eder. Böyle olunca gönülde ne Allah'a muhabbet ne

[37] A'râf /201

de yakınlık kalır. Orası şeytanın evi olur. Bu defa işin yoksa gönlünü temizlemekle uğraş ve bu vesveselerden kurtul! Şayet bir defa, iki defa düştüysen artık düşmemen ve şeytanın hilesine karşı basiret kesilmen lazım.

Evet, hep birlikte rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalıştık. Rabbimiz bizi nerede ve nasıl görmek istiyorsa inşallah orada durur ve öyle olmaya çalışırız. Rabbimizi nerede ve hangi işte görmek istiyorsa bilelim ki bizim için hayır olan odur, rahmet olan odur ve bize kazandıracak olan odur.

Allah bizi bu yolculukta mahcup eylemesin inşallah. Allah bizi Allah'ın kendisi için takdir ettiği şerefi kazanmış ve ahsen-i takvim üzere olarak (tam kıvamında olmuş olarak), Hz. İnsan olarak huzura gidenlerden eylesin inşallah. Allah bizi rabbini tesbih eden, tahmid eden (hamd eden), tekbir eden ve gerçek manada "lâ ilâhe illallah" deyip tevhid eden kullar olarak huzura gidenlerden eylesin inşallah. Allah bizi rabbini anlamaya, tanımaya çalışan kullarından eylesin. Allah bizi rabbinin sevdiği ve razı olduğu gibi olmaya çalışanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

8.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizin subhânlığını, daha doğrusu aklın, hayalin erişemeyeceği kadar yüce olduğunu anlamaya ve rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi öğrenmeye çalışıyorduk.

Allah'ın yüceliğini anlamaya çalışıp "subhânallah" deyince, kendi acziyetimizi, küçüklüğümüzü anlamış ve rabbimize, insanlara karşı kibirlenmekten kurtulmuş oluruz.

Devamlı söylüyorum: Hepimiz yolcuyuz ve yoldayız. Herkes rabbine giden yolda isteyerek ya da istemeyerek yürüyor. Herkes ya aşkla, muhabbetle rabbine gidiyor ya da rabbinin huzuruna çıkacağını kabullenemiyor, hayatı sanki rabbinin huzuruna çıkmayacakmış gibi yaşıyor; ama o da sonuçta rabbine gidiyor.

Allah bütün kullarına zamanı, vakti gelince "senin süren bu kadar, hadi huzura gel" der. Bu yüzden Allah âyet-i kerimede **"geceleyin sizi vefat ettir(ip uykunuzda rûhunuzu al)an, gündüzün ne işlediğinizi bilen sonra belirlenmiş eceliniz tamamlansın diye (gündüz vakti) sizi (tekrar) dirilt(ip rûhunuzu iade ed)en O'dur. Sonra dönüşünüz yine O'nadır. Sonra O, yaptıklarınızı size (tek tek) haber verecektir"**[1] buyurmuştur. Hepiniz ondan geldiniz dönüşünüz onadır.[2] Hepimiz ona gidiyoruz.

Allah'ın, bütün kullarına bir daveti vardır. Peygamberlerin, peygamberle beraber olanların da bu davete icabetleri vardır.

[1] En'âm /60
[2] Bakara /28

Bütün vuslat yolcuları tercihini yapmış ve rablerine onlar gibi gitmek için yola çıkmıştır.

Yolu yürüyenlerin nerede olduğunu bilmesi gerekir. Yoksa kör bir insanın yürümesi gibi yürümüş olurlar. Ne yaptıklarını ne yapacaklarını ve nerde olduklarını bilemezler. Bilmeleri için de onlara yolu gösterecek ve nerede olduklarını öğretecek, yolu bilen birinin olması şarttır.

İnşallah gönül yolculuğunu nasıl yaptığımızı, nerede olduğumuzu hep beraber anlayacağız. Ben kısa ve öz olarak izah edeyim, kardeşlerimiz de nerede olduklarını anlamış olurlar inşallah.

Kurbanda, hac bayramında, herkesin kendi bulunduğu yerde kurban kesmesinin bir sebebi vardır. Mesele gönlün Kâbe'de olması, Beytullah olması ve Kâbe'nin sahibiyle beraber olmasıdır. Bunun için de olması gereken şey kurban etmektir, kurban olmaktır; yani nefsi kurban etmektir. Bu yüzden bayram geldiğinde yapmamız gereken şeylerden bir tanesi de nefsimizi dinlememek ve kurban etmektir. Nefse ağır gelse de Allah'ın emrettiği, sevdiği gibi yapmaya çalışmaktır, bir ve beraber olmaktır, küskünlükleri, dargınlıkları gidermektir. Gönlümüzdeki, kalbimizdeki, nefsimizdeki sıkıntıları atıp kardeş olmaktır. Akrabaya sıla-i rahim yapmaktır. Yanlarına gidebiliyorsak gitmektir, gidemiyorsak da arayıp bayramlarını kutlamaktır.

Kısacası mesele gönül alıp bir ve beraber olduğumuzu göstermektir. Zaten arafat; arefe tanışma yeri demektir. Arif ise tanıyan, rabbini tanıyan anlamına gelir. Şayet tanışmaz, birbirimize rahmet olmaz, nimet olmaz, ikram olmazsak arif olamayız. Böyle olunca da rabbimizi dinlememiş oluruz.

Evet, arif olmak için nefsimizin küfründen, şirkinden, riyasından, hasedinden, kızgınlığından, öfkesinden kurtulmamız ve nefsimize hiçbir şekilde taviz vermeden "rabbim böyle seviyor"

deyip gönlümüzdekini temizlememiz, kardeş olmamız, akraba olmamız, yakın olmamız; yani nefsimizi kurban etmemiz gerekir. İnşallah biz de hep beraber elimizden geldiği ve gücümüzün yettiği kadarıyla öyle yapmaya çalışacağız. Çünkü rabbimiz bizi buraya göndermişse üzerimizde bir muradı vardır. Bu muradı da; kendisini bilmemiz, tanımamız, aynı şekilde kendimizi tanımamız ve geldiğimiz yere geri dönmemizdir.

Geldiğimiz yere dönmemizin bir yolu vardır. Bu yol da her bir insanın gönlündeki yoldur. Bu nedenle manevi yolculuk bir gönül yolculuğudur. Hepimiz bu yolu gönlümüzden yürürüz.

Peki, yola nasıl başlanılır?

Biri rabbini, rabbini tanımayı, anlamayı, rabbine iman etmeyi, teslim olmayı, kul olmayı istediyse, bu isteğinden itibaren kendisi için yolculuk başlamıştır. Bu yolculuğunda karşılaşacağı şeyler ne olur? -Elbette ki sıkıntı, musibet ve bela olur. Bunları yolculuğu bilelim ve nasıl yürüyeceğimizi anlayalım diye anlatıyorum.

Allah, sıkıntıların en büyüğünü peygamberlere vermiştir, dolayısıyla en büyük, en kâmil yolculuğu da yine onlara yaptırmıştır. Eğer biri sıkıntı çekmeyi kabul etmezse yola hiç girmesin, “ben bu yolu yürürüm, yürümek istiyorum” demesin. Zaten bir kul “ben peygamberlerin istediğini istiyorum; ama yaşadıklarını yaşamayı istemiyorum” derse kendi kendini kandırmış olur. Aynı şekilde kendisine sıkıntılar, musibetler, belalar, hastalıklar, dedikodular, iftiralar geldiğinde sabredemiyor, isyan ediyorsa yola hiç girmemesi kendisi için daha hayırlıdır.

Bununla beraber şayet birinin yola girip Allah’ın rızasını, yakınlığını kazanma isteği yoksa o kişi insan olamamıştır, insan olmayı, Hz. İnsan olmayı kabul edememiştir. Aynı zamanda âlemlerin rabbini de kabul etmemiş, davetine icabet etmemiş,

peygamberlere tabi olmamıştır. Bu yüzden onun Allah'a olan sevgisi de imanı da yoktur.

Kul, gönül yolculuğuna başlarken öncelikle "ben rabbimi istiyorum, rabbime yakın olmayı, dost olmayı, kul olmayı, onun istediği gibi olmayı istiyorum" deyip yola çıkar. Yola çıkarken her yerden sıkıntı gelebilir. Sıkıntı gelsin gelmesin kula düşen; sadece yolu yürümek ve rabbini istemektir. Bu istemenin sonunda kazanacağı şey aşktır. Peşinden Allah ona rahmet ve muhabbet nazarıyla nazar eder; çünkü kul, yolu yürürken rabbine gitmek için çırpınmış, çaba, gayret sarf etmiştir. Allah da ona aşkı, muhabbeti verir; yani aşkı kazanmak kuldan değil, Allah'tandır. Allah ona aşkı verir, ikram eder.

Neden?

Yolu yürüyebilsin, yaşadığı sıkıntıları aşmaya gücü yetsin diye ikram eder; çünkü aşk güçtür, kuvvettir. Biri âşıksa, aşkı, muhabbeti varsa onun maşuku için yapamayacağı bir şey yoktur; ama birazcık aşkı varsa o zaman da ancak aşkı kadar, gücünün yettiği kadarıyla çabasını, gayretini sarf eder.

Kul çabasını gösterdikten sonra aşkı kazanınca, geçtiği birinci âlem; rabbini isteme, tercih etme âlemidir.

Kulun gönül yolculuğunda geçtiği her bir âlemin üç safhası; bir başı, bir ortası, bir de sonu vardır. Kul bu safhaların ilkinde fazla zorlanmaz, ortasında biraz daha zorlanır, sonunda ise yine biraz daha zorlanır; ama tavrını yiğitçe gösterdiği için rabbini istediğini ispatlamış ve o âlemi geçmeye layık olmuş olur. Kul ne kadar, Allah'ın sevdiği gibi yapmaya çalışırsa, ne kadar, rabbinin sevdiği gibi olmaya çalışırsa o kadar hızlı bir şekilde bulunduğu âlemi geçip sonraki âleme varır.

Kul, rabbini isteme âlemini geçince artık aşk âlemi başlar. O kul artık rabbine âşıktır, âşıklığı yaşar; ama hâlâ nefsi duruyordur,

dolayısıyla artık nefsini kurban etmeli ve mü'minliğini, imanını, âşıklığını göstererek tavrını ortaya koymalıdır.

Âşık, maşuku yolunda her şeyini feda da eder, kurban da eder. Âşık, maşuku için gönlünden her şeyi kurban edebilecek vasıftadır. "Yeter ki maşukum perdeyi aralasın, tecelli etsin, rahmet nazarıyla bana nazar etsin, bana bir kere 'seni seviyorum, senden razı oldum, yaptığını beğendim' desin" der ve bütün çabasını, gayretini sarf eder. Bununla beraber gönül itibariyle yanar; çünkü aşk ateştir. Gönlündeki aşkı onu yakar, o da feryad eder. Bu aşkı, feryadı onu uyutmaz. Âşığın böylesine bir feryadı, tövbesi, istiğfarı, hamdi, şükrü, boyun büküşü, sabrı vardır. Âşık, rabbini böylesine ister. Sonra kendi gönül âleminde ilerledikçe artık gözü rabbinden başka bir şeyi göremez, kendisi de rabbinden başka bir şeyi isteyemez olur. O kadar ki bir an için bile başka bir şeye dönüp "bunu istiyorum" derse âşıklığı kaybeder ve hemen geldiği âleme, rabbini tercih etme, isteme âlemine geri gitmiş olur; çünkü rabbini isterken nefsiyle beraber birçok şeyi de beraberinde istemiştir. Bu yüzden başladığı yere tekrar geri düşer; ama gözünü, gönlünü rabbinden başka bir tarafa çevirmezse, aşk onun gönül âlemini öyle bir sarar ve her zerresine öyle bir tecelli eder ki onun için ne dünya ne de ahiret kalır. Ahireti de cenneti de artık düşünemez olur. Sadece ve yalnızca rabbini ister, maşukunu ister.

Peki, sonra ne olur?

Bu feryadı sonucunda rabbi ona tertemiz bir şarap içirir. Allah âyet-i kerimede **"Rabbleri onlara (tarifi imkânsız) tertemiz (ve özel) bir şarap içirir"**[3] buyurmuştur. Rabbi ona içirir. Elbette ki Allah her şeyi bir vesile ile yapar. Burada da onu yürüten vesile ile, Mürşid-i kâmille ona tertemiz bir şaraptan bir bardak içirir.

[3] İnsân /21

İçirince de işi biter; fakat kul, rabbini istedikçe ister, yandıkça yanar. Tabir-i caizse aşk deryasına dalmak ister ve sonuçta dalar.

Burada kulun yolculuğu henüz bitmemiştir, yolculuk hâlâ devam eder. Birincisinde rabbini isterken mü'mindir; rabbini tercih etmiştir, dolayısıyla sürekli rabbini ister. Bunun için musibetlerle, belalarla, sıkıntılarla savaşır. İkincisinde özel manada artık velidir, velayete ilk adımını atmıştır. Dediğim gibi; her bir âlemin üç safhası; bir başı, bir ortası, bir de sonu vardır. Başı daha kolaydır, ortası biraz daha zordur, sonu ise en şiddetlisi olandır.

Kul, âşıklık âlemine geldiğinde artık âşıklardandır ve maşuku için yapamayacağı bir şey yoktur. Dünyadan da ahiretten de geçmiştir. Ona bütün dünyayı da ahireti de versek hiçbirine dönüp bakmaz "ben rabbimi istiyorum" der. Yolu yürürken aşk deryasına daldığı ve aşk âlemine geldiği için istese de istemese de gönlü rabbine karşı bu hâldedir. Rabbinin sevdiği gibi yapmaya çalıştıkça Allah'ın sevgisini kazanır. Rabbi onu sever o da rabbini sever. Kul zaten âşık olunca artık bir şey istemesi gerekmez. Zaten iradesiz bir şekilde rabbini ister. Nefsi de şeytan da istedikleri kadar ona "rabbini isteme, dünyayı iste" desin, ona mâni olamazlar.

Kul burada yolu yürüyüp bir üsttekine doğru yol alırken, rabbini artık tanımaya başlar. Daha doğrusu Allah bir vesile ile ona kendini tanıtır ve kul marifete sahip olur. Burada artık marifet âlemindedir. Marifet âlemi, El Esmâu'l Husnâ'nın tecelli ettiği âlemdir. Allah burada kendini ona tanıtır, ona hikmet verir, furkân verir ve onun gönlüne vahyeder. O da rabbini tanıdıkça aşkı, muhabbeti artar ve âşıklığından, gönlünün feryadından, yanmasından dolayı her seferinde Allah ona bir daha kendini tanıtır; ama kulun, Allah'ı bu defa ki tanıması bambaşka bir şeydir. Daha önce bir ya da birkaç isimden rabbini tanırken bu sefer rabbini tüm isimlerinden tanır, rabbinin azametini, davetini ve

davetine icabet ettiğini, bununla beraber rabbinin kendisini sevdiğini ve istediğini anlar.

Bir kul için rabbinin kendisini sevdiğini ve istediğini anlamış olmak başka bir aşktır. Kulun, rabbini sevip istemesi başka, Allah'ın, kulunu istemesi başka bir şeydir. İkisinin arasında birbiriyle kıyaslanmayacak kadar, yerle gök kadar fark vardır.

Herkesin gönlünde bu âlemler mevcuttur. Bir kul, kendi gönül Arş'ına yolculuk yapıp rabbine giderken buradan geçmeyene kadar bir adımlık yol bile almış olmaz. Bu yüzden biri yerinde durup kendi kendine "Allah bana dost olsun. Ben Allah'a yakın olayım" derse sadece kendini kandırmış olur. Aynı şekilde bu âlemlere gelmeden, birkaç adım atıp Allah'a dost olduğunu zannetmesi yine kendi kendisini kandırmasıdır.

Evet, kul marifet âlemine geldiğinde rabbini artık çok daha farklı tanımaya başlar; ama yolculuğu yine bitmez, yolculuk burada da olduğu gibi devam eder. Kul burada marifet âlemindeyken hem rabbini ister hem âşıktır hem de marifete sahiptir. Arif artık arif-i billah olur; rabbini tanıyan, rabbine arif olan kul hâline gelir.

Kul her defasında işinin bittiğini zannedip "herhalde bu kadardır" der ama yolculuk yine bitmez; çünkü bu yolculuk onun kendi gönlünde yaptığı yolculuktur.

Marifet âleminden sonra başka bir âlem gelir ki buna da istiğna âlemi denir. Kul istiğna âlemine geldiğinde sanki her şey birdenbire yok olmuş gibi olur. Buradayken kulun hem dünyaya hem de ahirete ait ne bir isteği ne de bir arzusu kalır. Gözleri hiçbir şeyi göremez olur. Neredeyse var olup olmadığını bile bilmez bir hâlde olur. Hem vardır hem yoktur. Hem ister hem de hiçbir şey istemez! Kendini müstağni görür, hiçbir şey isteyemez. "Benim hiçbir şeye ihtiyacım yok. Sadece rabbime ihtiyacım var" der ama kıpırdayamaz. Burası zaten kıpırdayabileceği bir âlem de değildir.

Allah orada onu durdurur. Böyle olunca nasıl yürüyeceğini de bilmez. Kul burada bir dehşeti yaşar. Ne yapacağını bilemez, tabir-i caizse kapkaranlık bir yerdedir; ama burayı da yürüyüp geçmesi gerekir.

Kul yaptığı bu gönül yolculuğunda hangi âlemde bulunursa bulunsun mutlaka bir üst tarafa bakıp oraya doğru çırpınmalı ve çabasını, gayretini sarf etmelidir; yani yolun başında rabbini isterken âşıklığa doğru yol almalı, âşıkken gözünü, gönlünü rabbinden başka tarafa çevirmemeli, marifete sahipken yine çabasını, gayretini bütün gücüyle sarf etmeli, istiğna âlemindeyken de yolu yürümeye devam etmelidir.

Kulun istiğna âlemindeyken yapması gereken şey nedir?

Bir üst âleme bakıp kendini oraya doğru çekmektir. Bir üstteki âlem tevhid âlemidir. Tevhid âlemi vahded âlemidir. Kulun buradayken kendini tevhid âlemine doğru çekmesi, bunun için de "lâ ilâhe illallah" demesi gerekir. Bununla beraber gönül bakışını düzeltmesi gerekir. Bütün âleme bakarken her şeyi Allah'ın tecellisinden ibaret görmeli, "rabbim hayy ve kayyumdur" deyip öyle nazar etmelidir. Kendisi için iyi ile kötü olmamalı, "şu iyidir, şu kötüdür" dememelidir. Derse tevhidde, vahdedde duramamış, "lâ ilâhe illallah" diyememiş olur.

Eğer Allah'tan başka ilâh yoksa, güç sahibi yoksa, malik yoksa, melik yoksa sen neye kötü diyorsun! Yaşadığın her şey bir imtihandır ve sen de bir imtihan sahnesi içerisindesin. Herkes burada kendisine göre imtihana tâbi tutulur. Burada iyi, kötü olmaz. Farz edelim ki bir sınav sırasındayız ve bize sorular soruluyor. Sorunun iyisi, kötüsü olur mu? -Olmaz. İmtihanı da böyle anlamamız gerekir.

Tevhid de aynen böyledir. Senin için iyi ile kötü bir olmadıkça, yaşadığın her muamelede "bunları yaşamamı rabbim takdir etmiş ve bana muamelede bulunuyor. Bana ikram ediyor,

ihsan ediyor, beni imtihana tabi tutuyor" deyip varlığa, olaylara böyle nazar etmedikçe şirkten kurtulamazsın, "lâ ilâhe illallah" diyemezsin. Bu tevhid, vahded âlemine adım atamazsın. Böyle demeden, bakmadan vahdete yol yoktur.

Evet, tevhid âlemine varmak için rabbinden başka hiçbir şeyi görmemen, onun kudretinden başka bir şeye şahit olmaman ve her an ona şehadet etmen şarttır. El Esmâu'l Husnâ'dan zaten geçtiğin için yaşadığın bütün olaylarda Allah'ın isimleriyle tecelli ettiğini bilirsin. Nimet de gelse musibet de gelse şahid olup şehadet edersin ve her anda "lâ ilâhe illallah: Senden başka ilâh yok. Kul kimdir ki sen dilemeden bir gücü olsun, bir şey yapabilsin. Senin tecelli etmediğin ne bir an ne bir zaman ne de bir mekân vardır" dersin.

İstiğna âlemindeki bir kul zaten böyle bir imana, şehadete sahiptir. Onun da oraya bakıp "lâ ilâhe illallah" demesi lazım ki karanlıktan kurtulsun. Daha önce aşkı, marifeti yaşamış ve rabbini tanımıştır; ama istiğna âleminde kolu, kanadı kırılmıştır, adım atamaz. Buradan çıkmak için tek bir ışık vardır; o da lâ ilâhe illallah'tır. Kulun lâ ilâhe illallah'a sarılıp istiğna âleminden onunla geçmesi gerekir.

Lâ ilâhe illallah deyince ne olur?

Biraz önce dediğim gibi; rabbine şehadet etmediği bir anı olmaz. Hiç kimseyi, hiçbir şeyi, hiçbir olayı, hiçbir meseleyi Allah'tan bağımsız olarak görmez, göremez. Herhangi bir güzellik için "Allah şunu yapmadı" diyez. Yapılan bir ikram için "bu ikramı Allah yapmadı, bir başkası yaptı" diyemez. Derse zaten onu Allah'a şirk koşmuş ve şirke düşmüş olur.

Elbette ki her şeyin bir sebebi vardır. Musibetin de nimetin de hidâyetin de vuslatın da belanın da bir sebebi vardır; ama sebeplerin sahibi Allah'tır. Hayra sebep olanlar hayrı kazanır, şerre sebep olanlar da şerri kazanırlar; fakat hepsinin sahibi bir

tek Allah'tır. Bu yüzden Allah âyet-i kerimelerde **"O'nun ilmi dışında bir yaprak bile (yere) düşmez."**[4] **"(Şunu da unutmayın!) Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz (ve Allah sizin için sadece hayrı diler)"**[5] buyurmuştur.

Yaşadığımız her şey bir imtihandır; ama bunu ilim olarak bilmekle iman etmiş olmayız. İman edebilmemiz için yolu yürümemiz ve Allah'ın bizi her anda imtihana tabi tuttuğuna şahid olmamız lazım. Öyle ki bir olay yaşadığımızda nefsimiz artık konuşamasın, bir varlık iddia edemesin, "ben, bence, bana göre" diyemesin ve Allah ile mutmain olsun.

Yâ eyyetuhen nefsul mutmainneh: "Ey (Allah'ın zikri, muhabbeti ve yakınlığıyla mutmain olup) itminana ermiş nefis!" **İrciî ilâ rabbiki râdıyeten mardıyyeh:** "Sen O'ndan razı, O da senden razı (ve O'nun tecellisine mazhar) olarak dön Rabbin(in huzurun)a!" **Fedhulî fî ibâdî:** "Ve gir (veli) kullarımın arasına!" **Vedhulî cennetî:**[6] "Gir, (marifetullah) cennetime!"

Allah bizi kendine davet ediyor ve bize "gel" buyuruyor. "Rabbine rucu et, miraç et, gel" buyuruyor. Nasıl? Bunun cevabını da Allah veriyor: "Rabbinden razı olarak." Allah bize "rabbinden razı olarak gel" buyuruyor. Öyleyse mutlaka öncelikle rabbimizden razı olmamız lazım. Rabbimizden razı olacağız ki o da bizden razı olsun. Öyle ki manevi yolculuğu yapıp rabbimizin huzuruna çıkabilelim ve rabbimize miraç edebilelim.

Kulun tevhid, vahdet âlemine varınca artık ne yapması gerekir?

Artık susması ve asla konuşmaması, fikir beyanında bulunmaması gerekir. Rabbine teslim olması ve gözünü, gönlünü tevhidden, vahdedden ayırmaması gerekir. Nerede olursa olsun,

[4] En'âm /59
[5] Tekvîr /29
[6] Fecr /27-30

ne yaşarsa yaşasın "senden başka bir şey bilmiyorum, görmüyorum, işitmiyorum ya rabbi! Senin takdirinin, tecellinin olmadığı bir an yok, bir tek sen varsın. Her şey senin kulundur. Her yer senin mülkündür, sen kendi mülkünde dilediğini yaparsın. Bana da dilediğini yaparsın. Ben sadece seni, senin ilâhlığını, vahdetini; vahidliğini, ehadlığını seyrediyorum. Vâhid ve Ehâd olan, Samed olan (her şeyi ihata eden, hiçbir boşluk kabul etmeyen, her yere her anda tecelli eden) bir tek sensin" demesi gerekir. Böyle diyecek ki buradan çıksın, yoksa orda kalır.

Gerektiğinde susar, sadece rabbinin kudretini, efâlini, esmâsını seyreder. Çünkü rabbini sıfatlarından tanımış, anlamıştır, rabbi de kendini ona tanıtır. Kulun burada artık "subhânallah" demesi, "ben bittim! Ben âlemlerin rabbine teslim oldum" demesi lazım.

Kul tevhid âlemine geldiğinde zaten yerde mi gökte mi olduğunu bilmez. Bir bakarsın yerdedir, bir bakarsın göktedir, bir bakarsın vahdette, bir bakarsın kesrettedir. Hem vardır hem yoktur. Tevhidde, vahdetteyken bunu anlayamaz, kestiremez; ama daha dirilmemiştir. Kul, Allah tecelli etmeden dirilemez, o da Allah henüz ona tecelli etmediği için hâlâ dirilmemiştir. Bu yüzden varlıkla yokluk arasında gider gelir. Bir bakarsın dağ gibi durur, bir bakarsın erimiştir. Bir bakarsın gücü hiçbir şeye yetmez. Bir bakarsın rabbine dönmüştür. Bir bakarsın da Allah ona tecelli etmiştir.

Yolculuk yine bitmez, devam eder. Tevhid âleminde yolun sonuna gelince sıra hayret âlemine gelir. Bu âlemde Allah ona perdeleri aralar, o da hayretten hayrete düşer. Allah hem kendini tanıtır hem onu ona tanıtır hem de nasıl bir yakınlığının olduğunu ona tattırır. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ya rabbi! Hayretimi arttır"* buyurmuştur. Hayret âlemi hiçbir zaman bitmez. Ne dünyada ne ahirette biter. Rabbi ona farklı bir tecelli ile her tecelli edişinde sürekli rabbine olan hayreti de hayranlığı da

artacak. Bu hayranlığı, hayreti; subhânallah'tır, tahmididir, Allah u ekberdir ve lâ ilâhe illallah'tır.

Hayret âleminden sonraki son durak fakr âlemidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz fakr ile ilgili olarak *"ben fakrımla iftihar ederim"* buyurmuştur. Fakrın da başı, ortası, sonu olmak üzere üç safhası vardır. Bunlar fakr, fakrın fakrı, bir de fakrın fakrının fakrıdır.

Fakr kelime manası itibariyle fakir olmak, Allah'tan başka bir şeyi olmamaktır. Fakra gelen bir kula Allah zatıyla, sıfatıyla tecelli eder, dolayısıyla kulun artık Allah'tan başka bir şeyi olmaz. Ne bir şey bilir ne bir şey görür. Her şeyi görür ama onunla her şeyin sahibini görür. Tabii ki burayı anlamak mümkün değildir.

Bu bir yoldur ve hepimiz yoldayız. Bu yüzden kendi gönlümüzde bu yolculuğu yaparken başımıza neler geleceğini bilmeliyiz. Ben bu yolculukta yaşadıklarımızın sadece binde birini anlattım. Bu yoldaki her bir âlemin yaşanacak hâlleri vardır ve kulun Allah'tan göreceği muameleler vardır.

Baktığımızda hiçbir peygamber bu âlemde rahat etmemiş, huzur bulmamıştır. Eğer onların yaşadıklarının benzerini kabul edemiyorsan yola hiç girme, yürüme! Şayet yola çıktıysan bil ki artık dönüşü yoktur, mutlaka yolu yürümen ve rabbine varman gerekir. Diğer türlü "ben bu kadar anladım, demek ki yol bu kadardır" demek yanlıştır. Yol bu kadar değildir. Dolayısıyla yola çıktıysan asla durmaman ve yolu yürümen gerekir! Aynı zamanda yürürken âlemde güneş gibi parlaman ve her yeri aydınlatman gerekir.

Elbette ki aydınlatacak olan sen değilsin! Allah senin gönlünden aydınlatır. Eğer yolu yürürsen Allah senin gönlünden kullarını aydınlatır. Yoksa çamurdan ibaret bir varlık olarak kalır, hayatın boyunca çamurla uğraşır, çamurla meşgul olur, çamurdan olanı istersin. Bedenin fani olduğu için fani olanı ister, onunla

yaşarsın, sonra ise zaten zamanın geldiğinde faniyi bırakıp gidersin, ahirette de hiçbir şeyin olmaz. Oysaki bu âleme rabbini bilmeye, tanımaya; kendini bilmeye, tanımaya ve yeryüzünde rabbini temsil edip ona halife olmaya, ayna olmaya gelmiştin!

Dediğim gibi: Ya yolu yürür, Allah'ın sana nefhettiği rûhu tercih eder, hakikatine kavuşursun ya da onu değil de başka bir varlık olmayı tercih edersin. Herkes tercihini kendisi yapar. Tercihini doğru yapıp yolu gidebilmek için herkes mutlaka yolu bilmelidir; yani yolu yürürken yaşadıklarının hangi âlemden olduğunu ve kendi gönlünde hangi âlemde bulunduğunu bilmelidir.

Artık kısa ve öz olarak anlattıklarımla hepimiz nerede olduğumuzu öğrendik inşallah. Belki hiç adım atamamışız, belki hiç tercih yapamamışız, belki aşktan bir yudum bile içememişiz, belki de nefis putunu karşımıza alıp devamlı ona secde etmişiz! Hepimiz kendimize dönüp hâlimizin hangisi olduğuna bakalım, bakarsak nerede olduğumuzu net bir şekilde görür ve anlarız.

Allah, kuluna halife olma sorumluluğu yüklemiş, şeref vermiş, ikramda bulunup ona "velim, yakınım, halifem" demişken, insanın bu şerefi bırakıp fani bir avuç toprak için rabbini terk etmesi, rabbinden yüz çevirmesi ve rabbini değil de faniyi tercih etmesi insana yakışır mı! Rabbini tercih etmek varken fani olan çamuru tercih eden birine insan denir mi? -Elbette ki denmez. Zaten Allah da böylelerine insan demiyor, beşer diyor. İnsanın zahiri tarafı beşerliğini temsil eder. Biri zahiri tarafını tercih ederse beşer olur. Birinin insan olabilmesi için, Allah'ın kendisine nefhettiği rûhu, manevi tarafını, rabbini tercih etmesi ve yola girip yürümesi şarttır. Aksi hâlde insan olamaz, beşer olarak kalır.

Hiç kimse "ben yolu anlamadım, bilmedim, o yüzden yürüyemedim" diyemez; çünkü yolu yürüten Allah'tır ve Allah

mutlaka bir vesile ile kuluna anlatır, öğretir ve onu yürütür. Her bir âyetle zaten anlatmış, ona ne yapacağını tek tek beyan etmiştir. Bu nedenle kimse "ben bilmiyorum, anlamadım" diyemez.

Biliyorsunuz Kurban Bayramı geldi. Aslında kurban kesmek hacca gidenlere farzdır, onlara emredilmiştir. Hacdakiler önce Arafat'a giderler sonra oradan dönüp Kâbe'yi tavaf ederler, ardından sa'ylarını yapıp saçlarını keser ve ihramdan çıkarlar. En son ise kurbanlarını keserler.

Kurbanı, bayram namazından hemen sonra hacılarla aynı saatte denk gelecek şekilde kesmek gerekir. Kurban, hacdakilere farz olmasına rağmen bizim burada kurbanı kesmemizin bir sırrı vardır. Bunun için hacda olmak şart değildir. Arafat; tanışma yeri demektir. Dünyanın her yerinden insanlar gelir, orada kardeşleriyle tanışır, her birine bakıp onları sever.

Bununla beraber Arafat'ta yapılan duayı Allah reddetmez. Neden? -Allah'ın kullarıyla, mü'minlerle kardeş olup onlara kardeş nazarıyla nazar etmişler, aynı yerde durup rablerine dua etmişler, rablerine yönelmiş, böyle bir gönül hâlinde olmuşlar ya, Allah da Arafat'taki dualarını reddetmez ve kabul eder.

Zaten kul, Arafat'tayken sadece ayakta durabilir. Namaz kılmaz, oruç tutmaz, bir tek ayakta durup dua eder. Bunun için bizim de Arafat'ta olmamıza gerek yoktur. Yaşadığımız yerde böyle bir gönül hâlinde olmamız gerekir. Gönlümüzü mü'minlere, Allah'ın kullarına öyle bir açmamız lazım ki gönlümüz Arafat'ı da kaplasın. Kurbanımızın illa hayvan olması da şart değildir. Neyi infak edebiliyorsak, kardeşimiz için onu infak etmemiz lazım. Haksızlığa uğramışsak, bizi üzmüşlerse hakkımızı infak etmemiz; yani nefsimizi kurban etmemiz lazım. Böyle olursa kendi memleketimizde olmakla Arafat'ta olmamız arasında bir fark

kalmaz. Mesele; gönlümüzün nerede, nasıl, hangi hâlde olduğu ve Allah'ın oradaki muradını anlamış olmamızdır.

Evet, bu sohbetimizde manevi yolu giderken hangi safhalardan geçtiğimizi kısaca anlamaya çalıştık. Zaten Kur'ân'ın Özü, Kapısı Fâtiha Sûresi'nin tefsiri kitabımızda vuslat yolculuğunu özel olarak Fâtiha ile anlatmıştım. Fâtiha'daki her bir âyet nefsin ve kalbin yedi mertebesini temsil eder. Aynı şekildeki gönül yolculuğunu yaparken de her bir âlemi temsil eder. Kardeşlerimiz Fâtiha sohbetlerini okuduğunda inşallah yolculuğu daha detaylı bir şekilde anlar, yolu nasıl gideceklerini öğrenirler. Yolu yürürken önümüze gelenleri ve yaşadığımız hâlleri anlayalım diye bu sohbetimizde de yolculuğu biraz izah etmem gerekti.

İnşallah bu vesileyle manevi olarak nerede olduğumuzu bilecek ve gönül âlemimizde bir sonraki âlemin ne olduğunu bilip oraya doğru yol alacağız. Yedi âlemi geçince, kendi gönlümüzdeki yedi göğü de geçip Arş'a varmış olacağız. Tabii Arş'tan önce Sidret-ul Munteha vardır. Burası tam da duracağımız yerdir.

Peki, Allah'ın bizi Sidret-ul Munteha'da durdurmasının ve hemen huzura almamasının hikmeti nedir?

Allah bizi burada durdurarak "sen yolda ol, kapının önünde ol. Rabbine 'şöyle yap ya da böyle yap' deme! Sadece sus, sabret, rabbine boynunu bük. Rabbine ne zaman ne yapacağını söylemeye kalkışma! 'Şunu şöyle yap' deme! Ona güven, emin ol" buyuruyor ve bize kapıda durmayı öğretiyor.

İnsan bir kâinattır. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz, insanı anlatırken *"sen kendi bedenine, kalıbına bakıp kendini küçük bir şey zannediyorsun; ama bütün âlemler sendedir"* buyurmuştur. Nasıl ki dışarıda bir âlem varsa, bütün âlemlerin aynısı insanda da vardır. Hatta bütün âlemleri insanın gönlüne koysak sahraya bir saman çöpü koymuş gibi oluruz. Bu yüzden Allah hadis-i kutside

“yere göğe sığmam, mü’min kulumun kalbine sığınırım”[7] buyurmuştur. Allah, gönle tecelli ediyor.

Allah’ın böyle buyurmasının hikmeti nedir? “Senin kalbin yerlerden göklerden daha geniştir, daha büyüktür, bu tecelliyi almaya daha layıktır” buyuruyor. İnsanın da Allah’ın kendisine verdiği bu şerefi anlayıp kazanması gerekir. Eğer Allah oraya tecelli etmezse bu durumda hiçbir işe yaramaz ve öyle kalakalır. İnsan da oraya doğru bir adım atmamış, onu tercih edememiş, o âlemlerden geçememiş ve Arş’a, huzura varamamış olur.

Bilmemiz lazım ki yol bitmez. Ne zaman biz bittik, “ben” demedik, sadece “Allah” dedik, Allah da bize “kulum” dedi, o zaman yol değil, biz biteriz; yani nefsin bitmesi için Allah’ın tecelli etmesi lazım. Allah tecelli edince biz de biteriz yol da biter.

Allah bizi dünyada mahcup eylemesin, ahirette mahcup eylemesin, huzurunda mahcup eylemesin inşallah. Allah bizi “seni huzuruma gelmeye davet etmiştim, neden gelmedin?” hitabına muhatap olanlardan eylemesin. Allah bizi; kendini, rabbini tanıyanlardan, anlayanlardan ve gönül yolculuğunu yapanlardan eylesin. Allah bizi; rabbini tercih edip bütün çabası ve gayretiyle yolu yürüyenlerden eylesin. Allah bizi yolda koşanlardan, uçanlardan eylesin. Yoldan dönenlerden eylemesin. Allah bizi nefsinden vazgeçip “rabbim Allah’tır” diyenlerden eylesin. Allah bizi “velim, yakınım, âbdim, âşığım” dediği kullardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[7] Aclûnî, Keşfu’l-Hafâ C. 2, S. 195

9.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih etmemiz gerektiğini anlamaya ve rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeye çalışıyorduk.

Tesbih etmekte de tahmid etmekte de (hamd etmekte de) tekbir etmekte de tevhid etmekte de bir gaye vardır. Bütün mesele, rabbimizi tesbih ederken amacı bilmek ve amacımıza kavuşmaktır. Aynısı ibadetler için de geçerlidir. Bütün ibadetlerden de bir gaye vardır. Tesbihin de ibadetlerin de hepsi rabbimize aşkı, muhabbeti kazanmak içindir; yani aşkı kazanıp aşk ile yanmak ve âşık olmak içindir. Aşk, insanı pişirir. Aşk, insanı yakar, yakmalıdır. Yakmayan aşk, aşk değildir! Aşkın dumanıdır. Yakmayan aşk sadece is yapar.

Rabbimizi tesbih ederken tesbih edebildiğimiz kadarıyla rabbimizin sevgisine layık oluruz, tesbih ettiğimiz kadarıyla Allah bizi sever. Aşkın sahibi Allah'tır, aşk ondan gelir; yani o sever. Bizim yaptığımız şey ise sadece rabbimizi tesbih etmektir. Onu, onun kendisini tanıttığı gibi tanımaktır, anlamaktır, iman etmektir, emin olmaktır.

Rabbimizi tanıdıkça severiz, sevmemiz de gerekir. Eğer marifetimiz bize muhabbet vermediyse, aşk vermediyse, iman vermediyse bu durumda rabbimizi tanımamışız, rabbimizi sadece aklımızla anlamaya çalışmışız, marifetimiz gönlümüze inmemiş demektir. Marifetimiz gönlümüze inince aşka, muhabbete, ahlaka, amele dönüşür.

Nasıl ki ateş insanı yakıyor, her şeyi eritip yok ediyor, kendi hâline büründürüyorsa, aşk da öyledir. Aşk bir gönle girdi mi o gönlü yakar. Bununla beraber nefsini, benliğini, bencilliğini, kibrini, hasedini, küfrünü, riyasını yakar ve gönülde aşktan başka bir şey bırakmaz.

Şayet yakmıyor ve yok etmiyorsa aşk yok demektir. Kulun hissettiği, aşk dediği şey aslında aşkın gölgesinden ibarettir, kendisi de aşka ulaşamamış, kavuşamamış demektir. Yaptığımız bu manevi yolculuk da; aşka, aşkın hakikatine, sırrına varmak içindir. Bütün ilimler, ibadetler bize bu yolculuğu yaptırmalıdır. Yaptırmıyorsa bu durumda bir çabamız, gayretimiz, tercihimiz yoktur.

Manevi yolculuk, insanın kendisinden yine kendisinedir. Kul yolu yürürken kendi hakikatine yolculuk yapar.

Nasıl?

Allah, bedeni de nefsi de sırrı da rûha elbise kılmıştır. Kendi sırrımıza erdiğimizde ve hakikatimize vardığımızda bulacağımız şey aşkın hakikatidir. Aşkın hakikati Allah'ın zati tecellisidir. Zati tecelli de tamamen aşktan ibarettir. Bu yüzden sohbetlerimizde "Aşktan öteye yol yok", "Aşksız insan ölüdür; âşık, Allah ile diridir" diyoruz.

Hakikatimize varınca, rabbimizde fena bulmuş, vehimden, zandan, şeytanın verdiği vesveseden kurtulmuş ve kendi sırrımıza ermiş oluruz. Bununla ilgili olarak Allah hadis-i kutside *"ben insanın sırrıyım, insan da benim sırrımdır"* buyurmuştur. Allah'ın sırrı insanda tecelli etmiştir. Bundan dolayı insan kendi sırrına vardığında rabbini, kendini bulmuş ve sır açığa çıkmış olur.

Allah'ın her bir kul üzerinde bir muradı vardır. Allah, insanları yaratıp her bir kulu için takdirini yaparken kulunun gücüne göre takdirini yapmış, imtihanlarını da kazanabileceği

gücüne göre seçmiştir. Allah bütün kullarına nûrundan saçtığında ve onlara "ben sizin rabbiniz değil miyim?" diye hitap ettiğinde her biri "Belâ: Evet, sen bizim rabbimizsin, biz de buna şahidiz"[1] deyince, Allah her biri için güçlerine göre takdirini yapmıştır. Onun için herkesin imtihanı gücüne göre gelir. Kimi dünyayı tercih etmiş, kimi ahireti tercih etmiş, kimi rabbini tercih etmiştir. Kimi yolu yürümesi gerekirken yolu yürümeyi tercih etmemiş, iman etmemiştir. Kimi rabbini El Esmâu'l Husnâ'sından, Allah'ın kendini tanıttığı gibi bilmeye, tanımaya çalışmış, kimi de bir adım daha atmış ve yolu yürümeye çalışmıştır. Tabii bir adım deyince bin yıllık yol olarak farz edin, kimi bu esmâdan sonra bir adım atıp rabbini sıfat perdesinden görmeyi tercih etmiş ve Allah'ın sıfatlarında kalıp "bundan sonra yürüyemem" demiştir; ama kimisi orayı da geçip "ben sadece rabbimi istiyorum" demiştir.

Allah'ın muamelesi bu şekilde her bir kulun tercihine ve gücüne göredir. İmtihanlar da kula kendi tercihlerine göre gelir. Yoksa, Allah hiç kimseye çekemeyeceği yükü yüklemez, geçemeyeceği imtihana tabi tutmaz. Rabbini, rabbinin vechini, cemalini tercih edenler hiçbir engele takılmadan rablerine yürür, koşarlar. Tercih etmeyenler ise bir adım bile atamazlar.

Elbette ki her şeyin bir bedeli vardır. Bir kul, rabbini tercih ettiyse bu tercihinin bedeli bir candır. Kul; nefisten, nefsin arzularından, isteklerinden kurtulmadıkça, aşk ile aşkta fena bulmadıkça, aşk ile baki olup beka bulmadıkça rabbine varamaz. Eğer bahaneler üretip "ben yolu gidemem, işi yapamam, kul olamam, gücüm buna yetmez" derse o zaman yerinde takılı kalır ve yolu yürüyemez. Bunun yerine "seni ölümüne seviyorum ve sana geliyorum ya rabbi! Sana gelirken de hiçbir engel tanımıyorum! Nefsim benim için şöyle söylemiş, insanlar benim hakkımda şöyle düşünmüş, şunları konuşmuş, hiç önemli değildir. Şu sıkıntım varmış, şu nimet bende yokmuş, bunların hiçbiri

[1] A'râf /172

önemli değildir. Ha beni alıp tahta oturtmuşsun ha yerde süründürmüşsün, beni hiç ilgilendirmez, ben seni tercih etmişim, sana geliyorum. Ben biliyorum ki sen benim rahman ve rahim olan rabbimsin, bana rahmetinle muamele ediyorsun. Benim için hayr olmayan, rahmet olmayan, bana kazandırmayan hiçbir muameleyi bana yapmazsın; çünkü sen âlemlerin rabbisin. Sen benim rabbimsin. Senin eksik yaptığın ya da yanlış yaptığın düşünülemez; çünkü sen subhânsın" demesi gerekir. Öyle ki yolu yürüyüp rabbine gidebilsin ve rabbini, rabbinin cemalini kazanabilsin.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi öğrenmeye ve "subhânallah" demeye çalışıyorduk.

Namazdayken "subhane rabbiyel azim: Benim azim olan rabbim subhândır. Subhâne rabbiyel e'âla: Benim e'ala olan rabbim subhândır (eksiksiz, kusursuz ve noksansızdır)" deriz.

Allah bize hem secde ettirirken hem de rükû ettirirken tesbih ettirir. Biri hayatı yaşarken imtihanlar karşısında bunu söylemiyorsa "benim rabbim subhândır" demiş olmaz. Başını secdeye koyup "subhâne rabbiyel e'âla" dediğinde söylediği söz doğrudur, Allah subhândır; ama kendisi yalancıdır, yalan söylüyor. Şayet doğru söylemiş olsaydı, rabbinin hiçbir takdirine, emrine, hükmüne itiraz etmez, bütün imtihanları aşkla, muhabbetle karşılardı. Bununla beraber bu tesbihin onu aşka, muhabbete gark etmesi gerekirdi.

İnsanda aşktan başka bir şey yoktur. İnsan sürekli bir şeyleri sever ya da bir şeylerden korkar. İnsanın bu korkusu da sevgisindendir ya sevdiğine kavuşamama ya da sevdiğini kaybetme korkusudur. Böyle baktığımızda insanda aşktan başka bir şey yoktur.

Bu âlemde de aşktan başka bir şey yoktur. Bu bir aşk oyunudur. Fani olduğu için oyundur. Zamanı geldiğinde bu oyun

biter. Bunun bir oyun olduğunu bilmek ve mutlaka kazanmak gerekir. Bunun için hayatın, dünyanın fani olduğunu ve bir gün geçeceğini bilmek gerekir. Ölümümüzle her şey biter. Eğer gerçek olsaydı, hakiki olsaydı, baki olsaydı, ebedi olsaydı bitmezdi. Âyetlere baktığımızda Allah dünya hayatına ısrarla "fani, geçici, imtihan yeri" buyuruyor. İşte, bu imtihan aşk imtihanıdır, dolayısıyla musibetler, belalar, sıkıntılar imtihandır; nimetler, ikramlar imtihandır.

Bizim imtihanımız aynı zamanda her bir kulun imtihanıdır, Allah'ın yeryüzündeki halifesinin imtihanıdır. Halifeliği kabul edip "bende rabbimin sevgisinden başka bir şey yok" diyenler Allah'a halife olabilir. Diğer türlü bir sen varsan bir de Allah varsa, bir senin tercihin, bir de Allah'ın senin için tercih ettiği varsa, Allah bir şey emretmişken, sen ise "ben, bence, bana göre" diyorsan sen ikilikten kurtulamazsın, şirkten kurtulamazsın! Sen rabbini değil, kendini seviyorsun, kendini tercih etmişsin!

Allah'a halifelik yapabilmen ve ona âbd olabilmen için her halükârda "rabbim nasıl yapmamı istiyor, nasıl yapmamı emretmişse öyle yapayım. Rabbim nasıl yapmamı seviyorsa, nasıl yapmamdan razı olursa öyle yapayım. Benim kendime göre fikrim, düşüncem tercihim yoktur. Rabbimin emri vardır, hükmü vardır, vahyi vardır; yani ben yokum rabbimin kulu vardır. Hakiki varlık sahibi Allah'tır, benim sahibim odur, bende tecelli eden odur. Ben onunla görüyor, onunla işitiyor, onunla biliyor, onunla seviyorum. Bende tecelli eden hayy ve kayyum olan odur" demen şarttır. Yoksa, Allah'ın senin üzerindeki güzelliğine sahip çıkıp "ben şöyle merhametliyim, şöyle kerimim" dersen, kendini Allah'a şirk koşmuş ve Allah'ın güzelliğine nefsinle sahip çıkmış olursun.

Bu duruma düşmemek için nefsinin temizlenmesi gerekir. Nefse ait hiçbir şeyinin olmadığına, her şeyin bütünüyle Allah'a ait olduğuna iman edip bütün güzelliği Allah'a teslim etmen ve

“bende gören odur, işiten odur, seven odur, takdir eden odur, dileyen odur, rahmet eden odur, ikram eden odur. Bende şükreden odur, mağfiret eden, affeden odur. Bendeki bütün güç, kuvvet onundur, onun bana ikram ettiğidir. El Kâdir olan odur” demen gerekir. Böyle deyip gerekeni yaptığında kendinden, nefsinden kurtulmuş olursun. Tabii, bunu söyleyebilmen için sana aşk lazım; çünkü Allah’a giderken akıl ile yol yürünmez. Yol gönül ile yürünür, gönüldeki aşkla, imanla yürünür.

Kul, rabbine dönünce, iman edince kendini anlamaya başlayınca zaten gönlündeki aşk açığa çıkmaya ve gönlünün üzerindeki perdeler aralanmaya başlar. Bu yüzden kendini sevmeyen, kendinde rabbinin tecellisini, güzelliğini sevmeyen Allah’ı da sevemez. Bununla beraber insanları sevmeyen, Allah’ı sevemez. İnsanı sevmen şarttır! Yetmez, bütün varlığı, mahlûkatı sevmeyen, Allah’ı kâmil manada sevemez.

Biri “ben Allah’ı seviyorum” dediyse buna ispat gerekir. Baktığın her yerde ona şahit oluyor, onu görmek istiyorsan, onun kudretini, takdirini, rahmetini, ikramını, güzelliğini görmek istiyorsan sen âşıksın! Ama böyle bir hâlin yoksa, aşktan, âşıklıktan söz edemezsin! Hissettiğin şey tıpkı ateşin dumanı gibidir. Nasıl ki ateşin dumanı varsa senin yaşadığın da aşkın gölgesidir; ama bu gölgenin seni hakiki aşka taşıması gerekir.

Dediğim gibi: Âşık, maşukunun huzurunda yok mesabesinde, sadece bir ayna mesabesindedir, onda bir tek maşuku tecelli eder. Âşık kendini görmez, kendini bilmez, kendine bir hak tanımaz, bütün hakkı maşukuna verir. Sadece maşukunu görür, onu dinler, onu söyler, ondan söyler, onunla söyler. Böyle olanlar âşıktır. Böyle değilse aşktan söz edemez. Evet, muhabbeti vardır; ama bu muhabbeti kendi nefsindendir ve huzura layık bir muhabbet değildir.

Unutmamamız lazım ki kuldan Allah'a giden muhabbet ancak kula layıktır; çünkü kulun muhabbeti kulluğu kadardır, dolayısıyla huzura, Allah'a layık değildir. Muhabbet, aşk, Allah'tan gelince Allah'a layık olmuş olur. Sadece Allah'tan gelen muhabbet Allah'ın huzuruna layıktır. Sen istediğin kadar Allah'a "seni seviyorum" de, Allah sana "seni seviyorum" dediyse, Allah seni sevmiş ve sen de gerçekten Allah'ı sevmişsindir.

Bu zahiri olarak da böyledir. Aşkın her türlüsü güzeldir ve hakiki aşka bir basamaktır. Sevmeyen biri hiçbir şey olamaz! Sevmeyen bir kişi gönlündekini kullanamamış, kendi kendisine yakın olamamıştır. Aşk insanın kendisindedir. Aşk da aşkın hakikati, sırrı da Allah'ın rûhundan nefhettiği rûh da yine insanın kendisindedir. Bu yüzden insan yolu yürürken yolu kendinden kendine yürür. Kendi gönlünden kendi hakikatine yürür. Yürürken nerede yürüdüğünü de bilmelidir.

Bütün ilimler, bilgiler, marifetler bu aşkı kazanalım diyedir. Allah, bu aşkı kazanalım diye bütün vahyini indirmiş, resulü de bu aşkı kazanalım diye her şeyi anlatmıştır. Hepsi insana aşk olsun, kul hakikatine varıp âşık olsun, rabbini tanısın, rabbinin güzelliğine şahid olup şehadet etsin diyedir. Kul zaten âşıktır, dolayısıyla bu âşıklığını hatırlasın, gönlünün, rûhunun üzerindeki perdeyi aralasın diyedir. Bütün mesele; kulun, rabbini tercih edip onun yolunda çaba, gayret sarf etmesidir, öylece durması değildir! Zaten kimse Allah'ı aramakla bulamaz. Allah, kulunu bulur. Kul çaba, gayret sarf etti ya fedakârlık yaptı ya nefsini dinlemedi, ona taviz vermedi, "rabbim Allah'tır" dedi ya işte bu yüzden Allah, kulunu bulacak! Kul onu bulamaz! Biri Allah'ı bulacağını zannediyorsa hayal kuruyor, rüya görüyor demektir.

Herkes tercihini kendisi yapar. Kim neyi sevmek istiyorsa gönlü oraya döner, oraya meyleder. Sen onunla meşgul oldukça; yani onu zikrettikçe, hatırladıkça, unutmadıkça, onun aşkı, muhabbeti sende artar ve gönlüne bir ayna gibi akseder. Sen

gönlünü ona çevirdiğin için gönül aynanda da o görünür. Gönlünü dünyaya çevirirsen aynanda dünya görünür. Mevki, makama çevirirsen o görünür. Nefsin arzularına isteklerine çevirirsen isteklerin görünür. Ahirete, cennete çevirirsen cennet görünür. Rabbine çevirdiğinde ise bu defa rabbin oraya tecelli eder.

Anlaşılmayacak hiçbir şey yoktur! Sermayen bu aşktır! Allah âyet-i kerimede **"(ey mü'minler) onunla yapmış olduğunuz bu alışverişinizden dolayı sevinin!"**[2] buyurmuştur.

Allah için gösterdiğin her çaban, gayretin; yaptığın her zikrin, her tesbihin, her hamdin, her fedakarlığın, her affın, mağfiretin, ikramın, rahmetin Allah ile yaptığın alışveriştir. Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur; ama Allah kullarını birbirine muhtaç etmiş ve "hadi birbirinizle alışveriş yapın. Sizin birbirinizle benim rızam, vechim, cemalim için yaptığınız her alışverişi ben benimle yapmışsınız gibi kabul ediyorum ve size karşılığını o şekilde veriyorum" buyurmuştur. Bu nedenle Allah âyet-i kerimede sahabelerin hâlini anlatırken "kendilerinin de ihtiyacı olduğu hâlde yemeği kardeşlerine yedirir, ikram eder sonra biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz, karşılığında bir teşekkür bile beklemiyoruz, derler"[3] buyurdu. Sahabelerin böyle yapmasının bir hikmeti vardır. Hepsi de Allah için yaptıkları her çabalarının karşılığını sadece Allah'tan istemiş ve alışverişi Allah ile yapmışlardır. İşte, kulun gönlünün aynen böyle olması gerekir.

Elbette ki teşekkür eden kendisi için teşekkür etmiş ve nankör olmadığını, şükreden bir kul olduğunu göstermiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, teşekkür etmenin önemini beyan ederken *"insanlara teşekkür etmeyen, Allah'a şükretmiş olmaz"*[4] buyurmuştur. Kimden bir nimet gelmişse o sadece vesiledir, Allah'ın kudret elidir, ikram elidir, kerim elidir, vehhab elidir,

[2] Tevbe /111
[3] İnsân /9
[4] Ebû Dâvûd, Edeb, 11 (Hadis No: 4811)

rezzak elidir, dolayısıyla ona teşekkür ettiğimizde aslında Allah'ın kudret eline teşekkür etmiş oluruz. Sonuçta her ne kadar Allah, kulunu vesile kılmış olsa da asıl işi yapan, ikram eden Allah'tır.

Mesele; işin hakikatini, Allah'ın bizim üzerimizdeki muradını anlamaktır. Âbd olmak zaten âşık olmaktır, sevdiğinin sevgisini isteyip onun sevdiği gibi yapmaktır, sevdiğinin sevgisini kazanmak için onun peşinden koşmaktır. Âbd kelimesinin manası böyledir. Bununla beraber hiçbir şekilde Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak ve tabi tutulduğu imtihan her ne olursa olsun her anda rabbinin kendisine "seni seviyorum" dediğini bilmek, anlamak ve bunu tadıp yaşamaktır.

Kul her imtihan karşısında rabbine "seni seviyorum" demezse bu defa sadece nimet gördüğünde **"rabbimi seviyorum, rabbim bana ikram etti"** der ama sevmediği bir şey olursa **"rabbim bana ihanet etti"** [5] beni ciddiye almadı, önemsemedi, beni hafife aldı ben bunu hak etmedim, der. Yani nimet gelince "ya rabbi! Seni seviyorum" derken, nimeti kısıldığında "seni sevmiyorum, senin yaptığını beğenmedim, sen bana yanlış yaptın" der. Kime? -Âlemlerin rabbi olan Allah'a…

Peki, Allah ona ceza verir mi? -Hayır vermez; çünkü cehalet mazerettir. Böyle söylerken yaptığının nasıl bir şirk olduğunu bilmiyor! Biz de çocuklarımız bilmeden yanlış yaptıklarında "daha bilmiyorlar" deyip onlara kızmaz, ceza vermeyiz; ama büyüdüklerinde yanlış yapınca bu defa taviz vermeyiz. Hatta "senin kafan çalışmıyor mu? Bu sana yakışıyor mu? Sen bunun yanlış olduğunu biliyorsun, bile bile böyle yaptın, bu sana yakıştı mı?" deriz. Allah da kullarını büyütüyor. O âlemlerin, her bir kulun rabbidir, kulunu terbiye eder, eğitir, büyütür, ona öğretir. Zaten kulunu dünyaya gönderirken ona El Esmâu'l Husnâ'yı talim ettirip öğretmiştir.

[5] Fecr /15-16

Alleme âdemel esmâe kullehâ:[6] "(Allah) Âdem'e (ve her biri bir Âdem olan insana) bütün isimleri (El Esmâu'l Husnâ'yı talim ettirip) öğretti."

Halakal insân: "(O) İnsanı (alakasından ve sevgisinden) yarattı." **Allemehul beyân:**[7] "Ona (idrak etmeyi, Allah'ın âyetlerini okuyup anlayıp üzerinde ahlaka dönüştürmeyi ve anladığını başka insanlara) açıklamayı öğretti."

Bu yüzden bütün güzellikler kulda mevuttur ve kul hepsini kendi üzerinde gösterebilecek vasıftadır.

Aynı şekilde Allah, Kur'ân'ı da kuluna öğretmiş ve talim ettirmiştir. Sadece Kur'ân'ı değil, beyan etmeyi, üzerinde göstermeyi de talim ettirmiştir.

Kul, üzerinde neyi gösterir?

Tabii ki Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını gösterir. Allah, kuluna isimlerini talim ettirmiş ve ona "sen benim halifemsin, sen beni temsil ediyorsun. Ben sana bakınca üzerindeki güzelliğimi, isimlerimi görmek istiyorum, hadi güzelliğimi, isimlerimi üzerinde göster" buyurmuştur. İnsanda en öndeki, en önemli güzellik ise aşktır, sevmektir. Nasıl ki Allah, kulu üzerinde güzelliğini görmeyi istiyorsa aşkı da görmeyi ister.

Birini ne kadar çok seviyorsak bizim için o kadar kıymetlidir, değerlidir, vazgeçilmezdir, o kadar onunla olmak, ona yakın olmak, onunla sohbet etmek, dost olmak isteriz. En kâmil manadaki halife de böyledir. Onda bütünüyle aşk tecelli etmiştir. Allah'ı kâmil manada sever, Allah'ın kullarını, bütün mahlûkatı sever. Bununla beraber nereye ve kime bakarsa baksın yalnızca Allah'ın güzelliğine şahid olup şehadet eder; ama biri rabbini sevmiyorsa, onunla beraber olmayı her şeyden daha kıymetli ve

[6] Bakara /31
[7] Rahmân /3-4

daha değerli görmüyor, nereye bakarsa baksın rabbinin güzelliğine şehadet etmiyorsa sanki rüyadaymış gibi yaşar, kendini unutmuş gibi konuşur ve bir ölü gibi hareket eder. Zahiri olarak diridir; ama manevi olarak ölüdür. Böyle bir insan, rabbini dinlemedi mi hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağıdır.

Neden hayvandan daha aşağıdır?

Çünkü hayvanın da bir güzelliği vardır. En azından görür, işitir, bilir. Hayvan da olsa bir şeyleri sever. Bu yüzden rabbini sevmeyenler, gönlünü rabbinin aşkına, muhabbetine, yakınlığına çevirmeyenler hayvandan daha aşağıdır.

Allah'ın kime nasıl bir muamele yapacağını bir tek Allah bilir, Allah'tan başka hiç kimse bilemez. Hatta kulun kendisi bile Allah'ın kendisine nasıl muamelede bulunacağını bilemez. Bununla ilgili olarak Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitaben âyet-i kerimede **"De ki: Ben (şimdiye kadar gelen resullerden farklı bir şey söyleyen) türedi bir resul değilim. (Kıyamet günü de) Bana ve size ne yapılacağını bilmem. Ben ancak bana vahyedilene tabi olurum ve ben sadece apaçık bir uyarıcıyım"**[8] buyurmuştur. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bile "ben Allah'ın bana nasıl bir muamelede bulunacağını biliyorum, deme" buyuruyor. Baktığımızda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e binlerce müjde vermiş, onu şefaatçi kılmış, insanların en önünde tutmuş, kullarına hidâyetçi yapmış, rahmet kılmış, âlemlere rahmet yapmış; ama buna rağmen ona bile "ben Allah'ın bana nasıl bir muamelede bulunacağını bilemem, de. Biliyorum, deme" buyuruyor. Allah'tan müjde almak başka, "ben Allah'ın nasıl muamele edeceğini biliyorum" demek başkadır. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "ben bilmiyorum" buyuruyorsa o hâlde hiç kimse "ben biliyorum" diyemez.

[8] Ahkâf /9

Çünkü “biliyorum” derse Allah’ın hükmünü sınırlamış, Allah’a hükmetmiş ve Allah’a “sen böyle yapacaksın” demiş olur. Bu yüzden hiç kimse böyle söyleyemez, bunun yerine “hüküm senindir, emir senindir ya rabbi! Sen emrinin, hükmünün mahkûmu değil hâkimisin. İstersen öyle yapar istersen başka türlü yaparsın, sen nasıl yapıyorsan en güzeli, en doğrusu odur” demesi gerekir. Kul bunu söylediğinde “sen benim aklımdan, hayalimden, vehmimden, zannımdan münezzehsin ya rabbi! Sen benim subhân olan rabbimsin ve ne yapacağını bilen bir tek sensin” demiş olur ki işte, Allah’a âbd olmak böyledir.

Evet, bu âleme aşkı yaşamaya gelmişiz. İstesek de istemesek de zaten aşkı yaşıyoruz. Bu aşk bazen mecazi olur, bazen dünyaya olur, bazen paraya, mevkiye makama ya da çocuklara olur, hiç fark etmez her hâlükârda aşkı yaşar, bir şeyleri severiz.

Hangi aşk olursa olsun, bütün sevgiler kıymetli ve değerlidir; çünkü bir şeyi sevdiğimizde farkında olsak da olmasak da Allah’ın yarattığı bir nimeti, ikramı, orada tecelli eden, Allah’ın bir güzelliğini sevmiş oluruz, dolayısıyla bizim de bu sevgimiz üzerinden sevdiğimiz o şeyin sahibine bir yol bulmamız ve sevgimizi rabbimize çevirmemiz lazım. Bu yüzden mecazi olarak âşık olmayan, Allah’a âşık olamaz! Bir kere bunu unutsun ve “yolu ben de yürürüm” demesin! Aşkı yaşamak böylesine önemli ve değerlidir.

Bu aşkı Allah kullarına vermiştir. Herkes mutlaka bu aşkı yaşamıştır ve bunu yaşamasında bir gaye vardır. Mesela; biri âşık olur; ama sonra bakar ki aşkı bitmiştir. Oysaki aşkının bitmemesi gerekirdi. İşte, bitmesinin bir sebebi vardır: Âşık olan o andaki bir hâle âşık olmuştur. İster sevdiğinin konuşmasına ister tavrına olsun hiç fark etmez, hangi hâline âşık olursa olsun sonra sevdiği kişiyle muhatap olunca, onunla beraber yaşamaya başlayınca bu defa sevdiğinin içini görür. İnsan birlikte yaşadı mı içi mecburen

dışarı çıkar; çünkü karşısındaki içinde ne varsa onu dışarı verir. Dışarı verdiği şey de Allah'ın güzelliği olmadığı için aşk biter; yani ortaya benlik çıkar, bencillik çıkar. Seven kişi, sevdiğinin rahmet etmesi gerektiği yerde rahmet etmediğini, ikram etmesi gerektiği yerde ikram etmediğini, sevmesi gerektiği yerde sevmediğini, affetmesi gereken yerde affetmediğini, kısacası Allah'ın isimlerinin onun üzerinde tecelli etmediğini görür ve aşkı biter.

Neden?

Çünkü aşk, Allah'tan rûha, rûhtan da gönüle gelir. Gönül hiçbir zaman şaşmaz, sevilmemesi gereken bir şeyi sevemez. Zahiri aşk bile olsa o da Allah'tan gelir ve hakikatin gölgesidir. İnsan, sevdiği kişide Allah'ın güzelliğinin tecelli ettiğini görse aşkı bitmez, eksilmez, çoğalır, artmaya devam eder. Çoğalır ve rahmet olur. Evliliklerin bitmesinin sebebi de budur. Baktığımızda öyleleri var ki severek evlendikleri hâlde, iki ay, üç ay, beş ay ya da bir sene sonra aşkları bitmiştir.

Neden?

Çünkü eşler üzerinde Allah'ın güzelliğini göstermemiştir. Aşkını kaybeden bir insana "biri sana böyle davransa onu sever misin" diye sorsak mutlaka "sevmem" diye cevap verir. O zaman senin de öyle yapmaman gerekirdi. Neden seni sevene sana yapılmasını istemediğin şekilde davranıyorsun! O zaman senin için aşkın bir kıymeti yoktur!

Biri kendisine âşık olana, kendisini sevene Allah'ın isimleriyle muamele etmese, güzel davranmasa aşka nankörlük yapmış olur. Allah âyet-i kerimede **"hatırlayın ki Rabbiniz size, 'eğer şükrederseniz muhakkak size (olan nimetimi) arttırırım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir!' diye duyurmuştu"**[9] buyurmuştur. Şiddetli azabı da o kişiyi

[9] İbrâhîm /7

nimetlerinden ayırmakla yapar ve nimeti ondan alır. Bu aşk için de geçerlidir. Biri aşk nimetinin kıymetini bilmese aşk nimetine, sevme nimetine şükretmediği için Allah o nimeti ondan alır, bu da ona şiddetli bir azap olur.

Genel itibariyle evlerde, ailelerde kaos yaşanmasının sebebi şükrün olmamasıdır. Nimetin güzelliğini görüp onu Allah'tan bilmiyorlar, teşekkür etmiyorlar. Kendisi "bana Allah'ın isimleriyle, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak muamele et" diyor ama karşısındakine şeytanın halifesi olarak muamele ediyor, sonra da ondan sevgi bekliyor. Böyle bir şey olur mu!

Allah ona rûhundan nefhetmiştir ve bunun bir karşılığının olması gerekir. Sen ona Allah'ın isimleri ile değil de nefsinle, şeytanla karşılık veriyorsun sonra "neden beni sevmiyor, neden böyle birbirimize düşman olduk, birbirimizde hata, kusur, yanlış arar olduk" diyorsun! Önce kendine dönüp ne yaptığına bakman gerekmez mi!

İnsanlara karşı böyle olanlar âlemlerin rabbine karşı da böyledir ve rablerine karşı nankördürler. Rablerinin kendisini sevmesini, rahmet etmesini, ikram etmesini, affetmesini, mağfiret etmesini, kendine çekmesini, yaklaştırmasını görmezden gelir sanki Allah kendilerine hiç ikramda bulunmamış gibi bakarlar. Sadece eksik olanı görürler ve nerede bir eksik varsa oraya takılıp "şu nimet neden bende yok, şu niye şöyle oldu" derler. Eksik nimetlere bakacağına hele bir güzelliklere bak! Allah âyet-i kerimede **"Allah'ın (sadece üzerinizdeki) nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız"**[10] buyurmadı mı! Sen sana verilen nimetlerin hangilerine şükrettin de "şu nimet bende eksik" diyorsun? Hele sen önce Allah'ın sana verdiklerine şükret! Sen şükredersen Allah zaten nimetlerini artırır, Allah'ın bu konuda

[10] Nahl /18

vaadi vardır. Aynı şekilde nankörlük yaparsan bu defa azap gelir ve elinde olan nimeti de kaybedersin.

Her zaman söylüyoruz; rabbimizi kendi üzerimizden anlamamız, tanımamız gerekir; çünkü Allah bize rûhundan nefhetmiştir ve hakikat gönlümüze tecelli eder. Şimdi düşünelim: Biri bize karşı nankörlük, hainlik yapsa ya da ona yaptığımız bütün güzelliklere rağmen bizde hata, kusur arasa o kişiyi sevebilir miyiz? -Elbette ki sevemeyiz. Hatta ona karşı bir sevgimiz varsa o da biter. Hâl böyleyken bir kul, rabbinin verdiği sayısız nimetlere rağmen devamlı bir eksiklik arasa, üstüne üstlük "rabbim beni sevsin, benden razı olsun, bana iman versin" dese, hiç böyle bir şey olabilir mi! Hiçbir şey yapmasak sonra bir de "ya rabbi! Ben senin sevgini, rızanı istiyorum" dersek olmaz, duamız eksik kalır. Allah zaten bizi bunun için yaratmıştır, dolayısıyla bize sevgisini, rızasını zaten ikram eder; ama unutmamamız lazım ki Allah ancak kendi güzelliğinden razıdır. Öyleyse sadece Allah'ın güzelliği üzerimizde tecelli edince Allah bizden razı olur.

Mesele; hakikati, rabbimizin bizim üzerimizdeki muradını anlamak ve rabbimizi tanımak, kendimizi tanımak, imtihanları anlayıp gereğini yapmak, Allah yolunda koşmak, çaba, gayret sarf etmektir. Sadece yürüyenler, koşanlar yol alır. Allah âyet-i kerimede **"doğrusu insana, çalışmasından başka bir şey yoktur"**[11] buyurmuştur. Herkese kendi elleriyle yaptığının karşılığı vardır; yani Allah çabana, gayretine, azmine göre sana muamele eder ve karşılık verir. Eğer çaban yoksa "bir şey yapmıyorum, hayal kuruyorum" diyorsan bil ki rüya görüyorsun!

Bir kul, Allah'ın rızasını gözetiyorsa ne iş yaparsa yapsın ibadettedir, kulluktadır, âbdiyettedir ve yaptığı her işte rabbine gider, sonra Allah ona perdeyi açar ve kendini bir anda rabbinin huzurunda bulur; ama Allah'ın ona perdeyi açması, yaptıklarına,

[11] Necm /39

ameline, imanına, ihlasına, rabbine olan güvenine, tevekkülüne karşılıktır. İmtihanlar zaten bunun içindir.

Allah her bir kulu manevi olarak kazansın, rabbine yaklaşsın, gönül güneşi doğsun, karanlıkları aydınlansın diye imtihanlara tabi tutar. İnsanın gönül güneşi Allah'ın nefhettiği rûhudur. Kul, Allah'ın nefhettiği rûha varınca güneşi doğmuş, karanlıkları aydınlanmış, hakikati ortaya çıkmış ve Allah'ın muradını, her işini, takdirini, âyetlerini, hükmünü anlamış olur. Ancak o zaman anlar ki Allah subhândır, sevilmeye, âşık olunmaya, uğrunda ölünmeye layıktır.

Eğer aşkın yoksa bil ki sen ölüsün; ama aşkın varsa Yunus Emre'nin *"ölen hayvan imiş âşıklar ölmez!"* dediği gibi sen dirisin ve artık ölmezsin. Sen ki rabbinle muhatap oldun, huzura çıktın, rabbin sana tecelli etti, sen artık ölmezsin, senin için ölüm yoktur. Sen zaten öldün öyle dirildin; çünkü ölmeden dirilmek yoktur. Manevi olarak fena bulmadan Allah tecelli etmez. Ölmeden evvel dirilmek yoktur. Bu yüzden kendi benliğinden, nefsinden kurtulmadan "ben Allah ile dirileyim" dersen sadece kendi kendine hayal kurmuş olursun. Önce bir nefsini yolda yürüt, onun boynuna bas, yürü, Allah için çaba, gayret sarf et, nefsine taviz verme ki ondan kurtulabilesin, ona hükmedebilesin. Allah için koşmadan, çaba, gayret göstermeden nefsine hükmedemezsin, hiçbir işi ona yaptıramazsın, hatta konuşunca onu susturamazsın bile. Bir olay yaşar sonra "kendime hâkim olamadım" dersin. Nefsine hâkim olamazsın. Eğer sen nefsine hâkim olamıyorsan ona şeytan hâkim olmuş demektir.

Evet, bütün yollar aşka; yani imana çıkar. Bundan başka bir yol yoktur. O yüzden bu âlem imanı kazanmak, kazandığımız bu imanı korumak ve onunla kendi hakikatimize ermek, rabbimize yürümek, vasıl olmak içindir. Bundan başka bir şey yoktur. Gerisi, ilim de ibadet de bir araçtır. Allah, ilmiyle amel etmeyenlere

"kitap yüklü merkep"[12] buyurmuştur. Çünkü ilimleri imana, ahlâka, amele dönüşmemiş, Allah yolunda cehdetmek için onlara güç, kuvvet vermemiştir. Senin de ilmin seni yolda yürütmediyse kitap yüklü merkep olursun.

İbadetler de böyledir. İbadetin sana rabbini tanıtmıyor, aşkını, muhabbetini artırmıyor, seni Allah'a yaklaştırmıyor, nefsini temizlemiyor, tezkiye etmiyor, ahlâkını güzelleştirmiyorsa ibadet yapmamışsın, âbdiyet yapmamışsın, Allah'a "ben senin âbdinim" dememişsin! Tam tersine nefsine kulluk yapmış, ibadetleri nefis putuna yapmışsın. Bu ibadetlerin de seni sadece Allah'tan uzaklaştırmış, nefis putunu büyütmüş ve sana kibir vermiştir.

Mesela; buğday başakları ne kadar dolu olursa boyunları o kadar bükülür. Hafif olunca ise dik durur. İnsan da öğrendikçe, ilmi, marifeti, kulluğu, Allah'a yakınlığı arttıkça boynu bükülür, tevazu sahibi olur, edepli olur, rabbine boyun büker; fakat ne kadar kibirlendiysen, başın dik olduysa, sağa sola sataştıysan o zaman da bir şey öğrenmemişsin demektir. Hâlbuki marifetin, imanın sana boyun büktürmeliydi. Bilmen lazım ki sen insanla muhatap değilsin. Sen Allah ile muhatapsın. İnsanlar Allah'ın kullarıdır. Onların sahibi Allah'tır. Sen onların sahibi ile muhatapsın. Onlara söylediğin her laf Allah'a gider, Allah o sözleri kendisine söylemişsin kabul eder.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur: *Allah bir kulu huzuruna alır ve ona "ben açtım, sen beni doyurmadın, susuzdum sen bana su vermedin, hastaydım, sen beni ziyaret etmedin, elbisem yoktu beni giydirmedin" buyurur. Kul der ki: Ya rabbi! Sen bunlardan münezzehsin, sen subhânsın. Beni neden böyle hesaba çekiyorsun? Allah da ona "falan yerde, falanca kulum açtı ve ben sana onu doyurma imkânı vermiştim; ama sen onu doyurmadın. Falan kulumun elbisesi yoktu, ben sana imkânı önüne koyup 'al*

[12] Cuma /5

yap' demiş, gönlüne vahyetmiştim; ama sen onu giydirmedin. Falan kulum hastaydı onu ziyaret edip gerekeni yapmadın, gönlünü almadın. Bilmez misin ki ben kulumla beraberim, ona yapsaydın bana yapmış olurdun. Bunu anlamadın mı?" buyurur.

Aynısı tam tersi için de geçerlidir. Tersi olunca da "ben kulumla beraberdim, sen kuluma küfrettin, hakaret ettin, sen bilmez misin ki ben kulumla beraberim! Hadi kulumu anlamadın, sen benden utanmadın mı? Benden hiç hayâ etmedin mi? Benim huzurumda olduğuna iman etmedin mi? Hani iman ettiğini söylüyordun, sen bana böyle mi iman ettin!" buyurur.

Bunları zahiri olarak kelimeye dökmek şöyle dursun, gönlünden bile geçirirsen sorumlu olursun ve ondan hesaba çekilirsin. Bu yüzden Allah âyetlerinde Kıyamet günü gönlünüzden geçirdiklerinizi önümüze koyacağını buyurmuştur.[13] Bu yanlışlardan sakınmamız gerekir. Bir beşer olarak hata, eksik, yanlış, kusur yaparız; ama Allah'ın kullarına yaptığımız yanlışları Allah kendisine yapılmış kabul eder. Onun için kesinlikle dikkatli olmalıyız.

Dediğim gibi: İnsanı sevmeyen Allah'ı sevemez. İnsanı Allah için sevmen gerekir; çünkü Allah onun gönlüne tecelli etmiştir. Allah âyet-i kerimelerde **"bilin ki şüphesiz Allah, (dünyada kuluna yakınlığını tattırmak ve hakkı gönlüne vahyetmek için) kişi ile kalbi arasına tecelli eder."**[14] **"Biz ona (hayat veren) şah damarından (ve kendi varlığından) daha yakınız."**[15] **"Rabbin, insanları (tecellisiyle çepeçevre) kuşatmıştır."**[16] **Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz**

[13] Târık /9, Yûnus /61
[14] Enfâl /24
[15] Kaf /16
[16] İsrâ /60

(dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"[17] buyurmuştur. Bundan büyük yakınlık olur mu!

Allah başka âyet-i kerimede **"(ey mü'minler) O'nunla yapmış olduğunuz bu alışverişinizden dolayı sevinin"**[18] buyurmuştur.

Allah ile nasıl alışveriş yaparız?

İnsana yaptığımız her ikram, her yardım, her rahmet, her muhabbet, muhabbetle bir bakış bile Allah ile yaptığımız alışveriştir. Allah hepsini kendisi ile yapılmış alışveriş olarak kabul eder. Bu nedenle Allah "sen kulumla alışveriş yapıyorsun, kuluma yardım ediyorsun, ikram ediyorsun, rahmet ediyorsun, kulumu seviyorsun, affediyorsun, mağfiret ediyorsun ya ben hepsini kendime yapılmış kabul ediyorum ve hepsinin karşılığını ben sana veriyorum. Sen bütün bunları başkasına yaptın; ama karşılığını ben sana veririrm" buyuruyor. "Git kulumdan al" demiyor, "alışverişi benimle yaptın, karşılığını da ben sana vereceğim" buyuruyor. Allah'ın, kuluna verdiği değer, kıymet böylesine büyüktür ve akılla anlaşılamaz.

Fakat insan olmayı, Hz. İnsan olmayı, kulluğu böyle anlamadıkça "sen, ben" deriz. Oysaki sen ben yoktur. Allah bize "ben" demeyin "biz" deyin buyuruyor. Fâtiha Sûresi'nde, **iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:** "(Rabbimiz!) Yalnız Sana âbd olur (aşkla, muhabbetle senin rızanın ve sevginin peşinden koşar)ız ve yalnız Senden (rızanı, yakınlığını, cemâlini, muhtaç olduğumuz her şeyi ve bunları kazanmak için yardımını) dileriz." **İhdinas sırâtel mustakîm:**[19] "Bizi sırât-ı mustakîme (Sana gelen dosdoğru yola hidâyetçinle) hidâyet et!" derken "ben sana âbd oluyorum"

[17] Bakara /115
[18] Tevbe /111
[19] Fâtiha /5-6

demiyoruz, "biz sana âbd oluyoruz. Hepimiz sadece senden istiyoruz. Bizi sırât-ı mustakîme hidâyet et" diyoruz.

Görüldüğü gibi hiçbirimiz birbirimizden ayrı değiliz, hepimiz biriz. Allah bize "kendinizi ayrı görün" değil, "kendinizi bir görün. Her birinizde tecelli eden, her birinizle beraber olan, her birinize yakın olan benim. Her biriniz benimle muhatapsınız" buyuruyor.

Bu sadece insan için geçerli değildir. Her bir varlık için aynen geçerlidir. Bir taş için dahi böyledir. Sonuçta taş da rabbini hamd ile zikrediyor mu? -Ediyor. Onun da bir rûhu var mıdır? -Vardır. Çünkü Allah'ın bir ismi onda da tecelli etmiştir. O da rabbini biliyor, zikrediyor, onun da bir kulluğu vardır. Öyle ki Allah âyet-i kerimede taşı anlatırken **"kalpleriniz (yine) katılaştı; hatta onlar, taş gibi yahut daha da katı oldu. Çünkü taşlardan öylesi vardır ki içinden nehirler çağlar. Öylesi de vardır ki (çatlayıp) yarılır da içinden su çıkar. Taşlardan bir kısmı da Allah'ın haşyetinden (yukardan aşağı) yuvarlanır. Allah, yaptıklarınızdan (asla) gâfil değildir"**[20] buyurmuştur.

Bu bir taş; ama Allah'tan haşyet duyup aşağı yuvarlanıyor. Su gelip ona dayanınca kendini çatlatıyor ve içinden pınarlar, nehirler fışkırıyor. Bir taşa basarken bunu unutmaman gerekir. Bu yüzden cansız hiçbir şey yoktur. Her şey canlıdır ve canını, rûhunu, diri oluşunu rabbinden alır; ama Allah insanı kendisine halife olarak seçmiş, ona rûhundan nefhetmiş, ona zatından tecelli etmiş ve melekleri ona secde ettirmiştir. İnsanın da kendi kıymetini, değerini, şerefini bilip taşıması gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"mü'min mü'minin aynasıdır"*[21] buyurmuştur. Allah'ın bir ismi de El Mu'mindir. Allah, mü'min kuluna tecelli eder ve onda Allah'ın güzelliği görünür.

[20] Bakara /74
[21] Ebû Dâvûd, Edeb, 49 (Hadis No: 4918)

Böyle olunca artık o senin aynan olur, ona bakınca ne olman, nasıl olman gerektiğini ve eksiğinin, yanlışının nerede olduğunu anlarsın. Ayna asla yanlış söylemez; yani sen kirliysen seni temiz göstermez. Biz de birbirimizin aynasıyız, birbirimize baktığımızda aynaya bakmış oluruz. Mesele; aynaya nasıl baktığımız ve neyi görmek istediğimizdir.

Mesela; onda rabbinin güzelliğini, tecellisini görmek ve onu sevmek istiyorsan, sen rabbini seviyorsun, sen rabbine âşıksın. Bundan dolayı ona bakınca güzellik görüyor, güzellik görmek istiyorsun. Böyle olunca da bakınca sadece güzellik görür, "ya rabbi! Ne güzel yaratmışsın ne güzel terbiye etmişsin ne güzel ikram etmişsin ne güzel tecelli etmişsin" dersin. Tam tersine yanlışı görmek istersen o zaman da mutlaka yanlış görürsün, neticede o bir beşerdir ve yanlışı, hatası, kusuru vardır. Sen de ona bakınca "onun şöyle yanlışları var, şöyle yanlış konuşuyor, yanlış bakıyor" dersin. Olabilir, yanlışı vardır; ama onun yüz tane de güzelliği var, biraz insaf et, merhamet et, biraz insan ol! İnsan olmak böyle midir! Bu kadar güzellik içinde o lekeyi nasıl görebildin!

Ondaki güzelliklerin hepsi rabbinin güzelliğidir. Neden rabbinden böyle nefret ediyor, rabbini görmek istemiyorsun! Neden bir hata ile rabbinin ondaki bütün güzelliğini örtüyorsun! Zaten bundan dolayı ümmetin hâli ortadadır. Baktığımızda ikisi de Müslümandır; ama biri diğerine "sen şucusun" diyor, öbürü ona "sen de bucusun" diyor! Bu şekilde birbirlerine "Sen Müslüman değilsin, kâfirsin" diyorlar.

Böyle olunca da düşmanlık başlıyor, şeytan da oturup Müslümanları seyrediyor "benim bir şey yapmama gerek yok. Zaten ben söylemiştim, bunlar kan döken, fitne çıkaran, secdeye, halifeliğe layık olmayan varlıklardır. Bak ya rabbi! Ne yapıyorlar" deyip gülüyor! Böyle yapmak, kardeşine böyle bakmak halifeye yakışıyor mu? İnsan, Allah'ın verdiği şerefi böyle mi taşır!

Evet, işin başı da sonu da aşktır. Bütün âlem, bütün hayat aşktan, âşıklıktan ibarettir. Aşkın sahibi de Allah'tır. Aşkı veren, aşıklığı yaşatan odur. Mesele; neye, kime âşık olduğumuz ve gönlümüzü nereye çevirdiğimizdir. Allah'a çevirdiysek ona âşığız. O zaman ondan başkasını göremeyiz ve ona ayna olur, halife oluruz, üzerimizde onun güzelliği tecelli eder. Ahirete dönsek bu defa ahirette ne varsa o bizde tecelli eder.

Peki, ahirette ne vardır?

Ahirette rahmet vardır. Allah cennete "rahmetillah" buyurmuştur. Bununla beraber affa, mağfirete uğrayanlar, birbirine ikram edenler, birbirini sevenler cennete gider; ama Allah'a gidemez. Tercihini yapmış, oraya dönmüş, Allah'ın güzelliği üzerinde yine tecelli etmiştir; ama bunu nimet için yapmıştır. Allah'ı severken nimetten de, cennetten de geçiyorsun; çünkü oraya bakmıyorsun.

Dünyayı tercih edenlerde ise bir tek dünyayı görürsün. Onlar da dünyayı sever, dünyayı över, onlar için ancak dünyaya sahip olanlar kıymetlidir, değerlidir, şereflidir. Onlar da zaten dünyayı tercih etmiş, dünyaya, çamura dönmüş ve ahiretini kaybetmiştir. Allah âyet-i kerimede **"insanlardan öylesi vardır ki, 'Rabbimiz! Bize (nasibimizi mal ve servet olarak) dünyada ver!' derler. Böylesinin âhirette hiçbir nasibi yoktur"**[22] buyurmuştur. Kulun ahireti kazanabilmesi için öncelikle ahireti dünyaya tercih etmiş olması gerekiyor ki ahiret için çalışıp onu kazanabilsin. Tabi lafla değil bütün gönlüyle, ameliyle, işiyle ahireti tercih etmelidir.

Biri de "ben rabbimi tercih ediyorum" dediyse, bu durumda bir tek "ben cennetten de vazgeçtim ve yalnız seni istiyorum ya rabbi!" dediğinde Allah onu kabul eder; fakat bunun için de ona "hadi kulum, madem ki beni seviyorsun hadi benim için bunları yap, şunları yapma! Benim için dik dur, nefsine,

[22] Bakara /200

dünyaya şeytana taviz verme! Adam gibi dur, yiğit gibi dur! Nefse, dünyaya, şeytana karşı tavrını koy! Onlara 'ben sizi tanımıyorum! Ben rabbimi istiyor, rabbimi tanıyorum. Benim Rabbim Allah'tır, Sizi rab olarak kabul etmiyor, size tapmıyor, âbd olmuyorum' de" buyurur ve onu imtihanlara tabi tutar.

Allah âyet-i kerimelerde **"(resulüm! Nefsinin) hevâsını (arzu ve isteklerini) kendisine ilâh edinen kimseyi gördün mü?"**[23] **"Ey Âdemoğulları! Ben size şeytana âbd olmayın; çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır, diye sizden ahid almamış mıydım?"**[24] buyurmuştur. Demek ki insan, nefsini ilâh olarak kabul edebiliyor, şeytana âbd olabiliyormuş!

Bu tehlikeye düşmemek için rabbimizi tesbih etmemiz, rabbimizi tesbih etmek için de bize aşk lazımdır. Öyle bir aşk lazım ki rabbimizin huzurunda boynumuzu büküp "sen eksiksiz ve noksansızsın ya rabbi! Sen subhânsın. Sen en güzeli yapansın. Bana nasıl bir muamelede bulursan bulun, şayet yüzümü ekşitirsem, sana kul olamamışım, seni tesbih edememişim, tahmid edememişim, tekbir edememiş, tevhid edememişimdir. Ben senin hükmün karşısında değil itiraz etmeyi, feryad etmeyi, 'neden, niçin böyle oldu' demeyi, yüzümü bile ekşitmeyeceğim ya rabbi! Yüzümü senden başka tarafa döndürmem" dememiz lazım. İnşallah rabbimizi böyle tesbih edecek, tahmid edecek, tekbir edecek, tevhid edeceğiz.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi, nefsiyle yaşayıp, nefsine göre hareket edenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi gerçek manada tesbih etmenin, tahmid etmenin, tekbir etmenin, tevhid etmenin hakikatine varanlardan eylesin. Allah bizi gerçek manada iman

[23] Furkân /43
[24] Yâsîn /60

edip “rabbim Allah’tır” diyenlerden eylesin. Allah bizi nefsinin, şeytanın ilahlığını kabul edenlerden ve dünyanın içindekilerini put edinip onlara tapanlardan eylemesin. Allah bizi aşk ile yürüyen ve aşk olan kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

10.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizin sıfatlarını anlamaya ve rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi öğrenmeye çalışıyorduk.

Tesbih etmek, tahmid etmek (hamd etmek), tekbir etmek, tevhid etmek bir kul için her şeydir. Zaten kulun bütün hayatı bunlardan ibarettir. Kul hayatı yaşarken ya rabbini tesbih etmeyi ya hamd etmeyi ya tekbir etmeyi ya tevhid etmeyi becerir ya da manevi olarak büyüyemez, rabbine varan yolda yürüyemez! Yürümek istese bile kör, sağır ve topal olarak yürümeye çalışır.

Allah bize beş vakit namazı emretmiştir. Namazın hikmetini anlamaya çalıştığımızda çok net olarak görürüz ki rabbimiz bizden kendisini tesbih etmemizi, tahmid etmemizi (hamd etmemizi), tekbir etmemizi ve tevhid etmemizi istiyor.

Tesbihi, tahmidi, tekbiri ve tevhidi sadece dilimizle söylememiz yetmez. Bir de söylediğimize iman etmemiz gerekir. Devamlı söylüyoruz: Anlamadan iman olmaz. Bu yüzden namazda nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid ettiğimizi biraz izah edeyim.

Namaza Allah u ekber diye başlar, sonra Subhâneke'yi okuruz. **Subhâneke:** "Sen Subhânsın (ya rabbi)" deyince rabbimizi tesbih etmiş oluruz. **Allahumme ve bihamdik:** Sen benim Allah'ımsın, hamd sana mahsustur (sana hamd ediyorum). **Ve tebarekesmuk:** Senin ismin (isimlerin) mübarektir." **Ve teâla cedduk:** "Senin, şanın, şerefin e'aladır (yüceler yücesidir, kebirdir). **Ve lâ ilâhe gayruk:** "Senden başka ilâh yoktur." Gördüğümüz gibi Subhâneke'yi okuduğumuzda rabbimizi hem

tesbih etmiş hem tahmid etmiş hem tekbir etmiş hem de tevhid etmiş oluruz.

Subhâneke'den sonra Fâtiha'yı okuruz.

Bismillâhir rahmânir rahîm: "Rahmân ve Rahîm olan (rahmeti herkesi ve her şeyi kuşatan, isimlerinde ve fiillerinde her zaman rahmeti tecelli eden) Allah'ın adıyla (Allah adına)." **El hamdu lillâhi rabbil âlemin:** "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur." **Er rahmânir rahîm:** "(O) Rahmân'dır (ve) Rahîm'dir (rahmeti herkesi ve her şeyi kuşatan, isimlerinde ve fiillerinde her zaman rahmeti tecelli edendir)." **Mâliki yevmid dîn:** "(O, herkesin kendisine bir imtihan olsun diye nimet veya musibet olarak verilenlerden hesaba çekileceği) Din gününün Mâlik'i (sahibi ve idare edicisi)dir." **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:** "(Rabbimiz!) Yalnız Sana âbd olur (aşkla, muhabbetle senin rızanın ve sevginin peşinden koşar)ız ve yalnız Senden (rızanı, yakınlığını, cemâlini, muhtaç olduğumuz her şeyi ve bunları kazanmak için yardımını) dileriz." **İhdinas sırâtel mustakîm:** "Bizi sırât-ı mustakîme (Sana gelen dosdoğru yola hidâyetçinle) hidâyet et!" **Sırâtallezîne en'amte aleyhim gayril magdûbi aleyhim ve lâd dâllîn:**[1] "Kendilerine nimet verdiğin kimselerin (nebîlerin, sıddıkların, şahidlerin ve sâlihlerin) yoluna. (Sana âbd olmayı kabullenmeyerek) Gazaba uğramışların ve dalâlette kalanların (yoluna) değil!"

Fâtiha'yı okumaya başlayınca önce rabbimize hamd ederiz. Sonra da "sen rahmân ve rahîmsin. Sen din gününün maliki ve melikisin, bu yüzden yalnız sana âbd oluyoruz" der ve rabbimizi tanıdığımızı söyleriz.

Fâtiha'dan sonra bir sûre daha okuruz veya sadece Fâtiha'yı okur, ardından rûkuya geçeriz. Bir sûre daha okursak aslında onu

[1] Fâtiha /1-7

okurken de “ya rabbi! Ben senin bana vahyettiğini dinliyorum, seni ciddiye alıyorum. Sen bana her neyi buyurmuşsan onu huzurunda tekrar ediyorum ve hayatımı yaşarken de emrettiğin, vahyettiğin gibi yapıyorum” demiş oluruz. Bunu dedikten sonra “Allah u ekber” deyip rûkuya gideriz; yani rabbimizi tekbir ederiz. Burada Allah u ekber derken “ekber olan sensin ya rabbi! Büyük olan sensin. Ben bir tek senin önünde eğiliyorum” demiş oluruz.

Rükûya eğildiğimizde, **subhâne rabbiyel-azîm:** “Azim olan rabbim subhândır” der, burada yine rabbimizi tesbih ederiz. Sonra **semiallahu limen hamideh:** “Allah hamd edenin hamdini işitti” der ve doğruluruz; yani rabbimize hamd ederiz. Ardından bir daha “Allah u ekber” der ve secdeye gideriz.

Secdeye gittiğimizde “ben bir tek senin büyüklüğün karşısında secde ediyorum, bir tek sana secde ediyor ve başımı yere koyuyorum” deriz. Secde; âşığın maşukuna aşkını beyan etmesi ve “seni canımdan, aklımdan, irademden, ilmimden, bilgimden, her şeyden çok seviyorum ya rabbi! Bu yüzden başımı huzurunda yere koyuyorum” demesidir. Secde de **subhâne rabbiyel-e’âla:** “E’âla olan, yüceler yücesi olan, kebir olan rabbim subhândır” deriz ve rabbimizi hem tesbih hem de tekbir ederiz.” Sonra bir daha “Allah u ekber” der, kısa bir oturuş yapar, içimizden **Rabbena ve lekel hamd:** “Rabbimiz, hamd sadece senin içindir, sana mahsustur” deyip rabbimize hamd ederiz. Sonra yine secdeye gideriz sonra bir daha Allah u ekber deyip Tahiyyat’ı okumak için otururuz. Tahiyyatı da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’den öğrenmişiz zaten. Tahiyyat’tayken de aynı şekilde rabbimize hamd ederiz.

Evet, görüldüğü gibi namaz baştan sona tesbihtir, tahmiddir, tekbirdir, tevhiddir. Bu durumda namazı anlayabilmek için tesbihi, tahmidi (hamdi), tekbiri ve tevhidi anlamamız gerekir. Öyle ki namaz kılmış olalım. Yoksa namazı taklit etmiş oluruz.

Tekbir; Allah u ekber (tek büyük Allah'tır) demektir. Allah'tan başka herhangi bir varlıkta ya da bir kulda büyüklük olduğu düşünülemez. Öyleyse kendimize dönüp acaba bizim için büyük olarak gördüğümüz neler vardır diye bakmamız lazım.

Peki, Allah'tan başka neye ekber diyoruz?

Öncelikle nefsimize ekber diyoruz. Allah'ın bir emri, hükmü karşısında onun sevdiğini, razı olduğunu, istediğini değil de nefsimizin istediğini yapınca "benim nefsim ekberdir. Ekber olan, büyük olan benim" demiş oluruz.

Aynı şekilde bir musibete, sıkıntıya, belaya uğradığımızda "bu büyük bir sıkıntıdır" dediğimizde yaşadığımız sıkıntıyı ekber olarak görmüş oluruz. Hayır! Büyük olan sıkıntılar değildir, büyük olan Allah'tır. Sıkıntı, musibet, bela büyük olamaz. Hepsinden büyük olan Allah'tır. Bu nedenle hiçbir sıkıntı için üzüntüye, kedere boğulmaya değmez. Boğulursak Allah u ekber dememiş, tam tersine sıkıntıya ekber demiş oluruz. Oysaki bizim rahman ve rahim olan rabbimiz vardır. Hani Allah u ekber demiştik? Madem öyle sıkıntılar karşısında neden "Allah tek büyüktür" demiyoruz? Bir musibete uğradığımızda da Allah u ekber deyip, sıkıntının büyük olmadığını bilmemiz, anlamamız gerekmez miydi?

Bir de insanlar için ekber deriz. Birileri için "falancalar çok büyüktür, çok güçlüdür" dediğimizde ekberliği insanlara vermiş oluruz. Bu yanlıştır, büyük olan insanlar değildir, büyük olan Allah'tır.

Bununla beraber devletlere ekber deriz. Herhangi bir devlet hakkında "falan devlet çok büyüktür, çok güçlüdür; biz ise onlara göre zayıfız, daha aşağıdayız" dediğimizde o devleti ekber olarak görmüş oluruz. Böyle olmaz! Ekber olan Allah'tır. Eğer Allah u ekber diyorsak bilelim ki Allah'tan başka büyük yoktur; ama Allah u ekber dediğimiz hâlde başkalarını da büyük olarak kabul ediyorsak o zaman Allah u ekber demiş, subhânallah demiş,

elhamdulillah demiş, lâ ilâhe illallah demiş olmayız ve namazı ikame etmiş, namazla kıyamda, Allah'ın huzurunda ayakta durmuş olmayız. Hâlbuki namazda önce Allah u ekber deyip Allah'ın huzurunda dururuz. Bu durumda aslında daha en başından kıyamda (ayaktayken) "ya rabbi! Ben senin huzurunda ayaktayım, ben senin yeryüzündeki halifenim. Sen nasıl ki El Fââl'san ve her an bir şe'ende, bir işteysen ben de senin huzurunda bir işteyim ve sadece senin rızanı, ebedi hayatımı kazanmayı, muradının üzerimde gerçekleşmesini istiyorum. Senin yolunda her an ayaktayım, çalışıyorum, uğraşıyorum, koşturuyorum ve elimden gelen her şeyi yapmaya çalışıyorum" demiş oluruz.

Aynısı rükû için de geçerlidir. Rükûdayken de "ya rabbi! Bir tek senin huzurunda eğiliyorum. Senden başka hiçbir şeyin ve kimsenin önünde eğilmiyor, dünyaya, nefse, şeytana, insanlara, hastalığa, musibete, belaya, hiçbir şeye ekber (büyük) demiyorum; çünkü ekber olan bir tek sensin" demiş oluruz. Şayet böyle olmazsa o zaman ekber dediğimiz her ne varsa hepsini Allah'a şirk koşmuş oluruz.

Evet, herkes kendi gönlüne bakmalıdır. Kendisi için ekber olan nedir? Hayatı yaşarken neye, kime ekber diyor? Kendine bakıp bunu görmeli ve kendini düzeltmeye çalışmalıdır.

Bilmemiz lazım ki küpün içinde ne varsa dışarıya onu sızdırır. Kim neyi konuşuyorsa, derdi neyse, neyin peşinden koşuyor, bu âlemde neyi kazanmak istiyorsa onun sevdiği odur, onun için ekber olan da, hamd ettiği (övdüğü) de odur. Eğer peşinden koştuğu Allah değilse bu durumda hüsrana uğrayanlardan olur. Hüsrana uğramamak için mutlaka iman etmek şarttır. İman etmek de ancak rabbini tesbih etmekle, tahmid etmekle, tekbir etmekle ve tevhid etmekle mümkündür.

Allah âyet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap edip **"Biz senden önce hiçbir resul göndermedik ki ona (şöyle) vahyetmiş olmayalım: Muhakkak ki Benden başka İlâh yoktur, öyleyse Bana âbd olun (kulluk sorumluluğunuzu bilip yerine getirmeye çalışın)"**[2] buyurmuştur. Yani "başka şeyleri tesbih etmeyin, tahmid etmeyin (hamd etmeyin, övmeyin), tekbir etmeyin. Tesbihe, hamda (övülmeye), tekbir edilmeye layık olan ancak subhân olan Allah'tır. Aynı zamanda Allah kimi övdüyse, kim Allah'ın övgüsüne layık olduysa övgüye de o layıktır.

Peki, Allah kimi över?

Allah sadece kendisini tesbih edeni, kendisine hamd edeni, tekbir edip tevhid edeni över. Bu yüzden ancak onlar övgüye layıktır.

Okuduğumuz âyette Allah aynı zamanda "sadece bana âbd olun" buyurmuştu. Allah bununla bize "sevmen gereken yalnızca benim, sevilmeye layık olan bir tek benim" buyuruyor. Neden? - Çünkü o yaratmış… Kendinden hayat vermiş, varlık vermiş, isimler vermiş, güzellikler vermiş ve bize bir yol yürütmüştür. Aynı zamanda peygamber göndermiş, kitap indirmiş, sırât-ı mustâkimi göstermiştir. Yetmez her anda "hadi kulum gel! Sana verdiğim şerefe, kıymete, değere gel" der ve bizi kendine davet eder.

Evet, kimin gönlünde istediği, sevdiği, tekbir ettiği, övdüğü, hamd ettiği, gözünde, gönlünde büyük olarak gördüğü ne varsa taptığı odur ve birinin taptığı Allah değilse o taptığı kendi putudur. Herkes kendi gönlüne bakmalı ve gönlünde Allah'tan başka ne varsa mutlaka temizlemelidir; çünkü kul "lâ ilâhe" demeden "illallah" diyemez! Önce "lâ lâhe: İlâh yoktur" deyip gönlündeki putları temizlemelidir ki, devamında "illallah: Allah'tan başka." Benim ilâhım sadece ve yalnız Allah'tır, diyebilsin. Bunun sonucunda Allah'ın subhânlığı, hamidliği, ekberliği ve ilâhlığı onun

[2] Enbiyâ /25

gönül arşına tecelli etsin. Böylelikle o gönülde Allah'tan başka bir şey kalmasın. Gönlü Rahmân'ın arşı olsun. İşte Hz. İnsan budur! Gerisi çöptür, çamurdur, vehimdir, hayaldir, zandır.

Bütün tesbihimiz, tahmidimiz, tekbirimiz, tevhidimiz bizi Allah'a yaklaştırır ve bize marifet verir. Bu marifet de bize iman verir, aşk verir, muhabbet verir. Allah yalan sevgiyi kabul etmez! Dilimizle söylediğimizi kabul etmez. Gönlümüz, fiilimiz söylediklerimizi tasdik ederse Allah sözlerimizi kabul eder. Bu yüzden Allah âyet-i kerimede **"O'na ancak temiz (ve güzel) sözler yükselir, onları da sâlih amel yükseltir"**[3] buyurmuştur. Güzel, temiz söz lâ ilâhe illallah demektir, Subhânallah demektir, elhamdulillah demektir, Allah u ekber demektir. Geriye kalan tüm sözler de sadece bunlardan tecelli eder.

Evet, kulun lâ ilâhe illallah, subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber demesi için manevi yolculuğu yapmış olması; yani Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını anlayıp iman etmesi şarttır. Öyle ki bunları söyleyebilsin, diğer türlü hiçbir zaman söyleyemez.

Unutmamamız lazım ki insan hangi olayla, meseleyle, imtihanla ya da hangi nimetle, ikramla karşı karşıya kalırsa kalsın hepsi Allah'ın bir isminden tecelli eder. Kul yaşadığı olayların Allah'ın hangi isminden tecelli ettiğini anlarsa onu kabul eder; çünkü anlamışsa, rabbinin isimlerinin ve rabbinin her muamelesinin saf hayr, saf rahmet, saf hidâyet, saf mağfiret olduğuna iman etmiştir. İman ettiği için de rabbini her muamelesinden sever. Nasıl ki nimetleri seviyorsa musibetleri de sever ve nimet ile musibet arasında bir fark görmez. Şayet görürse, rabbine "bu işini beğendim, şu işini beğenmedim" demiş olur. Diğer bir tabirle "bu işinde doğru yaptın; ama şu işinde yanlış yaptın. Bu işinde sana hamd ediyorum; ama şu işinde hamd etmiyor, isyan ediyor, itiraz ediyorum" demiş olur. Her şeyi böyle

[3] Fâtır /10

açık ve net bir şekilde anlayalım ki âbdliğin, kulluğun ne olduğunu bilelim. Öyle cahilce kulluk olmaz. Allah böyle bir kulluğu da zaten kabul etmez!

Ne kadar ibadet edersek edelim ihlasımız, samimiyetimiz yoksa Allah onu bizden kabul etmez. Marifetimiz yoksa da ihlasımız olmaz; çünkü marifetimiz yoksa, rabbimizi tanımadık, dolayısıyla kabul etmedik, iman etmedik demektir. İman etmediysek rabbimize karşı samimi olamayız. Dilimizle istediğimiz kadar samimiyet gösterelim, samimi konuşalım, gönlümüz söylediğimizi inkâr eder; çünkü anlamamışız, rabbimizin güzelliğini, azametini, subhânlığını, hamidliğini, ekberliğini hâlâ hazmedememişiz. Nefsimiz hâlâ arada durup "ben, bence, bana göre" diyor! İşte küfür, şirk budur. Nefsimizin de yaptığı şey bunlardır.

Eğer rabbimizin vahyettiklerini değil de nefsimizin söylediklerini doğru olarak kabul ediyor, nefsimize bu tavizi veriyorsak; yani herhangi bir konuda Allah'ın vahyine karşı "bence doğru olan şöyledir" diyorsak bilelim ki nefsimizi Allah'a tercih etmişiz; çünkü Allah'ın emri dururken "ben böyle istiyorum" demişiz. "Allah'a göre doğru neyse doğru bir tek odur" diye bakmamış, öyle anlamamışız. Hatta anlamak bile istememişiz ya da anlamışsak bile hemen üstünü örtüp anlamamış gibi yapmışız. Böyle bir durumda bizim ilâhımız hâşâ Allah olmaz, nefsimiz olur; çünkü nefsimizi, nefsimizin sevdiğini sevmişiz.

Zatın biri söylemişti: "*Kimse nefis köpeğine 'ben senin kulunum' demez; ama nefis köpeğinin kulları sayısızdır."* Nefis köpeğinin kulları çoktur. Bir nefis ki rabbine itiraz ediyor, Allah'ın âyetlerini kabul etmiyorsa, Allah'ın âyet-i kerimede buyurduğu üzere köpek gibi solur. **"(Resulüm!) Onlara; kendisine âyetlerimizi verdiğimiz hâlde (onu inkâr ederek ve) onlardan sıyrıla(rak uzaklaşa)n, bu yüzden de şeytanın kendisini peşine taktığı ve sonunda azgınlardan olan kimsenin haberini oku! Eğer**

Biz dileseydik kesinlikle onu, o (verdiğimiz âyet)lerle yüceltirdik; fakat o, (dünya denilen) yere saplan(ıp kal)dı ve (nefsinin) hevâsına tabi oldu. Onun misali (tıpkı) köpeğin misali gibidir; onun üzerine varsan da (sana) dilini sarkıtıp solur, onu (kendi hâline) bıraksan da (sana) dilini sarkıtıp solur."[4] Bunu Allah söylüyor! Allah, âyetlerini kabul etmeyenlere "köpek" buyuruyor. Nefis, Allah'ın âyetlerini, ahireti, rabbini tercih etmiyor; dünyayı, nefsin arzularını, isteklerini tercih ediyorsa o bu âyetin muhatabı olur ve insanlıktan çıkar. Bu yüzden nefisten kurtulmayan biri için asla huzur olmaz, saadet olmaz, o kişi de azaptan, hüsrana uğramaktan kurtulamaz.

Bu duruma düşmemek için nefsimizi temizlememiz, tezkiye etmemiz; bunun için de mutlaka rabbimizi tesbih etmemiz, hamd etmemiz, tekbir edip tevhid etmemiz şarttır. Nasıl ki namazda rabbimizi tesbih ediyor, hamd ediyor, tekbir ediyor, tevhid ediyor, huzurunda durup "bir tek senin huzurunda eğiliyorum ya rabbi! Bir tek senin huzurunda başımı yere koyuyorum. Benim övdüğüm, tesbih ettiğim, tekbir ettiğim, tevhid ettiğim sensin. Benim ilâhım, mabudum, maşukum, beni yaratan halıkım, bana rızık veren rezzakım sensin. Beni diri tutan, hayy olan sensin. Beni kıyamda, varlıkta tutan, kayyum olan sensin. Bende tecelli eden, hakk olan sensin" diyorsak hayatımızı yaşarken de böyle söylememiz ve gerekeni yapmamız gerekir.

Zaten böyle söyleyemiyorsak bir sorun vardır. Nefsimiz buna mâni oluyor ve "ben, bence, bana göre, ben biliyorum, ben akıllıyım, ben zekiyim, kendim için hayır olanı, rahmet olanı, güzel olanı ben biliyorum" diyor. "Allah bilir" demiyor. Kendini doğru gördüğü için Allah'ın yaptığı muameleyi kabul etmiyor, bunun yerine "benim istediğim gibi olsun, her zaman nimetler gelsin,

[4] A'râf /175-176

musibet, sıkıntı, hastalık bana gelmesin" diyor! Neden? -Nefis, Firavun olmayı düşünüyor da ondan!

İnsan iki kanatlı kuş gibidir: Bir kanadı muhabbettir, aşktır. Öteki ise rabbine karşı haşyet ve edeptir. İkisinden biri olmazsa insan uçamaz. Bu, bütün peygamberler için de geçerlidir. İstisnasız her bir peygamber, âşık olduğu gibi haşyet de duymuştur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, **"kulları içinden ancak (O'nu bilen) âlimler Allah'tan haşyet duyarlar"**[5] âyetini tefsir ederken *"Allah'ı en çok bileniniz benim, Allah'tan en çok haşyet duyanınız da benim"*[6] buyurmuştur.

Bir kul "ben Allah'ı seviyorum" diyor; ama Allah'tan haşyet duymuyorsa, haşyeti muhabbetiyle dengede değilse, tüyleri rabbinin huzurunda ürpermiyor, gönlü titremiyor, edebe bürünmüyor, rabbinden hayâ etmiyorsa o kişinin sevgisi yalandır. "Ben Allah'ı seviyorum" derken kendi kendine iftira atmıştır.

Aşkı dilimize dolayıp söylemek kolaydır; ama aşk, iman öyle kolay, basit bir şey değildir. Bu nedenle zatın biri oğluna, *"evladım, biri sana 'sen Allah'ı seviyor musun?' diye sorsa ona cevap verme; çünkü hayır desen kâfir olursun, evet dersen ve sevgin Allah'ın razı olduğu gibi değilse o zaman da yalancı olursun. Bu yüzden emin değilsen cevap verme"* demiştir.

Peki, sevmenin ölçüsü nedir, ne kadar sevmemiz gerektiğini nasıl anlarız?

Bununla ilgili bir hikâye anlatayım: *Fakirin biri sultanın kızına âşık olduğunu söyler ve bunu her yerde anlatır. O kadar ki sarayın etrafında bile fakirin kıza âşık olduğu dolanmaya başlar. Nihayet bu durum sultanın kulağına gider. Sultan da "onu buraya getirin" der. Adamı alıp sultanın yanına getirirler. Tabii adam perişan bir hâldedir. Sultan ona "sen kızımı dillere düşürmüşsün,*

[5] Fâtır /28
[6] Buhârî, Nikâh, 1; Müslim, Nikâh, 5.

ona âşık olduğunu söylüyormuşsun, bu doğru mudur" diye sorar. Adam da "evet, doğrudur" diye cevap verir. Sultan ona "sen şimdi kızıma gerçekten âşık mısın" diye sorar. Adam tekrar "evet" deyince bu defa sultan ona "sana iki seçenek sunuyorum: Al sana yüz altın ya bu altınları kabul eder ve burayı terk edersin ya da kelleni vururum" der. Adam da bunun üzerine "gitmeyi tercih ediyorum" diye cevap verir. Sultan bu cevabı duyunca kapıdaki muhafızları çağırır ve "bunu götürün, kellesini vurun" der.

Sultan, gencin idam kararını verince, veziri hemen "sultanım! Siz gence iki seçenek sundunuz o da gitmeyi tercih etti. Hem gencin bir suçu yok ki sadece kızınızı sevmiş, onu idam etmeyin" der. Sultan da ona "bir âşık, sevdiğinin yolunda canını veremiyorsa o âşık değildir. Bu da sevdiğinin yolunda ölmeyi değil, gitmeyi tercih etti! Bu yüzden âşık değildir! Eğer başını vermeyi tercih etseydi, onu şimdi kendi yerime oturturdum; ama o bir yalancıdır" der.

Evet, âşık, maşukuna canını veremiyorsa âşık değildir! Şimdiki âşıklar bırakın canlarını vermeyi nefislerinin bir arzusunu, isteğini bile veremiyor; yani nefislerinin bir arzusunu, isteğini bile Allah'a kurban edemiyorlar! "Şundan vazgeçemem, bunu yapmaya gücüm yetmez. Ben bunu kaldıramam, buna dayanamam" diyorlar! Bu nasıl âşıktır? Bu nasıl bir âşıklıktır ki nefsini hâlâ maşukunun önüne koyabiliyorsun! Nefsinin bir hâlini; bir hasedini, bir kibrini Allah'a kurban edemiyorsun. Allah "gel" buyuruyor. Kime? -Tabii ki âşıklara, Allah için her şeyini, canını verebileceklere "gel" buyuruyor.

Biri Allah için her şeyini veremiyorsa ona kapı açılmaz. Allah için nefsini kurban etmedikçe bu yol yürünmez ve kulluk yapılmaz. Sadece kulluk yapanları, mü'minleri, âşıkları, velileri, peygamberleri taklit etmiş oluruz. Allah da taklidi kabul etmez.

Peygamberleri taklit etmek yolun başlangıcıdır. Bunun mutlaka devamının gelmesi ve hakikate ermemiz gerekir. Bunun için de rabbimize secde ederken neden secde ettiğimizi, huzurda eğilirken neden eğildiğimizi, Allah u ekber, subhânallah, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah derken ne söylediğimizi bilmemiz ve nefsimizi kurban etmemiz gerekir.

Nefsimizi kurban edince, Allah gönlümüze tecelli eder. Nefsin tecelli ettiği bir gönül karanlıktır, kirlidir, çöplüğe, harabeye dönmüştür. Böyle bir gönülde Allah'ın güzelliği görünmez, yakınlığı, sevgisi, rahmeti tadılmaz; ama gönül temiz olunca, ayna gibi parlayınca, rabbine dönünce "ne yana dönersen dön rabbinin vechi oradadır"[7] âyeti tecelli eder. Böyle olunca da kul ne yana dönerse dönsün rabbinin güzelliğiyle karşı karşıya kalır. Nereye dönse rabbinin tecellisini, güzelliğini görür, onu tadar, onunla olur, onu tesbih eder, ona hamd eder, onu över, onu tekbir eder, onu tevhid eder, "senden başka ilâh yoktur. Benim ilâhım, mabudum, maşukum, sahibim, rabbim sensin" der.

Hepimiz bir yol yürüdük. Biz yolu şimdi burada yürüdük zannediyoruz; ama hakikat bambaşka bir şeydir. Belki binlerce senedir zaten hepimiz yoldayız.

Nasıl?

Allah âyet-i kerimede **"(resulüm!) hani bir zaman da Rabbin, Âdemoğullarının sırtından zürriyetlerini çıkarmış ve onları kendi nefisleri üzerine şahid tutarak, '(Ben) sizin Rabbiniz değil miyim?' (buyurmuştu. O anda onlar da Allah'ın cemâlini ve kudretini müşahede ederek) 'Evet! Şahidiz (ki Sen bizim Rabbimizsin)' demişlerdi. Kıyamet günü 'biz bundan habersizdik' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık)"**[8] buyurmuştur.

[7] Bakara /115
[8] A'râf /172

Âdemoğullarının sırtından zürriyetlerini çıkardık. Peki, biz hepimiz Âdem'le beraber miydik? -Evet, beraberdik. Allah bizi aldı, "ben sizin rabbiniz değil miyim" diye sordu mu? -Sordu. Aynı zamanda hepimiz Âdem'le beraber cennette miydik? -Evet cennetteydik; ama bir şey hatırlamıyoruz! Sonra ondan başka bir babaya, ataya geçtik; ama hangisine geçtiğimizi bilemiyoruz. Acaba Hz. Âdem (a.s.)'dan kendimize kadar böyle kaç tane atamız vardır!

Evet, Hz. Âdem (a.s.)'dan en son babamıza kadar her biri ile beraberken hepsinin imanlarına, küfürlerine, yaptıklarına şahid olduk ve dünyaya gelirken bir tecrübe kazandık. Dünyaya geliş yolunda yürürken atalarımızın yaptıklarından her neye şahid olduysak bir kısmını ya kabul ettik ya da kabul etmedik; ama biz onlara şahid olduğumuzda daha zahiri olarak dünyaya gelmemiştik.

Allah'ın bir genel takdiri vardır bir de kulun kendi takdiri vardır. Acaba Allah'ın genel takdiri içinde babalarımızı da biz mi seçtik, Allah'ın bizim hakkımızdaki genel takdiri içinde seçme hakkımız oldu mu?

Allah bizim hakkımızda genel olarak bir takdirde bulunduğunda zaten bir şey yapamıyoruz; ama bunda bile Allah kuluna özel bir takdir vermiştir. Kul nereye gitmek, kiminle beraber olmak isterse Allah ona bu tercihi verir; fakat genel takdir geldiğinde bu hüküm değişir. Örnek vermek gerekirse; Allah bir peygamberi bir kavme gönderecekse yeri gelir, Hz. İbrâhîm (a.s.)'ın babasının müşrik olması gibi, onu müşrik birinin soyundan gönderir; çünkü tercihi peygambere bıraksa peygamber yine bir peygamberden gelmeyi tercih eder. Peygamberden gelmeyi de yine peygamber tercih etmiştir; ama Allah duruma göre onu başka bir yere gönderecekse onu bir müşrikten de gönderebilir.

Peki, biz de Allah'ın genel takdiri içinde kendi özel takdirimizi yapmış mıyız?

Evet, yapmışız. Diyelim ki bin tane atamız vardır. Dünyaya gelirken her birinden bir şey almış, bir şey öğrenmişiz ve bu tercihi biz yapmışız. Bu nedenle dünyaya gelirken bir hayat tecrübemiz, yol tecrübemiz vardır. Misal; bir çocuk doğar, bakarız ki özel biridir. Bizi hiç dinlemez, ciddiye almaz. Bazen ciddiye alır, bazen almaz. İçimizden kimseye benzemez; ama başka bir çocuğumuz olur, bakarız ki o da bize benziyor. Çocuklarımızın kişilik olarak bize benzemesinde ya da benzememesinde bir sebep vardır: Onlar da tıpkı bizim gibi elest bezmindeyken "belâ şehidnâ: Evet, şahidiz (ki sen bizim rabbimizsin)" demiş, sonra Allah onları atalarının üzerinden dünyaya göndererek bir yolculuğa çıkarmıştır. Onlar da yol boyunca bir şeyleri sevmiş, atalarının yaptıklarından bazılarına "bu doğrudur" demiş, bazılarına "bu yanlıştır" demiş; bazılarına "bu güzeldir" bazılarına da "bu çirkindir" demiştir. Aynı şekilde bazılarına "bu hidâyettir" demiş, bazılarına "bu küfürdür" demiştir ve kendine göre tercihler yapmıştır. İşte, her insan doğarken tercih ettiği, kabul ettiği bu tecrübeyle doğar. Bu nedenle bir çocukla muhatap olduğumuzda bilelim ki öyle küçük bir insanla muhatap değiliz! Büyük biriyle muhatabız. Şu anda çocuk olabilir; ama biraz daha büyüyünce neleri kabul ettiği üzerinde açıkça görünür ve bunu kabul eden, tercih eden, bu yolu yürüyen yine kendisidir.

Bu her birimiz için geçerlidir. Dünyaya gelirken son tercihimizi yaparız. Şu anki hayatımız bizim için son tercihtir, artık bizim için dünyaya gelmek yoktur. Bundan sonra ya kazanmış olarak ya da kaybetmiş olarak ahirete gideriz.

Evet, hepimiz aynı yerden, aynı yoldan geldik. Hz. Âdem (a.s.)'dan itibaren birbirimizden ayrılıp farklı babalardan, atalardan dünyaya geldik ve hepsinin hâllerine, yaşadıklarına,

tattıklarına, imanlarına, küfürlerine şahid olup kendimiz için bir tercih yaptık.

Mesela; Hz. Âdem (a.s.) babamızın bizim gibi tecrübesi yoktu. Ne günahı biliyor ne sevabı biliyordu. Cennete girince ne azabı biliyor ne gazabı biliyordu. Tecrübesi olmadığı için Allah ona "şu ağaca yaklaşmayın"[9] diye hitap edince onu unuttu. Bizim ise bin tane tecrübemiz vardır. Her şeyi biliyoruz; ama dünyaya gelince hepsini unuttuk. Rabbimizin huzurundaki hayatımızı da Âdem babamızın belindeyken yaşadıklarımızı da her bir babamız ile geldiğimizde onların yaşadıklarına şahit olurken kazandığımız tecrübeyi, marifeti, bilgiyi de unuttuk; ama her şey üzerimizde, görünüyor. Ne yaşadığın neyi tercih ettiğin üzerinde görünür. Bunları baban sana dışarıdan vermedi. Hepsini sen kazandın! Sen gördün, sen şahid oldun, sen aldın! Öyle ki on baba öncesinden birinin hâlini tercih ettin ve dünyaya o hâlde geldin, şimdi on baba öncesinin hâlindesin. Birinin hâlinden bir parça, diğerinden bir parça aldın ve kendi tercihinle kendini, gönlünü şekillendirdin.

Örnek vermek gerekirse; peygamberler zaten kendi tercihlerini en güzel ve en doğru şekilde yapmışlardır. Bu yüzden babalarının müşrik olması, küfürde, şirkte olması onları etkilemez; ama biri de tercihini ters taraftan yana yapmışsa bu defa Hz. Nûh (a.s.)'ın oğlu gibi babasının peygamber olması onun hidâyetine vesile olmaz; çünkü kendisi tercihini küfürden yana yapmıştır.

Her bir kul tek başına Allah'ın kuludur, özeldir, Allah ile muhataptır. Dediğim gibi: Hz. Âdem (a.s.) babamızdan son babamıza kadar bir yolculuğa çıktık ve şu an ki hayatımız bu yolculuğun artık sonudur. Bu anlattıklarımı ister hatırlayın ister hatırlamayın ister bilin ister bilmeyin hakikat böyledir! Bundan sonrasında ya karanlığa gömülür ya da aydınlanırız ya ebediyen kaybeder ya da ebediyen kazanırız.

[9] Bakara /35

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için "hidâyetçi, müjdeci, uyarıcı, nûr saçan kandil"[10] buyurmuştur. Nûr saçan kandil yoksa karanlıktayız. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olup nûr saçmamız lazım; ama bunun için önce bizim gönlümüzün aydınlanması lazım. Mesela; yanan bir mum düşünelim, başka bir mum alıp onu yaksak, sonra bir tane daha yaksak o bir mumdan bu şekilde yüz tane mum yaksak bile yüzüncü mum ateşini yine en başındaki ateşten almış olur. Ateş aynı ateştir. Hz. Âdem (a.s.)'dan beri bütün peygamberler de böyle aynı nûru, aynı hakikati taşırlar. Bütün insanlar da aynı rûhu taşır; çünkü her bir kula Allah rûhundan nefhetmiştir ve hepsi hakikat-i Muhammediye'dendir.

Madem öyle diğerleri neden nûr saçmıyor ya da neden tutuşmamıştır?

Çünkü Allah'ın bir adeti vardır. Nûr saçmak için nûr saçanlarla beraber olmak; yani gönül ateşini başka bir gönül ateşi ile tutuşturmak gerekir. Baktığımızda manevi olarak en kötü durumda olan müşrikler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile, canlı Kur'ân ile beraber olunca, onu dinleyince, hepsi Allah'a yakın, mukarrebun, Allah'ın rızasını, sevgisini kazanan, seven, sevilen, razı olan ve razı olunan gökteki yıldızlar oldular; ama hepsi de bu nimeti sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile beraber olmalarından dolayı kazanmıştır.

Bu imkân kıyamete kadar herkes için devam eder. Nûr saçan kandillerle beraber olanlar nûr saçarlar. Nûr saçan kandillerle beraber olmayanlar nûrdan mahrum kalırlar. Bu nedenle "ben, bana yeterim" demekle kimse nûru kazanamaz. Bak, sen karanlıktasın! Gözün var; ama karanlıktasın. Karanlıktayken gözün bir işe yaramaz. "Gönül sahibiyim" diyorsun; ama gönlün çöplüğe dönmüş, kararmış, oraya nefsin

[10] Şûrâ /52, Ahzâb /45-46

hâkim olmuş. Oysaki gönül Beytullah'tır, orada Allah'ın sevgisinin, güzelliğinin, nûrunun tecelli etmesi gerekirdi.

Aynı şekilde "ben biliyorum, ben zekiyim" diyorsun. Evet, doğru söylüyorsun zekisin; ama zeki olmak başka, aklını kullanmak başka şeydir. Zekâ sadece zahiri işlere yarar. Oysaki akıl sahibi; rabbini bilendir, anlayandır, hayatı, varlığı, kendini rabbinin ismi ile okuyandır. Akıl da akıllı da budur. Bundan dolayı Allah âyet-i kerimede aklını kullanmayanlar için **"O, aklını kullanmayanların üzerine (şirk ve küfür) pisliği(ni) döker"**[11] buyurmuştur. Firavun da Ebu Cehil de Karun da çok zekiydi; ama zekâları bir işlerine yaramadı. Zekanın mutlaka akla tabi olması gerekir. Biri Allah'tan bağımsız düşünüp akıllı olduğunu zannediyorsa yanılmıştır, aklını kullanmamıştır.

Aklımızı Allah'ın vahyiyle kullanıp gönlümüzü rabbimize çevirmemiz şarttır. Her neyi kabul ettiysek onu gönlümüze yazmışız. Bir yazının üzerine başka bir yazı daha yazılsa, onu okuyabiliriz, bir daha yazılsa bu defa biraz zor okunur, bir daha yazılsa okunması daha da zorlaşır, on defa yazılsa bu sefer okunamaz, geriye sadece siyah bir karalama kalır. İşte, gönlümüz de aynen böyle olmuş! Bizim de hepsini silip gönlümüze yeniden yazmamız gerekir.

Gönlümüzdeki bütün yazıları silmek "lâ ilâhe" demektir. Yeniden yazmak ise "illallah" demektir; yani gönlümüze lâ ilâhe illallahı yazdırmamız lazım. Bunun için de gönlümüze lâ ilâhe illallahı yazdıracak biriyle beraber olmalıyız. Zaten şu anda hep beraber gönlümüze lâ ilâhe illallahı yazmaya çalışıyoruz.

Elbette ki dinleyen, ciddiye alan, "ben, bence, bana göre" demeyen bunu gönlüne yazdırabilir. Biri "ben, bence, bana göre" diyorsa, "bana karışma, ben böyle iyiyim, ben zaten doğru yapıyorum, benim nefsim doğrudur, benim nefsim şerefe,

[11] Yûnus /100

kıymete, büyüklüğe; yani tesbihe, hamda, tekbire layıktır" diyordur! Kısacası "putuma, ilâhıma karışma, böyle kalsın" diyordur. Oysaki insan büyüyen, değişen bir varlıktır. Yağmur toprağa düşmeden içindeki tohum yeşermez, öylece tohum olarak kalakalır. İnsan da böyledir; rahmetin, aşkın, muhabbetin, haşyetin, edebin, hamdin, tesbihin, tekbirin, tevhidin onun gönlüne inmesi, bunun için de mutlaka tesbih eden, tahmid eden, tekbir eden ve tevhid edenlerle beraber olması lazım. Öyle ki gönlüne lâ ilâhe illallah yazılmış olsun.

Söyledim: Allah'a canını vermiyorsan, Allah'a yakınlık iddiasında bulunma! Veli olma, velayeti kazanma, rabbine gitme iddiasında bulunma! Nefis putundan, nefis köpeğinden vazgeçemiyor, kulluğunu ona yapmayı tercih ediyorsan "ben Allah'ın kuluyum" deme! Nefis köpeğini, Allah'ın yanına koyma! Allah bunu kabul etmez!

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

İnşallah rabbimizi tesbih edecek, tahmid edip hamd edecek, tekbir edip Allah u ekber diyeceğiz. Aynı şekilde rabbimizi tevhid edip "lâ ilâhe illallah" diyecek, Allah'ın "âbdim, kulum, velim, razı olduğum, sevdiğim" dediği kullardan olacağız. İnşallah nefsimize taviz vermeden, ona kulluğu kabul etmeden, yalnızca "rabbim Allah'tır" diyenlerden olacağız.

Allah bizi nefsine tabi olup onu ilâh edinenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi "rabbim ne dediyse doğru odur, güzel odur" diyenlerden eylesin. Allah bizi gönlüne lâ ilâhe illallahı yazanlardan eylesin. Allah bizi rabbini hamd ile tesbih edenlerden eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

11.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi tesbih etmeye ve tesbihin, tahmidin (hamdin), tekbirin ve tevhidin nasıl olması gerektiğini, "lâ ilâhe illallah" derken neyi söylediğimizi anlamaya çalışıyorduk.

İnsanın; mü'minlerin de mü'min olmayanların da hayatı tamamen tesbihten, tahmidden, tekbirden ve tevhidden ibarettir.

Nasıl?

Mü'min; Allah'ı tesbih eder, Allah'a hamd eder, Allah'ı tekbir eder, tevhid eder. Mü'min olmayanlar da hayatını yaşarken nefsini tesbih eder, temize çıkarır, nefsini över, övgüye layık görür. Nefsini tekbir eder; yani büyüklenir, kibirlenir. Tevhidi de kendi nefsine yapar ve "benim nefsimden başka ilâh yoktur" der.

Biri "her şeyi ben biliyorum, kararı, hükmü ben veriyorum, kimin mü'min, kimin Müslüman olduğuna ben karar veriyorum, kimin cennetlik, kimin cehennemlik olduğunu ben biliyorum" dediğinde kendi nefsini tevhid etmiş ve ilâhlık iddia etmiştir. Böyle biri halis muhlis müşriktir, kâfirdir, münafıktır. İstediği kadar ibadet yapsın, istediği kadar ilmi, bilgisi olsun ya da insanlar ona âlim desin, şeyh desin, veli desin, mürşid desin, hiç fark etmez, bu böyledir!

Herkes Allah'ın kuludur ve herkes öncelikle Allah'a karşı sorumludur, bununla beraber herkesin sorumluluğu Allah'a aittir. Bu yüzden hiç kimse hiçbir kul hakkında hüküm veremez. Allah bu hakkı hiç kimseye tanımamıştır, tanımaz!

Hâl böyleyken nefsimiz insanlar hakkında hüküm veriyor. Neden? -Kendini ilâh olarak görüyor da ondan! Eğer kendini ilâh olarak görmeseydi, rabbine karşı böyle saygısız olamazdı! Bu saygısızlığının tek bir sebebi vardır; o da Allah'a iman etmemesi, marifet sahibi olmaması, Allah'ı tanımaması ve Allah'ı tanımak yerine nefsini tanıması, nefsini bilmesidir.

Peki, mü'min olup olmadığımız nasıl anlaşılır?

Önümüzde bir ölçü vardır ve bu ölçü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Aynı şekilde peygamberler, peygamberlerle beraber olanlar ve Allah'ın övdükleridir. Biz de kendimize dönüp Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi yapıp yapmadığımıza bakacağız. Eğer hâlimiz, insanlara olan bakışımız, muamelemiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in güzel ahlakına ve sahabelerin yaptıklarına uyuyorsa iman etmişiz ve mü'miniz demektir; ama onlar gibi yapmıyor, nefsimizin istediği gibi yapıyorsak o zaman da imanımızda bir sorun vardır.

Bir kul, Allah'ı sevmedikçe mü'min olmaz. Eğer mü'minse; yani Allah'a iman etmişse mutlaka takvâ sahibidir, kulluğunu, acziyetini, Allah'a muhtaçlığını bilir, ilâhlık yapmaya kalkışmaz, rabbine karşı fikir beyan etmez, "ben, bence, bana göre" demez; çünkü Allah'a karşı edeplidir, hayâlıdır, rabbinden utanır, rabbine karşı hürmet sahibidir, haşyet sahibidir.

Namaz baştan sona Allah'a hürmettir. Kul namazdayken rabbinin huzurunda durur, rabbini tekbir eder, hamd eder, tesbih eder, onun huzurunda eğilir ve "senden başkasının önünde eğilmem ya rabbi!" der. Rabbine hürmet eder, secdeye varır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kulun, rabbine en yakın olduğu an secde anıdır"*[1] demiş, Allah da âyet-i kerimede **"(sadece Rabbine itaat ederek O'na) Secde et ve (O'na) yaklaş!"**[2] buyurmuştur. Bu

[1] Sahîh-i Müslim, Salât, 215; Riyâzü's-Salihîn, Hadis No. 1501
[2] Alak /19

yüzden o kul da secde anındayken rabbine yaklaşır, yakın olur, rabbine olan saygısı, edebi, hayâsı, hürmeti secdedeyken en zirveye çıkar.

Bununla beraber nasıl ki Allah'a hürmet etmesi gerekiyorsa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, Kur'ân'a, peygamberlere ve bütün kitaplara hürmet eder, sonrasında Allah'ın bütün kullarına hürmet eder.

Muhabbet insanın gönlündeki hâldir. Muhabbet gibi haşyet de edep de hayâ da bu şekilde insanın içindedir; ama hürmet, insanın muhabbetinin, haşyetinin, edebinin, hayâsının dışarıya aksedip amele dönüşmesidir. Birinin haşyeti, edebi, hayâsı amele dönüşmemişse bu durumda onda haşyet, edep, hayâ yoktur. Kulda ne kadar edep varsa dışarıya o kadar hürmet olarak akseder. İnsanın insana hürmeti; imanın, haşyetin, edebin, hayânın meyvesidir. Kul elbette ki bütün mahlûkata da hürmet etmelidir; ama öncelikle insana hürmet etmelidir.

Hürmet; birini hem sevmek hem ona karşı edepli, hayâlı olmak hem ona kıymet, değer vermek, onun şerefini bilmek hem de bu şerefini takdir etmektir. Onun bir gönül taşıdığını, Allah'ın ona rûhundan nefhettiğini, gönlüne tecelli ettiğini, şah damarından daha yakın olduğunu, nerede olursa olsun her anda onunla beraber olduğunu bilmek, buna iman etmek ve ona muameleyi böyle yapmaktır.

Kul bir insana hürmet ettiğinde hürmeti onun gönlüne yapar; çünkü gönül, Rahmân'ın arşı, Allah'ın tecelligâhıdır, beytullahtır. Biri insana, kendi evindekilere, ailesine, eşine, çocuğuna, arkadaşına, kardeşine, yakınına, komşusuna, iş arkadaşına hürmet etmiyorsa uzaktakine hiç hürmet edemez. Aynı şekilde içinde bulunduğu topluluğa, cemaate hürmet etmiyorsa başka cemaattekilere hürmet edemez. Bir

cemaattekiler birbirlerine karşı hürmet etmiyorsa bilin ki hiçbiri rabbini, İslam'ı anlamamıştır.

Hürmet aynı zamanda güzel ahlaktır. Din, güzel ahlaktan, rabbine, resulüne, ona indirilene, insana ve bütün varlığa hürmetten ibarettir.

Peki, kul hürmet edince ne olur?

Hürmet edince hürmetli insan olur. Allah âyet-i kerimede cennete gidenler için **"işte onlar, (sıkıntılara) sabretmelerine karşılık (âhirette) köşklerle mükâfatlandırılırlar ve orada selam ve hürmetle karşılanırlar"**[3] buyurmuştur. Cennetin kapısındakiler, melekler, onları selam ve hürmetle karşılarlar.

Sıkıntılara sabreden bir kul ölünce selam ve hürmetle karşılanır. Ne kadar? -Tabii ki ne kadar hürmet sahibi olduysa, insanlara ne kadar selam olduysa, selamet olduysa, aşk oldu, muhabbet olduysa, insanlardan ne kadar hayâ ettiyse, onlara karşı ne kadar edepli olduysa o kadar selam ve hürmetle karşılanır.

İnsana hürmet, Allah'ın insana verdiği kıymeti, değeri, şerefi bilmek, herhangi bir muamelede bulunurken ona Allah'ın kıymet verdiği bir kul olarak davranmak ve insana rahmet etmektir.

Bilmemiz lazım ki rahmet sadece mazluma yapılmaz, zalime de bir devlet başkanına da mevki makam sahibine de yapılır. Herkese rahmet etmek gerekir. Mesela; Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i âlemlere rahmet olarak göndermiş, o da tüm âlemlere rahmet olmuştur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sadece mazluma ya da çaresiz olanlara, fakire, fukaraya, ezilene değil, bütün âlemlere rahmettir.

[3] Furkân /75

Peki, insana nasıl rahmet etmemiz gerekir?

Bir kul, rabbini bilmiyor, ebedi hayatını kazanmaya çalışmıyorsa, nefsi ona binmişse, onu binek olarak kullanıyorsa, nefsi ve şeytan onu eziyor demektir. Nefis de şeytan da ona binmiştir, dolayısıyla o kul zavallıdır, garibandır, rahmete muhtaçtır. Aynı şekilde biri kendine zulmediyorsa; yani nefsi ona zulmediyor, şeytan ona zulmediyorsa, vehim, zan, hayal olarak her neyi düşünüyor ve bu düşündüğü şeylerin zulmü altında eziliyorsa ona rahmet etmemiz gerekir. Bu şekilde baktığımızda rahmet etmeyeceğimiz hiç kimse kalmaz. Biz de herkese rahmet edersek, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olmuş olur ve rahmet oluruz. İnsana rahmet edince onu hürmete layık görmüş oluruz.

Hürmet etmek aynı zamanda; karşımızdakinin sevinmesi ile sevinmek, üzülmesiyle üzülmek, onun gönlünü ciddiye almak ve gönlü kırılmasın diye dikkat etmek demektir. Karşımızdakinin gönlü kırılmışsa "acaba gönlünü nasıl yapar, nasıl tamir ederim" diye bir derdimiz olmalıdır. İşte, böyle olanlar insandır, Hz. İnsandır.

Allah bizi insan olarak yaratmıştır; ama insanlar Hz. İnsan olmak yerine manevi olarak hem kendini hem de birbirini öldürüyor ve cinayet işliyorlar?

Nasıl?

Biri insana Allah'ın vahyinin, emrinin dışında bir şey söylerse onu Allah'tan başka bir tarafa davet etmiş ve onu manevi olarak öldürmüş olur. Bunu kim adına yaparsa yapsın onu öldürmüştür. Kendisi din adına konuşur; ama sevgisiz, saygısız, hayâsız ve hürmetsizdir. Allah'a hürmeti olmadığı için insana da hürmeti yoktur. Bu yüzden insanı kırar, küfürle itham eder, tabir-i caizse öldürmeye çalışır, onun gönlünü öldürür, böylelikle cinayet işler. Şimdi böyle birinden mü'min olur mu, Müslüman olur mu, âlim olur mu? -Olmaz.

Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olup insanlara rahmet olmadıysa, selamet olmadıysa, hürmetli olmadıysa o kişi insan değildir, mü'min değildir. Mü'min olamamış, Allah'a teslim olamamış, rabbine karşı hürmetli olamamıştır.

Hangi insanla muhatap olursak olalım Allah'ın onunla beraber olduğunu biliyor muyuz? -Evet, biliyoruz. Biliyoruz; ama buna iman etmemişiz; çünkü iman etseydik ürperir, titrer, ona karşı hürmetli olurduk. Öncelikle onun rabbine hürmet ettiğimiz için ona da merhamet eder, rahmet eder, ikram ederdik. Onu hoş görür, mağfiret eder, ona yardım eder, destek olur, mevla olur, dost olur, veli olur, karib olur, yakın olurduk. Mü'min budur, Müslüman budur. Allah bizi dünyaya böyle olmamız için göndermiştir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"*[4] buyurmuştur.

Din güzel ahlaktır. Güzel ahlakı olmayanın dini, imanı, Müslümanlığı olmaz. Sadece kendi kendine din üretmiş olur. Onun dini Allah'ın dini değildir; çünkü Allah'ın dini kardeşlik dinidir, muhabbet dinidir, rahmet dinidir, ikram dinidir, manevi olarak büyük olma, Allah'ın güzelliğini üzerinde gösterip yeryüzünde Allah'a halife olma dinidir. Hâl böyleyken aşksız, muhabbetsiz, hayâsız, edepsiz, rahmetsiz din olur mu!

Şayet birileri dini öyle anlatıyor, kendisinden başka kimseyi mü'min, Müslüman olarak görmüyor, insana bakınca ondaki güzelliği görmüyorsa, Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'in *"hiçbir şey yoktur ki ne ondan önce ne onunla beraber ne de ondan sonra rabbimi görmemiş olayım"* buyurduğu gibi, bir şeye baktığında önce rabbini görmüyor, anlamıyor, bunun şuuruna varmıyorsa onun dini olur mu! O sadece kibirlenmiş ve nefsine ilâhlık vermiştir. Bu nedenle "her şeyi ben bilirim. Kimin mü'min, kimin Müslüman olduğunun hükmünü ben veririm. Bizim gibi yapmayanlar,

[4] Muvatta, Husnü'l Halk, 8; Müsned, 2/381

düşünmeyenler Müslüman değildir, bizden değilse cehennemliktir" der. Müslümanlığı bir kenara bıraktım, böyle diyenler insan olabilir mi!

Kardeşleri hakkında böyle söyleyen biri kibirlenmiş biridir. Nefsi ilâhlık taslayan, bütünüyle şeytana tabi olmuş, şeytanın binek olarak kullandığı, cehenneme sürüklediği, kendisiyle beraber olanların da gönüllerini öldürdüğü biridir.

Önümüzde, elimizde bir ölçünün olması gerekir. Bu ölçü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. İnsan hürmete layıktır, muhteremdir. Mesela; Kâbe'ye "Beytu'l Haram (Allah'ın muhterem kıldığı ev)" diyoruz. Orada yanlış bir şeyin yapılmaması gerekir; çünkü orası yanlışın haram olduğu bir evdir. Allah oraya "beytullah" dediği, "evim" dediği için orası muhteremdir. Bir de insana bakalım: İnsan da Allah'ın rûhundan nefhettiği, zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği varlıktır. Allah ona melekleri secde ettirmiştir. Öyleyse hiç ondan daha muhterem bir varlık olur mu! Zaten insanlık, ümmet birbirine hürmeti kaybettiği için şu an dehşeti yaşıyor! Misal; öylesi var ki üç kuruş kazanmak için insana hürmet etmez! Onun yanında insanın kıymeti, değeri yoktur. Sırf üç kuruş kazanmak için insanlar sıkıntı mı yaşamış, alım gücü mü düşmüş, evine ekmek mi götüremiyor, kirasını mı ödeyemiyor, insanların ne çektiği kendisi için önemli değildir. Bir tek kendine bakar. Neden? -Nefsi ilâhlık taslıyor da ondan. Hürmeti yok, edebi yok, hayâsı yok, muhabbeti yok, haşyeti yok da ondan! Şimdi bu insan mıdır, ona insan denebilir mi!

İnsanın imanı ve Allah'a yakınlığı; Allah'a karşı muhabbetiyle, haşyetiyle, edebiyle, hayâsıyla, hürmetiyle ölçülür. Aynı ölçü insanlar için de geçerlidir. Herkes, insana ne kadar hürmet ettiğine ve insanı ne olarak gördüğüne bakmalıdır. Kim insanı ne olarak görüyorsa kendisi de odur; çünkü insan karşısındakine ancak kendine baktığı gibi bakabilir. Hürmete layık olanlar hürmet edenlerdir. Aynı şekilde sevgiye, muhabbete,

Allah'ın sevgisine layık olanlar sevenlerdir. Hürmeti hak edenler insana hürmetli olanlar ve insanı muhterem bilenlerdir.

Bu bir cemaat için de geçerlidir. Eğer cemaattekiler birbirlerine hürmet etmiyorsa bir sorun vardır. Örnek vermek gerekirse; bir şey söylüyorsam ve kardeşlerimiz sözümüzü dinlemiyorsa bu durumda ben boş konuşuyorum demektir. Biri, bizi mürşidi olarak kabul ettiğini ve bize tabi olduğunu söylüyor; ama bizi dinlemiyor, Allah'ın vahyini hayatına geçirmiyorsa bize karşı hürmeti yoktur.

Her bir kardeşimiz "acaba ben mürşidime karşı hürmet ediyor muyum, etmiyor muyum, onu seviyor muyum, sevmiyor muyum, ona karşı edepli miyim, değil miyim, hayâlı mıyım, değil miyim" diye kendine bakmalıdır; çünkü bu onun dervişliği ile alakalıdır. İnsan, rabbinin razı olduğu gibi bir kul olmayı ne kadar ciddiye alıyorsa, mürşidini de o kadar ciddiye alabilir.

Aynısı benim için de geçerlidir. Kardeşlerimizden de benimle tanışanlardan da bir kişi bile "sen bana hürmet etmedin" derse ben bu işi yapmam! Çünkü ben hürmetli değilsem kimseyi hürmetli olmaya davet edemem. Neyi, nasıl yapıyorsam ona göre "haydi, beraber yapalım, beraber yürüyelim ve rabbimize gidelim" diyorum. Yapmadığım bir şeye başkalarını davet edemem.

Allah; saygısız, edepsiz, muhabbetsiz, hayâsız, hürmetsiz insanı kabul etmez. İnsan kendini ne zannederse etsin, isterse gece gündüz ibadet yapsın eğer ibadetleri ona hürmeti kazandırmamışsa ibadeti kendisine bir fayda vermemiştir. Ama insanlar ne kadar çok namaz kıldıysan ne kadar çok oruç tuttuysan, hacca gittiysen, tesbih çektiysen o kadar cennetliksin, diyorlar. Böyle bir şey olabilir mi! Din güzel ahlak değil midir![5] Birinin ahlakı güzel değilse, ibadetleri onun ahlakını

[5] Beyhakî, Şuabu'l-İmân, Hadis No: 7652

güzelleştirmemişse o kişi ibadetlerinden fayda görmüş olur mu! İnsan kendini nasıl bu kadar kandırabilir!

Evet, insan kendisinde ne varsa karşısındakine de sadece onu verebilir. Bu yüzden Allah'a muhabbetlerini anlatmak yerine "Allah'tan kork" diyorlar! Takvâyı da Allah'tan korkmak olarak öğretiyorlar. Oysaki takvâ; Allah'a karşı hürmettir, edeptir, muhabbettir, haşyettir, hayâdır, Allah'ı ciddiye almaktır. Allah'ı ciddiye aldıysan edepli olursun, hürmetli olursun, hayâlı olursun.

Eğer hayâyı, edebi kaybettiysek muhabbetimiz, haşyetimiz yoktur. Hürmetimizi kaybettiysek bunların hiçbiri yoktur; çünkü hürmet; imanın, haşyetin, edebin, hayânın meyvesidir ve amele dönüşmüş hâlidir.

İman amele dönüşmediyse Allah o imanı, haşyeti, edebi, hayâyı kabul etmez. Senin "ben kendi içimde böyleyim" demenle Allah seni öyle kabul etmez. Allah seni imtihana tabi tutar, önüne imkân verir ve "önce senin hayânı, edebini, muhabbetini göreyim" buyurur.

Allah âyet-i kerimede **"mü'minler ancak o kimselerdir ki; Allah'a ve resulüne iman ederler (Allah'ı ve resulünü canlarından çok severler), (böyle bir imandan) sonra asla şüpheye düşmezler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad ederler"**[6] buyurmuştur. Bu yüzden mü'minler, iman ettikten sonra asla şüpheye düşmeyen ve mallarıyla, canlarıyla cihad edenlerdir. Senin de Allah için cihad etmen ve kullarına bu hürmeti göstermen lazım. Dediğim gibi: Kimde ne kadar hürmet varsa imanı o kadardır. İmanın ölçüsü budur.

Allah başka bir âyet-i kerimede **"O'na ancak temiz (ve güzel) sözler yükselir, onları da sâlih amel yükseltir"**[7] buyurmuştur. Allah, kulunun imanını, edebini, haşyetini, hayâsını,

[6] Hucurât /15
[7] Fâtır /10

güzel sözlerini, sadece salih amel olursa kabul eder. Salih amel olmadan güzel sözler Allah'a ulaşmaz. İşte, salih amel hürmettir. Bu yüzden hürmet imanın ölçüsüdür. Allah bir tek hürmetli olan kulun imanını, edebini, haşyetini, hayâsını, güzel sözlerini kabul eder.

Bütün varlıklar içinde en önde olan, şerefini Allah'tan alan varlık insandır; ama nasıl ki insana hürmet gerekiyorsa Allah'ın diğer yarattıkları da hürmete layıktır, dolayısıyla onlara da hürmet etmek gerekir. Varlığa hürmet etmek fazladan bir şey yapmak değildir; varlığa hakkını teslim etmektir.

Nasıl?

Bir taşa, bir ağaca, bir kuşa, kısacası herhangi bir varlığa bakarken "bu, Allah'ın kuludur. Allah onu benim hizmetime vermiştir ve onun bir vazifesi vardır. O, rabbini biliyor, rabbini hamd ile tesbih ediyor" deyip bakınca ona hakkını teslim etmiş; yani ona hürmet etmiş oluruz. Yoksa "onun bir kıymeti, değeri yoktur, hiçbir şerefe sahip değildir" dersek ona hakkını teslim etmemiş, hürmet etmemiş oluruz.

Baktığımızda genel itibariyle insanlar olarak hürmetimizi kaybetmişiz ve kendi kendimizi kandırıyoruz! Birinin evindekilere, aile içindekilere, bulunduğu cemaat içindekilere hürmeti yoksa onun köpekten ne farkı vardır! Daha karşısındakinin kıymetini, değerini bilmiyor, Allah'ın o kula verdiği şerefi tanımıyor! Unutmamamız lazım ki biri insana hürmet göstermeyince, rabbine "seni tanımıyorum, seni reddediyorum. Sen onunla berabermişsin, onu seviyormuşsun, onun üzerinde bir muradın varmış, bunlar beni ilgilendirmez" demiş olur.

Peki, böyle söylemesinin sebebi nedir?

Bunun sebebi "ilâh benim" demesidir! Allah hiç edepsiz, hayâsız, imansız, hürmetsiz, "ben, bence, bana göre" diyen ve

Allah demeyeni sever mi! Böyle biri sevgiye, cennete layık olur mu! O kişi için kurtuluş olabilir mi! Allah ona "sen çok eğildin, kalktın, çok zikir yaptın, çok salavat çektin, hac yolunda çok gidip geldin, al sana cennet!" mi diyecek! Kendisine halife olsun diye yaratıp yeryüzünde halife kıldığı varlığa, insana hürmetsizlik, saygısızlık yapacak, Allah da ona böyle mi muamele edecek! Allah'ın, kulu üzerindeki muradı bu mudur! Allah'a, Allah'ın yarattıklarına karşı hürmetin olmayacak; ama çok ibadet ettin diye cennete gideceksin! Bu nasıl bir kulluktur! Bu, kulluğu nasıl anlamaktır, böyle bir anlama olabilir mi!

Mekânlar için de aynısı geçerlidir. Allah âyet-i kerimede **"muhakkak ki mescidler Allah'ındır"**[8] buyurur. Burası da mescittir ve Allah'a aittir.[9] Öyleyse burada da hürmetin olması, gönüllerde hürmetin yeşermesi, insanın birbirine hürmet etmesi gerekir. Bundan dolayı devamlı olarak "kapıdan içeri girerken nefsini, işlerini dışarıda bırak" diyoruz.

Neden?

Çünkü burada Allah'tan, hürmete liyakati kazanıyorsun. Bunun kıymetini bil. Allah "burası benimdir" buyuruyor. Burada Allah'a secde ediliyor, Allah zikrediliyor, Allah tesbih ediliyor, hamd ediliyor, tekbir ediliyor. Burası kıblegâhtır, burada gönlün Allah'a döner. Onun için burada herhangi bir yerde durduğun, konuştuğun, hareket ettiğin gibi davranamazsın. Edepli olman, hürmetli olman şarttır. "Falanca bana yanlış yaptı, ben de ona cevap verdim" diyemez ve hürmetsizlik yapamazsın. Yaparsan rabbinden uzaklaşır, rabbini kaybedersin!

Burası senin gelişi güzel konuşacağın yer değildir. Allah "mescitler Allah'ındır" buyurdu. Mescit, Kâbe demektir. Bütün

[8] Cin /18

[9] Subhanallah sohbetleri Muhammed Mescidi'nde yapıldığı için Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri'nin "burası" diye kastettiği mekân Muhammed Mescidi dergâh-ı şerifidir.

mescitler Kâbe'nin şubesidir. Senin burada edebi, hayâyı, muhabbeti, marifeti, hürmeti kazanman lazım. Sevdiğin kadar sevgiye, saygı gösterdiğin kadar da saygıya layık olursun. Hayâlı olduğun kadar hayâ edilmeye, edepli olduğun kadar da kendisine edep gösterilmeye layık olursun. Ne kadar hürmet ettiysen o kadar hürmete layık olursun. Allah seni edebe, hürmete layık kılar ve bunu bir tek burada kazanırsın.

Evet, "iman üzerimde ne kadar ahlaka, amele dönüşmüş?" diye herkesin kendine bakması lazım. İman zaten ahlaka dönüşünce amele dönüşür. Dediğim gibi, hürmet; imanın, haşyetin, edebin, hayânın amele dönüşmüş hâlidir. Hürmet eden rahmet eder, hürmet eden ikram eder, hürmet eden seviyor demektir. Zaten onun kaynağı sevmektir. Aynı şekilde hürmet eden hoş görür, affeder, karşısındakinin gönlü kırılmasın diye birçok şeyi yutar ve karşısındakinin yaptığını yapmaz. Eğer karşısındakinde bir hata, bir kusur gördüğünde aynen karşılık verir, onun yaptığını yaparsa ondan bir farkı kalmaz.

Bütün kardeşlerimizin bilmesi gerekir ki biri bir hata yapınca ben utanıyor, hayâ ediyorum; ama gerçekten hayâ ediyorum! Kardeşlerimiz dışarıda bir yanlış yapınca ya da birbirlerine karşı yanlış yapınca, laf söyleyince, birbirlerini eleştirince, çekiştirince ben utanıyor, hayâ ediyorum!

İnsan niye birbirini eleştirip çekiştirir?

Hürmeti yok da ondan! Bir insana kusurlarıyla bakmak hiç rabbani bir bakış olur mu, ilâhi bir bakış olur mu! Kardeşinin eksiğini, yanlışını düzeltmeye çalışmak başka bir şey, ona hakaret etmek başka bir şeydir. Kendi gönlüyle bakan, imanıyla, edebi ile, hayâsı ile, haşyeti ile, takvâsıyla, hürmeti ile bakan bir kul hiç başkasını eleştirebilir mi, çekiştirebilir mi, yerebilir mi!

Allah zaten eleştirip çekiştirmeyi yasaklamış ve "eleştirme, gıybet etme, kimsenin arkasından konuşma, kimseyi önünden de

çekiştirme, yüzüne karşı onu eleştirme, böyle yapanlara veyl olsun (yazıklar olsun),[10] kardeşinin etini yeme, casusluk yapma, başkalarının hatasını, kusurunu, yanlışını araştırma; göz, kalp, kulak bundan sorumludur (hepsini kirletiyorsun, lekeliyorsun), seni bundan sorumlu tutarım. Gözün kararır, gözüne perde gelir, hakikati göremezsin. Kulağına ağırlık gelir, hakikati işitemezsin. Gönlüne perde gelir hakikati, hakkı anlayamazsın, böyle yapma, senin işin bu değil"[11] buyurmuştur. Bunları yapmakla Allah'ın övgüsünü kazanamazsın.

Allah sadece insanlara rahmet olanları, ikram olanları, insanları affedenleri, mağfiret edenleri, sevenleri, kardeş olanları, birbirine yardım edenleri, hidâyet olanları, dost olanları, veli olanları, birbirine mevla olanları, yardım edenleri, dost olarak yardım edenleri över. İşte, insan budur. Allah'ın insan dedikleri böyledir. Ötekiler kendilerine başka bir din üretmiştir ve ürettikleri bu din Allah'ın dini değildir. Onlar mü'min, Müslüman olamaz, Allah'a yakın olamaz, dost olamazlar. Bütün hayatları boyunca ibadet yapmış olsalar bile ibadetlerini nefislerine yapmışlardır, bu yüzden kendilerinden hiçbir şey olmuyor. Hepsi manevi olarak ölüdür!

Bir de kendini beğenip "Müslümanlar yalnızca biziz, sadece biz kurtuluşa ereriz" diyenler vardır. Onlar da canidirler ve cinayet işliyorlar! Yani insanların gönlündeki insan sevgisini öldürüyorlar, insanın hürmetini, kıymetini, kısacası insanı öldürüyorlar!

Herkesin "insanı manevi olarak öldürüyor muyum, yoksa diriltiyor muyum" diye kendine bakması gerekir.

Peki, insanı dirilttiğimizi ya da öldürdüğümüzü nasıl anlarız?

Allah âyet-i kerimede **"kim bir canı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız**

[10] Humeze /1
[11] Hucurât /12, İsrâ /36

yere zahiren veya manen) öldürürse bütün insanları öldürmüş gibidir. Her kim de birini (zahiren veya manen) yaşatırsa bütün insanları yaşatmış gibidir"[12] buyurmuştur. Şayet birinin dedikodusunu, gıybetini yaptıysak, onu eleştirdik, küçümsedik, ona "kâfir" dediysek, "müşrik" dediysek, onu hem kendi gönlümüzde hem de başkalarının gönlünde öldürdük demektir; ama tersini yaparsak "onun şöyle güzel hâlleri var, şöyle bir çabası, gayreti var, imanı var, rabbini seviyor, güzel bir arkadaştır, dosttur" dersek bu defa insanların gönlünde onu diriltmiş oluruz.

İnsan, biri hakkında konuştuğunda onu manevi olarak ya öldürür ya da diriltir. Öldürenler şeytanla, iblisle beraber durmuştur; çünkü insanın manevi olarak ölümüne sebep olan iblistir. Biri de insanları manevi olarak öldürüyorsa iblisle beraber kılıcını kuşanmış, onun arkasında savaşıyor demektir. İblis, "şuna vur" der. O da ona vurur. "Şunun dedikodusunu yap, şuna iftira at, şuna laf söyle, şunu küçümse" der, o da aynen öyle yapar. Gıybetini yaptığı isterse bir kişi isterse de bir cemaat olsun hiç fark etmez, kimin gıybetini yapmışsa şeytanla beraber olmuştur. Bunun sonucunda ne olduğunu görüyoruz; insan insana, mü'min mü'mine düşman oluyor! İkisinin de adı mü'mindir; ama birbirlerine düşmanlık yapıyorlar!

Neden?

Çünkü yürüdükleri yol farklıymış! Bir tek onlar İslam'ı biliyormuş! Bir tek onlar mü'minmiş, Allah'ın kuluymuş! Sanki Allah onlara "istediğinize Müslüman, istediğinize kâfir deyin. İstediğinizi cennete, istemediğinizi cehenneme gönderin" diye bir yetki vermiş de onlar da kendilerini Allah'ın ortağı zannediyorlar!

İnsan sadece kuldur. Peygamber de olsa böyledir. Eğer kulluğunu yapmış, vazifesini Allah'ın emrettiği gibi yerine getirerek Allah'ın vahyini taşımışsa o zaman kazanmıştır. Yoksa

[12] Mâide /32

peygamber de olsa hiç kimse kimseyi kurtaramaz ve kimseye yardım edemez.

Bu yüzden Allah âyet-i kerimede **"Biz, şehirlerin anası (olan Mekke halkı)nı ve onun çevresinde bulunanları uyarman ve asla şüphe olmayan toplanma günü (olan kıyamet) ile onları ikaz etmen için sana böyle Arapça bir Kur'ân vahyettik."**[13] Yani "bu vahyi ulaşabildiğin her yere ulaştırasın diye sana vahyediyoruz. Eğer vahyi taşımazsan peygamberlik vazifeni yapmamış olursun" buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Allah'ın kendisine emrettiğiyle sorumludur ve kuldur. Kim olursa olsun, manevi olarak nerede olursa olsun herkes yalnızca Allah'ın kuludur. Her bir kula düşen de Allah ile güzelleşip onun güzelliğini üzerinde göstermek ve onun sevdiği gibi yapmaktır. Diğer türlü kimse kimseden sorumlu değildir; yani kimse Allah'ı tercih etmeyen bir kula manevi olarak yardım edemez.

Şayet birbirimize yardım edecek, hürmet gösterecek, birbirimizi seveceksek, bunu Allah için yapmalı ve "rabbim böyle yapmamı istiyor, böyle yapmamı seviyor. Ben rabbimin huzurundayım, ona karşı edebe aykırı bir şey yapamam, edebe aykırı bir söz söyleyemem. Ben rabbimden hayâ ediyorum, onun için sadece rabbimin istediği gibi yaparım" demeliyiz. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hayâ ile ilgili hadis-i şeriflerinde *"hayâ imandandır."*[14] *"Bir kul hayâ etmiyorsa ne istiyorsa yapsın"*[15] buyurmuştur. Utanmıyorsan bu durumda ne yaparsan yap; çünkü senin işin zaten bitmiş!

Hayâ imanın bütününü kapsar. Eğer hayânı, edebini kaybetmişsen imanını kaybetmişsin demektir. Hayâsız, edepsiz, hürmetsiz insan bakarken nefsi ile, şeytanla bakar; insanlarda hata, kusur, eksik, yanlış görür. Yanlış bakınca da hürmet etmez;

[13] Şûrâ /7
[14] Müslim, Îmân, 61; Buhârî, Îmân, 24
[15] Buhârî, Edeb, 78

ama nefsiyle bakmak yerine gönlüyle, imanı ile, rabbine karşı haşyetiyle, edebiyle baksa bu defa insana bakarken hürmete layık bir kul, Allah'ın kendisi ile beraber olduğu, yakın olduğu, şah damarından daha yakın olduğu, Allah'ın onun üzerinde, bir hesabının, muradının olduğu, onu varlıkta tutanın âlemlerin rabbi olan Allah olduğunu görür, anlar ve buna iman eder. İşte o zaman insana hürmet eder.

Hürmete en çok layık olanlar, en çok hürmet edenlerdir. Sevgiye en çok layık olanlar, en çok sevenlerdir. Saygıya en çok layık olanlar, en çok saygılı olanlardır. Hürmet etmeyenler, sevmeyenler, saygı göstermeyenler, hürmete de sevgiye de saygıya da layık olmazlar.

Allah da kulundan hayâ eder. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kul, elini açıp Allah'tan bir şey istediğinde, Allah onu boş çevirmekten hayâ eder (nasıl gerekirse ona öyle ikram eder)"*[16] buyurmuştur. Allah'tan isteyen ister mü'min isterse de kâfir olsun hiç fark etmez, Allah'tan istediğinde Allah ona ikram etmemekten hayâ eder.

Başka bir hadis-i şerifinde de *"saçı sakalı İslam yolunda ağarmış birine Allah azap etmekten hayâ eder"*[17] buyurmuştur. Görüldüğü gibi Allah, kulundan hayâ ediyor! Allah, kulundan hayâ ederken; biz onun kullarından hayâ etmiyor, Allah'ın, kuluna verdiği değerden dolayı onlara hürmet etmiyorsak, mü'min olmak şöyle dursun; insan olmayı ne kadar kabul ettiğimize bakmamız gerekir.

Yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"büyüklerine saygı, küçüklerine sevgi göstermeyen bizden değildir"*[18] buyurmuştur. Sevgiyi de saygıyı da hürmeti de kendimiz kazanırız. İnsan insanın

[16] Ebû Dâvud, De'avât; Tirmizî, De'avât 118; İbn Mâce
[17] Taberânî, Muʿcemü'l-Kebîr, XX, 195; Beyhakî, Şuʿabü'l-Îmân, VI, 199
[18] Tirmizî, Birr, 15; Ebû Dâvûd, Edeb, 58; Ahmed B. Hanbel, Müsned, V, 323

gönlüne, rûhuna hürmet eder. Kâfirde, müşrikte hürmet aranmaz ve onların hürmet etmesi beklenmez. Onların saygı göstermesi bir hesapladır. Bu hesap da dünyevi bir hesap, nefsani bir hesaptır. Hürmet rûhtan gelir. Onlar rûhlarını küfür ile, şirk ile perdeledikleri için rûhtan gelen hürmet kalplerine inmez, dolayısıyla Allah için hürmet gösteremezler.

Allah cennete girenler için **"işte onlar, (sıkıntılara) sabretmelerine karşılık (âhirette) köşklerle mükâfatlandırılırlar ve orada selam ve hürmetle karşılanırlar"**[19] buyuruyorsa o hâlde hürmeti, selamı hak etmeyenler cennetin kapısından içeri giremezler. **Selâmun kavlen min rabbin rahîm:**[20] "(Bir de onlara) Rahîm olan (isimlerinde ve fiillerinde her zaman rahmeti tecelli eden) Rabb(lerin)den 'selam' hitâbı vardır." Rahim olan rablerinden!

Cennette Allah'ın selamı vardır. Dünyadayken selamı hak etmeyenler orada Allah'tan selam alamazlar. Biri rahmet etmemişse, rahmetiyle insanlara selamet olmamış, insanları selama erdirmeye çalışmamışsa, selam yurduna, cennete davet etmemiş, yardımcı olmaya çalışmamışsa cennetin kapısından içeri giremez, Allah böyle birine selam etmez! Selamı onun kazanması ve buna layık olması gerekir. Bunu da ancak rahmetiyle kazanabilir; çünkü Allah "rahim olan rablerinden onlara selam vardır" buyurdu.

Rahmeti sadece acize, mazluma değil, herkese yapman, hürmeti de saf, Allah için göstermen gerekir. Birine mevkisinden, makamından, malından dolayı hürmet edersen yanlış yapmış olursun. Hürmete layık olan gönüldür, insandır, kulun Allah'a olan yakınlığıdır, imanıdır. Rahmete en çok layık olan, en çok rahmet edilmesi gereken de kendine zulmedenlerdir. Biri kendini ateşe atıyorsa önce ona rahmet etmen gerekir. Zavallı, cehenneme

[19] Furkân /75
[20] Yâsîn /58

gidiyor ve bundan haberi bile yoktur! Manevi olarak kör olmuş, gözü hakikati görmüyor, sağır olmuş, kulağı Allah'ın vahyini işitmiyor, aklını perdelemiş, Allah'ın vahyini anlamıyor ve şeytanın peşinden gidiyor. Şeytan da ipi boynuna dolamış, onu peşinden sürüklüyor! Bu yüzden ona yardım etmen gerekir. O senin insan kardeşindir ve rahmete layıktır.

Neymiş mevkisi, makamı, malı varmış! Bunların hepsi onun mudur! Hiçbiri ona ait değil ki, sadece ona emanettir! O da zavallı, kendini onların sahibi zannediyor. Böyle birinde akıl olabilir mi! Her şey bir imtihan, Allah da bunları onun eline verip "hadi bunlarla imtihanı kazan, isimlerim senin üzerinde tecelli etsin. Hadi rahmet et, kullarıma ikram et, yardım et, onları doyur, giydir, sıkıntılarını gider, onlarla kardeş ol. Kullarımı bana davet et, bu yolda onlara yardım et, öğret, anlat. Bu dünyaya benimle alışverişe gelmişsin, sende ne varsa onları kullarıma ver" buyurmuştur.

Bu dünyada Allah ile yaptığın alışveriş bütünüyle aşk alışverişi, iman alışverişi, Allah'ın sevgisini, yakınlığını kazanma, hürmete layık olma alışverişidir. Sen rabbine hürmet edersen o da seni hürmete layık kılar. Melekler seni selam ve hürmet ile, rahmet ile karşılar. Hayatın bütün gayesi budur. Bunun için de "ben" demekten kurtulup dışarı çıkman lazım. Eğer nefis mağarasına gömülüp sadece kendi hesabını yapıyor, "şunu kazanayım, şöyle rahat edeyim, şöyle mutlu olayım, şunu alayım" diyorsan, nefsine gömülmüşsün demektir. Nefsin mağarasından dışarı çık, bak dışarıda senin gibi insanlar var. Manevi olarak kazanmak istiyorsan onlarla beraber kazanacaksın. Senin işin onlara yardım etmek, hizmet etmektir, ancak böyle yapınca kazanırsın.

Tasavvufta temel şartlar vardır. Bu şartlar: Muhabbet, edep, hizmet ve teslimiyettir. Hizmet olmadan kazanılmaz.

Peki, kime hizmet?

Elbette ki insana hizmet, hatta her bir varlığa, her mahlûkata hizmet… Hizmet ettiğin kadar hizmete layık olursun. Bu yüzden durumun nasıl olursa olsun hizmet etme imkânı araman ve nerede bir hizmet etme imkânı görürsen "ben de elimi atayım, bir şeyler yapayım" demen lazım.

Mü'min hizmet ehlidir. Bütün peygamberlere ve peygamberlerle beraber olanlara baktığımızda istisnasız hepsi hizmet ehlidir. Zaten biri hizmet ehli olmazsa nefis mağarasından dışarı çıkamaz, bir de kendi kendini orada mutlu zanneder.

Hayat baştan sona kazanma imkânıdır. Sen de insanlara ne kadar hizmet eder, yardım eder, rahmet eder, ikram eder, hürmet eder, sıkıntılarını giderirsen o kadar büyür, Allah'a yakın olursun. Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sı senin üzerinde o kadar tecelli eder. Bunun olmasını istiyorsan elindeki her fırsatı bu şekilde değerlendirmen gerekir.

Nasıl?

Bazen olur karşındaki insana iki kelime güzel söz söylemen gerekebilir. Böyle bir durumda o güzel kelimeleri söylemen lazım. Bazen karşı taraftan sana bir sıkıntı gelebilir, onu da yutup "hepsi senin için ya rabbi" demen gerekir. Bunların karşılığında rabbini, rabbinin yakınlığını, dostluğunu, sevgisini kazanırsın. Eğer rabbini seviyorsan, rabbin senin için kıymetli ve değerliyse onun için bunları yaparsın. Nefsin isyan etse bile ona asla taviz vermez, mülkün maliki karşısında boynunu büker, "her şeyin maliki sensin, Mâlikü'l mülk olan sensin, ben de sana aidim. Sen ne dediysen doğru odur, güzel odur, hak odur, hayırlı olan odur. Ben nefsimi tanımıyorum, bir şey bilmiyorum. Bilen sensin, sen ne dediysen ben sadece onu bilirim ve sadece senin söylediklerine göre yaşarım. Senin huzurunda fikir beyan etmem" dersin. İşte, kul da budur.

Allah insana her anda güzel yapmasını, güzel yapıp kazanmasını emretmiştir. Şeytan ise insana "şunu eleştir, şunu çekiştir, şunu yer, kendini kirlet. Falanca yanlış yapmış, hadi yanlışını dile getir, sen de onunla kirlen" diye vesvese verir. İnsan ise şeytanın vesvesesini dinleyip kardeşlerinin hatasını, yanlışını söyler ve onunla kendini kirletir. "Şu kâfirdir" der, kendini kirletir. "Şu müşriktir" der, kendini kirletir. Ya da insanların yanlışını dile getirir "falancanın şöyle şöyle yanlışları var" deyip kendini kirletir. Böyle olunca kendini kire boğmuş olur.

Hâlbuki öyle bakacağına kardeşine hürmetle, saygıyla, edeple, muhabbetle baksan, Allah'ın kullarına muhabbet olsan, edep olsan, hayâ olsan, hürmet olsan olmaz mı! Bunları yapmak sana neden bu kadar zor geliyor, ağır geliyor! Allah zaten seni böyle tertemiz yaratmamış mı! İmanı da şehadeti de hürmeti de saygıyı da sevgiyi de sana vermemiş mi! Rahmet etmeyi, kerim olmayı sana vermemiş mi! Bütün güzellikleri sana vermemiş mi! Neden Allah'ın sana verdiği güzelliklerin üstünü bu kadar örtüyor, kapatıyor, tam ters tarafa dönüyorsun!

Baktığımızda Müslüman kardeşlerimiz birbirlerini kirletiyorlar! Bir taraf diğerine "siz kötüsünüz, siz yanlıştasınız" diyor, onlar da karşılık verip "biz doğru yapıyoruz, siz yanlıştasınız, yanlış yapıyorsunuz" diyorlar! Hiç böyle bir bakış olabilir mi! Ne yanlışı, siz mü'min, Müslüman kardeşisiniz. Mü'minin, Müslümanın bakışı, hâli bu mudur!

Biz birbirimizin kıymetini bilmez, birbirimize hürmet etmezsek diğer varlığın kıymetini ve hürmete layık olduğunu nereden bileceğiz! Allah'ın güzelliğini güneş gibi üzerinde gösteren insanı görmezsek; görmesi, işitmesi, konuşması, yürümesi, gücü, kuvveti, gönlündeki rahmeti, muhabbeti, ikramı Allah'tan olan ve üzerinde Allah'ın güzelliğini gösterip etrafını güneş gibi aydınlatan insanda, Allah'ın güzelliğini görmezsek, bir taşta, bir ağaçta ya da herhangi bir şeyde Allah'ın güzelliğini nasıl

görebiliriz! Güneşin ışığını göremeyen, bir mumun ışığını nasıl görsün, nasıl anlasın!

Evet, hürmete layık olmak istiyorsak birbirimize hürmet etmemiz lazım. Hürmetli olmayanlar derviş olamaz, yolu asla yürüyemez ve bizim kardeşimiz olamaz! Onu kardeş olarak kabul etmiyorum! Kardeşine, insana hürmet etmeyen birini derviş olarak kabul etmiyorum! Varlığı bir kenara bırakıyorum, önce insana hürmet etmen lazım. Zaten insana hürmet edersen, sıra kendiliğinden varlığa gelir. Varlığı görünce nasıl hürmet etmen gerektiğini zaten anlarsın.

Allah'ın tecelli etmediği ne bir an ne bir mekân ne de herhangi bir şey vardır. Bu nedenle hürmet ederken bu hürmeti önce rabbine yapmış olursun. Bunun karşılığında ise rabbinin sevgisini kazanır, onun huzurunda, rabbinin katında hürmete layık olursun.

Evet, birbirimize hürmet edecek, hürmet nazarıyla nazar edeceğiz inşallah. Böyle yapınca Allah'ın bizi hürmete, nimete, ikrama, yakınlığına, dostluğuna layık kıldığını görürüz. Zaten bir kul olarak bizim de istediğimiz bu değil midir! Eğer bunu istiyorsak o hâlde birbirimize hürmet edecek, saygı gösterecek, sevgi gösterecek, edepli olacak ve birbirimizi kırmayacağız. Kıran, yıkan, dağıtan olmayacak; yapan, inşa eden, imar eden, tamir eden olacağız. Bunu da sadece birbirimize karşı yapmayacak her insana, hatta her varlığa karşı yapacağız. Birbirimize karşı bunu yapmazsak dışarıda hiç yapamayız.

Karşımızdaki kişinin hâli ne olursa olsun; rabbimizin yakınlığını, sevgisini, dostluğunu kazanmak için bütün insanlara karşı hürmetli olan, inşa eden olacağız. Bunu yaparken de mü'min, Müslüman ya da gayrimüslim diye ayırt etmeyeceğiz. Sadece bize yakışanı yapacağız. Bunun karşılığında sadece rabbimizin rızasını, sevgisini, yakınlığını, dostluğunu isteyecek

"seni istiyorum ya rabbi! Senin dostluğunu, yakınlığını istiyorum. Bana 'kulum güzel yaptın' demeni istiyorum. Sen benim güzel yapmamı, doğru yapmamı istiyorsun ya, ben de emrettiğin gibi yapmak için nefsime, şeytana hiçbir şekilde taviz vermem; çünkü ben senin istediğin, razı olduğun gibi olmak istiyorum. Nerede olursam olayım huzurunda olduğumu unutmuyorum ve sadece emrettiğin gibi yapıyorum" diyeceğiz.

Hiçbir kardeşimizden bunun dışında bir hâl, tavır, hareket kesinlikle kabul etmiyorum, herkes bunu böyle bilsin!

İnşallah kendimizden sonra insanlar için bir yol bırakacağız. Allah âyet-i kerimelerde buyurur. **"O gün, yüzleri ateşin içinde (bir taraftan diğer bir tarafa) çevrilirken, 'keşke Allah'a itaat etseydik, (O'nun bize gönderdiği) resule de itaat etseydik' derler. Ve (yine) derler ki: Rabbimiz! Şüphesiz biz, efendilerimize (tabi olduğumuz önderlerimize) ve büyüklerimize uyduk da onlar bizi (hak) yoldan saptırdılar. Rabbimiz! Onlara azaptan iki kat ver ve onlara büyük bir lanetle lanet et!"**[21] **"(O gün) her topluluk (cehenneme) girdiğinde (yolunu takip ettiği yoldaşı ve) kardeşine lanet eder. Hepsi orada birbiri ardınca toplandıkları zaman sonrakiler öncekiler için, 'Rabbimiz! Bizi bunlar saptırdı! Bu yüzden onlara ateşten kat kat azap ver' derler. (Allah da) Zaten (bugün) her biriniz için kat kat (azap) vardır; fakat siz (kimin ne azap çekeceğini) bilemezsiniz' buyurur."**[22]

Herkes kendinden sonra gelenlere bir yol bırakır; çünkü insanlar kendinden önce gelen âlimlerden öğrenir, onlara uyarlar. Kim hangi yolda yürümüşse o yürüdüğü yolu kendisinden sonra gelenlere bırakır. Biri de ona tabi olursa onun yolunda yürümüş olur. Bu yüzden herkese ya iki kat azap vardır ya da iki kat rahmet ve cennet vardır. Bizim de öyle bir yol bırakmamız gerekir ki bizden sonra gelenler bizim bıraktığımız yolda kazanınca, bizim

[21] Ahzâb /66-68
[22] A'râf /38

için “onlara iki kat azap değil, iki kat rahmet et, iki kat ikram et ya rabbi!” desin.

İstisnasız herkes kendinden sonra bir yol bırakır. Yürüdüğü yolda iz bırakmayan hiç kimse yoktur. Herkes, hâliyle, hareketiyle, tavrıyla, ahlakıyla, hürmetiyle ya da tam tersine kiniyle, nefretiyle, hasediyle, dedikodusuyla, iftirasıyla, gıybetiyle; çocuğuna, arkadaşına, sohbet ettiklerine, çalıştığı yere bir yol bırakır. Biz ise insanlara hürmet yolunu, edep yolunu, rabbimize aşk, muhabbet, haşyet, teslimiyet yolunu, takvâ yolunu bırakmak istiyoruz. Biri bunun dışında bir şey düşünür, hareket ederse, onu benimle beraber yürüyen bir dava arkadaşı olarak kabul etmiyorum!

Davamız Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in davasıdır, Allah’a âbd olma davasıdır. Bu davayı gütmeyenler bizimle beraber yürüyemezler!

Neden?

Saygısız, terbiyesiz, hürmetsizdirler de ondan! Nefislerine uyuyor, nefis putuna tapıyor ve Allah’ın emrettiği gibi değil de nefislerinin istediği gibi yapıyorlar da ondan!

“Falanca bana öyle yapınca ben de nefsimi dinledim kızdım, filanca öyle söyleyince ben de ona küstüm. O bana öyle davrandı, ben de ona böyle yaptım” demekle hiçbir şey kazanamazsın. Edepli ol edepli! Bu kadar küçülmemelisin! Sen bu kadar küçük değilsin! Sen Allah’ın yeryüzündeki halifesisin! Allah âyet-i kerimede **“Rahmân’a âbd olan (has kul)lar öyle kimselerdir ki yeryüzünde tevazu (ve vakar) ile yürürler, cahiller onlara laf attığı vakit ‘selam!’ de(yip geçe)rler”**[23] buyurmadı mı! Kendini bilmezler, mü’minlere laf attığında mü’minler onlara karşılık vermezler. Hatta “selam” demekle bir de onlara dua ederler; çünkü selam demek “selamette ol, Allah sana selamet versin”

[23] Furkân /63

demektir. Bunu yapan kimlerdir? -Mü'minler, Rahmân'a âbd olan has kullar… Sen de böyle yapmadıkça mü'min olamazsın. Bunu Allah söylüyor. Madem öyle, biri sana yanlış mı yaptı, bir laf mı söyledi; önce ona bir "selam" de. Yoksa mü'min olamazsın! "O bana bir söyledi, ben de lafın altında kalmadım, iki söyledim. O beni bir eleştirdi, ben de beş eleştirdim" demekle Allah'ın emrini yerine getirmiş olmuyorsun! Allah sana böyle mi söyle diyor, böyle mi yap diyor! Allah sana "sen benim yeryüzündeki halifemsin. Nefsinle hareket etme, büyük dur. Kendini bilmezler sana laf attığında sen onlara 'selam' de" buyuruyor.

"Selam" deyince, sana saygısızlık yapana bile dua etmiş olursun. Ona "sen yanlış yaptın, niye böyle yanlış yapıyorsun?" demek yerine, hürmet etmiş olursun ki bu hürmeti de yine kendine yapıyorsun.

Evet, kim ne yaparsa kendine yapar ve yaptıklarının karşılığında ya kazanır ya da kaybeder. Allah âyet-i kerimede **"eğer güzellik ederseniz kendinize güzellik etmiş olursunuz, eğer kötülük ederseniz o da aleyhinizedir."**[24] Yaptığın bütün iyilikler, güzellikler lehine, kötülükler de kendi aleyhinedir. Sen kendine bak, ne yaptığına bak, başkalarına bakma! İnsanların ne yaptığı seni ilgilendirmiyor. İnsanları eleştirmekle, çekiştirmekle, küçümsemekle, itham etmekle hiçbir şey kazanamazsın! Onları aşağı indirmekle de kendin yücelemezsin! Tam tersine kendin aşağı iner, aşağılık biri olursun. "Ben seni bunun için yaratmadım" buyuruyor Allah.

Allah bunları bize anlatmakla her birimize "gel" buyuruyor. "Gel, yaklaş! Secde et yaklaş"[25] buyuruyor. Bizim de secde edip rabbimize yaklaşmamız lazım. O kadar ki gönül başımız her zaman onun huzurunda secdede olsun.

[24] İsrâ /7
[25] Alak /19

Allah âyet-i kerimede **“onlar, salâtlarında (namaz ve ibadetlerinde) daimîdirler”**[26] buyurmuştur. Onlar daimî olarak huzurdadırlar; daimî secdede, daimî rükuda, daimî kıyamdadırlar.

Nasıl?

Ya kıyamdadırlar; daimî olarak Allah için bir şeyler yaparlar, çaba gayret sarf ederler. Ya rükûdadırlar; daimî olarak Allah’ın huzurunda edeple, saygıyla eğilmişlerdir. Ya da secdededirler; daimî olarak rablerine itaat ve teslimiyet hâlindedirler. Kısacası her an bir şekilde huzurdadırlar.

Varlıkta, hayatta Allah’ın huzurunda olduğumuzdan başka bir şeyi görmek tevhidi, vahdeti bozar. Bununla ilgili olarak Allah âyet-i kerimede **“nerede ol(ur)sanız (olun), O sizinle beraberdir. Ve Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir”**[27] buyurmuştur. Nerede olursak olalım onun huzurundayız. Kiminle beraber olursak olalım, kaç kişi olursak olalım o bizimle beraberdir. Demek ki bütün mesele; rabbimizle beraber olmak, onu unutmamak ve yaptığımız her işi rabbimizin emrini, rızasını, sevgisini gözeterek yapmakmış!

Âyetlere baktığımızda Allah bize “beni unutma, benden yüz çevirme, beni dinle, beni zikret, nefsini, şeytanı dinleme. Şeytan senin apaçık düşmanındır, o seni cehenneme sürüklüyor”[28] buyurur. Bizim de “lâ ilâhe illallah” diyebilmemiz için rabbimizin huzurunda olduğumuzu, her anda onunla beraber olduğumuzu unutmamamız şarttır. Öyle ki rabbimizin vahyine uyalım ve hayatımızı onun emrettiği, razı olduğu gibi yaşayabilelim.

Dediğim gibi: Burası (dergâhımız) nefsimizi terbiye ettiğimiz ve rabbimize döndüğümüz bir kıblegâhtır, mescittir, Kâbe’nin şubesidir. Burada hürmetimizin en doruk noktada, zirvede olması

[26] Meâric /23
[27] Hadîd /4
[28] Fâtır /6, Nûr /21, Yâsîn /60

gerekir. Birbirimizle konuşurken hürmetle konuşmamız, muamele ederken hürmetle muamele etmemiz ve birbirimize bakarken aşkla, muhabbetle, hürmetle bakmamız gerekir; çünkü birbirimize hürmetle bakmazsak konuşurken hürmetle, saygıyla, edeple konuşamaz, dolayısıyla birbirimize hürmetle muamele edemeyiz. Bütün iş gönülde biter. Allah için hürmetin bizim gönlümüzde olması lazım. Gönlümüzde hürmet olursa bu hürmetimiz üzerimizde amel olarak, ahlak olarak görünür. Biz de hürmetli bir kul oluruz.

Bununla beraber hiçbir kardeşimizi asla kendimizden ayırmıyoruz. Her bir kardeşimizle biriz. Her bir kardeşimizin gönlü bizim gönül hâlimizi, marifetimizi, Allah'a yakınlığımızı, muhabbetimizi taşır. Bu yüzden birine yapılan hürmetsizliği bize yapılmış bir hürmetsizlik, birine gösterilen hürmeti de bize gösterilmiş bir hürmet olarak kabul ediyoruz. Biri asla iki görmüyoruz. Hepimiz biriz.

Aynı şey dışarıdaki insanlar için de geçerlidir; çünkü rabbimiz bana "kullarımı davet et, onları bana getir" buyururken ayrım yapmamıştır. Onun için dışarıdaki insanları da davet etmekle, anlatmakla, taşımakla sorumluyum. Hiçbir insan bunun dışında değildir. Bu sebeple her bir insanı kendimden bir parça olarak görüyor, her birine yapılanı bana yapılmış gibi kabul ediyorum. Daha doğrusu Allah öyle tattırıyor!

Bilmemiz lazım ki güzel yapan, doğru yapan, seven, insanlara ikram eden, rahmet eden, bana da yardım etmiş olur. Eğer kardeşlerimiz bizimle gelecekse bu durumda böyle yaparak bize yardım etmelidir.

Devamlı söylüyorum: Kendimi her zaman için insanların, ümmetin, Allah yolunun, Allah'ın vahyinin hizmetçisi, hizmetkârı olarak görüyorum. Kendimde bundan başka bir şey görmüyorum. Şayet rabbim bana "hizmetçiliğini doğru yaptın, güzel hizmet

ettin" buyurursa ben o zaman kazandım demektir; ama hizmetimi eksik yaptıysam, rabbimin bana "güzel yaptın kulum" hitabını hak edemediysem, buna layık olamadıysam işte o zaman da hüsrana uğrayanlardan olurum.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi, rabbinin huzurunda olduğunu unutanlardan ve nefsinin arzusuna, isteğine tabi olanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi; kendini kandırmadan, bütün gönlü ile her zerresiyle, gerçek manada iman edenlerden eylesin. Allah bizi; rabbini seven, rabbine âşık olan, rabbine karşı haşyet ve edep hâlinde, hayâ içinde olanlardan ve rabbinin huzurunda hürmetle duranlardan eylesin. Allah bizi nebîlerine, resullerine, sıddıklara, salihlere, şahidlere yakışır şekilde hürmetli olanlardan; Kur'ân'a, gönderdiği bütün kitaplara, bütün peygamberlere hürmet edenlerden eylesin. Allah bizi birbirine karşı hürmetli, saygılı, edepli, hayâlı olanlardan eylesin. Allah bizi birbirine muhabbetli olanlardan, kardeş olanlardan, bütün ümmete, insanlara hürmetli olanlardan, rahmet olanlardan, hidâyet olanlardan, ikram olanlardan, cennet olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

12.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber "subhânallah" demeyi ve rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeyi öğreniyorduk.

Allah âyet-i kerimede **"yedi gök, yer ve bunların içinde bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur"**[1] buyurur. Aynı şekilde "rabbinizi tesbih edin, rabbinizi hamd ile tesbih edin. Azim olan, e'âla olan rabbinizi tesbih edin. Rabbinizi tesbih ederken onun azim olduğunu, e'âla olduğunu bilerek ve Allah'ın e'âla oluşunu, azim oluşunu zikrederek onu tesbih edin"[2] diye bize emretmiştir.

Biz de hep beraber rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi ve tesbih ederken nasıl bir gönül hâline sahip olmamız gerektiğini anlamaya çalışıyoruz.

Allah'ın cemalinin perdesi onun celâlidir. Bu durumda celâl perdesinden geçmeden Allah'ın cemâlini müşahade etmek mümkün değildir.

Celâl perdesi nedir?

Yaşadığımız imtihanlar Allah'ın Celâl isminden, sıfatından tecelli eder. Ne zaman kul, Allah'ın imtihanlarına, takdirine razı oldu ve takdirini tesbih edip "rabbim doğru yapmıştır, güzel yapmıştır, en güzelini yapmış, en hayr olanı yapmıştır, yaşadıklarım onun rahmetinin, ilâhlığının, muhabbetinin tecellisidir. Benim burayı sabırla, rızayla, muhabbetle geçmem lazım" der ve orayı geçmeye çalışırsa cemâl perdesi ona aralanır

[1] İsrâ /44
[2] Kaf/39, Vâkıa /96, A'lâ /1

ve Allah'ın cemalini müşahade eder. Yoksa yaşadığı imtihanlar karşısında itiraz eden, isyan eden, feryad eden, Allah'ın takdirini, emrini, hükmünü görmeyen biri Allah'ın cemalini müşahede edemez.

İbrahim Bin Ethem (r.a.) Hazretleri anlatır.

Bir gece sabaha kadar namaz kıldım ve bütün geceyi feryad edip dua ile geçirdim. Sabaha karşı üstüme bir ağırlık çöktü, kendimden geçer gibi oldum. O sıra Allah bana hitap etti. Buyurdu ki: "Hiç güzel dua etmedin! Şöyle dua etmeliydin: 'Allah'ım beni takdirine razı ettir ve beni takdirine razı olanlardan eyle. Bana sabır ver, musibetlere karşı sabrettir ki itiraz etmeyeyim, isyan etmeyeyim, imtihanların senden geldiğini bileyim. Nimetlerine güzelce şükretmem için bana güzel bir şükür ver. Beni afiyette daim kıl. Bana nimetin tamamını ver ve beni muhabbette sabit kadem eyle' demeliydin."

Allah bize nasıl dua etmemiz gerektiğini öğretiyor ve "daimî muhabbet hâlinde olayım, takdirine rıza göstereyim, musibetlere sabredeyim, nimetlerine güzelce şükredeyim. Senden afiyet istiyorum. Bana takdir ettiğin ve beni layık gördüğün nimetin tamamını istiyorum. Muhabbette sabit kadem olmak istiyorum. Ayaklarım muhabbette devamlı olsun, sabit olsun, muhabbet hâlinden bir an bile ayrılmayayım diye dua etmeliydin" buyuruyor. Bunu da veli bir zata, Allah dostuna söylüyor. İşte, mü'min böyle dua eder! Mü'minin istedikleri bunlar olmalıdır.

Bir kul, Allah'tan bunları istiyorsa o zaman Allah'ın takdirine razı olmaya çalışır, musibetlere sabreder, Allah'ın nimetlerine güzelce şükreder, Allah'tan afiyet ister, nimetin tamamını kazanmak ve daimî muhabbet hâlinde olmak için çabasını gösterir. Bunlar Allah'ın iste dedikleridir. Geriye kalan bütün nimetler, ikramlar zaten bunların içindedir. O yüzden biz de rabbimizi tesbih ediyor, tahmid ediyor (hamd ediyor), tekbir

ediyor, tevhid ediyoruz ki rabbimizden bu nimetleri kazanabilelim.

Aslında hiç kimse hiçbir şey bilmez. Allah kendisine neyi öğretmişse bir tek onu bilir ve sadece Allah'ın bildirdikleri doğrudur, dosdoğrudur. Geriye kalan bütün bilgiler ise eksiktir, noksandır, kusurludur, yanlıştır. Allah her neyi haber vermişse verdiği her haberde subhândır; yani onun verdiği bütün haberler eksiksiz, kusursuz, noksansızdır, kâmildir, kemâlat üzeredir. Bundan dolayı bize düşen; rabbimizin söylediklerine bakmak ve onu görmeye, anlamaya çalışmaktır.

Bu hayatın gayesi rabbimizin rızasını, yakınlığını kazanmaktır; ama bunun için öncelikle bizim rabbimizden razı olmamız gerekir. Rabbimizden razı olmamız gerekir derken; rabbimizin takdirinden, emrinden, hükmünden, bize yaptığı muameleden razı olmamız ve "rabbim bana her ne muamelede bulunursa bulunsun hepsi benim için hayırdır, rahmettir, nimettir, muhabbettir, cennettir, Allah'a yakınlıktır, dostluktur. Bana düşen; rabbime, rabbimin takdirine, emrine, hükmüne boyun büküp ona isyan etmemek, itiraz etmemek, feryad etmemek ve ondan razı olmaktır" dememiz gerekir.

Kul, Allah'tan razı olunca Allah da ondan razı olur. Kul, rabbinin takdirine razı olunca, onu kabul edince, rabbinin takdirini kendisi için saf rahmet, saf hayır olarak görünce rabbinden emin olur ve gönlü mutmain olur.

Mutmain olunca Allah'tan hangi hitabı alır?

Yâ eyyetuhen nefsul mutmainneh: "Ey (Allah'ın zikri, muhabbeti ve yakınlığıyla mutmain olup) itminana ermiş nefis!" **İrciî ilâ rabbiki râdıyeten mardıyyeh:** "Sen O'ndan razı, O da senden razı (ve O'nun tecellisine mazhar) olarak dön Rabbin(in

huzurun)a!" **Fedhulî fî ibâdî:** "Ve gir (veli) kullarımın arasına!" **Vedhulî cennetî:**[3] "Gir, (marifetullah) cennetime!"

Kul itminana ererse, Allah ona bu daveti yapar ve "haydi huzura gel" der.

Kul, itminan buldu ya, artık rabbinden razı olması ve huzura razı olmuş olarak gitmesi gerekir. Kul, rabbinden razı oldukça rabbi de ondan razı olur. Böylelikle kul huzura layık olur, miracı yapar ve huzura çıkar. Sonra Allah ona "gir cennetime, gir veli kullarımın arasına, gir marifetullah cennetime" diye hitap eder.

Bu durumda huzura varamadıysak, huzura miraç etme davetini alamadıysak; Allah'ın takdirine razı olamamışız, gönlümüz rabbimizle, rabbimizin yakınlığı ile, rahmetiyle, sevgisiyle mutmain olamamıştır. Tam tersine başka şeylerle meşgul oluyoruz ve kendimizi başka şeylerle mutmain etmeye, sevindirmeye çalışıyoruz demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraca gittiğinde rabbimiz ona *"iste! İster naz ile ister niyaz ile iste. Bugün yapacağın her dua katımızda kabuldür"* buyurur.

Allah'ın Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e *"ister naz ile ister niyaz ile iste"* buyurmasının hikmeti nedir?

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e böyle buyurarak "korkma, endişe etme. İsteyeceğin şey yanlış bile olsa onu nazın olarak kabul ederim; yani rahat ol" buyurmuştur. Eğer Allah sadece "iste" buyursaydı, o zaman Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gelişigüzel şeyler söyleyemez, "ümmetim" diyemezdi; çünkü ümmetin hâlini görüyor, biliyordu. İşte, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz isteyebilsin diye Allah ona *"ister naz ile ister niyaz ile iste"* buyurdu.

[3] Fecr /27

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu hitap karşısında *"önce seni istiyorum. Senin yakınlığını, sana en yakın olmayı istiyorum ya rabbi!"* dedi. Bunu söylerken de gönlünde *"bir daha geri dönmek istemiyorum"* demişti. Allah ona *"ister naz ister niyaz ile iste"* dediği için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bunu istedi; ama Allah *"seni son nebî olarak göndermişim. Kullarımı seninle davet ediyor, daveti seninle yapıyorum. Hidâyeti seninle veriyor, kullarımı seninle uyarıyor, müjdeliyorum. Ezelden takdiri böyle yapmışım, dolayısıyla senin kulluğunu, örnekliğini bütün âlemin görmesi lazım; çünkü seni âlemlere rahmet olarak göndermişim (yani burada kalamazsın). O yüzden geri dönmen gerekir. Yakınlık itibariyle de bütün peygamberler içinde bana en yakın olan sensin"* diye cevap verdi.

Allah böyle hitap edince bu defa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ümmetini istedi. Allah da ona *"miraç senin ümmetine ikramımdır. Önce sana ikramdır. Günde beş vakit kıldığın her namazın miraçtır. Her namazda bu makama çıkarsın"* buyurdu. Bu hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz içindi.

Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ümmetinden her bir kul için de aynı nimet geçerlidir. Allah onun ümmeti için de *"manevi olarak bu miracı kıyamında, rükusunda, secdesinde, tesbihinde, tekbirinde, tevhidinde her birine ikram ettim"* buyurdu. O yüzden namazı miraç olarak bilmek gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namaz için *"iki gözümün nûru namaz"*[4] buyurmuştur. Namaz kulun gözüne nûr olur; yani namazla kulun perdesi açılır ve namazı kendisine miraç olur. Bu her bir mü'min için böyledir, böyle olmalıdır, dolayısıyla herkes namazdayken rabbinin huzurunda durduğunda miraçta olduğunu bilmelidir. Bu, Allah'ın mü'minlere, ümmet-i Muhammed'e

[4] Ahmed B. Hanbel, Müsned, C. 3, S. 128, 199, 285

vaadidir, dolaysıyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz nasıl miraç etmişse ümmeti de manevi olarak öyle miraç eder.

Bütün peygamberlerin miracı vardır. Onların ümmetlerinin miracı da tabi oldukları peygamberleri gibidir. Tabi oldukları peygamberler Allah ile nasıl muhatap olduysa, Allah'a ne kadar yakın olduysa, miraçları nasıl olduysa ve Allah'ın cemalini nerede, nasıl müşahade ettilerse ümmetlerinin miracı da o şekildedir; ama Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e özel olarak yolculuk yaptırıp onu yedi kat göğe, Sidret-ul Munteha'ya, oradan Arş'a çıkarmıştır. Her peygamberin nimeti kendisine tabi olanlar için de geçerli olduğundan mü'minlerin miracı da böyledir.

Evet, her namazın miraç olması gerekir; ama namazın miraç olabilmesi için kulun, rabbini tesbih etmeyi, tahmid etmeyi, tekbir etmeyi, tevhid etmeyi bilmesi; yani rabbini tevhid ederken, tesbih ederken, hamd ederken ne söylediğini bilip iman etmesi lazımdır.

Mesela; kul namaza başlarken "Allah u ekber" deyip rabbini tekbir eder, sonra **subhâneke allahumme ve bihamdik:** "Allah'ım sen subhânsın ve hamd senin içindir" der. Böyle söyleyince Allah'ı hem tesbih etmiş hem hamd etmiş olur. İşte, kulun daha en başından bunu söylerken ne dediğini bilmesi gerekir ki namazı kendisine miraç olsun ve rabbinin huzurunda durmuş olsun.

İnşallah namazımızı kılarken rabbimizi tesbih etmeyi, tahmid etmeyi, tekbir edip tevhid etmeyi tadarak, yaşayarak, Allah'ın huzurunda olduğumuzu bilerek ihsan mertebesinde kılacak ve miracımızı yapacağız. Namazımızı bu şekilde kılarsak Allah bize miracı tattırır, yaşatır inşallah.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e *"namaz ümmetin için miraçtır"* derken *"şayet huzurumda durursa (huzurumda ihsan mertebesinde durursa) namaz ümmetin için miraç olur"* diye şart koymuştur. Bu yüzden Allah, kulu namaza davet ederken aslında

kulunu kendi huzurunda durmaya ve miraca çıkmaya davet ediyor.

Peki, ihsan mertebesi ne demektir?

İhsan mertebesi; rabbini görüyormuşçasına kulluk etmek, ibadet etmek, rükû edip secde etmektir.

İhsan mertebesinde huzurumda durursa demek; tesbihini, tahmidini, tekbirini ve tevhidini ihsan mertebesinde tadarak, yaşayarak yaparsa namaz ümmetin için miraç olur demektir.

Kul ihsan mertebesini tadarsa huzurda olduğunu tadar. Gerisi Allah'ın ikramıdır. Perdeyi aralayacak olan, huzura kabul edecek olan odur. Bize düşen; onu layıkıyla tesbih edip hamd etmek ve huzura layık olmaktır. Tabii, bu dil ile olabilecek bir şey değildir, gönlün de tesbihe, hamda dâhil olması, imanın, aşkın, muhabbetin, Allah'a teslimiyetin bütün gönlümüzde tecelli etmesi şarttır. Tecelli edince namazımız miraç olur.

Mesele; hayatı Allah'ın bizden ne istediğini bilerek yaşamaktır. Hiçbir anımız yoktur ki Allah'ın huzurunda olmayalım ve Allah'ın bir emri ile, davetiyle karşı karşıya kalmayalım. Allah bizi her anda kendine davet eder ve bunun için imtihanlar, sebepler yaratıp ne yapmamız gerektiğini gönlümüze vahyeder.

Allah zaten Kur'ân'ı indirerek asıl vahyini bize yapmıştır. Bu yüzden hepimiz ne yapmamız gerektiğini; hayrın, şerrin, günahın, sevabın ne olduğunu, ne yaparsak Allah'a yakın olacağımızı ve ne yaparsak Allah'tan uzaklaşacağımızı biliyoruz. Her mü'min bunu bilir. Sadece mü'minler değil, mü'min olmasa da her insan bunu bilir.

Nereden bilir?

Allah ona öğretmiş ve fıtratına iyiliği, güzelliği yazmıştır, dolayısıyla herkes yanlışı da kötülüğü de bilir. İnsan kendisine

nasıl muamele edilmesini istiyorsa o muameleye güzel demiş, kendisine nasıl muamele yapılmaması gerektiğini söylüyorsa o muameleye de kötü demiştir. Öyleyse insanın kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmaması, kendisine yapılmasını istediği şeyi de başkasına yapması gerekir. Demek ki herkes her şeyi biliyormuş! Kimsenin bilmediği bir şey yokmuş!

Bütün mesele; bildiklerimizle amel etmektir; yani imanımızın, ilmimizin ahlaka dönüşmesidir. İlmimiz amele dönüşürse, Allah bize bilmediklerimizi öğretir ve bize marifetullahı ikram eder.

Zaten bundan sonra İkra TV'de, İkra Medresesi'nde pazar günleri saat onda canlı olarak yeni bir sohbete başlayacağız. Programımızın adı Marifetullah Sohbetleri olacak inşallah.

Yapacağımız bu sohbette her türlü meseleyi, güncel konuları da konuşacağız. Mü'minlerin olaylara, meselelere, hadiselere nasıl bakmaları, gönüllerinin nasıl olması gerektiğini, Allah'ın nazarıyla nasıl nazar edip nasıl anlamaları gerektiğini de anlatacağız. Allah her konuda nasıl bakmamızı, görmemizi, anlamamızı, olaylara, kişilere karşı nasıl muamele etmemizi istiyorsa hepsini anlatacağız; ama anlatırken Allah'ın resulü olsaydı nasıl yapardı, nasıl muamele ederdi diyerek anlatacağız. Kısacası Allah'ın vahyine, Kur'ân'a göre nasıl bakmamız, anlamamız, nasıl konuşmamız, yapmamız gerektiğini öğrenmeye, anlamaya çalışacağız. Bunları anlatacağız ki bizi dinleyen, izleyen kardeşlerimiz Allah'ın nazarı ile nazar edebilsin.

İnşallah Allah'ın imkân verdiği nispette sohbetleri yapmaya çalışacağız.

Unutmamamız lazım ki yanlış bir düşünce, yanlış bir fikir, yanlış bir anlayış gönlümüzü lekeler, karartır. Yanlış bir düşünce bizi rabbimize ters düşürür. O yanlış düşünceyle hiç farkında olmadan rabbimizden yüz çevirmiş, rabbimizin bize öğretmek

istediğini görmemiş, nefsimizin hevâsına, şeytanın verdiği vesveseye ya da birilerine göre bakıp olayları, meseleleri yanlış anlamış oluruz; yani rabbimize ters düşmüş oluruz.

Peki, bir şeyi yanlış anlamak sorun olur mu?

Evet, olur. Kendi gönlümüzde sorun olur; çünkü o yanlış olan şey rabbimizle aramıza perde olarak girer. Bu yüzden her şeyi doğru anlamamız, doğru anlayabilmemiz için de Allah'ın nazarıyla nazar edip Allah'a göre doğru bakmamız şarttır. Olayları meseleleri nasıl yorumlamamız, tahlil etmemiz gerektiğini rabbimize, Kur'ân'a göre yorumlayıp tahlil ettiğimizde doğruyu anlarız ve rabbimizle aramızdaki perdeler kalkar; ama yanlış anlayınca tam tersi olur ve rabbimizle aramıza perde girer. Zaten baktığımızda insanları, insanların yaptıklarını o kadar çok yanlış anlıyoruz ki bu yanlış anlamalarla gönlümüz kat kat perdeleniyor.

Bilelim ki herhangi bir şeye ya da herhangi birine bakınca yanlış bir hüküm verdiğimizde şayet o hüküm Allah'ın verdiği hüküm olmazsa, verdiğimiz hüküm mutlaka bizi Allah'tan uzaklaştırır; ama verdiğimiz hüküm Allah'ın verdiği hüküm olursa o zaman da hükmümüz bizi Allah'a yaklaştırır. O yüzden hükmü yalnızca Allah'a göre vermemiz gerekir.

Hüküm sadece Allah'a aittir. Yoksa herkes kendine göre bir konuda hüküm verir. Genel olarak insan en büyük yanlışı insanlar hakkında verdiği hükümde yapar.

Nasıl?

Örnek vermek gerekirse; birine "kötü" dediğinde onun hakkında bir hüküm vermiş olursun. Peki, onu ne kadar tanımışsın? Onun günahlarını, kötülüklerini bir kefeye, iyiliklerini, güzelliklerini, sevaplarını da bir kefeye koyup tarttın mı? -Hayır. O zaman nasıl bu hükmü verebilir, onun kötü olduğunu söyleyebilirsin! Sadece bir tarafına bakıp onun kötü olduğunu

söylemek yanlış bir hükümdür, adil bir hüküm değildir. Allah nasıl hüküm vermeni söylemişse hükmü öyle vermen lazımdır.

Hüküm vermeyen hiç kimse yoktur. Her birimiz mutlaka hüküm veririz. Mesela; benim de bir hükmüm vardır. İsterseniz kendi hükmümün ne olduğunu söyleyeyim. Bunu samimi ve ciddi bir şekilde Allah'a yemin ederek söylüyorum. Rabbim bana "kullarım hakkında hüküm ver" diye hitap etse her biriniz için hüküm verirken "ya rabbi! Bu kulların iman ehlidir, hepsi seni tercih etmiştir. Hepsi seni seven, senden haşyet duyan, rızanı, yakınlığını, cemalini, dostluğunu, vaad ettiğin cenneti isteyen kullarındır. Onlarda güzellikten başka bir şey göremiyorum. Hataları, kusurları, eksikleri, yanlışları, günahları vardır; ama ben onları görmüyorum; çünkü imanlarının, güzelliklerinin, kulluklarının, fedakarlıklarının, içten yana yakıla 'ben günahkârım' demelerinin, tövbelerinin, istiğfarlarının nûru onları öyle bir kaplıyor, öyle bir aydınlatıyor ki onlara bakarken karanlık göremiyor, günah göremiyor, eksik göremiyor, yanlış göremiyorum. Görüyorum; ama güzellikleri onların bütün eksiklerini siliyor, karanlıklarını aydınlatıyor. Benim onlarda gördüğüm sadece imanlarının, lâ ilâhe illallah demelerinin, sana boyun büküşlerinin güzelliğidir. Kullukları hakkındaki endişeleri, korkularıdır. 'Acaba rabbim bana kulum der mi, ben seni affettim, sana ikram ettim der mi' demeleridir. Bu endişe nûrları onları temizliyor ve karanlıklarını aydınlatıyor. O yüzden onlara bakarken güzellikten başka bir şey görmüyor, göremiyorum.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kalbinde zerre kadar iman bulunan cennete girer."*[5] *Lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah, diyen cennete girer"*[6] buyurmuştur. Senin kulların bunu söylüyor, onlar cennetliktir. Sadece cennetlik demiyorum! Onlar seni istiyor, rızanı, yakınlığını istiyor. Hepsi seni seven; ama

[5] Buhârî, Îmân, 33 (No: 22)
[6] Tirmizî, Îmân, 17 (No: 2640)

kirlenmiş kullarındır. Yalnız bu kirleri sana olan sevgilerine mâni olmuyor, perde olmuyor. Çamurun içindedirler; ama 'seni seviyorum ya rabbi' diye bağırıyorlar. Hepsi çok güzeldir" derim.

Israrla "şunu şöyle yapacaksınız! Bu eksiği yapmayın, şu yanlışı yapmayın, niye böyle yaptınız! Oysaki şöyle şöyle yapmanız gerekir" derken de bunları rabbimize yakın olalım, rabbimizle aramızdaki perdelerimiz aralansın diye söylüyorum. Yoksa hepinize bakışım kesinlikle böyledir. Allah'a yemin ederim ki her birinize bakarken günahınızı, eksiğinizi, yanlışınızı görmüyorum. Zaten görmeyi kendime yakıştıramam. Görsem sizi nasıl sevecek, size rahmetle, muhabbetle nasıl muamele edecek, Allah'ın huzuruna nasıl taşıyacağım!

Kardeşlerimizin hataları var mıdır? -Elbette ki vardır. İllaki herkesin hatası, kusuru vardır. İnsan beşerdir; hatasız, kusursuz, günahsız, eksiksiz, yanlışsız hiç kimse yoktur. Mesele; insanın güzelliğini görmek ve ondaki bu güzelliği sevmektir.

İnsana bakarken hatayı, yanlışı görürsek iblisin safında durmuş ve "bu secdeye, nimete, ikrama, halife olmaya layık değil" demiş oluruz. Bu da insanlar olarak genel itibariyle yaptığımız en büyük yanlıştır. İnsana bakarken güzeli, doğruyu görünce ise peygamberlerin safında durmuş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le, âlemlere rahmet olanla beraber durmuş ve onun nazarıyla bakıp rahmetle nazar etmiş oluruz. Onun için biraz önce yeni başlayacak olan programımızın ismini söylerken "Allah'ın nazarıyla nazar etmek" kelimesini kullandım.

Evet, Allah'ın nazarıyla nazar etmemiz gerekir.

Nasıl?

Allah afuvvdur, rahmandır, rahimdir, gafurdur, gaffardır, halimdir, rauftur. Sen de bakarken onunla bakacaksın. Kulunu o

yaratmıştır, o seviyor. **"(Hiç) Yaratan (yarattığını) bilmez mi?**[7] Bizim çocuğumuz yüz tane hata yapsa, küçüktür, henüz bilmiyor, deriz. Koşarken düşse kızmayız. Düşünce onu dövmeyiz. Bunun yerine çocuğumuzu kaldırır, üstünü silkeler, bir de onu teselli etmeye çalışırız. İşte, Allah'ın nazarıyla nazar etmek böyledir. Allah'ın, kulunu nasıl gördüğünü buradan anlamaya çalışalım.

Sadece insanda değil bütün varlıkta güzellikten, rahmetten başka bir şey görmememiz ve yaşadığımız her olayda Allah'ın takdirinden başka bir şey görmeyip hepsinin üzerinden El Esmâu'l Husnâ'ya şahid olmamız lazım. **"Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"**[8] âyeti bizde imana dönüşmelidir. Bu âyet bizde imana dönüşünce Allah da bize "sen en güzeli görmeye, beni görmeye layıksın" buyurur; ama güzel görmek yerine kötü görür, eksik görür, yanlış görür, günahı görürsek, insanlar için "şu kâfirdir, şu münafıktır, şu fasıktır" dersek hiçbir şey kazanamayız. İnsanlar hakkında böyle söyleyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i sevindirmiş olmaz, Allah'ın huzurunda böyle söyleyerek Allah'ı sevindirmiş olmayız; çünkü Allah rahman ve rahimdir. Allah, kullarının kazanmasını, tertemiz olup cennete gitmelerini istiyor. Bununla beraber herkesin rabbini tercih etmesini istiyor. Bu durumda bize düşen; insanı öncelikle Allah'ın kulu olarak, tertemiz ve cennetlik görmektir, çünkü insan zaten öyledir.

Eğer insanı böyle görmüyorsak sorun bizdedir. Kirli gözlük takan biri nereye bakarsa baksın çamur görür, öyle değil mi! Neticede gözlüğü kirlidir, dolayısıyla nereye baksa kirli görür. Kötü bakmak da gönül gözlüğüdür, gönül hâlidir, gönül bakışıdır. Birinin gönlü kirliyse nereye bakarsa baksın orayı kirli görür. Bu duruma düşmemek için bakarken güzelliği görmek şarttır.

[7] Mulk /14
[8] Bakara /115

Devamlı söylüyorum: Allah, Kıyamet günü kulun günahını mizanın bir kefesine, sevabını da öbür kefesine koyar. Sevapta da yapılan bir iyiliğe en az bire on verilir. Kul sadece bir iyilik, güzellik yapmışsa sevabı ona on katı olarak gelir[9] ve bu en az olanıdır. Bir de bire yüz, bire yedi yüz ve bire hesapsız vardır.[10] Allah, kulunun yaptıklarını mizanda böyle tartar. Şayet kulun sevabı bir derece bile ağır gelirse, Allah o kulu cennetliklerden, iyilerden sayar ve onu cennete gönderir.

Mizanda sevabın bir derece ağır gelmesi ne demektir?

Diyelim ki biri dokuz defa günah işlemiş, bir defa da iyilik yapmış olsun, iyiliğe en az on katı olduğu için bu defa tartısı ona dokuz gelir. Böylelikle kul sevabının bir derece ağır gelmesiyle bile kazanmış olur. Birinin günahı yaptığı iyiliklerden, güzelliklerden dokuz kat daha fazladır; ama buna rağmen cennete gidiyor.

Şimdi bu şekilde hangi insana baktığımızda dokuz kötülüğünün yanında bir güzelliği yoktur! Eğer birinin dokuz kötülüğünün yanında bir tane bile güzelliği yoksa o kişi bütünüyle kötülük olmuş demektir. Ben öyle birini görmüyorum. Öyle bütünüyle kötülük olmuş bir kul yoktur. Bir kulun bile bile rabbine karşı nankör olması, inkâr etmesi, isyan etmesi başkadır. O kendi kararını vermiş, insan olmayı, kul olmayı, Hz. insan olmayı tercih etmemiş, hayvan olmayı tercih etmiştir. Ona zaten bir şey yapamayız. Allah onun bu tercihini kabul eder ve ona “tamam, hayvan olmak istiyorsan hayvan ol” der. “Niye hayvan oldun” demez. Hatta hayvanların gideceği yeri de beyan etmiştir; ama buna rağmen kul kendi tercihini yapmış ve Hz. İnsan olmayı istememiştir.

Allah âyet-i kerimelerde buyurur. **“De ki: Hak Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr**

[9] En'âm /160
[10] Bakara /261

etsin."[11] İman da bellidir küfür de bellidir. Dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun. **"Şüphesiz ki Biz, ona (hidâyet) yolu(nu da) gösterdik. (O artık, ona ikram ettiğimiz maddi ve manevi tüm nimetlerimize) İster şükreder (mü'min olur) ister inkâr eder (kâfir olur)."**[12] Dileyen şükretsin dileyen nankörlük yapsın. **"Dileyen, Rabbine varan bir yol tutar."**[13] Dikkat edersek Allah hep "dileyen, isteyen" buyuruyor. Yani "sen neyi istersen onu sana veririm" buyuruyor Allah.

Şayet Allah tercih hakkını kullarına bırakmışsa, biri de tercihini nefsinden yana kullanmışsa, ona hiçbir söz söylemeye hakkımız yoktur; çünkü herkes kendi kulluğuna bakmalıdır.

Evet, herkes kendine dönüp "ben insana bakınca neyi görüyorum! Acaba Allah'a göre bakıyor, Allah'ın ve resulünün nazarıyla nazar ediyor muyum? Allah'a ve resulüne göre mi yoksa iblise, şeytana göre mi bakıyorum! Gördüklerimi şeytan mı bana gösteriyor yoksa Allah'ın gör dediklerini mi görüyorum" diye tefekkür etmelidir.

Varlığa bakarken güzellikten başka bir şey görmedikçe hiç kimse tek güzeli, en güzeli görmeyi düşünmesin! Böyle bir şey yoktur.

O en güzelin perdesi nedir?

En güzelin perdesi sıkıntıdır, musibettir, beladır. Hepsi peş peşe gelecek, sen de devamlı "Ya rabbi! Bu güzeldir" diyeceksin. Diğer türlü imtihana tabi tutulmadan bakışının nasıl olduğu ortaya çıkmaz. Ancak imtihanlarla karşılaşınca eksiklerini, yanlış bakışını görüp onları düzeltirsin.

[11] Kehf /29
[12] İnsân /3
[13] Nebe /39

İmtihana karşı bakışımızın da doğru olması gerekir. Hangi imtihan nereden ve kiminle gelirse gelsin “bu güzeldir ya rabbi! Her imtihanda mutlaka senin bir hikmetin, muradın vardır, benim o imtihanda bir şeyi anlamamı, bütün bu yanlışlar içinde güzelliği görmemi istiyorsun. Ben de senin güzelliğini göreceğim. Sen bana perdeleri aralamak, gönlümü düzeltip doğru bakmam için bana bu muameleyi yapıyor ve beni imtihana tabi tutuyorsun. Bana ‘kötülüğü, yanlışı, eksiği, hatayı, kusuru, günahı görme güzelliği gör’ buyuruyorsun. Tamam ya rabbi! Ben de güzelliği görüyorum” dememiz lazım. Hangi kula sıkıntılar peş peşe gelirse bilin ki kendisine perde açılacak demektir; ama bakışı doğru ve güzel olursa perde açılır.

Herkes şimdiye kadar nasıl bakması gerektiğini öğrenmiştir inşallah. Ben insanlara olan bakışımı söyledim. Biri bana tabi olmuşsa bu durumda o da benim gibi bakmalıdır.

Nasıl?

Ben insana bakınca onun güzelliğinden dolayı gözlerim kamaşıyor; ama diğer taraftan da baktığımızda elbette ki bir sürü hatası, kusuru, yanlışı, sabırsızlığı, şükürsüzlüğü vardır. Bir düşer, bir kalkar. Nasıl ki çocuk düşüp kalkınca ona kızmıyor, tam tersine kucağımıza alıp ona sarılıyor ve “ağlama, bir şey olmaz” diyorsak ben de insanlara böyle bakıyorum.

Çünkü rahmet bunu gerektirir. Çocuğa büyük muamelesi yapıp “niye düştün” demek doğru değildir. Aynı şekilde manevi olarak düşen bir kul da büyük değildir. Ne zaman ki rabbine vasıl oldu, o zaman büyük olmuştur. O zaman ona kızılır. Bununla beraber ne zaman kızmayı kaldırabilecek seviyeye geldi, o zaman ona kızılır ve “kendine dikkat et, önüne bak, rabbine doğru yürü” denilir; ama şimdilik manevi olarak düşen kulun gücü ancak bu kadardır, bu nedenle ona kızılmaz.

Evet, insana doğru bakacak, güzel bakıp güzeli, güzelliği göreceğiz inşallah. Öyle ki "nereye dönerseniz dönün Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"[14] âyeti üzerimizde tecelli etsin.

Böyle olunca en güzeli görmeye layık olmuş oluruz. Diğer türlü güzeli görmeye layık olamayız. İnşallah İkra TV'miz, İkra Medresemiz güzel baktırmayı öğretir ve yolu yürütür. Kime? - Tabii ki dinleyenlere, izleyenlere ve ciddiye alanlara…

İnşallah İkra Medresesi sohbetleriyle Allah'ın muradını, Allah'ın nazarıyla nazar etmeyi öğreneceğiz. Bu vesileyle rabbimizin "gör" dediğini ve görmemizi istediklerini göreceğiz. Rabbimizin bize göstermek istediklerini görünce doğru görmüş olur, doğru gördüğümüz için de doğru düşünür, doğru konuşur, doğru anlatır, doğru yapar, sırât-ı mustakîmde rabbimize yürürüz. Böylelikle rabbimizle aramızdaki perdeler kalkar. Aksi takdirde Allah'ın "doğru" dediğine "yanlış", "yanlış" dediğine "doğru", "güzel" dediğine "çirkin", "çirkin" dediğine ise "güzel" deriz. Hâl böyleyken Allah ile nasıl nazar edebilir, Allah'a nasıl yakın olabiliriz!

Doğru bakmamız ve aradan çekilmemiz lazım ki perdelerimiz kalksın ve rabbimiz bize tecelli etsin.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi dünyada ve ahirette huzurunda mahcup olanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi doğru bakanlardan, doğru görenlerden, doğru konuşanlardan eylesin. Allah bizi doğru yapanlardan ve dosdoğru yolda, sırât-ı mustakîmde rabbimize yürüyenlerden, koşanlardan, varanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[14] Bakara /115

13.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya ve "subhânallah" demeye çalışıyorduk.

Allah kendi kendini tesbih eder ve **subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[1] "Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır)." **Subhânallâhi ammâ yasifûn:**[2] "(Dikkat edin!) Allah Subhân'dır, onların vasıflandırmalarından (ve her türlü noksanlıktan münezzehtir)" buyurur. Bir de "rabbini tesbih et, rabbini hamd ile tesbih et; rabbinin kendisini sana tanıttığı gibi tesbih et ve anla"[3] buyurmuştur.

Namaz baştan sona tesbihtir, hamddır, tekbirdir, duadır, rabbine yöneliştir, rabbinin huzurunda durmaktır, rükû edip eğilmektir ve secde edip yaklaşmaktır. Eğer tesbihin, hamdin, tekbirin, tevhidin hakikati anlaşılmazsa insan namaz kılarken sadece birtakım hareketler yapmış olur ve bu hareketler de kendisini Allah'a yaklaştırmaz.

Namazın hakikatini, Allah'ın namazdaki muradını anlayabilmek için namazın içeriğine bakmak gerekir.

İsterseniz namazın hakikati anlaşılsın diye içeriğini biraz izah edeyim.

Namaza başlarken "Allah u ekber" deyip rabbimizi tekbir eder sonrasında Subhâneke'yi okur ve "subhâneke (sen

[1] Haşr /23
[2] Sâffât /159
[3] Fetih /9, Mu'min /55, Ahzâb /42

subhânsın)" deriz. Namaza başlar başlamaz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in emrettiği gibi rabbimizi tesbih ederiz. Burada muhatap direkt olarak rabbimizdir; yani "subhâneke" derken bunu direkt olarak rabbimize söyler, direkt olarak "sen" deriz. Bu durumda o esnada rabbimizin huzurunda durmamışsak, muhatabımız rabbimiz değilse "subhâneke" derken o anda aklımızda ne varsa ona "sen subhânsın" demiş oluruz.

Sonra ne deriz?

Allahumme ve bi hamdik: "Sen benim Allah'ımsın (ilâhımsın) ve hamd sana mahsustur (ben sana hamd ediyorum)." **Ve tebârekesmuk:** "Senin ismin mübarektir." Bütün isimlerin mübarektir, ebedidir, ezelidir, tecellin de öyledir. Bana ebedi nimetleri kazandıracak olan seni tesbihtir, sana hamddır.

Ve teâlâ cedduk: "Sen yüceler yücesisin." Sen azim olansın, güç, kuvvet, kudret sahibi olansın. Mülkün sahibisin ve bütün şeref sana aittir. **Ve lâ ilâhe ğayrûk:** "Senden başka ilâh yoktur."

Subhânekeyi okurken önce Allah'ı tesbih ettin, sonra ona hamd ettin, sonra onu tekbir ettin, en sonda ise tevhid ettin; yani "lâ ilâhe illallah" dedin ve bunu da direkt olarak Allah'a söyledin. Subhâneke duasından sonra ise Fâtiha Sûresi'ni okuruz. Zaten vuslat yolculuğunu Fâtiha ile anlar, Fâtiha ile yaparız.

Allah, kulunu namazla günde beş sefer huzuruna davet edip kendini tesbih ettirir, hamd ettirir, tekbir ettirir, tevhid ettirir. Kulun da namaz dışında her anda sürekli rabbini tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmesi gerekir; çünkü kul namazın dışında sürekli olarak Allah'ın huzurunda da bu hâllerin birindedir.

Nasıl?

Bir mü'min, hayatı yaşarken gün içerisinde ya rabbini tesbih eder ya hamd eder ya tekbir eder ya da tevhid eder. Şayet

bunların dışında bir hâldeyse zaten gaflettedir ve rabbini unutmuştur.

Bu, manevi yolculuğu yaparken de böyledir. Daha önceki sohbetlerimizde söylemiştim: Herkes Allah'ı sevdiğini söyleyebilir, söyleyenler de elbette ki doğru söylemiştir; ama Allah'ı sevdiğini söyleyenler Allah'ı nimetlerinden, ikramlarından dolayı severler. Allah'ı nimetlerinden dolayı sevmek henüz yolun başında olanın sevmesidir. Yolun başındaki, kendisine nimet gelince, ikram gelince, rabbi onu sevindirince rabbine hamd eder, şükreder ve rabbini tesbih edip "rabbim bana ikram etti" der.

Böyle biri Allah'ı sever; ama nefsiyle sever, nefsi için sever ve bu sevgisi Allah'a gitmez, Allah'ın nimetlerine, ikramlarına gider. Böyle bir kul bu hâli ile ölürse imanını kaybeder; çünkü aslında imanı yoktur. Nefsini sevdiği için Allah'ın ikramlarını sevmiştir. Kendisine bir musibet, sıkıntı, bela, dedikodu, iftira, hastalık, yokluk gelince, Allah'ın âyet-i kerimede buyurduğu gibi **"insan, ne zaman Rabbi kendisini imtihan edip böylece ona ikramda bulunsa ve ona nimet verse, 'Rabbim bana ikram etti' der. Ne zaman da onu imtihan edip rızkını daraltsa, 'Rabbim (beni önemsemedi ve) bana ihanet etti' der."**[4] Hem rabbinin kendisine ihanet ettiğini düşünür hem de hâlâ "rabbim" der.

Peki, "rabbim" demesine rağmen "rabbim bana ihanet etti, beni önemsemedi, ciddiye almadı" demesinin sebebi nedir?

Çünkü Allah'ı rahman ve rahim olarak, kerim olarak, ekrem olarak tanımamış, Allah'ın kendisi için takdir ettiklerinin hayr olduğuna iman etmemiştir. Bu yüzden de "ben kendim için hayrı daha iyi biliyorum, böyle değil, şöyle olması gerekir" deyip kendi kendine hüküm verir ve Allah'ın kendisi için verdiği hükmü, yaptığı takdiri kabul etmez. Kabul etmediği için de Allah'ın takdirine itiraz eder ve rabbine karşı en büyük saygısızlığı yapmış olur. Bu hâldeki

[4] Fecr /15-16

biri cahildir. Zaten cehaletinden dolayı hakkı, hakikati, hak olan rabbini kendisinden perdeler ve küfre girer.

Aslında genel olarak bütün insanların hâli böyledir; yani manevi olarak büyümemiştir, henüz çocuk mesabesindedir. Rabbini bilmez, tanımaz. Rabbini duymuştur, duyduğu için rabbini kabul ettiğini zanneder; ama daha kabul etmemiştir.

Kul yolu yürüyüp manevi olarak buluğ çağına yaklaşınca bu sefer nimetlere şükreder, rabbine hamd eder, rabbini över. Aynı zamanda kendisine musibetler geldiğinde onlara karşı isyan etmemeye ve musibetlere dayanmaya, nefsinin küfrünü bastırmaya, susturmaya, nefsini ve şeytanı dinlememeye çalışır. Böyle biri manevi olarak buluğa yaklaşmıştır.

Manevi olarak biraz daha büyüyünce ne olur?

Bu sefer gelen musibetlere sabreder, itiraz etmez, isyan etmez, musibetlerin arkasındaki nimeti görür. Evet, sıkıntı duyar; ama nefsi artık isyan etmez, küfre düşmez; çünkü sabırlı bir kul olmuştur.

Biraz daha kemale erince ise bu defa hakiki insan olur. Allah'tan razı olur ve Allah'ın kendisine yaptığı her muameleye rıza gösterir. Artık onun sabretmeye çalışması dahi gerekmez; çünkü rabbini tanımış ve rabbinden razı olmuştur.

Kul, rabbine nerden razı olur?

Tabii ki rabbinin takdiri, emri, hükmü karşısında razı olur. İşte, böyle bir kul, Allah'a yakın bir kuldur, mukarrebun olan kuldur, Allah'ı gerçekten seven ve Allah'ın da sevdiği bir kuldur.

Kul, Allah'ı sevince Allah da kulunu sever; ama kulun bu sevgisini ispatlaması gerekir.

Nasıl?

Kul, rabbini tanıyınca, hayatı yaşarken gelen musibetlere sabredince ve bir adım ötesinde rabbinin takdirine, emrine, hükmüne razı olunca Allah'ın sevgisine layık olur. Bu kul, Allah'ın sevdiği bir kuldur. Ötekiler ise Allah'ı sevdiklerini zannederler. Yalnız, Allah'ın sevdiği o kullar bu hâle gelmek için manevi olarak bir yol yürümüştür ve bu yolcuklarıyla rablerini tanımış, marifete sahip olmuş, Allah'ın takdirine, hükmüne şahid olmuş, şehadet etmiş, sonra rablerinden razı olmuşlardır.

Bir kul manevi yolculukta yürüdüğünde bu yolculuğun sonunda rabbinden razı olur. Artık o kul için nimet ile musibet aynı konumdadır; çünkü ikisinin de sadece Allah'tan geldiğini bilir. Bu kul marifet sahibidir, rabbini, kendini anlamış, tanımıştır. Yaşadığı musibetlerde rabbinin rahmanlığını, El Hayr oluşunu, kerim oluşunu, ekrem oluşunu, rabbinin onu kendisine çektiğini, onu hakikate erdirmek ve ona ikram etmek için bu muamelelerde bulunduğunu anlamış, buna iman etmiştir.

Herkes Allah'ı ne kadar sevdiğine, bu sevgisini ne kadar ispatladığına, rabbini ne kadar tanıdığına ve rabbine ne kadar iman ettiğine, aynı şekilde Allah'ın kendisini ne kadar sevdiğine dair gönlüne bakmalıdır. Herkes yolcudur. İstisnasız herkes esfel-i safiline inmiştir ve kemale ersin, Hz. İnsan olsun diye Allah ona bir hayat yaşatır. Allah takdirini herkes için yapmıştır ve kime, neyi takdir etmişse o mutlaka kendisine gelir. Kul, Allah'ın kendisine takdir etmediği şeyin peşinden ne kadar koşarsa koşsun onu alamaz, peşinden koştuğu şey ona gelmez.

Evet, Allah takdirini yapmıştır; ama bir de o takdir içinde kuluna takdir etme hakkı vermiş ve kuluna "yol budur, sen de dilediğin şekilde yürü. İster rabbine yürü, rabbini tanı, rabbine iman et, kendindeki hakikate şahid ol ve Allah'ın sana nefhettiği rûh ol. İstersen de sadece çamura bak, çamurun peşinden koş, tercih senindir. Ne olmak istersen o ol" demiştir. Bu yüzden herkes kendine bakmalı ve "Allah'ın sevgisine layık bir kul olmuş

muyum, olmamış mıyım, Allah beni seviyor mu, sevmiyor mu" diye tefekkür etmelidir.

Bu sevgiyi herkes kendisi kazanır. Bir kul, Allah'a itiraz ediyor, isyan ediyor, Allah'ın âyetleri ile mücadele ediyorsa, onu yalanlıyor, reddediyor, "böyle değil, aslında şöyle olması gerekir" diyorsa, bu hâliyle Allah'tan sevgi bekleyebilir mi? -Elbette ki bekleyemez! Böyle bir şey olmaz! Eğer bekliyorsa kendi kendini kandırıyor demektir.

Kul, Allah'ın kendisi için yaptığı takdiri ve her takdirinin, hükmünün, muamelesinin kendisi için hayır olduğunu anladıysa artık insanların muamelesini göremez; çünkü her muamelenin aslında rahman ve rahim olan rabbinden geldiğini bilir. Bu muamelelerle rabbinin kendisini temizlemeyi, kemale erdirmeyi, kendine çekmeyi ve bütün bağlarından kurtarmayı dilediğini bilir. Artık sadece rabbini seyreder ve rabbine şahid olup şehadet eder.

Allah âyet-i kerimede **"onlar yeryüzünde (Allah'ı) âciz bırakacak değillerdir, onların (kıyamet günü) Allah'tan başka (yardım isteyecekleri) dostları da yoktur. (O gün) Onların azabı kat kat arttırılır; çünkü onlar (dünyadayken âyetlerimizi) dinlemeye (dahi) tahammül edemiyorlar ve (afaktaki, enfüsteki âyetlerimizi bile) görmüyorlardı"**[5] buyurmuştur. Bir kul, rabbine şahid olmadıysa, Allah'ın "onlar rablerini dinlemeye, görmeye dahi tahammül edemiyorlar" buyurduğu gibi rabbini dinlemeye ve görmeye tahammül etmiyor demektir.

Rabbini dinlemeye, görmeye tahammül etmiyorlar, âyetini nasıl anlamak gerekir?

Allah sana bir takdirde bulunur ve nefsinden, insanlardan kurtulman, hatta sadece dünyadan da değil ahiretten de kurtularak sadece rabbini istemen için seni imtihana tabi tutar ve

[5] Hûd /20

sana muamelede bulunur. Eğer Allah'ın senin için olan muamelesini kabul etmezsen bu durumda rabbini, dinlemeye, görmeye tahammül edemiyorsun demektir.

Bunun için dilinle "kabul etmiyorum" demen gerekmez. Zaten öyle de demiyorsun. Bunun yerine "ben Allah'ın benim için muamelede bulunduğunu görmedim, buna şahid değilim" diyorsun. Hatta "ben Allah'a şahid değilim" diyorsun. Şimdi sen Allah'ın mülkünde yaşıyor, onun verdiği rızkı yiyorsun, onun hayy ve kayyum oluşuyla dirisin, varlıktasın; ama buna rağmen "ben onu görmüyorum" diyorsun. Allah "ben sana şah damarından daha yakınım.[6] Nerede olursan ol seninle beraberim"[7] diyor, sen ise "ben görmüyorum, anlamadım" diyorsun! O, "sana rızkını ben veriyorum, ikramı ben yapıyorum,[8] imtihana ben tabi tutuyorum.[9] Hiçbir musibet yoktur ki o sana gelmezden önce onu bir kitapta yazmamış olalım. Allah, âyetlerini böyle beyan ediyor ki size gelen musibetlerden dolayı üzülmeyesiniz, nimetlerden dolayı da şımarmayasınız"[10] buyuruyor. Sen ise "böyle bir şey yok. Falanca şöyle yaptı o yüzden bu sıkıntıyı yaşadım. Filanca böyle yaptı, ondan zarar ettim, kaybettim" ya da "falanca yardım ettiği için kazandım, kâr ettim" diyorsun. Sen Allah'ı görmek istemiyorsun. Şehadet edip şahid olmak istemiyor, rabbini görmeye tahammül edemiyorsun. İşte, "onlar rabbini görmeye, dinlemeye tahammül etmiyorlar" âyetini böyle anlaman lazım.

Yol baştan sona iman yoludur, imanı kazanma, rabbini sevme ve onun sevgisini kazanma yoludur. Bu yüzden küçük olan, basit olan, düşünemeyen, aklı ermeyen, gönlü anlamayan, gözü kör olup görmeyen kimseler gibi olmamak ve bu hâllerden kurtulmak gerekir. Bunun için de hayatı rabbimizin huzurunda

[6] Kaf /16
[7] Hadîd /4
[8] Hûd /6
[9] Muhammed /31
[10] Hadîd /22-23

olduğumuzu unutmadan yaşamamız, her ne olursa olsun rabbimize şahid olup şahadet etmeye çalışmamız gerekir.

Elbette ki Allah imtihanlara tabi tutar ve kulunu bağlarından kurtarır. Allah âyet-i kerimede **"onlar ki yanlarındaki Tevrât ve İncîl'de yazılı buldukları o resule, o ümmi nebîye tabi olan kimselerdir. O (nebî), onlara iyiliği emreder, kötülükten meneder ve onlara (Allah'ın emriyle) temiz şeyleri helâl, çirkin şeyleri ise haram kılar. Onlardan ağır (olan cehalet) yüklerini ve (nefislerinin onlara vurduğu) üzerlerindeki zincirleri kaldırır."**[11] Yani "size bir peygamber gönderdik ki yüklerinizi indirsin ve sizi zincirlerinizden kurtarsın" buyurmuştur. Kimler zincirlenir? - Köleler zincirlenir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de insandaki nefis zincirini çözer ve onu dünya, vehim, zan yükünden, şeytanın, nefsinin insana yüklediği yükten kurtarır.

Şeytan, nefis insana "sen şundan sorumlusun, senin şöyle yapman lazım" der. Allah da kuluna "sana ne emretmişsem onu yap. Sen sadece benim kulumsun ve benden sorumlusun. Sen emrimi yapmaya çalış, rızkın için endişelenme, yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki rızkı bana ait olmasın. Herkesin rızkı bana aittir ve hepsinin rızkına ben kefilim"[12] buyurmuştur.

Bu dünya tabir-i caizse Allah'ın evi, insanlar da onun misafiridir. O, misafirlerine ikram etmez mi! İkram etmeyeceğini düşünmek Allah'a hakarettir! Allah herkese ikram eder; ama her bir kula nasıl bir muamele gerekiyorsa; yani kul nasıl kazanabilecekse ona öyle muamelede bulunur. **"(Hiç) Yaratan (yarattığını) bilmez mi?"**[13] buyurdu Allah. Allah sana neyin lazım olduğunu bilmiyor mu! Allah sana nasıl bir muamelede bulunuyorsa ancak öyle Hz. İnsan olur, Allah'a yakın olur, ebedi

[11] A'râf /157
[12] Hûd /6
[13] Mulk /14

hayatını kazanırsın, Allah'a dost olma imkânın olur. Başka türlü olmaz!

Evet, Allah kazanman için sana muamelede bulunur ve seni imtihana tâbi tutar; çünkü zincirlerinin çözülmesi ve yükünün sırtından inmesi gerekir. Bilmen lazım ki her neyi seviyorsan ona bir zincirle bağlısın ve bu zincirler de senin Allah'a gitmene mâni oluyor! Yüz şeyi seviyorsan yüz tane zincirin vardır ve bu zincirlerinin mutlaka çözülmesi şarttır.

İnsanın zincirleri nelerdir?

İnsanın zincirleri; dünyadır, paradır, evdir, iştir, eştir, çocuktur, anadır, babadır, arkadaştır, her neyi seviyorsan, gönlün her neye bağlıysa o senin için zincirdir. Bütün bu zincirlerinin çözülmesi gerekir ki gönlün bütünüyle rabbine bağlanabilsin. Yoksa rabbin seni davet eder, kendine çeker; ama zincirlerin, rabbine gitmene, yaklaşmana mâni olur. Sen de bu hâlinle dünyadan çıkamazsın, rabbine gidemezsin. Zincirlerin çözülüp rabbine yürüyünce, koşmaya çalışınca, Allah da seni kendine çeker. Sana düşen; sadece onun kudretini, rahmetini, ikramını, hidâyetini, seni kendisine çekmesini seyredip kendini ona bırakmak ve "gel" deyip seni kendine davet edişine icabet etmektir.

Sen bunları yaparsan gerisini Allah yapar. Zaten gideceğin başka bir yer yoktur. Manevi yolu yürürken bir yerden bir yere gitmezsin. Kendinden kendine; yani kendi gönül âlemine, kendi rûhuna, sırrına yolculuk yaparsın. Bunun için de küfürden, Allah'a itiraz etmekten kurtulman ve iman etmen şarttır.

Bütün sorun nefisten kaynaklanır. Nefis kendini bir şey zanneder. Allah'a itiraz eden nefistir, nefis de hakikatte olmayan, hayali, vehmi benlik duygusudur, "ben, bence, bana göre" demendir. Nefis o kadar şiddetli bir şekilde "ben, bence, bana göre" der ki Allah'ın söylediğini kabul etmeyecek, ilâhlık

taslayacak ve Allah'a itiraz edecek kadar! Hâlbuki sen Allah ile nasıl savaşırsın! Bu savaşı kazanabileceğini nasıl düşünebilirsin! Allah bir şeyi takdir etmiş, sen de onu değiştireceksin öyle mi! Şimdi senin imanın var mıdır, Allah'ın kudretini, Allah'a kul olmayı kabul etmiş misin! Madem itiraz etsen de feryat etsen de isyan etsen de Allah bildiği gibi yapıyorsa o zaman sana düşen; Allah'a boyun bükmek, sana gelen musibetlere sabretmek, onun takdirinden razı olmak ve emrini, hükmünü, takdirini, işini sevmek değil midir!

Peki, Allah'ın hükmünü, takdirini sevmemenin sebebi nedir?

Çünkü içindeki o ilâhlık iddia eden, müşrik olan, kâfir olan nefsin itiraz ediyor ve seni rabbinden ayırıp cehenneme sürüklüyor. Bu durumda hâlâ ondan yana durup nefsine; yani o kâfire, müşrike, Ebu Cehil'e "ben" demek nasıl doğru olur! Nefsine "ben" dersen sonunda o olursun. Zaten "ben" deyip Allah'a itiraz ediyorsan artık osun demektir.

Acaba "benim nefsim, Allah'ın muamelesi karşısında itiraz etmiyor, isyan etmiyor, feryad etmiyor, ben Allah'a kafa tutmuyorum" diyebilen kimse var mıdır ya da kaç kişi vardır! Varsa o zaman Allah ile arasındaki bütün perdelerin kalkmış olması, her daim rabbinin sohbetinde olması, nerede olursa olsun rabbinin huzurunda olduğunu bilmesi, kendisi için nimet ile musibetin bir olması, sadece rabbinin takdirini, hükmünü seyir hâlinde olması, ne zaman rabbine dönse ona şehadet etmesi ve ne zaman istese rabbiyle konuşabilmesi gerekirdi.

Evet, herkes "ben rabbimin sevgisine layık olmuş muyum, olmamış mıyım, rabbim beni seviyor mu, sevmiyor mu, seviyorsa ne kadar seviyor! Nefsim hâlâ küçük çocuklar gibi nimet gelince şükrediyor, hamd ediyor; musibetler gelince ise feryad ediyor, ağlayıp sızlanıyor mu! Yoksa buluğa biraz yaklaşmış, biraz

büyümüş müdür! Musibetlere tahammül ediyor, nefsimin itirazına, isyanına dur diyor muyum, demiyor muyum, olgunluğa adım atmış mıyım, atmamış mıyım! Gelen musibetlere sabrediyor muyum, sabretmiyor muyum, hakikati anlamış mıyım, anlamamış mıyım! Nefsim büyümüş, rabbini tanımış, iman etmiş ve rabbinden razı hâle gelmiş midir, gelmemiş midir! Her halükârda rabbinden razı mıdır, değil midir" diye kendine bakmalıdır.

Bir kul, Allah'tan razı değilse, Allah'a nasıl "sen benden razı ol" der! Allah ona "kulum sen benden razı mısın? Ben senin ilâhınım, senin rabbinim. Seni yaratan, sana kendinden varlık veren, güzellik veren, El Esmâu'l Husnâ'yı veren, seni şereflendiren, şerefli kılan, melekleri sana secde ettiren, her şeyi emrine amade kılan, daha bilmediğin, hayal edemediğin nice nimetleri sana ikram eden ve senin için hazırlayan rabbin benim. Ben senin için hayır olanı nasıl bilmem! Sen nasıl benden daha iyi bilebilirsin! Sen daha bu hâlinle benden razı değilsin, bir de bana 'sen benden razı ol' diyorsun! Senin küfründen, şirkinden, itirazından, cahilliğinden, karanlığından mı razı olayım! Neden kendine böyle zulmediyorsun" buyurur.

İstisnasız herkes hakikati olduğu gibi anlamalı, anlayıp rabbini tanımalıdır. Baktığımızda insanlar rabbine isyan içinde, itiraz içindedir ve nefisleri ilâhlık iddia eder, başkaları hakkında hüküm verir! İnsan kimin Allah'a daha yakın olduğunu nereden bilebilir! Her bir insanda Allah'ın sırları gizlidir, dolayısıyla insana hakaret edince, onun gönlünü kırınca Allah'ın sana gazap edeceğini hesap edemiyorsan sende bir sorun vardır, sen Allah ile nazar edemiyorsun demektir.

Allah, kuluyla beraberdir ve ona şah damarından daha yakındır. Allah ona tecelli etmiş ve ona rûhundan nefhetmiştir. Bu yüzden onda bir sır vardır. Sen onda ne olduğunu biliyor musun? -Bilmiyorsun. Allah hadis-i kutside *"Allah insanın sırrıdır, insan da*

Allah'ın sırrıdır"[14] buyurmuştur. Sen onu bilemezsin! Bu yüzden insana karşı edepli olman ve onunla muhatap olurken öncelikle onun rabbiyle muhatap olduğunu bilmen gerekir.

Hiç kimseyi "şu insan iyidir, şu kötüdür, şu ibadet ehlidir, şu mü'mindir, şu kâfirdir" diye ayıramazsın! Hepsi Allah'ın kuludur ve hepsi bu sırrı taşır. Onda hangi sırların açığa çıktığını ve çıkacağını sen bilemezsin. Söyledim: Nimetle musibeti bir görmedikçe, Allah'ın emrini, hükmünü, takdirini kabul etmedikçe ve insanları iyi, kötü diye ayırmayı bırakmadıkça kemale eremezsin! Hepsi Allah'ın kuludur ve hepsinin üzerinde Allah'ın bir muradı vardır.

Bir kul üzerinden sana bir nimet, bir ikram geldiyse bu nimete vesile olan kul, Allah'ın rahmet elidir, hayr elidir, hidâyet elidir, aşk ve muhabbet elidir. Birinden de bir sıkıntı mı geldi bir musibet mi geldi, Allah seni temizlemeyi, büyütmeyi dilemiş ve doğru bakışa sahip olman için sana imkân vermiştir. O senin imtihanındır, kazanma imkânındır. Böyle bakmazsan, insanların her birine ilâhlık vermiş ve hepsini Allah'a şirk koşmuş olursun.

Nasıl?

Herhangi bir nimet geldiğinde "falanca bana yardım etti" deyip vesilenin sahibini görmezsen Allah'ı yok saymış, nimeti Allah'tan bağımsız olarak gördüğün için Allah'a şirk koşmuş olursun. Aynı şekilde bir musibet geldiğinde "falanca böyle yaptı, o yüzden başıma bunlar geldi" dersen, Allah'ın o imtihanda sana olan takdirini görmemiş ve "Allah beni imtihana tabi tutmadı, bu da Allah'ın ortağıdır, istediğini yapabiliyor, Allah izin vermeden böyle yaptı" demiş olursun; yani onu Allah'a şirk koşmuş olursun.

Hiç kimse şirkten kurtulmadan iman edemez. Nasıl ki nimetle musibet birse, şirkten kurtulmak için sana iyilik yapanla,

[14] Risale-i Gavsiye

yanlış yapanı da bir görmen, ikisini de Allah'ın kudret eli olarak anlaman şarttır. Öyle ki rabbine her anda şahid olup şehadet edesin ve "eşhedu en lâ ilâhe illallah" diyebilesin. Birinin yanlışı, eksiği varsa bu onun kendi aleyhinedir; ama senin için de bir imtihandır. Allah o imtihanlar üzerinden seni eğitir, büyütür, yetiştirir, sabrı, razı olmayı öğretir, imanını kemâle erdirir.

O yüzden bu hayatta insana lazım olmayan ne bir şey vardır ne de bir insan vardır. Bütün insanlar Allah'ın tecellisi ile, nûruyla, hükmüyle birbirine bağlıdır. Ayrı kimse yoktur, hiç kimse tek başına bağımsız değildir! İsterse dünyanın öbür ucunda olsun herkes birbirini ilgilendirir. Aynı şekilde bütün varlık, Allah'ın tecellisi içindedir. Nasıl ki göğe bakıp yıldızları görüyor, gerisinde bir şey göremiyorsak hepsi Allah'ın nûruyla, tecellisiyle doludur ve Allah'ın nûru, kudreti, ilmi içinde yüzer. Her şey Allah'ın nûruna gark olmuş ve bu nûrla birbirine bağlıdır.

Bu nedenle herkes birbirini ilgilendirir; ama insan kendi kendine zulmeder. Allah âyet-i kerimede **"doğrusu insana, çalışmasından başka bir şey yoktur."**[15] Herkese elleriyle yaptığının karşılığı vardır, buyurmuştur. Kime ne yapıyorsan onu kendine yaparsın; çünkü o sensin sen de osun. İyilik yaptıysan kendine iyilik yaptın, ikram ettiysen kendine ikram ettin, rahmet ettiysen kendine rahmet ettin, sevdiysen sevilmeye layık oldun demektir. Tam tersi olarak, kırdıysan kırılmaya layık olursun, üzdüysen üzülmeye layık olursun, nefret ettiysen de nefret edilmeye layık olursun. Yaptığın her şey bu şekilde sana geri döner.

Sana düşen; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, peygamberlere bakıp onlara tabi olmak ve rahmetin içine girmektir. Rahmete girebilmen için de senin rahmet etmen şarttır. Yalnız, burada dikkat etmen gereken bir husus vardır: Sadece zulme uğrayanlara,

[15] Necm /39

mazlumlara, aç olanlara, susuz olanlara, ihtiyaç sahiplerine rahmet etmemen lazım. Yalnız onlara rahmet etmek yarım rahmettir, rahmetin tamamı değildir.

Bu rahmetin rahman ve rahim olan Allah'tan gelmesi; yani nefis kaynaklı olmaması ve rahmetin tamamı olması için zengine de mevki makam sahibine de rahmete muhtaç olduklarından dolayı rahmet etmen gerekir.

Nasıl?

Daha önceki sohbetlerimizde söyledim: Bir kul ki rabbini unutmuşsa hangi makamda olursa olsun cehennemliktir, senin de ona rahmet etmen lazım. İsterse o kişi bir kral, emir, devlet başkanı olsun, zavallı, rabbini unutmuş, cehenneme doğru gidiyor, ona rahmet edip sürüklendiği cehennemden onu kurtarmaya çalışman gerekir.

Dünyaya şimdiye kadar kaç tane kral, emir, devlet başkanı, cumhurbaşkanı geldi! Kendilerini bir şey zannettiler, hayale kapıldılar sonra mevkileri, makamları bitti ve ecelleri geldi, ahirete gittiler. Eğer rablerini unutmuşlarsa, rablerinden bağımsız bir hayat yaşamışlarsa kaybetmişlerdir ve şimdi pişmandırlar. Böyle baktığımızda ne kadar gariban ne kadar zavallı ne kadar rahmete muhtaç bir kul olduklarını görürüz.

Bu nedenle sadece fakirdir, hastadır, mevkisi makamı yoktur, sıkıntı yaşıyor diye insana rahmet edersen eksik yapmış olursun. İstisnasız herkese rahmet edeceksin ki rahmet eden bir kul olabilesin. Örnek vermek gerekirse; biri kâfirse rahmete en çok muhtaç olan odur; çünkü kendini tamamen örtmüş durumdadır. Bu yüzden Rahmân'ın rahmetiyle ona rahmet etmen şarttır.

Rahmân ne zaman gönlüne tecelli ederse o zaman gerçekten herkese karşı rahmet sahibi olursun. Böyle olmadığı

sürece işine gelene rahmet eder, işine gelmeyene azab edersin. Rahmeti de ancak çocuklar böyle anlar; fakat yolu yürüyüp biraz büyüyünce, rabbini tanıyınca, anlayınca, ahirete, hesap gününe iman edince, kime nasıl rahmet etmen gerektiğini anlarsın. Aksi hâlde rahmeti de nasıl rahmet edilmesi gerektiğini de anlayamazsın.

Evet, âlemlere rahmet olana tabi olup bütün insanlara, mahlûkata, varlığa rahmet edebilmemiz için Rahman'ın rahmetinin gönlümüze tecelli etmesi gerekir. Aksi hâlde kendimiz rahmete layık olmamış, rahmeti hak etmemiş, reddetmiş oluruz.

Rahmet muhabbetten tecelli eder. Allah, sevdiği için kullarına rahmet eder. Peki, Allah'ın kullarına nasıl rahmet ettiğine şahid oluyor muyuz? -Evet, oluyoruz. Baktığımızda öyle kullar var ki kâfirdir, müşriktir, isyancıdır, Allah'a küfreder; ama buna rağmen Allah onların rızkını kesmez, onları varlıkta tutar ve her anda onlara imkân vermeye, onları kendine davet etmeye devam eder; çünkü bilmiyorlar, kördürler, sağırdırlar, daha anlamamışlardır.

Biz de çocuklar bilmeden, anlamadan yanlış yapınca ya da küfredince onlara kızmıyoruz; çünkü çocuklar ne söylediklerini, kim olduklarını, nerede olduklarını, kiminle konuştuklarını bilmezler. Allah'ın kullarına olan rahmeti ise bununla kıyas bile edilemez; ama kul ne zaman hakikati bildi, anladı ve bile bile kâfir oldu, isyan etti, yalanladıysa o zaman durum değişir ve gazabı hak eder; çünkü bu tercihi kendisi yapmıştır.

Genel olarak baktığımızda insanlar büyük bir tehlike içindedirler. Özellikle "ben biliyorum" deyip bir şey bilmeyenler, "iman etmişim" deyip iman etmeyenler, "ben Allah'ı seviyorum" deyip aslında Allah'a sevgisi olmayanlar, kendi nefsini sevip Allah'ı nefsi için sevenler büyük bir tehlikededir. Böyle olanlar yarın ölüm vakitleri geldiğinde imanlarını kaybederler.

Allah, rabbini tanıma ve iman etme imkânını istisnasız her kuluna verir. Bütün sorun, sıkıntı; cehaletten, kulun, rabbini tanımamasından, anlamamasından, ondan emin olamamasından kaynaklanır.

Kendine baktığında nasıl bir hâlde olduğunu mutlaka görürsün. Şek ve şüphe içindesin; fakat iman ettiğini zannediyorsun. İmtihan gelince ve bu imtihan nefsini biraz sıkınca, daraltınca nefsinin küfrü, şirki, kâfirliği ortaya çıkıyor.

Neden?

Çünkü sürekli nefsinle berabersin, o kadar ki sen osun o da sensin! Bir kere Allah'ın sana nefhettiği rûh olmayı değil, nefis olmayı kabul etmişsin. Eğer nefis olmayı bırakıp Allah'ın nefhettiği rûh olursan aşk olursun, aşktan ibaret bir varlık olan, âşık bir kul olursun. Yetmez, bir de maşuk olursun; yani Allah'ın sevdiği, Allah'ın isimlerinin, güzelliğinin kendisi üzerinde tecelli ettiği, rahim, kerim, afuvv olan bir kul olursun. Allah'ın bütün isimleri senin üzerinde tecelli eder; ama böyle olabilmek için öncelikle o müşrikten, kâfirden, ilâhlık iddia eden, kendini rabbine şirk koşan, düşmanın olan nefsinden kurtulman lazım. Bunun için de onu alt etmen, ona taviz vermemen ve onu besleyip büyütmemen, ona "sen çok kıymetlisin, değerlisin, şereflisin" dememen lazım. Tam tersine ona "sus! Ben seni tanımıyorum, rabbim ne dediyse doğru odur, hak odur. Rabbim 'bana güven' buyuruyor. Ben de ona güveniyorum ve hiçbir şeyi dert etmiyorum. Rabbim 'bana teslim ol' buyuruyor. Ben de ona teslim oluyorum ve senin itirazlarını, küfrünü, isyanını kabul etmiyor, sana uymuyor, seni dinlemiyorum" demen, Allah'ın emri, vahyi, takdiri karşısında, nefsin konuştuğunda ona "sus kâfir, sus müşrik" demen lazım. Ama nefis kendini unutturmak için durmadan başkalarına "kâfir" der, "müşrik" der, "kötü" der, "günahkâr" der ve ağzına geleni söyler. Bunu da seninle söyler.

Allah bir kuluyla, bir iş yapmayı dilediğinde onu mutlaka o işe hazırlar. Hazırlamadan ona bir iş yaptırmaz. Eğer kul işi kendi kendine yapmaya kalkışırsa, işi yüzüne gözüne bulaştırır ve kaş yapayım derken göz çıkarır. Bu tıpkı çamurun içinde olan birinin kendisiyle aynı durumda olan birine "dur seni temizleyeyim" demesine benzer. Kendisi çamurun içinde olan biri başkasını çamurdan temizleyebilir mi! Tam tersine ona elini sürdükçe kendi çamurunu da ona bulaştırır ve onu daha fazla kirletir. Böyle yapınca da onu temizlemiş olmaz.

Allah'ın dinini, Allah'a kul olmayı, imanı anlatırken de Allah'a davet ederken de böyledir. Öylesi var ki sözde karşısındakine imanı anlatacak; ama iman yerine kendi küfrünü karşısındakine verir ve onu küfrüyle, şirkiyle kirletir. Oysaki bu işi yapabilmen için önce senin tertemiz olarak huzura varmış olman ve Rahmân'ın sana tecelli etmesi lazım. Rahmân sana tecelli edecek ki sen de onun kullarına rahmet edebilesin. Bir insana bakarken hem rabbini hem de onu görebilesin. Hem onun iyiliğini hem de onun şerrini görebilesin ve ona yardım edebilesin, onu temizleyebilesin.

Bazen olur bir kelime söylemen, bazen de bin kelime söylemen gerekir. Kime nasıl anlatman gerektiğini bileceksin ki ona yardım edebilesin. Bunlar senin tek başına, kendi aklınla, nefsinle yapabileceğin şeyler değildir. Bunun için yolu yürüyüp yok olman, fena bulman, "ben" demekten, her şeyden kurtulup bütün sevgilerini Allah'a yöneltmen ve gönlünde sadece rabbinin aşkının, muhabbetinin olması gerekir. Öyle ki konuşmaya hakkın olsun. Bir de bu hakkı Allah sana verdiği zaman konuşabilirsin. Ne zaman sen bittin, huzurda durdun, Allah seni yeni bir dirilişle diriltti ve sana "hadi kullarıma yardım et, beni anlat, onlarla beraber ol" buyurdu o zaman onlara yardım edebilirsin.

Zaten Allah sana "hadi in, kullarıma yardım et" buyurursa iner ve insanlarla beraber olursun. Eğer iş bu hitabı alan kula

kalsa, kendisi ne insanlarla beraber olmayı ister ne de böyle bir şeyi kabul eder; ama Allah "in, kullarımla beraber ol" diye buyurursa o da iner ve insanlarla beraber olur. Sen de ne zaman bu hâle gelirsen o zaman insanlara yardım edebilirsin.

Allah bir işi yapmanı dilediğinde onu nasıl yapman gerektiğini sana öğretir. Eğer sen onu kendi kendine yapmaya kalkışırsan temizleyeyim derken karşındakine çamurunu, küfrünü, şirkini sürer ve ona fayda değil zarar verirsin. Üstelik sadece başkalarına değil en büyük zararı kendine vermiş olursun.

Evet, kula düşen; rabbine teslim olmak ve rabbinin emriyle hareket etmektir. Biri Allah'ın emrini anlamıyor, işitmiyorsa, rabbiyle arasında perde varsa, bu perdelerinden kurtulmak için Allah'ın vahyine sarılması lazım. Allah vahyinde her şeyi beyan etmiş tek tek anlatmıştır. Bizim de mutlaka her şeyi Allah'ın beyanından öğrenip buna göre yaşamamız ve hareket etmemiz gerekir.

Allah'ın anlatmadığı, vahyetmediği hiçbir şey yoktur. O hâlde kendimize bakalım, acaba Allah'a Allah'ın vahyettiği, kendini bize tanıttığı gibi iman etmiş miyiz? Allah'ın emrettiği gibi yapabiliyor, emrini yerine getirebiliyor muyuz? Allah'ın "yapma" dediklerini bırakıp kendimizi koruyabiliyor muyuz? -Cevap vereyim: Hayır, yapamıyoruz ve bunu hepimiz biliyoruz.

Hâl böyleyken kendimizi unutup başkalarıyla uğraşmamız ne kadar doğrudur! Rabbimiz bize "gel" demişse hep beraber gideceğiz; ama öyle cahilce gidemeyiz. Allah âyet-i kerimede **"kulları içinden ancak (O'nu bilen) âlimler Allah'tan haşyet duyarlar"**[16] buyurmuştur. Bizim de rabbimize huşû içinde, haşyet içinde, edeple gitmemiz, âlim olarak gitmemiz lazım.

[16] Fâtır /28

Âlim; rabbini bilen, rabbini tanıyan, dolayısıyla rabbine iman edendir. Rabbine itiraz eden, isyan eden, takdirini, emrini, hükmünü, kullarını beğenmeyen değildir.

Öyleleri var ki "bizim cemaate gelirseniz kurtulursunuz, sadece bizim cemaatimiz hidâyettedir, sırât-ı mustakîmdedir" der. Ne kadar büyük bir saygısızlık! Bu saygısızlık, Allah'a karşı yapılmış bir saygısızlıktır, edepsizliktir.

Bazıları da "herkes benim gibi olsun, benim gibi düşünsün, benim gibi hareket etsin, benim yaptığım gibi yapsın, benim yürüdüğüm yolda yürüsün" der, bu da başka bir saygısızlıktır. Hiç kimse kimse gibi olamaz. Her gönülden Allah'a bir yol gider; yani bir insan nasıl bu kadar geri zekalı olabilir! İnsan bunu nasıl söyleyebilir! Nasıl "benim gibi yapıyorsanız doğru yapıyorsunuz, benim gibi düşünüyorsanız doğru düşünüyorsunuz, yoksa yanlış yapıyorsunuz" diyebilir! Niye sen kimsin, sen nesin!

Allah âyet-i kerimede **"(resulüm!) eğer Rabbin dileseydi yeryüzündekilerin hepsi topyekûn iman ederdi. Hâl böyleyken sen insanları iman etmeleri için zorlayacak mısın?"**[17] buyurmuştur. Allah isteseydi zaten bütün insanları fabrikadan çıkmış gibi aynı fikre, düşünceye, tecelliye sahip bir şekilde yaratırdı; ama Allah öyle yapmadı! İnsanların her birindeki tecelli başkadır, farklıdır. Allah her bir kulunu özel görmek istiyor, bu yüzden herkesi özel yaratmıştır. İnsanlar neden senin gibi olsunlar! Allah'a karşı nasıl bu saygısızlığı yapabiliyor, böyle düşünebiliyorsun!

"İnsanlar benim gibi olsun" demek "benden iyisi, benden kamili, Allah'a benden daha yakını, Allah'ı benden daha iyi bileni, anlayanı yok, o yüzden herkes benim gibi olsun" demektir ki bu da insanlara karşı kibirlenmektir.

[17] Yûnus /99

İnsanlar neden senin gibi olsunlar! Herkes Allah'ın âbdidir, Allah'ın sevip yarattığıdır, sevgisine layık kıldığı biridir. Eksiği, yanlışı, hatası, kusuru mu var, bırak büyüsün, neden çekirdeği alıp ona hakaret ediyor "bu niye çekirdektir, niye daha ağaç olmamış" diyorsun. Hele bir müsaade et, onu sen yaratmamışsın, dolayısıyla onu toprağa düşürecek olan da oradan çıkaracak olan da sen değilsin. Onun sonradan ne olacağını sen bilemezsin! Aynı şekilde kendinin ne olacağını da bilemez, yarın Allah'ın sana nasıl bir muamelede bulunacağını bilemezsin, hiç kimse bunu bilemez.

Bu yüzden Allah'a karşı edepli olmak gerekir. Kullara karşı edebi olmayanın Allah'a karşı da edebi olmaz; çünkü kullar Allah'ın kuludur. Bu mülk de Allah'a aittir, kullar da Allah'a aittir. Mâlikü'l mülk odur, mülkün maliki ve meliki odur.

Fâtiha'yı okurken **mâliki yevmid dîn:**[18] "(O, herkesin kendisine bir imtihan olsun diye nimet veya musibet olarak verilenlerden hesaba çekileceği) Din gününün Mâlik'i (sahibi ve idare edicisi)dir" diyoruz. Hesap ahirettedir; ama ahiretteki hesabımızı buradan göndeririz. Burada defterimize yazdırdığımız hesabımızı orada görürüz, dolayısıyla her şey burada tecelli eder.

Bütün mesele; Allah'ı El Esmâu'l Husnâ'sıyla, âlemlerin rabbi olarak, mülkün maliki ve meliki olarak, rahman ve rahim olarak, halıkımız ve hallâkımız olarak kabul etmek ve onun kulu olduğumuzu, bütünüyle ona muhtaç olduğumuzu, şerefimizi ondan aldığımızı bilip buna göre bir hayat yaşamaktır.

Herkes kendine bakmalıdır. Hiç kimseye, kimsenin hesabı sorulmaz. Herkes, rabbine karşı edebi, hayâsı var mı, yok mu, bir şeyi düşünürken ya da konuşurken Allah'ın huzurunda edepsizce düşünüyor mu, düşünmüyor mu, ağzından edepsizce bir kelime çıkıyor mu, çıkmıyor mu diye kendine bakmalıdır. Eğer Allah'ın

[18] Fâtiha /4

huzurunda edepsizce düşünüyor, konuşuyorsa o kişi edepsiz biridir.

Bununla beraber insan, Allah'ın bir kulu hakkında konuşurken, hüküm verirken, Allah'ın o kulla beraber olduğunu, onu yarattığını, terkib ettiğini, onun rabbi olduğunu, onu rızıklandırdığını, varlıkta tuttuğunu, diri tutuğunu, kendine davet ettiğini hesap etmeli ve bunu asla unutmamalıdır.

Allah'ın bir kulu ile muhatap olacaksın sonra iki kelimeyle ona hakaret edecek, küfredeceksin, bu nasıl edep olur! Böyle bir şey olabilir mi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hakaret ettiğini, küfrettiğini hiç duydunuz mu? Ya da herhangi bir peygamberin bir kâfire, müşriğe küfrettiğini, hakaret ettiğini duydunuz mu? -Duyamazsınız. Neden? -Edeplidirler de ondan! Hz. Mûsâ (a.s.), Firavun'a hiç küfretmiş midir! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Ebu Cehil'e, Ebu Leheb'e hiç küfretmiş midir! Böyle bir şey yapmak onlara hiç yakışır mı!

Müşrik de olsa kâfir de olsa herkesin son ana kadar iman etme ve manevi olarak kazanma imkânı vardır. Allah herkesi son ana kadar kendine davet eder. Kimse kimsenin sahibi değildir. Bizim sahibimiz, rabbimiz Allah'tır ve hepimiz onun huzurundayız. Bizim de onun huzurunda olduğumuzu unutmamamız gerekir. Allah bize "huzurumda olduğunu unutma" buyuruyor.

Evet, Allah'a, Allah'ın takdirine, emrine, hükmüne itiraz edenler için edepli denmez, hayâlı denmez, haşyet sahibi, muhabbet sahibi denmez, Allah onu seviyor denmez. Böyleleri kendi kendilerine "ben rabbimi seviyorum" diyebilirler; ama rablerini nefisleri için seviyorlar, nefisleriyle seviyorlar. Bu yüzden Allah'ın nefhettiği rûhtan, kendi gönüllerinden yana durmamışlardır.

İnsan, Allah'ın kullarına muamele ederken Allah'ın hesabını yapmadan, rabbinin huzurunda olduğunu düşünmeden muamele

ediyor, insanlara hakaret ediyor, haksızlık ediyor, küçümsüyor ve onlara karşı kibirleniyorsa, acaba buna nasıl cesaret edebiliyor! Rabbine karşı nasıl bu kadar cesur olabiliyor! Nasıl sanki onların sahibi yokmuş, rableri yokmuş gibi insanlara muamele edebiliyor!

Hiç kimsenin bu konuda bir mazereti, bahanesi olamaz. "O bana yanlış yaptı, ben de ona öyle hakaret ettim" demek mazeret değildir. Madem o yanlış yaptı, sen de bunu bir imtihan olarak gör ve rabbinin hesabını yapıp imtihanın gereğini yerine getir. Rabbin senden nasıl yapmanı istiyorsa öyle yap. O yanlış yaptı sen de ona hakaret ettin. Peki, onun rabbi nerede, senin rabbin nerede! Bir kul olarak her anda rabbinle muhatap olduğunu bilmen ve rabbinin hesabını yapman gerekmiyor mu!

Mademki yola beraber çıkmışız o zaman her şeyi doğru anlayacağız. Küfrümüzü, şirkimizi, Allah'a itiraz etmeyi, isyan etmeyi, Allah'a karşı saygısızlığı bırakacak, rabbimize boynumuzu bükeceğiz ve "sen benim rabbimsin ben de senin kulunum ya rabbi! Her şey benim için imtihan sebebidir, ben de karşılaştığım her şeyde imtihanda olduğumu bilip senin emrettiğin gibi güzel yapacağım" diyeceğiz.

İmtihan; rabbimize gitmek için vesile demektir. Allah bizi manevi olarak büyüyüp kemale erelim ve rabbimize gidelim diye imtihana tabi tutuyor. Biz de rabbimizin huzurunda imtihanın ne olduğunu anlayacak ve "her şey benim için imtihandır, sana gelme, nefsimi terbiye ve tezkiye etme, sana hamd etme, şükretme, seni tesbih etme, tekbir etme, tevhid etme, hamd etme sebebidir" diyeceğiz. Aynı şekilde hiçbir zaman rabbimize itiraz etmeyecek ve "sana hamdolsun ya rabbi! Âlemlerin rabbine hamd olsun. Sen subhânsın, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah. Senden başka bir şey bilmiyor, senden başka tarafa dönmüyorum. Gönlüme her an nazar eden sensin. Gönlümde senin sevginden, muhabbetinden, yakınlığından başka bir şey kalmasın. Senden

başka hiçbir şeyi kabul etmiyorum. Geriye kalan ne varsa hepsi zaten senin ikramındır" diyeceğiz.

Şöyle bir tefekkür edelim: Allah'tan gelen bir nimeti, ikramı, Allah'ı sever gibi sevmek nasıl doğru olsun! Bu hayatta her şey bir ikramdır. Eş de çocuk da mal da sağlık da bütün ikramlar da Allah'tandır. Her ne olursa olsun hiçbir ikramı Allah'tan daha çok sevemeyiz. Bütün ikramlarda hepsinin sahibini sevmeli ve onları sadece rabbimizden bir ikram olarak görmeliyiz. Her şeyi rabbimizin bir ikramı olarak görüp sevince, bu sevgimiz Allah'a gider. Diğer türlü onları Allah'tan bağımsız olarak görür, seversek o zaman da bu sevgimiz Allah ile aramıza girer ve şirk olur, küfür olur.

Hep birlikte rabbimizi tanımaya çalışıyoruz, inşallah tanıyacağız da. Rabbimizi tanıdığımız kadarıyla marifete, dolayısıyla aşka, muhabbete sahip olur, rabbimize teslim olmuş; yani Müslüman olmuş oluruz. Müslüman, Allah'a teslim olandır. Müslüman; selam olan, barışta olan, Allah ile barışan demektir. Biz de rabbimizi tanıdığımız kadarıyla, rabbimizle ve kendimizle barışacağız inşallah.

Mutlaka Allah ile barışman lazım; çünkü Allah ile savaşıyor, onunla, onun âyetleriyle, takdiri ile mücadele ediyorsun. Sen Allah'ın takdirini nasıl değiştirebilirsin! Allah ile mücadele eden birinden daha ahmak, daha cahil bir insan var mıdır! Senin yapman gereken şey bellidir: Allah sana her neyi emretmişse onu yapmaya çalış ve takdirine rıza göster. Muhabbetle karşılayamıyor, rıza gösteremiyorsan en azından sabret. Sabret ki her defasında rabbine itiraz ederek, isyan ederek, feryad ederek küfre boğulma!

Sanki insanların elinde bir şey varmış gibi herkes birbirini suçluyor. Kimi "sen az kazandın, git çok kazan" deyip ötekini suçlar, kimi "sen şöyle yanlış yaptın, o yüzden bunu hak ettin"

deyip diğerini suçlar. Sanki rızık insanın elindeymiş gibi rızkı konusunda insanı suçlar, eleştirir, çekiştirir! Hani rızkı Allah taksim ediyor, takdir ediyordu! Gidip rızkını Allah'tan zorla mı alacak! Kadınlar kocalarına böyle yaptığında şirke, küfre düşmüş olur ve tek kelimeyle cehennemlik olurlar! Bu duruma düşmemek için herkes yerini bilmeli ve şayet rabbine iman etmişse o zaman bir mü'min gibi, Müslüman gibi düşünüp konuşmalıdır.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi rabbinin hükmüne, takdirine itiraz edip şirke, küfre boğulanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi ferasetle, Allah'ın nûruyla bakıp rabbinin işlerini, kudretini, takdirini, taksimatını anlamaya çalışanlardan eylesin. Allah bizi rabbine isyan eden, itiraz eden, feryad eden kullarından değil; "ben âlemlerin rabbine teslim oldum" deyip rabbine teslim olanlardan eylesin. Allah bizi rabbinin azametini, rahmetini, kudretini, güzelliğini görüp rabbine muhtaçlığını bütünüyle bilenlerden, anlayanlardan ve istediğini sadece rabbinden isteyenlerden eylesin. Allah bizi rabbinin her takdirini, her taksimatını saf rahmetiyle yaptığını anlayanlardan eylesin. Allah bizi hakikati anlayanlardan ve rabbinin emrettiği, razı olduğu gibi bir hayat yaşayanlardan eylesin. Allah bizi "kulum, âbdim, sevdiğim" dediği kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

14.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber "subhânallah" demeyi ve rabbimizi tesbih etmeyi, tahmid etmeyi, tekbir ve tevhid etmeyi öğreniyorduk.

Subhânallah dediğimizde "Allah her türlü noksanlıktan, eksiklikten beridir. Zatıyla, sıfatlarıyla, El Esmâu'l Husnâ'sıyla kemalat üzeredir. Efâliyle (fiilleriyle), takdiriyle, emriyle, hükmüyle, işiyle, davetiyle kâmildir, mükemmeldir, eksiksiz, kusursuz ve noksansızdır" demiş oluruz.

İman etmeye ve rabbimizi tesbih etmeye en baştan başlamamız gerekir ki sonrasını anlayabilelim. Allah'ın fiillerini, işlerini anlamadan onun isimlerini, sıfatlarını, zatını anlayıp tanımak ve ona vasıl olmak mümkün değildir.

Bütün peygamberler rablerini kâmil manada tesbih etmiş, hamd etmiş, tahmid etmiş, tekbir etmiş "Allah u ekber" demiş ve gerçek manada "lâ ilâhe illallah" deyip tevhid etmiştir. Peygamberlere tabi olanlar da bütün Allah dostları da hepsi Allah'a şahid olup şehadet etmiştir.

Nasıl?

Hepsi her muameleyi Allah'ın yaptığına, Allah'ın imtihanlara tabi tuttuğuna, kullarını kendine davet ettiğine, kendini tanıttığına, sevgiye, muhabbete, âşıklığa layık olduğunu kuluna gösterdiğine ve yaşatıp tattırdığına şahid olmuştur. Allah, kuluna bunları gösterdikten sonra kulunu kendine davet eder ve "hadi gel" der.

Zaten istesek de istemesek de rabbimize gideceğiz. Nasıl ki şimdiye kadar gelenlerin hepsi rabbine gitmişse biz de öyle rabbimize gideceğiz. Bütün mesele; Allah'ın huzurunda nasıl karşılandığımızdır. Allah bizi bir dost gibi, bir sevgili gibi mi karşılayacak, yoksa sahibinden kaçan, kaçak bir köle gibi mi karşılayacak! İşte bütün mesele budur. Ne zaman Allah'tan, Allah'ın emrinden, takdirinden hükmünden kaçsak bilelim ki rabbimizden kaçmış oluruz.

Peki, rabbimizden kaçmamızın sebebi nedir?

Bunun sebebi; rabbimizi tanımamamızdır, tanıdığımızı zannetsek de iman etmememizdir. Allah bütün kullarına, onun gönlüne, marifetine, duasına, tercihine göre kendisini tanıtır ve ona marifeti verir. Kendini efâliyle, esmâsıyla, sıfatlarıyla; yani subhânlığıyla, ekberliğiyle, hamda layık oluşuyla, kendisinden başka ilâh olmayışıyla, tevhid ile tanıtır. Allah, kendini tanıtınca ondan bu marifetini artık geri almaz. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Allah bir kuluna marifetini verdiğinde (kendini ona tanıttığında) o kul, rabbinden yüz çevirirse (yanlış yaparsa, eksik yaparsa, sanki unutmuş gibi düşünür, konuşur, hareket ederse) Allah bu marifeti ondan almaz ve Kıyamet günü ona verdiği marifetiyle (bu marifetle beraber) kulunu hesaba çeker"* buyurmuştur.

İnşallah hepimiz daha önceki sohbetlerimizde rabbimizi anlamaya, tanımaya, El Esmâu'l Husnâ'sından marifete ermeye çalıştık. Madem öyle kendimize bakmamız ve "marifetimin gereğini yerine getiriyor muyum, getirmiyor muyum" diye tefekkür etmemiz gerekir. Sadece El Esmâu'l Husnâ sohbetleriyle rabbimizin isimlerini anlamaya çalışmamıştık, bir de Allah'ın âyetlerini öğrenmeye, anlamaya çalışmıştık. Bu yüzden "âyetlere iman etmiş miyim, etmemiş miyim, rabbimin vahyini hayatıma geçirmiş miyim, geçirmemiş miyim" diye kendimize bakmamız gerekir.

Sohbetlerimizde ayrıca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hâlini, ahlakını anlamaya, El Esmâu'l Husnâ'nın onda tecelli ettiğini, azim bir ahlak üzere olduğunu, âlemlere rahmet olarak gönderildiğini, Allah'a karşı ne kadar takvâ sahibi olduğunu, Allah'ın kullarına, mahlûkata nasıl muamele ettiğini, ümmetin de ona tabi olanlar olarak âlemlere rahmet olması gerektiğini öğrenmeye, anlamaya, iman etmeye çalışmıştık, dolayısıyla "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakı bende ne kadar tecelli etmiş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne kadar tabi olmuş, onun ahlakına ne kadar bürünmüşüm, ne kadar onun iman ettiği gibi iman etmeye, Allah'a teslim olduğu gibi teslim olmaya, Allah'a itaat ettiği gibi itaat etmeye çalışmışım" diye tefekkür etmemiz gerekir.

Unutmamamız lazım ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne kadar tabi olmuşsak ona o kadar benzemiş, o kadar yakın olmuşuzdur. Aynı şekilde Allah'a, kendi hakikatimize de o kadar yakın olmuşuzdur.

Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i ve bütün peygamberleri önümüze örnek olarak koyup "sizin için örnek onlardır. Sizden onlar gibi kul olmanızı, onlar gibi iman etmenizi, onlar gibi Hz. İnsan olmanızı ve bana yeryüzünde halife olmanızı istiyorum" buyurmuştur. Allah'ın bizden istediği budur! Onun için herkesin "peygamberlere ne kadar benzemişim ve onlara ne kadar arkadaş olmuşum" diye kendine bakması lazım. Diğer türlü "ama onlar peygamberdi" ötekilerine "ama onlar sahabeydi" deyip onları sanki diğer insanlardan farklıymış gibi anlamak "Allah onlara torpil yaptı, bize de zulmetti" manasına gelir. Hâşâ, hiç böyle bir şey olabilir mi! Bu iman değildir. Eğer Allah, kuluna "peygambere tabi ol" buyuruyorsa o zaman onun gibi olabiliriz demektir.

Baktığımızda sahabeler Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e tabi olup onun gibi yaparak kazanmıştır. Hepimiz biliyoruz ki sahabeler daha önce Yahudi'ydi, Hristiyandı, müşrikti ve her türlü yanlışı,

zulmü yapmıştı; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman edip tabi olunca, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e benzediler ve gökteki yıldızlar oldular. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"sahabem gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine tabi olursanız hidâyete erersiniz"*[1] buyurmuştur. Tabii, elbette ki sahabe olanlar; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i bütünüyle kabul edip nefsini bırakanlar, nefsini temizleyip tezkiye edenler, kendini Allah'ın resulünden ayırmayanlar "ben oyum, o da benim" diyenler gökteki yıldızlar gibi olmuştur.

Allah, insanı rûhundan nefhedip yaratmış ve melekleri de insana secde ettirmişse o zaman kulun bu şerefi taşıması gerekir. Eğer bu şerefi taşımıyorsa, kul olamamış, Allah'a yeryüzünde halife olamamış, insan olamamış demektir. İnsanın nefsinde bütün hayvanların hâli vardır, o da nefsinde var olan hayvan hâllerinden birini tercih etmiştir. Allah âyet-i kerimede rabbini dinlemeyenler için **"onlar hayvanlar gibidir, hatta (idrakten daha yoksun ve) yolca daha şaşkındırlar"**[2] buyuruyor ya, işte o da hayvan gibi hatta hayvandan daha aşağı olmuştur.

Evet, Allah bir kula marifet verince, ilim, bilgi, hikmet verince ondan mutlaka bunun hesabını sorar. Öyle "ben bilgiliyim, ben anladım, ben biliyorum" demek hiç kimseyi kurtarmaz. Eğer kendisindeki marifeti, ilmi kullanıp onunla rabbine yaklaşmamışsa bilgisi onun hiçbir işine yaramamış, sadece sırtına yük olmuştur, o da sırtına ilim yükü, bilgi yükü, marifet yükü almıştır.

Eğer ilmi, marifeti insanda imana, ahlaka, amele dönüşmediyse bu insan için büyük bir vebaldir. Hem bildi hem yapmadıysa cezası kat kat olur; çünkü cehalet mazerettir. Biri "ben bilmiyorum" ya da "bu kadar anladım" diyebilir; ama Allah bir kula marifetini verdiyse, ona kendini tanıttıysa, onu ona tanıttıysa bunun hesabını o kuldan sorar. Bu nedenle herkesin

[1] Beyhakî, El-Medhal, S. 233
[2] Furkân /44

“acaba ilmim bende amele, ahlaka dönmüş mü, dönmemiş mi” diye kendine bakması gerekir.

Biri rabbini kabul ettiyse, tanıdıysa rabbini tesbih eder ve “benim rabbim subhândır; her işi kusursuz, noksansız, eksiksizdir” der. Ama rabbini tanımamışsa şeytan ona bin bir türlü vesvese verir, o da bu vesveselerin peşinden gidip “Allah şuna niye şöyle muamele etti” der. Demekte de kendince haklıdır; çünkü rabbini bilmiyor, tanımamış, anlamamıştır. Bu vesveseyi şeytan onun nefsine verir, o da bu vesveseyle konuşur, hüküm verir, Allah’ın hükmünü, takdirini beğenmez. Sanki dünya bir günlük hayat değilmiş, imtihan yeri değilmiş de ebediymiş gibi dünyaya muamelede bulunur, bunun sonucunda “şu niye söyle oldu, bu niye böyle oldu” der.

Hâlbuki Allah dünya için “bir günlük hayat”[3] buyurmuştur. Daha önceki sohbetlerimizde bir günün ne olduğunu söylemiştim. Sabahtan öğleye kadar çocukluk, ergenlik dönemi, öğleden ikindiye kadar olgunluk dönemi, ikindiden sonrası da yaşlılık dönemidir; yani hepsi bir gündür.

Baktığımızda şimdiye kadar milyarlarca insan gelip gitmiştir. O zamandan şimdiye kadar hiç kimse burada kalmadı. Zalimler de mazlumlar da gelip gittiler. Doğru yapanlar, güzel yapanlar, hakta olanlar rabbine iman edip Allah’a yeryüzünde halife olanlar, dost olanlar da gelip gitti, düşmanlık yapanlar da gelip gittiler.

Kim Allah’a düşmanlık yapar ya da yapabilir? -Hiç kimse Allah’a düşmanlık yapamaz. İnsan ancak kendi kendine düşmanlık yapar, Allah’ın kendisine verdiği şerefi, halifeliği kabul etmez, onu reddeder, kendi kendine hayal kurar, hayale kapılır; ama ölünce

[3] Mu'minûn /113

perde kendisine açılır. O zaman da pişmanlık kendisine hiçbir fayda vermez.

Evet, rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Rabbini tesbih etmek yerine nefsini tesbih edenler; yani "ben hata yapmam, eksik yapmam, yanlış yapmam, bende hata yok, kusur yok, eksik yok" diyenler aslında "subhâni (subhân benim)" demiştir. Böyleleri bir de "ben şöyle iyiyim, şöyle doğruyum" derler. Bunu söyleyince de "hamd bana mahsustur" demiş ve nefislerine hamd etmiş olurlar. Aynı şekilde kendilerini büyük görür, kibirlenir ve "ben büyüğüm" derler. Bu defa da "ekber benim" demiş olurlar. Son olarak bunların toplamında ise "ilâh benim" demiş olurlar. Kısacası kendilerini tesbih eder, tahmid eder, tekbir eder, tevhid ederler. Allah'ı tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmezler.

Peki, Allah bunu kabul eder mi? -Hayır; çünkü bu nefis ilâhlık iddia eden bir nefistir. O da bu nefsini kabul eder, nefsiyle beraber olur ve ona "ben" der. Böylelikle rabbini, ahiretini, insanlığını, halifeliğini kaybeder. Şeytanın gösterdiği yolda gider, vehme, hayale kapılır ve hakikati örter.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"insanlar uykudadır ölünce uyanırlar"*[4] buyurmuştur. İnsan ölünce mülkün sahibi kimmiş, subhân olan, ekber olan, hamda layık olan, âlemlerin rabbi, kendisinden başka ilâh olmayan kimmiş anlar. Her şeyini kaybedince aslında kendisine ait hiçbir şey olmadığını, dünyanın bir günlük hayat olduğunu anlar; çünkü artık günün sonuna gelmiş ve Allah ona "hadi gel" demiştir.

İnsan bunları yok sayıp inkâr ederken bile bile işine gelmediği için inkâr eder. Allah, hiç kimseye iyice anlamadan,

[4] Acluni, Keşfü'l-Hafâ, C. II, S. 312

öğrenmeden azap etmez. Allah âyet-i kerimede **"Biz, bir resul göndermedikçe (kimseye) azap edici değiliz."**[5] Biz insana iyice öğretmeden, kavratmadan, hiç azap eder miyiz,[6] buyurmuştur.

Kuluna öğretmeden onu sorumlu tutmak Allah'a yakışır mı! Böyle bir şey mümkün değildir. Allah herkese öğretir. Kulun "ben öğrenmek istemiyorum" demesi müstesnadır. Burada da öğrenmeyi kendisi reddetmiştir.

Allah, kuluna öğretirken önce onun; yani insanın kim olduğunu öğretmekle başlar. Allah, insanı insana tanıtır ve ona insanın kim olduğunu öğretir. Bu yüzden kul "ya rabbi! Ben kimim" diye sorarsa Allah âyetleri ile ona cevap vermiş ve kim olduğunu ona apaçık bir şekilde tanıtmıştır.

Peki, Allah, insanı nasıl tanıtmıştır?

Allah insan için "sen rûhumdan nefhettiğim, melekleri kendisine secde ettirdiğim, yeryüzündeki halifemsin. Bana veli olasın, dost olasın, iman edesin, maşukunu bilesin, önce âşık olasın, sevesin sonra da sevilmeye layık olup maşuk olasın diye yarattığım, yerde, gökte ve ikisi arasında ne varsa hizmetine verdiğim varlıksın" buyurmuş, insanı böyle tanıtmıştır. Kulun, bunu asla unutmaması gerekir; ama insan kendini Allah'ın tanıttığı gibi değil de sadece dünyaya göre tanımaya çalışırsa; Allah'ın ona ebedi bir hayat hazırladığını ve onu âbd olsun, halife olsun, yakın olsun, dost olsun, veli olsun, mukarrebun olsun (Allah'a yakın olan kul olsun) diye yarattığı bir varlık olduğunu unutursa, kendine bakarken vehmine; ete, kemiğe, mala, mülke, mevkiye bakar sonra da "sen kimsin" sorusuna bu vehmine göre kıyas yapıp cevap verir ve "ben falancanın oğluyum, falan işte çalışıyorum, falan işleri yaptım" der. Oysaki sen bu değilsin, bunların seninle hiç alakası yoktur.

[5] İsrâ /15
[6] Fussilet /53

Allah seni sana tanıtmış ve sana kim olduğunu vahyedip öğretmiştir. Sen de ya Allah'ın seni koyduğu yerde durursun ya da "ben bunu kabul etmiyorum, kim olduğuma, ne olduğuma ben karar veririm" deyip kendi kendine bir karar verir, hükümde bulunur, o hâlde olmaya çalışırsın.

Bütün peygamberlerin, sahabelerin ve Allah dostlarının hepsi Allah'ın kendisine verdiği şerefi kabul etmiştir. İnsan da Allah'a nasıl halife olacaksa öyle yapmaya çalışınca, resulüne tabi olunca, Allah'ın emrettiği, sevdiği, razı olduğu gibi yapmaya çalışınca o makama layık olmuş ve Allah'ın kendisine verdiği şerefi kabul etmiş olur.

Kul bunları yapıp Allah'ın verdiği şerefe layık olunca yeni bir şey olmaz. O zaten öyledir, o makamdadır. İstisnasız herkes iç âleminde öyledir; ama kendisi bunu perdelemiş, kabul etmemiş, reddetmiş ve "ben etten kemikten ibaret bir varlığım" demiştir. Hâlbuki sen o değilsin! **"Allah, iman edenlerin velisi (dostu ve destekçisi)dir"**[7] buyurdu Allah. Mü'minler Allah'ın velisidir. Eğer mü'minsek, Allah'a iman etmişsek, onu kabul etmişsek bu durumda Allah bizim velimizdir, biz de Allah'ın velisiyiz.

Allah'ın veliliğini, dostluğunu nasıl kabul ederiz?

Allah dostları hayatlarını nasıl yaşamışsa, bakışları, anlayışları, konuşmaları, hayatı yaşarken imtihanlar karşısındaki tavırları, kullukları, ibadetleri, insanlara muameleleri nasılsa biz de öyle olmaya ve öyle yapmaya çalıştığımızda Allah'ın veliliğini kabul etmiş oluruz.

"Sen benim velimsin ben de senin velinim" buyurdu Allah. Allah'ın velileri de böyle söyleyip Allah'ı tercih edenlerdir, gönüllerinde Allah'ın sevgisinden başka bir şey bulunmayanlardır.

[7] Bakara /257

Her şeyi yerli yerine koyup her bir kişiyi ve her bir şeyi ne kadar sevmeleri gerektiğini bilen ve o kadar sevenlerdir.

İnsan, varlığı gerektiği kadar severken Allah'a olan muhabbeti bütün gönlünü, her bir zerresini kaplayacak kadar büyük, sınırsız ve şiddetli olmalıdır; ama bunun için marifete sahip olmak şarttır; çünkü kul, Allah'ı tanıdıysa, marifetullaha erdiyse rabbini sevme, iman etme imkânı olur; yani Allah'a olan imanı, marifeti Allah'ı tanıyabildiği, anlayabildiği kadardır.

Herkesin Allah'ı tanıma bilgisi, marifeti birbirinden farklıdır. Biri Allah'ı bir tanır, diğeri on tanır, öbürü elli tanır, bir başkası da yetmiş tanır. Herkesin tanıması birbirinden farklıdır. Zaten kul manevi olarak yolu yürüdüğünde kulluğunu yapıp rabbine yakın olmaya, yaklaşmaya, onun sevgisini kazanmaya, sevdiği, razı olduğu gibi yapmaya çalışırken Allah kendini ona tanıtır, onun da marifeti günden güne artar.

Marifete sahip olmak için başlangıç itibariyle yapılması gereken şey önce tövbe edip rabbimize dönmek ve "sana döndüm ya rabbi!" demektir. Allah, bize akıl vermiş, gönül vermiş, irade vermiş, fıtrat vermiş ve dünyaya gelmeden önce bizi kendine şahid kılıp bizden söz almıştır. **E lestu birabbikum:** "(Ben) Sizin Rabbiniz değil miyim?" Biz de bu hitaba karşılık **belâ, şehidnâ:** "Evet! Şahidiz (ki Sen bizim Rabbimizsin)" dedik.

Allah âyetin devamında bu sözü neden aldığını da beyan ediyor. **"Kıyamet günü 'biz bundan habersizdik' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık). Yahut, 'daha önceden babalarımız (Allah'a) şirk koşmuştu, biz ise onlardan sonra gelen bir nesildik (bilmeden onların doğru yolda olduğunu zannedip onlara uyduk). Şimdi bâtıl işleyenler yüzünden bizi helâk mı edeceksin?' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık)."**[8] Allah bu âyetle bize "senden öncekiler aklını kullanmamış olabilir; ama

[8] A'râf /172-173

senin gönlünde bu mevcuttur. Sen rabbini gördün, onun tecellisine mazhar oldun, bunu hatırla ve unutma" buyuruyor.

Kul bir şeyi yaşamamışsa, anlatacağın şey onun gönlünde mevcut değilse istediğin kadar ona anlat, anlattığından hiçbir şey anlayamaz; ama rabbine şahid olmak kulun gönlünde mevcut olduğu için kul iman etmeye hazırdır; çünkü rabbiyle beraber olmayı yaşamış, subhân olan, ekber olan, övgüye, hamda layık olan Allah'ın huzurundan gelmiştir. Allah ona her gün tecelli edip kendini tanıtmış ve ona marifetini vermiştir. Eğer Allah, kuluna marifetini vermeseydi, kul burada onu tanıyamazdı; yani kul görmeseydi, şahid olmasaydı, müşahade etmeseydi burada da onu tanıyamazdı. Tanıması yalnızca bir hayalden ibaret kalırdı ve bu hayali de hiçbir işe yaramaz, onda imana dönüşmezdi.

Ve alleme âdemel esmâe kullehâ:[9] "Ve (Allah) Âdem'e (ve her biri bir Âdem olan insana) bütün isimleri (El Esmâu'l Husnâ'yı talim ettirip) öğretti." Allah, insana tecelli edip yaratmış ve kendine halife kılmış ya işte insanın Allah'a halife olabilmesi için onun vasfını, isimlerini taşıması gerekir. Bu yüzden Allah, isimlerini insana talim ettirmiştir.

Allah'ın talim ettirdiği isimler burada açığa çıkar. İnsanda rahmet vardır, peki bu rahmet kendi kendine mi gelmiştir! Mesela; bir çocukta rahmet vardır, başka bir çocukta hayâ vardır. Çocuk işitir, görür, bilir, ister; yani irade eder. Ondaki vasıflar nereden geldi, kendi kendine mi oldu? -Hayır, hepsi Allah'ın isimleridir, Allah bu isimleriyle ona tecelli etmiştir. İnsan büyüdükçe kendisinde mevcut olan bu güzel isimler açığa, meydana çıkar ve insan o isimleri kendinde hazır bulur. O zaten Hz. İnsandır, Allah'ın halifesidir ve zaten hepsi insanın içinde mevcuttur. İnsana düşen; sadece kendini ve başkalarını kirletmemek ve biri kirlendiyse onu temizlemektir.

[9] Bakara /31

Peki, insanı neyle temizleyeceğiz?

Elbette ki Allah'ın vahyi ile, resulü ile, resulünün ahlakı ile temizleyecek, ondaki yanlış bilgiyi alıp hakikisini vereceğiz. Bu temizlemenin mutlaka Kur'ân ile olması gerekir. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakı Kur'ân'sa o zaman sünnet sadece Kur'an'ın yaşanması ile, âyetlerin bizde ahlaka, amele dönüşmesi ile mümkün olur. Bunun için herkes kendine bakmalı ve "acaba ne kadar Kur'ân olmuşum, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakına ne kadar bürünmüş, Allah'a ne kadar kul olmuş, ne kadar iman etmiş, Allah'a ne kadar yakın olmuşum, Allah'ın güzelliği, El Esmâu'l Husnâ'sı bende ne kadar tecelli etmiş" diye tefekkür etmelidir.

Evet, herkes kendine bakmalıdır. Hiç kimse kimseye yardım edemez, kimse kimseyi kurtaramaz. Bu nedenle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Fatıma (r.a.) Annemize "*kızım Fatıma! Sakın babam peygamberdir, diye bana güvenmeyesin, nefsini Allah'ın elinden satın al"*[10] buyurmuştur.

Nefsini Allah'ın elinden satın almak ne demektir?

Allah âyet-i kerimede **"Biz (Allah'ın, rûhundan nefhedip kendisine halife olarak kulluk sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışma) emaneti(ni) göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (bu sorumluluk karşısında haşyet ve) korkuya kapıldılar; ama insan onu yüklendi. Çünkü o (nefsine karşı) çok zalim, (Rabbine karşı ise) çok cahildir (O'nun vahyine ve resulüne her anda itaat edip boyun bükmeye muktedirdir)"**[11] buyurmuştur. Bu emanet, Allah'ın nefhettiği rûhtur; yani insanın kendisidir, hakikatidir. Gökler, yer, dağlar, kimse onu taşıyamamış, yüklenmeye cesaret

[10] Buhârî, Vesâye 11; Tefsîr (26/2)
[11] Ahzâb /72

edememiş; ama insan onu yüklenmiş ve "ben bu emaneti; yani bana nefhedeceğin rûhu kabul ediyorum" demiştir.

Âdem, kelime manası itibari ile yokluk demektir. Her birimiz Âdem olarak "ben bu şerefi kabul ediyorum. Sana halife olurum, yakın olurum, âşık olurum, maşuk olurum, aşktan, rahmetten, senin güzelliğinden ibaret bir varlık olur, bu emaneti taşırım ve onu kirletmem, lekelemem, yok saymam, ona ihanet etmem" dedik.

Allah bu emaneti, Allah'ın nefhettiği rûh olalım, o olup hakiki bir varlık olalım diye bize vermiştir. Bütün peygamberler ve peygamberlere gerçek manada tabi olanlar Allah'ın kendilerine nefhettiği rûh oldular, Hz. İnsan oldular. Kabul etmeyenler ya da biraz kabul edenler, işine gelince kabul edip, gelmeyince kabul etmeyenler ise Allah'ın kendilerine nefhettiği rûh olamadı ve emanete sahip çıkamadılar.

Her insan kendi tercihini yapar. Sonuçta Allah her bir kula "gel" deyince herkes, yüklendiği emanete sadakat mı gösterdi yoksa ihanet mi etti? Sadıklardan mı yoksa hainlerden mi oldu? Rabbini mi yoksa şeytanı, nefsini mi dinledi? Kim olduğunu bilip Allah'ın nefhettiği rûh olmayı kabul etti mi, etmedi mi, diye kendi emanetinin hesabını verecek.

Bu tercihi insan yapar, Allah ona bu tercih hakkını vermiştir. Bu yüzden Allah âyet-i kerimede **"de ki: Hak Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin."**[12] İman da bellidir küfür de bellidir, dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun. **"(O artık, ona ikram ettiğimiz maddi ve manevi tüm nimetlerimize) İster şükreder (mü'min olur) ister inkâr eder (kâfir olur)."**[13] Şükür de bellidir nankörlük de bellidir. Dileyen şükretsin, dileyen nankörlük

[12] Kehf /29
[13] İnsân /3

yapsın, nimeti yok saysın, kabul etmesin, “bu nimeti Allah bana ikram etmiş” demesin, buyurmuştur.

Biraz önce söylediklerimin hepsi âyetti. Allah, âyetleriyle insana kim olduğunu, nereden geldiğini, bu âleme neye geldiğini ve ne yapması gerektiğini söylemiştir. Yetmez, bir de önüne peygamber koymuş, “işte, senin böyle olmanı, onun gibi bir kul olmanı istiyorum” buyurmuştur.

O hâlde peygamberlere ne kadar benziyoruz diye hepimiz bakacağız. Allah peygamberlerin hayatlarından bize örnek verirken onların yaşadıklarına benzer imtihanlarla karşı karşıya geldiğimizde biz de onların gösterdiği tavrı gösterelim diye örnek vermiştir. Mesela; Hz. Eyyûb (a.s.) hasta oldu, sağlığı gitti; ama devamlı sabretti, itiraz etmedi, isyan etmedi. Malı, evladı, ailesi gitti yine isyan etmedi, itiraz etmedi “hepsi sana aittir ya rabbi” dedi ve hepsinde de rabbine teslim oldu. Bakacağız, bizim de başımıza bu musibetlerin benzeri veya küçük bir şey gelince Hz. Eyyûb (a.s.) gibi sabredebiliyor muyuz yoksa sabredemiyor muyuz?

Aynı şekilde Hz. Yûsuf (a.s.)’ı kardeşleri kuyuya attı sonra kuyudan çıkarılıp köle diye satıldı, sonra iftiraya uğrayıp zindana atıldı ve yıllarca orada kaldı. Hz. Yûsuf (a.s.) bunları yaşarken isyan etti mi, itiraz etti mi? Hatta “neden, niçin bunları yaşadım” dedi mi? -Hayır, aksine “Allah’ın benim üzerimde bir muradı vardır ve bunlar olması gerekenlerdir” dedi. Biz de kendimize bakalım sıkıntılara uğrayınca Hz. Yûsuf (a.s.)’ın söylediğini söyleyebiliyor muyuz?

Hz. Yakûb (a.s.) da evladını kaybetti ve yıllarca evladının hasretini çekti, hiç isyan etti mi? -Hayır. Feryad etti; ama isyan etmedi.

Allah Hz. İbrâhîm (a.s.)'a "evladını kurban et"[14] dediğinde, o da bunun gereğini yerine getirdi. Tabii ki Allah buna müsaade etmedi. Zaten bütün mesele gereğini yapabilmektir. Aynı şekilde ateşe atılırken itiraz etti mi? -Hayır. Tam tersine **"hasbunâllâhu ve ni'mel vekîl:** Vekil olarak Allah bana yeter. Allah nasıl dilerse benim için hayır odur, doğru odur, rahmet odur. Ben rabbimin benim hakkımdaki hükmüne itiraz etmem, isyan etmem. Ona 'böyle yapma' demek bana yakışmaz. Benim rabbim ne yaptığını ve ne yapacağını bilir!" dedi.

Hz. Yûnus (a.s.) da kavmini terk edince, balığın karnında **"lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn:**[15] Senden başka İlâh yoktur. Sen Subhân'sın (her türlü noksanlıktan münezzehsin). Ben gerçekten (senin emrini beklemeden kavmimi terk ederek) zalimlerden oldum!" demiştir.

Hepimiz kendimize dönüp bakalım: Acaba biz de Hz. Yûnus (a.s.)'ın söylediğini söyleyebiliyor muyuz? Yoksa yanlış yapınca, eksik yapınca, "bu niye böyle oldu, Allah falancaya niye öyle muamele etti de bana böyle muamele etti" mi diyoruz. Eğer böyle söylüyorsak bilelim ki peygamberlere tabi olmamış, iman etmemişiz.

Sadece kendi peygamberimize iman edince, peygamberlere iman etmiş olmayız. Bütün peygamberlere iman etmemiz şarttır. Birini dahi kabul etmezsek kâfir oluruz.

Neden?

Çünkü peygamberleri kabul ederken onların yaşadıklarını, Allah'ın her birine yaptığı muameleyi de kabul etmiş ve "hangi peygamberin karşılaştığı imtihanın benzeriyle karşılaşırsam onun yaptığı gibi yapmayı ve gösterdiği tavrı göstermeyi kabul ediyorum. Öyle bir imtihana tabi tutulduğumda ben de o

[14] Sâffât /102
[15] Enbiyâ /87

peygamber gibi yapacağım" demiş oluruz. Böyle deyip gerekeni yapmadıkça peygamberlere iman etmiş olmayız; çünkü peygamberin gösterdiği tavrı kabul etmeyince aslında onu kabul etmemiş ve onun hâlini, ahlakını sevmemiş oluruz.

Bu yüzden dil ile "onlar peygamberdir, biz onların yaptıklarını seviyoruz" demekle, peygamberleri sevmek olmaz. Bu sevgi uzak bir sevgidir. Peygamberleri uzak bir sevgiyle değil, yakın bir sevgiyle sevmemiz lazım. Yakın bir sevgi de; peygamberlerin hâlini sevmek ve onlarınkine benzer bir muameleyle karşılaşınca onların gösterdiği tavrı göstermeyi sevmektir. Ancak böyle olursa rabbimize âbd olmuş, kul olmuş oluruz.

Bizimle beraber yürüyen kardeşlerimiz bilirler. Yıllarca El Esmâu'l Husnâ'yı anlamaya çalıştık. Hatta önce tefsiri, Kur'ân'ı anlamaya, onun peşinden ise El Esmâu'l Husnâ'yı, Allah'ın 99 ismini tek tek saatlerce anlamaya ve talim etmeye çalıştık. Bu nedenle aslında hepimizin Allah hakkında bir bilgisi vardır. Allah'ın her bir isminin nasıl tecelli ettiğini, aynı zamanda Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak isimlerin bir kulda nasıl tecelli etmesi gerektiğini okuduğumuz ve anlamaya çalıştığımız kadarıyla biliyoruz. Eğer unutanlar varsa El Esmâu'l Hûsna cep kitapçığını alıp Allah'ın isimlerinin bizde nasıl teceli etmesi gerektiğine, onunla nasıl halife olacağımıza ve her bir ismin hangi âyette geçtiğine bakıp bir daha anlamaya çalışmaları gerekir.

Allah'ın isimlerini ders edinip kendimizi tanımaya, anlamaya çalışalım; çünkü Allah'ın güzel isimlerinin her biri bizde mevcuttur. Allah bizden bu isimleri açığa çıkarıp üzerimizde göstermemizi istiyor ve bize "sana rahmet vermişim üzerinde göster, rahmet etmen gerektiği yerde rahmet et. Sana kerimlik vermişim üzerinde göster, kullarıma ikram etmen gerektiği yerde onlara ikram et. Sana af vermiş, mağfiret vermişim gerektiği yerde sana yapanları affet, mağfiret et. Sana En Nasîr ismini vermişim,

kullarıma yardım et. El Hâdî ismini vermişim, kullarıma hidâyet et. Sana El Alîm ismini vermişim öğren ve kullarıma öğret" buyuruyor. Allah'ın her bir ismi bu şekilde üzerimizde tecelli etmiştir. Bu isimler öyle biz doğunca kendi kendimize olan şeyler değildir. Hepsi manevidir ve rûha ait tecellilerdir. Allah bize rûhundan nefh etmiş ya, işte onların hepsi Allah'taki güzelliğin bizde tecelli etmesidir. Allah bize "sana tecelli ettiğim güzellik ol" buyuruyor. Ne zaman rabbimizin emrettiği ve sevdiği gibi yaptık o zaman, rabbimize âbd olmuş, kul olmuş oluruz.

Her şey onun yarattığı kuludur, mahlûkudur. Âbd kelimesi; seven ve sevdiğinin sevgisini kazanmak için onun sevgisinin peşinden koşan demektir. Biz âbd kelimesini Türkçeye çevirirken kul diyoruz; ama kul kelimesi âbd kelimesini karşılamaz. Bu yüzden konuştuğumda kul derken mutlaka peşinden âbd kelimesini söylüyorum.

Âbd; âşık demektir, maşuk demektir. Maşuku onu sevmese o âşık olamaz. Allah ona sevgisini, rahmetini, ikramını göstermese âbd onu sevemez. Seven Allah'tır, o seviyor ve sevgisi için de "sadece karşılık ver" diyor. Hepsi budur.

Tek bir isim hariç bütün isimler, El Esmâu'l Husnâ kul için tecelli eder. Bu isim Allah'ın Vedûd (seven ve sevilmeyi isteyen) ismidir. Sadece Allah'ın Vedûd ismi hem kul için hem de Allah içindir.

Nasıl?

Allah rahmet eder; ama rahmet istemez. İkram eder; ama ikramı istemez. Affeder; ama affedilmeyi istemez. Sever; fakat sevilmeyi, sevgisine karşılık verilmesini ister, "ben sevilmeye layığım" der. İnsana "sen beni sev" demez, "ben seni seviyorum, sen de gönlünü bana çevir, seni sevdiğime şahid ol, şehadet et" buyurur.

Zaten onun sevgisi senin gönlüne aksedince senden geri yansır, geri yansıyınca da sen onu sevdiğini zannedersin. Oysaki aslında Allah senin gönlünde kendini sevmiştir. Tabii, buna sen müsaade ettin, sen onu tercih ettin. Allah seni sevince ve sen de onun sevgisine karşılık verince ise onun güzelliği bu defa senin üzerinde açığa çıkar, tecelli eder.

Kul, Allah'a halife olurken, dost olurken, yakın olurken, hak tecelli ederken kul her zaman için kuldur, bundan başka bir şey değildir! Sadece hâli değişmiş, artık âşık olmuş, aşktan ibaret olmuştur. Yoksa hâşâ Allah'ta herhangi bir değişiklik olmaz. Değişen yaratılandır, mahlûktur. İnsan değişir, büyür, nûrlanır ya da kararır.

Evet, insanın önce Allah'ın takdirini, hükmünü, emrini ve kendi gönlündeki değişiklikleri kabul etmesi gerekir. Nasıl ki zahiri olarak yaz oluyor, kış oluyor, gece oluyor, gündüz oluyor, sıcak oluyor, soğuk oluyor, aydınlık oluyor, karanlık oluyorsa insanın gönlü de öyledir, o da sürekli bu şekilde değişir.

Aynı şey veliler için de geçerlidir. Onların da hâli değişir; ama onların gönüllerindeki değişiklik farklıdır.

Bu değişiklik nasıldır?

Kendilerini Allah'a bir yakın hissederler, bir uzak hissederler. Bu onların gönüllerindeki gece ile gündüz, kış ile yaz gibidir; yani bir ısınır, bir donarlar.

Nasıl ki zahiri hayatta gece gündüz, yaz kış varsa, gönülde de durum böyledir. O yüzden kulun buna hazır olması ve gönül hâli için "hâlim hep böyle kalır" dememesi lazım. Hâli hiçbir zaman öyle kalmaz. Geceyse mutlaka gündüz olacak, gündüzse mutlaka gece gelecek. Sen yolculuk yapasın, nefsini tezkiye edesin, rabbine yürüyebilesin, koşabilesin, rabbinin huzurunda

durabilesin ve onu bir an bile unutmayasın diye hayat böyle yaşanır. Hep aynı olsan unutursun, bir çaban, gayretin olmaz.

Allah, kul için neyin hayırlı olduğunu bilmez mi! **"(Hiç) Yaratan (yarattığını) bilmez mi?"**[16] buyurdu Allah. Yaratan, yarattığını her hâliyle bilir, öncesini de sonrasını da bugün ne yaptığını da yarın ne yapacağını da bilir ve muameleyi ona göre yapar. Hangi muameleyi yaparsa yapsın her muamelesi mutlaka onun muhabbetinden ve rahmetindendir; çünkü o rahman ve rahimdir, ilâhtır. İlâh; seven, sevdiğini isteyen, sevilmeye layık olan, aşkla, muhabbetle pişiren ve aşkla doğrultan demektir. Bizim de rabbimizi ilâh olarak kabul edip onun aşkıyla doğrulmamız ve ona âbd olmamız gerekir.

Evet, rabbimizi tesbih etmeye devam edelim.

Allah âyet-i kerimelerde **"yedi gök, yer ve bunların içinde bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur."**[17] **"Sen şimdi Rabbini hamd ile tesbih et ve secde ed(erek her anda emrimize tabi ol)anlardan ol!"**[18] **"Melekler rabbini hamd ile tesbih eder"**[19] buyurmuştur.

Allah "subhânallah: Allah subhândır" buyurur ve kendini tesbih eder. Aynı şekilde bizi de tesbih etmeye davet eder. Allah, bize "sen benim halifemsin, sen de beni tesbih et. Beni kendi gönlünde, kendi üzerinde tesbih et. Beni imanınla, ahlakınla, amelinle, işlerinle tesbih et. Her halükârda güzel yap, doğru yap. Rabbinin hangi işi olursa olsun, beğensen de beğenmesen de onun tesbihe layık olduğuna, en güzel olduğuna iman et" buyuruyor.

[16] Mulk /14
[17] İsrâ /44
[18] Hicr /98
[19] Şûrâ /5

Allah sana hangi muamelede bulunursa bulunsun nefsin o muameleyi beğense de beğenmese de, şeytan sana bin bir türlü vesvese verse de rabbinin yaptığı o muamele en güzelidir ve tesbihe layıktır. Sen de ya rabbini kabul edersin ya da şeytanı, nefsini ve şeytanın, nefsine verdiği vesveseyi kabul edersin.

Allah subhândır. Kendisinden başka ilâh olmayandır, her türlü hamda, övgüye layık olandır, âlemlerin rabbidir. İnsan da onun kuludur, âbdidir, sevdiğidir, rûhundan nefhedip, kendinden varlık vererek varlıkta durdurduğu ve zatıyla, sıfatıyla tecelli edip bütün güzelliğini verdiğidir.

Kul kendindeki güzelliği görürse Allah'ın güzelliğini, subhânlığını takdir eder, yoksa takdir edemez, düşünmekle, hayal etmekle de bu marifete eremez. Örnek vermek gerekirse; bir kulda ne kadar rahmet varsa Allah'ın rahmetini, rahmanlığını, rahimliğini ona göre anlar. Eğer rahmeti sadece kendine ise, yalnızca kendine rahmet ediyorsa, Allah'ın rahmetini anlayamaz. Rahmeti biraz daha genişlerse ve anasına, babasına, evladına, eşine, çocuklara, etrafındakilere rahmet ederse Allah'ın rahmetini biraz daha anlar. Bütün mü'minlere, Müslümanlara rahmeti genişlerse, onları da kapsarsa biraz daha anlar. Bütün insanlara rahmet ederse, gönlündeki rahmet hepsi için geçerli olursa biraz daha anlar. Bütün canlılara diyelim -çünkü canlı olmayan hiçbir şey yoktur ve tabii ki canlılar da safha safhadır- bütün canlılara, hayvanlara, mahlûkata rahmet ederse bu defa rabbini biraz daha anlar.

Yetmez, sonra yerin, göğün, ikisi arasında bulunanların, en büyüğünden en küçüğüne kadar her şeyin; Allah'ın kulu olduğuna şehadet eder, hepsinin rabbini hamd ile tesbih ettiğine, hepsinin rabbine nasıl boyun büktüğüne, nasıl her konuda "işittik ve itaat ettik" dediğine, feryad ettiğine, rabbini zikrettiğine şahid olur, bunu görürse ve rahmeti hepsini kapsarsa o zaman rabbini biraz daha anlamış olur. Yine de Allah'ın rahmetini bütünüyle

anlayamaz sadece sonsuz bir deryadan bir damla kadar anlayabilir ve asla "anladım" diyemez! Yoksa o küçücük, bir tas kadar olan gönlüyle "ben Râhman'ı anladım" derse olmaz.

Eğer "ben rabbimin rahmetini anladım" diyorsan yanlış yapıyorsun! Bu biraz ayıp olmuyor mu! Kendini ne kadar da büyük gördün, nasıl da kibirlendin, nasıl "ben onunla Allah'ı tanıdım, bildim" diyebildin! Allah'ı ihata etmeden onu nasıl tanırsın! "Ben Allah'ı tanıdım" deyince Allah'ı ihata ettiğini söylemiş olursun. Hâşâ, sen onu nasıl ihata ettin! O senin rabbindir! Sen böyle bir şeyi nasıl düşünebiliyorsun, nasıl "ben Allah'ı tanıdım" diyebiliyorsun! Bunun yerine "ben kendi gönlüm kadar, onun kendisini bana tanıttığı kadar tanıdım, marifete sahip oldum" diyebilirsin.

Ne zaman bu marifetini ciddiye aldın ve buna şükrettin Allah da nimetini artırır. **"Hatırlayın ki Rabbiniz size, 'eğer şükrederseniz muhakkak size (olan nimetimi) arttırırım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir!' diye duyurmuştu"**[20] buyurdu Allah. Şükretmezsen azabı şiddetlidir; ama şükredersen marifetini arttırır ve kendini biraz daha tanıtır, bir daha tanıtır sonra bir daha tanıtır, bir daha tanıtır ve bu tanıtma devam eder. Sen de tanıdıkça onu tesbih edebilir, "subhânallah" diyebilir, "Allah u ekber" diyebilir, "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" diyebilir, sonuç itibariyle "lâ ilâhe illallah" diyebilirsin.

Lâ ilâhe demeden illallah diyemezsin. Nefsin yüz türlü ilâhlık iddia eder, ilâhlık iddia eden nefsini, nefsinin ilâhlığını yok etmeden "illallah: İlâh bir tek Allah'tır" diyemezsin. Hiç kimse diyemez! Bu yüzden nefsini tezkiye etmen, temizlemen, nefsinin küfründen, nefis putundan kurtulman şarttır.

[20] İbrâhîm /7

Nefis bir yerden değil, yüz yerden birden baş kaldırır ve "ilâh benim" der. Sen onu hayatını yaşarken susturmazsan son nefeste de susturamazsın, sonra son nefeste nefsin imanını boğar ve öbür tarafa imansız gidersin.

İnsanlar ölünce biz onların imanla gittiklerini zannediyor ve onları götürüp Müslümanların mezarlığına defnediyoruz; ama durum herkes için öyle değildir. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ben Müslümanım, mü'minim, diyen biri öldüğünde onun namazını kılıyor, onun için dua ediyor ve onu götürüp mü'minlerin, Müslümanların mezarlığına defnediyorsunuz ve o ölenin öbür tarafa imanla gittiğini zannediyorsunuz; ama öyle değildir. Bunu bir tek Allah bilir"* buyurmuştur.

Eğer burada, hayatı yaşarken imanı vardıysa ahirete de imanla gitmiştir; fakat imanı yokken "benim imanın var" diye zannettiyse olmayan şeyi beraberinde götüremez.

İman; Allah'ı her şeyden, canından da çok sevmek ve ondan başka ilâh tanımamaktır. Allah'tan başka ilâh tanımamak da nefsi öldürmek demektir; yani onu konuşturmamak, Allah'ın vahyinin yanında ona konuşma hakkı vermemektir. Allah'ın huzurunda, Allah'ın âyetleri, vahyi karşısında fikir beyan ettirmemek, "ben biliyorum" dedirtmemektir. Nefse düşman olmaktır, düşman olup onu yenmek ve ona boyun büktürmektir.

Nefis bazen boyun bükmüş gibi, itaat etmiş, teslim olmuş, hatta "ben sana yardım ediyorum" demiş gibi görünür. Oysaki yalandır. Yalan söylüyor! Nefis iki yüzlü münafıktır! Gerçekte ise onun altında fırsat kollar "ben sana ne yapacağımı biliyorum. Sen biraz gaflete düş, biraz unut o zaman görürsün" deyip sessizce siner, sen ise nefsinin sana itaat ettiğini sanıp "nefsim terbiye olmuş, artık hiç itiraz etmiyor, ne söylesem yapıyor" dersin. Oysaki hakikatte öyle değildir, münafık ve iki yüzlüdür. Yalancı ya,

tavrını gördüğü için diğer yüzünü o anda sana göstermez; ama biraz gevşedin mi, biraz unuttun mu, biraz güvendin mi bir de bakarsın ki başkaldırır ve onun nasıl bir canavar olduğunu, ona nasıl da güç yettiremediğini görürsün. Nefsin "ilâh benim" der ve ona "sus" diyemezsin, Allah'a küfreder sen bir şey yapamazsın! Hani temizlenmişti, hani iman etmişti, hani Allah'a teslim olmuştu! Şimdi durdur bakayım onu nasıl durduruyorsun! İşte, bu duruma düşmemek için nefsimizi tanımamız şarttır.

Hz. Yûsuf (a.s.), **"ben nefsimi temize çıkarmıyorum; çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç nefis sürekli kötülüğü emreder"**[21] buyurmuştu, dolayısıyla nefse güven yoktur, ona güvenmememiz gerekir.

Biri "ben" dediyse bu kaybetmesi için kendisine yeterlidir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"kişinin 'ben' demesi (onun benliği) günah olarak ona yeter"* buyurmuştur. Bu yüzden insanın kaybetmesi için "ben" demesi yeterlidir.

Neden?

Çünkü insan "ben" deyince kendini, nefsini Allah'a şirk koşmuş olur! Şirk koşmamak için onu kabul etmemen, kabul etmeyip "benim bana ait bir varlığım yoktur. Benim varlığım Allah'a aittir. Benim sahibim Allah'tır, benim ilâhım Allah'tır, benim subhânım Allah'tır. Övdüğüm, Hamid'im Allah'tır. Ekber'im Allah'tır, Allah u ekber! Lâ ilâhe illallah, benim ilâhım bir tek Allah'tır" demen şarttır.

Nefis konuşabilir, itiraz edebilir. Sana düşen; onu kabul etmemek, "seni tanımıyorum. Ha köpek havlamış ha sen konuşmuşsun. Sen her türlü rezilliğe müstahaksın" demektir. "Falanca benim hakkımda böyle söyledi, diğeri şöyle söyledi. Bana niye böyle söylediler" dersen eğer, nefsini, ilâhını korumuş

[21] Yûsuf /53

olursun. Allah'a laf söyleseler öyle yapmazsın; ama nefsine laf söylediklerinde hemen "niye bana böyle söylediler" diyorsun!

Mademki yol yürüyoruz o zaman bu ilâhlık iddia eden, "ben, bence, bana göre, ben biliyorum" diyen, rabbinin kendisinden ne istediğine bakmayan, aklını, ilmini, benliğini, bencilliğini Allah'a şirk koşan bu nefisten kurtulmamız lazım. Yoksa bizi öbür tarafa imansız gönderir. Nefis aradan kalkmadıkça, temizlenmedikçe Allah ile aramızdaki perdeleri aralayıp huzura varmamız, onu gerçek manada tanımamız, sevmemiz, iman edip âşık olmamız mümkün değildir.

Onun için "ben bilmiyorum, Allah biliyor. Rabbim benim için neyi takdir etmişse, neyi istiyor ve neyi seviyorsa ben de onu istiyorum. Ben rabbimin takdiri, vahyi, emri karşısında fikir beyan etmiyorum. Allah bana neyi emretmişse sadece onu yapmaya, istemeye ve onun peşinden koşmaya çalışırım. İstediğimi bana verip vermemesi onun takdiridir. O bana çaba, gayret sarf et, vesileye sarıl dediği için ben çabamı gösteriyorum, yoksa takdir onundur" dememiz lazım.

Evet, biz çabamızı gösteririz, verip vermeyeceğini Allah bilir. İsterse bizi süründürür, isterse alır tahta oturtur, isterse bir daha "hadi sürün" der. Allah bize nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun, biz "ben kulum, rabbim nasıl istiyorsa öyle yaparım ve rabbimin huzurunda fikir beyan etmem" diyelim.

Nasıl ki şeytan, insanı nûrdan karanlıklara davet ediyorsa ve onun davetine icabet etmememiz gerekiyorsa, aynı şekilde şeytana uyanlar da bilerek ya da bilmeyerek bizi karanlığa davet ettiğinde onları reddedelim ve "sen beni karanlığa davet edemezsin. Sen benim ilâhım değilsin. Benim ilâhım Allah'tır. Onun beni davet ettiği benim için nûrdur, rahmettir, hidâyettir" diyelim.

Herkesin hatası, kusuru, eksiği, yanlışı vardır. Sonuçta çamurun içindeyiz, düşüyor, kalkıyoruz, biraz koşuyor, biraz yürüyor, biraz da yuvarlanıyoruz. Bu çamurda bizim birbirimize yardım etmemiz ve birbirimize destek olmamız lazım. Sonra bu ömür biter ve Allah bize "bitti, artık vaktin geldi, seninki bu kadar, haydi gel" der. Allah bize böyle dediğinde huzura giderken gönlümüz rahat olsun. Huzura aşk ile, muhabbet ile, rabbimize itiraz etmemiş, isyan etmemiş, onun kullarına zulmetmemiş, haksızlık etmemiş, hakaret etmemiş olarak gidelim. Hiç kimseyle hesabımız olmasın, kimse bize hesap sormasın. Kimse bize "arkamdan etimi yedin, bana hakaret ettin, haksızlık ettin, bana yanlış dedin, eksik dedin. Sen benim gönlümü gördün mü, içimi gördün mü! Neye dayanarak böyle söyledin! Neden bana iftira attın" demesin.

Eğer bir şeyi görmediysen ve görmediğin hâlde konuşuyorsan iftira atmış olursun. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ya hayır söyleyin ya da susun"*[22] buyurmuştur. Biri hakkında konuşacaksan onun hayrını, güzelliklerini söyle! Güzelliklerini söyleyince ona dua etmiş, yanlışını söyleyince de beddua etmiş olursun. Niye kardeşine beddua ediyorsun! Niye insana beddua ediyorsun! Şayet bir yanlış, bir eksik gördüysen onu insana şikâyet etme. Kardeşin için Allah'tan hidâyet iste, rahmet iste, ikram iste, iman iste, yardım iste. Bunları İsteyince Allah'a yakın olursun, Allah'ın rahmeti, ikramı sana tecelli eder. Düşersen, Allah seni de kaldırır; ama insanların düşmesine sebep olur, düşenlere tekme atarsan kendi akıbetin de öyle olur; çünkü herkese yaptığının karşılığı vardır.

Bu yüzden kim ne yaparsa kendine yapar. Eğer Allah'ın bizi sevmesini istiyorsak insanları sevmemiz, Allah'ın bizi övmesini istiyorsak bizim de övmemiz, Allah'ın bize rahmet etmesini istiyorsak bizim de rahmet etmemiz, Allah'ın bize ikram etmesini

[22] Sahîh-i Buhârî, Edeb, 31 (H. No: 6018)

istiyorsak bizim de ikram etmemiz, Allah'ın hatalarımızı, kusurlarımızı, günahlarımızı, yanlışlarımızı affetmesini, mağfiret etmesini istiyorsak bizim de insanların hatalarını, kusurlarını, günahlarını, yanlışlarını affetmemiz lazım.

Aynı şekilde Allah'ın ayıplarımızı yüzümüze vurmasını istemiyorsak bizim de insanların ayıplarını yüzlerine vurmamamız, bir de ne önlerinden ne arkalarından kimseyi utandırmamamız lazım. Öyle ki rabbimiz de bizi utandırmasın.

Dediğim gibi: İnsan her ne yaparsa kendine yapar. Biz de yaptıklarımıza dikkat edelim ve kendimize zulmetmeyelim, kendi kendimizin zalimi olmayalım.

Evet, hep beraber rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmeyi anlamaya çalıştık.

Allah bizi zalimlerden eylemesin inşallah. Allah bizi kendine rahmet edenlerden, ikram edenlerden, kendi kendine hidâyet olanlardan, kendi kendini af ve mağfiret edenlerden ve affa, mağfirete layık olanlardan eylesin. Allah bizi kendi kendisinden hayâ edenlerden, Allah'tan hayâ edenlerden, kullarından hayâ edenlerden eylesin. Allah bizi hürmet edenlerden, rabbine, peygamberine, kitabına, mü'minlere; ailesine, bütün kullara ve bütün mahlûkata karşı hürmetli olanlardan ve hürmet edilmeye layık olanlardan eylesin. Allah bizi âyet-i kerimede **"işte onlar, (sıkıntılara) sabretmelerine karşılık (âhirette) köşklerle mükâfatlandırılırlar ve orada selam ve hürmetle karşılanırlar"**[23] buyurduğu kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[23] Furkân /75

15.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi tesbih etmeye ve nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Bu âleme rabbimizi tanımaya, anlamaya, rabbimize iman etmeye, vasıl olmaya, yakın olmaya, aynı zamanda kendimizi bilmeye, tanımaya gelmişiz. Bu bir yolculuktur ve hepimiz yoldayız, yolcuyuz. Sadece rabbini isteyenler, rabbine iman edenler, yolu yürümek isteyip yürüyenler rabbine varır, vasıl olur. Bütün yol da yolculuk da budur.

Cehalet karanlıktır. İnsan ya cehaletin karanlığına gömülür ve gönlü kararıp karanlıklar içinde kalır ya da iman eder, imanı kendisinde ahlaka, amele dönüşür, gönlü iman nûru ile, amel nûru ile, Allah'ın zikriyle nûrlanır, rabbini tesbih etmekle, hamd etmekle, tekbir etmekle, tevhid etmekle aydınlanır.

Sadece dileyenler rabbini tevhid eder, tanımaya, anlamaya çalışır. Tanımaya çalışırken de önce baş gözüyle gördükleri üzerinden, aklının anladığı kadarıyla rabbini anlamaya, tanımaya çalışır; yani rabbini El Efâlu'l Husnâ'sından, güzel fiillerinden tanımaya çalışır. Allah'ın efâlleri (fiilleri) isimlerinden, isimleri sıfatlarından, sıfatları da zatından tecelli eder. Bakmaya, görmeye, anlamaya ne kadar çalışırsak o kadar rabbimizin fiillerine, isimlerine, sıfatlarına ve zati tecellisine şahid olup nûrlanma imkânımız olur.

Âyetlere baktığımızda, eğer Allah "rabbini hamd ile tesbih et, tekbir et, tevhid et" buyuruyorsa o zaman bize düşen;

rabbimizi tesbih etmek, ona hamd etmek, şükretmek, rabbimizi tekbir etmek ve onun tecellisine, güzelliklerine nazar etmektir.

Dediğim gibi; kul ne kadar görmeye çalışırsa o kadar görme imkânı, ne kadar anlamaya çalışırsa o kadar da anlama imkânı olur; yani kul, rabbinin kudretini, takdirini, emrini, hükmünü, işlerini, yarattıklarını ne kadar görmeye çalışırsa o kadar rabbinin tecellisine, güzelliklerine şahid olur; ama kulun görmek gibi bir derdi yoksa hiçbir zaman göremez. Bunun sonucunda ise karanlıkta kalır ve rabbine karşı cahil olur.

Biri Allah'a karşı cahil olmuşsa, Allah'ı bilmemişse neyi bilebilir! Evet, gördüklerini bilir ve düşündüklerini anlamaya çalışır; ama varlığı Allah'tan bağımsız olarak gördüğü için daha başından her şeyi yanlış görmüş ve yanlış okumuş olur. Zaten kul bu yanlışa düşmesin ve doğru okusun diye ilk inen âyetlerde Allah, **İkra'bismi rabbikellezî halak:** "(Zatıyla ve sıfatlarıyla tecelli edip tüm mevcudatı) Yaratan Rabbinin adıyla (kendini ve tüm mahlûkatı) oku (anla, idrak et)!" **Halakal insâne min alak:** "(O) İnsanı alaktan (zahiren bir kan pıhtısından, manen de alakasından ve sevgisinden) yarattı." **İkra' ve rabbukel ekrem:**[1] "Oku (anla, idrak et ki)! Senin Rabbin Ekrem'dir (zatında kerim olan ve kullarına kerim olmayı ikram edendir)" buyurmuştur.

Eğer hayatı, varlığı, insanı, kendimizi, olayları, meseleleri yaratan rabbimizin ismi ile okumazsak, herhangi bir şeyi Allah'a bağlamaz ve Allah'ın ondaki muradını anlamaya çalışmazsak onu yanlış anlamış, yanlış tanımış oluruz.

Hayatta her ne meydana gelirse gelsin mutlaka bir sebeple meydana gelmiştir; ama unutmamamız lazım ki sebebin arkasında sebebin sahibi vardır. Eğer sebebi, sebebin sahibine bağlamadan anladığımızı zannedersek yanılırız; ama sebebi, sebebin sahibine

[1] Alak /1-3

bağlayıp "Allah'ın burada bir muradı vardır" dediğimizde o zaman onu doğru anlamış oluruz.

Bununla beraber Allah'ın muradını ne kadar anlarsak o kadar doğru anlamışız demektir.

Peki, Allah'ın muradını ne kadar anlarız?

Allah'ın muradını, rabbimizi tanıdığımız kadarıyla anlarız. Allah'ı ne kadar tanıyorsak muradını da o kadar anlama imkânımız olur. Aynı şekilde rabbimizi anladıysak onu tesbih ederiz. Tesbih etmeyi ne kadar anlarsak da rabbimize olan marifetimiz, rabbimizi tanıyışımız o kadar artar.

Nefsimize, şeytanın verdiği vesveseye taviz vermeden rabbimizi anlamaya çalışmamız gerekir; çünkü o subhândır, her işi eksiksiz, kusursuz, noksansızdır, en kâmildir ve aklın alamayacağı kadar kemalat üzeredir. "Şüphesiz ki biz her şeyi bir takdir ile yarattık,"[2] buyurdu Allah. O her şeyi bir hesapla yapar. İstisnasız her şeyde onun bir hesabı, muradı vardır. İşte, bütün mesele; Allah'ın bu hesabını, muradını anlamaya çalışmaktır; çünkü Allah'ın muradını ne kadar anlayabilirsek o kadar doğru yapma, doğru düşünme, doğru konuşma imkânımız olur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in haber verdiği bir hadis-i kutside Allah "*ben ahirette salih kullarım için öyle nimetler hazırladım ki, onları hiçbir göz görmemiş, hiçbir kulak işitmemiş ve hiçbir beşerin kalbi fehmetmemiştir*"[3] buyurur.

Cennetteki zahiri nimetleri, ikramları dünyadaki nimetler gibi hayal edebiliriz. Gözlerin görmediği nimetler ise Allah'ın cemalidir ve hiç kimse bu nimeti anlayamaz. Allah ne zaman ikram ederse kul bu nimeti o zaman anlar. Bir de kulakların işitmediği nimetler vardır. Onlar da Allah'ın sessiz, harfsiz hitabıdır. Kalplerin

[2] Kamer /49
[3] Buhârî, Bed'ü'l-Halk, 8; Müslim, Cennet, 2

fehmetmediği nimet ise onun zatıdır. Kalpler onun zatını nasıl fehmetsin, nasıl anlasın!

Kulun dünyadayken bu nimetlerden nasibini alması gerekir; yani kul mutlaka gönlünün genişliğine, marifetine, çabasına, gayretine, imanına, aşkına, muhabbetine göre Allah'ın tecellisine mazhar olmalıdır. Yoksa cahil kalır.

Cehalet körlüktür. Bir şeyi bilmiyorsan ona karşı körsün demektir. Allah'ın ilk emri okudur. Okumadan, anlamadan, rabbini tanımadan onu tesbih etmen mümkün değildir. Bilmiyorsan, tanımıyorsan nasıl tesbih edecek, nasıl hamd edecek, rabbini nasıl öveceksin! Eğer Allah'ın tecellilerine, fiillerine, yaptıklarına, yaratmasına, takdirine, emrine, hükmüne şahid olup şehadet etmediysen ne üzerinden Allah'ı övecek, tesbih edecek, tekbir edecek, hepsinden öteye nasıl tevhid edecek "lâ ilâhe illallah" diyeceksin!

Evet, cehalet karanlıktır. İlim, marifet, hikmet ise karanlığı aydınlatan nûrdur. Bu nedenle cahil insan hiçbir şey değildir, hiçbir şey olamamıştır.

Bu âleme rabbimizi tanımaya, anlamaya gelmişiz. Hâl böyleyken kendimizi, rabbimizi tanımaya çalışmıyorsak; Allah'tan, kendimizden cahil kaldık, kendimizi kaybettik ve bu âlemde kaybolduk demektir. Oysaki hepimiz rabbimizin hitabı ile karşı karşıya kaldık ve rabbimizin huzurundan ayrılıp geldik. Tabii ki bu ayrılık Allah'a göre değil bize göredir; çünkü o yine bizimle beraberdir. Bu yüzden Allah âyet-i kerimelerde **"nerede ol(ur)sanız (olun), O sizinle beraberdir."**[4] **"Bilin ki şüphesiz Allah, (dünyada kuluna yakınlığını tattırmak ve hakkı gönlüne vahyetmek için) kişi ile kalbi arasına tecelli eder"**[5] buyurmuştur.

[4] Hadîd /4
[5] Enfâl /24

Allah kişi ile kalbi arasına tecelli eder. Bu her birimiz için böyledir. Allah kişi ile kalbi arasında tecelli ediyorsa bu durumda Allah'ın bizimle ve her bir insan ile beraber olduğunu bilip buna iman etmemiz lazım. Onun için her bir insanla muhatap olduğumuzda onun gönlüne tecelli edenle, onun sahibiyle karşı karşıya olduğumuzu bilelim.

Allah, "Âdem'e secde edin"[6] emrini verdiğinde, iblis secde etmeyince, Allah ona **"iki elimle yarattığıma seni secde etmekten meneden nedir?"**[7] buyurmuştur. Allah'ın bizimki gibi iki eli mi vardır? - Hâşâ, tabii ki yoktur.

Peki, bu âyeti nasıl anlamalıyız?

Allah'ın iki eli demek biri celâl eli, diğeri de cemâl eli (kudreti) demektir. Allah ikisiyle birden tecelli edip insanı yaratmıştır. Diğer varlıklarda Allah'ın yalnızca cemâl tecellisi vardır. İnsanda ise Allah'ın hem celâl hem de ceâl tecellisi vardı ki bu sadece insana mahsustur.

Bu yüzden Allah, iblise "iki elimle yarattığıma neden secde etmedin" buyurmuştur.

Allah en kâmil manada insana tecelli etmiştir; yani Allah'ın hem celâl hem de cemâl isimleri bir tek insanda vardır. O zaman kul, kendini Allah ile tanımaya çalışmalıdır. Biri kendini Allah ile tanıyamadıysa hiçbir zaman kendini tanıyamaz. Kendini sadece etten, kemikten, nefisten bir varlık zanneder. Böyle olunca da kendine karşı cahil kalır.

Kendini bilmeyen biri neyi bilebilir, kimi bilebilir; ama kendini tanıyan rabbini tanır. Aynı şekilde rabbini kendinde tanıyan rabbini tanır. Kul iman etmişse, bir zerre dahi imanı varsa bilir ki kendisindeki bütün güzel sıfatlar Allah'a aittir. Allah ona

[6] Sâd /72
[7] Sâd /75

Basîr isminden görme vermiş, Semî' isminden işitme vermiş, Kadîr isminden güç, kuvvet vermiş, Rahmân, Rahîm isimlerinden rahmet vermiş, Vedûd isminden muhabbet vermiş, Kerîm isminden de kerimlik, cömertlik vermiştir. Kısacası kendisindeki her bir isim Allah'a aittir. İnsan bu isimleri çalışıp da mı kazanmıştır? -Tabii ki hayır. Allah ona rûhundan nefhetmiş ve zatıyla, sıfatıyla tecelli edip isimlerini, güzelliklerini ona vermiştir.

Bu yüzden kuldaki tüm güzellikler, El Esmâu'l Husnâ Allah'a aittir.[8] Kula düşen; hayatı yaşarken bu güzelliği üzerinde gösterip Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmaktır.

Herkes "ben ne kadar halife olmuşum" diye kendine bakmalıdır. Bir kul halife olmak istiyorsa nefsini, benliğini, varlığını aradan çekmelidir. Öyle ki Allah ona tecelli etmiş olsun ve onu kendi kendinden perdelemesin. Allah kişiyle kalbi arasına tecelli ediyor ya, işte kul da o kişiyi; yani benliğini aradan çekmeli ve kendini Allah'a ait görmelidir ki ona şehadet etsin ve cemalini müşahade etsin.

Kulun şehadet etmesi için atması gereken ilk adım kendini, benliğini aradan çekmektir. Bunun için yapması gereken şey de; ilmini Allah'a teslim etmektir; yani "ben bilmem Allah bilir. Allah neyi söylediyse benim için doğru olan, hak olan, güzel olan, rahmet olan, hakikat olan odur. Allah'ın vahyinin dışında kalan her şey şeytanın verdiği vesvesedir, kendi kendime ürettiğim zannımdır, vehmimdir, hakikatte öyle bir şey yoktur ve o sadece karanlıktır" demektir. Bununla beraber aklını da Allah'ın iradesine teslim etmek ve "Allah her neyi diliyorsa mutlaka öyle olmalıdır. Ben Allah'ın huzurunda fikir beyan etmem" demektir.

Zaten emir onun, hüküm onun, takdir onun, irade onundur. Allah her neyi dilemiş, irade etmişse bir tek o olur. **İnnemâ**

[8] A'râf /180

emruhû izâ erâde şey'en en yekûle lehu kun fe yekûn:[9] "Bir şeyi(n olmasını) dilediği zaman O'nun emri ona sadece 'Ol' demektir. O da hemen oluverir." O dilemeden hiçbir şey olmaz. O zaman Allah'a teslim olalım. Sakın "ben de bir şeyi oldururum" demeyelim. Bizim bir vazifemiz, işimiz vardır; o da hayatımızı yaşarken Allah'ın emrettiği, sevdiği, razı olduğu gibi yapmaya çalışmaktır.

Peki, rabbimizin emrini yerine getirme karşılığında istememiz gereken şey nedir?

İnsanlardan kimisi var ki "ben kulluk yapıyorum, dua ediyorum, namaz kılıyorum, ibadet ediyorum, Allah bana bu dünyada nimet versin, sağlık versin, zenginlik versin, musibet vermesin" der ve bunun için Allah'a duada bulunur, hatta istediği gerçekleşsin diye de bir sürü vesileye sarılır. Böyleleri sadece dünyayı istedikleri için ahiretten nasipleri olmaz; çünkü Allah âyet-i kerimede **"insanlardan öylesi vardır ki 'Rabbimiz! Bize (nasibimizi mal ve servet olarak) dünyada ver!' derler. Böylesinin âhirette hiçbir nasibi yoktur"**[10] buyurmuştur.

Böyle birinin yalnızca dünyayı tercih etmesinin sebebi Allah'ı tanımamasıdır. Allah'a iman etmemiş, iman etmediği için de Allah'ın kendisine takdir ettiği ahireti tercih edememiştir. Aynı şekilde cahildir, dünyanın bir imtihan yeri olduğunu anlayamamış ve karanlıkta kalmıştır.

Bir kısım insanlar da ibadetlerini, kulluklarını yapar ve ahireti; cehennemden kurtulmayı, cennete gitmeyi, ebediyen kazanmayı ister, bunun için dünyayı ahirete kurban eder. Rablerinin yoluna girmişlerdir, rablerinin kendileri için tercih ettiğini tercih edip mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad ederler; ama henüz yolun başındadırlar.

[9] Yâsîn /82
[10] Bakara /200

Bir de Allah'ı tanıyıp isteyenler, sevip âşık olanlar vardır. Onlar ahiretten bile geçmişlerdir, yalnızca rablerini isterler; çünkü nefisleri tezkiye olmuş, rûhun nûru ile aydınlanmış, nûrlanmıştır, rûh da yalnızca sahibini, rabbini ister. Böyle olanlar Allah'ın kendilerine emanet olarak yüklediği; göklerin, yerin, dağların yüklenmekten haşyet duyduğu emaneti yüklenmiştir ve bu emanet kendilerinde açığa çıkmıştır. Açığa çıkınca, Allah'ın nefhettiği rûh onların gönüllerine tecelli eder ve nefislerini aydınlatır. Onlar için artık nefsin söz hakkı bitmiştir, bu yüzden herhangi bir şeyi isteyemezler. Bir tek rûhun istediğini isterler, rûh da yalnızca sahibini, geldiği âlemi, rabbinin sohbetini ister. İşte, Hz. İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesi, cehaletten, karanlıktan kurtulmuş, Allah'ın nûruyla nûrlanmış kul budur, ancak böyle biri rabbini tesbih eder, tekbir eder, rabbine hamd eder, rabbini över, tevhid eder ve "lâ ilâhe illallah" der. Allah'tan başka ilâh tanımaz. Nefsinin ilâhlık iddia etmesinden kurtulur. Dünyayı isteyenin ise ilâhı dünyadır, dünya derken aslında yine kendi nefsidir; çünkü dünyada nefsinin arzu ettiklerini yapma imkânı vardır. Bu yüzden dünyayı ilâh edinince aslında nefsini ilâh edinmiş olur.

Allah'ın nefhettiği rûh, kulun gönlüne tecelli etmedikçe, nefis sürekli tesbihine bir şeyler karıştırır. Allah âyet-i kerimede **"(resulüm! Nefsinin) Hevâsını (arzu ve isteklerini) kendisine ilâh edinen kimseyi gördün mü? Artık ona sen mi vekil ol(up onu azaptan kurtar)acaksın?"**[11] buyurmuştur. Biri nefsinin arzuları, istekleri peşinde koşuyorsa, derdi, hedefi, gayesi nefsinin isteklerini yerine getirmekse o kişi nefsinin kulu olmuştur. Nefis şeytanla iş birliği yapar, şeytanın verdiği vesveseyi dinler ve onun peşinden gider, bu yüzden biri nefsine kul olunca şeytana kul olmuş demektir; ama ahireti tercih etmişse bu durumda arada bir gidip gelir. Bir bakarsın dünyayı tercih eder, bir bakarsın rabbini tercih eder ve iman hâlinde durur. Bir doğru yapar, bir gaflete

[11] Furkân /43

düşer ve unutur, yanlış yapar. Bu şekilde arada gidip gelir; fakat yolu yürüyüp çabasını, gayretini gösterdikçe nefsi nûrlanır, tezkiye olur, sonunda da nefsinden kurtulur.

Kul nefsinden kurtulursa, nefsi itminan bulur, mutmain olur ve rabbine dönmüş olur. **Yâ eyyetuhen nefsul mutmainneh: "**Ey (Allah'ın zikri, muhabbeti ve yakınlığıyla mutmain olup) itminana ermiş nefis!" **İrciî ilâ rabbiki râdıyeten mardıyyeh:** "Sen O'ndan razı, O da senden razı (ve O'nun tecellisine mazhar) olarak dön Rabbin(in huzurun)a!" **Fedhulî fî ibâdî:** "Ve gir (veli) kullarımın arasına!" **Vedhulî cennetî:**[12] "Gir, (marifetullah) cennetime!"

İrciî ilâ rabbik: "Rabbine rücu et, mirac et, rabbinin huzuruna çık." Allah bu hitabı itminana ermiş, Allah ile mutmain olmuş, rabbini tercih etmiş olanlara yapıyor; çünkü onların tek istediği, sevdiği Allah'tır. Bütün dertleri Allah'ın rızasıdır.

Allah, bu âyette huzuruna nasıl gelmemiz gerektiğini de beyan etmiştir: Rabbinden razı, rabbin de senden razı olarak… Böyle bir kul, Allah'tan razıdır, dolayısıyla sadece rabbine kavuşmaktan razı olur. Allah'ın onu müjdelerken, "dön rabbinin huzuruna" buyurması onu razı etmek içindir. Kul, rabbini isteyip gerekeni yaptığı için rabbi de onu razı eder ve onu huzuruna alır.

Allah başka bir âyet-i kerimede **"(o gün) O'nun (Allah'ın) yanında hiçbir kimseye verilecek bir nimet yoktur. E'Âlâ (yüceliği anlaşılamayacak kadar büyük) olan Rabbinin vechini (cemâlini ve rızasını) isteye(rek gerekeni yapa)n müstesna!"**[13] Yani Allah'ın cemalini, vechini dileyerek yaptığınız işlerden başka hiçbir işiniz ikrama layık değildir, buyurmuştur. Cennete girmeyi, cehennemden kurtuluşu isteyenlere Allah cenneti verir; ama yaratılışın gayesi bu değildir. Onlar cennete gitseler bile orada rablerinden mahrum kalırlar. Elbette ki kendi marifetlerine,

[12] Fecr /27-30
[13] Leyl /19-20

imanlarına göre Allah'ın cemalini müşahede ederler; ama Allah'ın "mukarrebun, Allah'a yakın olanlar, hayırda yarışanlardır"[14] buyurduğu mukarrebunlar gibi olmazlar.

Mukarrebun, dünyadayken rabbini tanımış, hamd ile tesbih etmiş ve âlemlerin rabbi olan Allah ne hüküm verirse versin ne yaratırsa yaratsın, nasıl bir takdir yaparsa yapsın, kim için nasıl tecelli ederse etsin her tecellisinde, hükmünde mutlak subhân olduğunu, eksiksiz, kusursuz olduğunu, hamda, övgüye layık olduğunu, tek büyük olduğunu ve büyüklüğün bir tek ona mahsus olduğunu bilmiş, buna iman etmiştir.

Allah, vahyini indirerek bütün kullarına mukarrebun olma imkânını vermiştir. Buna rağmen bir kul, rabbini tanımadıysa, rabbinden cahil kaldıysa kibirlendiği içindir.

Kul ile Allah arasındaki perde nefis perdesidir, nefsin de hâli kibirlenmektir, haset etmektir, riyakârlıktır, münafıklıktır, kızgınlıktır, asabi olmaktır; yani, küfür ve şirk hâlinde olmaktır. Kul ile Allah arasındaki perdeler bunlardır ve bunlar zulmetten perdelerdir. Kul bu perdeleri kaldırmak için tövbe etmeli ve hepsinden kurtulmalıdır.

Bir de kul ile Allah arasında nûrdan perdeler vardır. İbadetler, iyilikler, güzellikler, kulluğa dair her şey nûrdan perdedir. Kulun "bunlar rabbimin bana ikramıdır deyip, o perdeyi de aralaması gerekir. Aralayınca rabbinin tecellisini görür.

Rabbimizin tecellisini göremeyişimizin sebebi nedir?

Tövbe etmeden, istiğfar etmeden, rabbimize dönmeden, kendi kendimize hayal kuruyoruz. Böyle olunca rabbimize, hakikatimize varamıyoruz. Allah âyet-i kerimelerde **"bilin ki şüphesiz Allah, (dünyada kuluna yakınlığını tattırmak ve hakkı**

[14] Vâkıa /10-11

gönlüne vahyetmek için) kişi ile kalbi arasına tecelli eder."[15] **"Andolsun ki insanı Biz yarattık ve nefsinin ona ne vesvese verdiğini biliriz; çünkü Biz ona (hayat veren) şah damarından (ve kendi varlığından) daha yakınız."**[16] **"O'nun ilmi her şeyi (çepeçevre) kuşatmıştır."**[17] **"Nereye dönerseniz (dönün) Allah'ın vechi (zatından tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'sı) oradadır"**[18] buyurmuştur.

Hâl böyleyken neden bu kadar körüz, karanlıktayız ya da rabbimizin tecellisini ne zaman göreceğiz? Ne zaman "ben, bence, bana göre" demekten, Allah'ın huzurunda varlık iddia etmekten kurtulacağız! Her şey zaten ona ait değil midir? Madem öyle ne zaman ona teslim olacağız, ona güveneceğiz! Ondan emin olup iman edeceğiz! Bizi yaratan o değil midir, Hâlık olan, Hallâk olan, El Bedî' olan, El Bârî, El Musavvir olan o değil midir! Bizi varlıkta tutan, El Kayyûm olan odur, El Kaim olan odur, El Hayy olan odur. El Muhyî olan ve bizi dirilten, diri tutan odur. Bize rızkımızı veren, rezzak olan, kerim olan, ekrem olan, vehhab olan odur. Es Samed olan odur. Hiç kimse onun tecellisinin dışında değildir. Herkesi onun tecellisi kaplamış, ihata etmiştir. Kul bunun şuurunda değilse kördür.

Allah âyet-i kerimelerde **"gözler kör olmaz (çünkü gözlerin körlüğü, geçici bir görme yetersizliğidir), fakat (asıl) kör olan, göğüslerdeki kalpler (ve basiretler)dir."**[19] **"Onların kalpleri vardır (ancak küfürleri sebebiyle) onunla (apaçık ortada olan hakikati idrak edip) fıkhetmezler, onların gözleri vardır (ama) onlarla (hakkı) görmezler, onların kulakları vardır (fakat) onlarla (nasihatleri) işitmezler"**[20] buyurmuştur.

[15] Enfâl /24
[16] Kaf /16
[17] Tâhâ /98
[18] Bakara /115
[19] Hacc /46
[20] A'râf /179

Neyi fıkhetmiyor, görmüyor, işitmiyorlar?

Elbette ki rablerini… Kul, rabbini işitse, tecellisini görse, buna şahid olsa, anlasa Hz. İnsan olur, Allah'a yeryüzünde halife olur, azim bir ahlak üzere olur, âlemlere rahmet olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olmuş, ayna olmuş, peygamberler gibi olmuş olur. Ama kör ve sağır olunca, kalbi taşlaşınca, nefsin hâlleri ile kirlenince bu defa rabbini kaybetmiş olur. Allah'a halife olmak yerine şeytana halife, nefsine kul olur. Allah'ı temsil etmez, başkalarını temsil eder. Kaldı ki Allah'ın temsil edilmeye ihtiyacı yoktur. Kulun Allah'a âbd olup onu temsil etmeye ihtiyacı vardır. Zaten kul istese de istemese de onda Allah'ın hükmünden başka bir hüküm geçmez; ama o kendi kendine karşı kördür.

Sonuçta bütün işleri yapan ve bütün hükümleri veren Allah'tır. İnsan istese de istemese de Allah her anda onda hükmeder; yani kul istemese de Allah ona Hayy ve Kayyûm ismiyle tecelli eder; tecelli edip onu diriltir, varlıkta tutar. Bu nedenle insanın bütün kötülüğü kendi kendinedir. Yoksa rabbine kaşı kör oldu diye, Allah'ın insandaki hükmü, tecellisi yok olmaz. İnsan, Allah'ın hükmünden, takdirinden, onun huzurundan, mülkünden çıkmış olmaz. Her anda onun hükmünde ve mülkündedir; ama kendi kendine kör olunca kendisi manevi olarak kaybeder.

Evet, bu âleme rabbimizi tanımaya ve Hz. İnsan olmaya gelmişiz. Hepimiz Hz. Âdem (a.s.)'dan beri bir yolculuk yaptık ve bu yolculukta ne yapacağımızla ilgili her şeyi öğrendik. Hiç kimse "ben bilmedim, anlamadım" diyemez. En son ise bir anadan, babadan zahiri olarak dünyaya geldik ve imtihan sırası bize geldi.

Zahiri beden elbisemizi anne, babamızdan aldık; ama öncesinde nûrdan yedi kat elbise giydik. Yedi kat göğü geçip inerken her katta bir elbise giydik ve toplamda yedi kat nûrdan elbise giymiş olduk. Beden elbisemiz bizim son elbisemizdir. Bu beden elbisesinin yarısını annemizden, yarısını babamızdan aldık.

İşte, bu yüzden onlarla bir benzerliğimiz vardır; fakat öncesinde bir Hz. İnsan vardır, Allah'ın "ben sizin rabbiniz değil miyim" hitabına mazhar olmuş bir kul vardır.

Hepimiz **e lestu birabbikum:** "Ben sizin rabbiniz değil miyim" hitabına mazhar olduk ve **belâ, şehidnâ:** "Evet, (sen bizim rabbimizsin) biz buna şahidiz" dedik. Allah neden böyle yaptığının hikmetini de beyan ediyor. **"Kıyamet günü 'biz bundan habersizdik' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık). Yahut, 'daha önceden babalarımız (Allah'a) şirk koşmuştu, biz ise onlardan sonra gelen bir nesildik (bilmeden onların doğru yolda olduğunu zannedip onlara uyduk). Şimdi bâtıl işleyenler yüzünden bizi helâk mı edeceksin?' demeyesiniz diye (bunu böyle yaptık)"**[21]

Kıyamet günü "biz bundan habersizdik, senin huzurunda olduğumuzu, senin bize hitap ettiğini, cemalini müşahede ettiğimizi bilmiyorduk" demeyesiniz, bir de "bizden öncekiler Allah'a şirk koşuyordu, biz de onlara uyuduk" deyip atalarınızı mazeret göstermeyesiniz diye böyle yaptık, buyurdu Allah. Dolayısıyla "biz gerçeği bilmiyorduk" deme gibi bir şansımız yoktur. Allah bize akıl vermiş, irade vermiş ve tercih hakkı vermiştir. Bu tercihimizi de biz kendimiz yaparız. Bizden öncekiler aklını, gönlünü kullanmamış, kendini Allah'tan perdelemiş, rablerini unutmaya, anlamamaya çalışmış olabilir. Biz onlara uymak zorunda değiliz. Her birimiz tek tek rabbimizle muhatabız.

Evet, her ne olursa olsun hayatımızı yaşarken rabbimizi tesbih etmemiz gerekir. Unutmamamız lazım ki imanımız; tesbihimiz, rabbimize hamd ettiğimiz, rabbimizi tekbir ettiğimiz, tevhid edip "lâ ilâhe illallah" dediğimiz kadardır. Rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmek imanın ölçüsüdür.

İman; haşyet, muhabbet, edep ve hayâdan ibarettir. Allah'a yakın olanların hâli muhabbet hâlidir, haşyet hâlidir, edep ve hayâ

[21] A'râf /172-173

hâlidir. Bu bütün kullar için ölçüdür, mizandır. Allah âyet-i kerimede **"Kitâb'ı ve mizanı (adaleti) hak olarak indiren Allah'tır"**[22] buyurmuştur. Mizan Kur'ân'dır. Kimin rabbine karşı ne kadar muhabbeti, haşyeti, edebi, hayâsı varsa o kadar imanı vardır. Kimin muhabbeti, haşyeti, edebi, hayâsı ne kadar kâmilse o kadar kâmil insandır, Hz. İnsandır. Bütün bunlar rûha aittir. Kul, rabbine olan imanı kadar hakikatine, Allah'ın yüklediği emanete yaklaşmıştır.

Allah bir hadis-i kutside *"yerler, gökler tecellimi alamadı, mü'min kulumun kalbi tecellimi aldı"*[23] buyurmuştur. Peki, mü'min kulun kalbi neden yerden ve göklerden daha geniştir, büyüktür, azametlidir?

Mü'mini doğru anlamamız gerekir. Allah âyet-i kerimede **"Allah, iman edenlerin velisi (dostu ve destekçisi)dir"**[24] buyurmuştur. Bu yüzden mü'min denince Allah'ın veli kulunu anlamamız gerekir. Bütün yerleri, gökleri mü'min kulun kalbine koysak mü'min bunu hissetmez bile, kalbi işte bu kadar geniştir. Hâl böyleyken insan kendini küçük bir varlık olarak görür. Kendine en büyük zulmü yapıp kendini karanlıkta bırakır ve kendini görmek, kim olduğunu bilmek istemez.

Kendimizi görmezsek, tanımaya çalışmazsak Allah'ın bize verdiği değerin, kıymetin şuuruna varamayız. Allah her anda gönlümüze tecelli eder. Onun bize tecelli etmediği tek bir an bile yoktur. Buna rağmen ondan bu kadar gafil olmamızın bir sebebi vardır: Rabbimizi tanımadığımız, cahil kaldığımız, karanlıkta olduğumuz için rabbimizden gafiliz.

Peki, nasıl aydınlanacağız?

[22] Şûrâ /17
[23] El-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. 2, S. 195, H. No: 2127.
[24] Bakara /257

Şimdiye dek Allah'ın sayısını bildiği kadar peygamber gelmiş, Allah dostları gelmiştir. Bize düşen; onların aydınlandığı gibi aydınlanmak ve onların kazandığı gibi kazanmaktır. Yol bellidir, sırât-ı mustakîm bir tanedir, iki tane değildir. Sırât-ı mustakîm, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabesi ile yürüdüğü yoldur. Kendi kendimize ürettiğimiz yol değildir. Biz de yolu yürürken yapacağımız her şeyde "acaba Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve sahabesi böyle mi yaptı" deyip kendimize bakacağız ki sırât-ı mustâkimde yürümüş olabilelim.

İnşallah aynen öyle yapacak ve bütün varlık üzerinden rabbimizin isimlerine, güzelliğine, El Esmâu'l Hûsna'sına şahid olacağız. Bütün olaylarda, meselelerde, hadisatta Allah'ın efâline şehadet ettikçe isimlerine şahid olacak, Allah'ın isimlerine şahid oldukça sıfatlarına şahit olacağız. Hepsi Allah'ın zatından tecelli eder, dolayısıyla zatına şahid olmuş olacağız.

Elbette ki bu bir yolculuktur ve durmadan ilerlemeyi gerektirir. Yürümeden bir yere varılmaz. Allah itminana ermiş nefse, **irciî ilâ rabbik:**[25] "Dön Rabbin(in huzurun)a!" Rabbine rücu et; yani "gel" buyurmuştur.

Allah "gel" deyince gidebilirsin, "gel" demeyince gidemezsin. Allah'ın "gel" demesinin bir şartı vardır. "Sen O'ndan razı, O da senden razı (ve O'nun tecellisine mazhar) olarak dön Rabbin(in huzurun)a!" buyurdu Allah. Allah'ın sana "gel" demesi için mutlaka rabbinden razı olman gerekir. Razı olunca "gir cennetime" âyetinde de gördüğümüz gibi Allah seni cennetine alır. Bu cennet marifetullah cennetidir. Sen Allah'tan razı olunca rabbin sana kendini tanıtır, sana seni tanıtır. "Ve gir (veli) kullarımın arasına!"[26] Bana âbd olmuş, kul olmuş, âşık olmuşların arasına gir. Sen artık ehlullahtan, Allah'ın velilerindensin.

[25] Fecr /28
[26] Fecr /29

Daha önceki sohbetimizde kısaca söylemiştim. İbrahim Bin Ethem (r.a.) Hazretleri anlatır.

Bir gece sabaha kadar namaz kıldım ve bütün geceyi feryad edip dua ile geçirdim. Sabaha karşı üstüme bir ağırlık çöktü, kendimden geçer gibi oldum. O sıra Allah bana hitap etti. Buyurdu ki: "Hiç güzel dua etmedin! Şöyle dua etmeliydin: "Allah'ım beni takdirine razı ettir ve beni takdirine razı olanlardan eyle. Bana sabır ver, musibetlere karşı sabrettir ki itiraz etmeyeyim, isyan etmeyeyim, imtihanların senden geldiğini bileyim. Nimetlerine güzelce şükretmem için bana güzel bir şükür ver. Beni afiyette daim kıl. Bana nimetin tamamını ver ve beni muhabbette sabit kadem eyle" demeliydin.

İsterseniz daha iyi anlaşılması için her bir duayı izah edeyim.

Allah'ım beni takdirine razı ettir: Her ne yaşarsak yaşayalım bilelim ki hepsi manevi olarak kazanmamız, büyüyüp Hz. İnsan olmamız için Allah'ın bize takdir ettiği imtihanlardır. Eğer hayatımızdan, karşılaştığımız muamelelerden razıysak Allah'ın bizim için takdirinden razıyız demektir; ama hayatımızdan razı değilsek Allah'ın bizim için takdirinden de razı değiliz demektir.

Takdire rıza göstermek çok zor bir şeydir. Tabi tutulduğu imtihanlarda isyan etmeyen, itiraz etmeyen, yanlış yapmayan, Allah'ın işini beğenmezlik yapmayan kimse yoktur. Her yanlış konuştuğumuzda, birini her eleştirdiğimizde Allah'ı, Allah'ın takdirini eleştirmiş oluruz; ama nefis öyle bir Firavun, öyle bir kâfir, öyle bir müşriktir ve şeytanla, iblisle öyle bir iş birliği yapmıştır ki yaptığı yanlışları bize güzel gösterir ve bize "sen konuşmakta, bunları yapmakta haklısın" der. Sen kime karşı haklısın! Allah sana her şeyi apaçık beyan etmişken hâlâ insanla beraber olan rabbini göremiyorsun! Sen körsün kör! İnsan kendini Allah'tan nasıl bu kadar perdeleyebilir, mahlûkatı gördüğü hâlde

hâlıkı, mahlûkatın sahibini nasıl bu kadar görmeyebilir! Biriyle muhatap olduğunda senin muhatabın öncelikle senin rabbindir, sahibindir, dolayısıyla kula yaptığın her muameleyi Allah kendine yapılmış kabul eder. Nasıl haklı olduğunu düşünebilirsin! Allah takdir etmeseydi, bu imtihanı yaşayabilir miydin! O zaman sebebin sahibini gör ve "Allah bu imtihanı bana takdir etti, bana da düşen Allah'ın istediği, razı olduğu gibi yapmaktır" de.

Evet, Allah'ın takdirine razı olmak çok zor bir şeydir. Bu yüzden Allah, İbrahim Bin Ethem (r.a.) Hazretleri'ne *"beni takdirine razı ettir, demeliydin, ilk duan bu olmalıydı"* buyurmuştur.

Bana sabır ver, musibetlere karşı sabrettir ki itiraz etmeyeyim: Hayat baştan sona sabrı gerektirir. Eğer sabır olmazsa insan, tabi tutulduğu imtihanlarda güzel yapma azmini gösteremez, Allah için çaba, gayret göstermekte daim olamaz. Sabır, insanın her anda Allah ile muhatap olduğunu bilerek gönül itibariyle itiraz etmeden muameleleri karşılamaktır. Kul bu gönül hâlinde olursa, her an Allah ile muhatap olduğunun şuurunda olduğundan aynı zamanda Allah ile beraber olmuş olur; yani sabrı kendisine Allah'ın beraberliğini kazandırmış olur. İşte, sabır bu kadar önemlidir.

Bana güzel bir şükür ver: Bir normal şükür vardır bir de güzel şükretmek vardır; yani sadece nimeti görmek değil, nimetin sahibini görüp şükretmek ve ona teşekkür etmek vardır. Güzel şükür "bu nimeti bana beni rûhundan nefhedip kendi nûrundan yaratan, kendinden varlık veren, güzellik veren, hayat veren, halifelik veren, maşukum olan rabbim vermiş" deyip teşekkür etmektir. Bizim de her zaman güzel bir şükür içinde olmamız ve nimetin sahibini görmemiz gerekir.

Beni afiyette daim kıl: Allah "benden daimî afiyeti iste ki hiçbir şey sana mâni olmasın, perde olmasın ve seni bana âbd olma yolunda meşgul etmesin" buyurdu.

Bana nimetin tamamını ver: Allah, Kur'ân'ı tamamlayınca, âyet-i kerimede **"bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'a razı oldum"**[27] buyurmuştur. Allah bunu Kur'ân için söylüyor. Demek ki nimetin tamamı Kur'ân'mış; yani canlı Kur'ân olmak ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakına bürünmekmiş!

Beni muhabbette sabit kadem eyle: Beni daimî olarak muhabbet hâlinde eyle! Ayağımı muhabbette sabit tut.

İşte dua! Allah, İbrahim Bin Ethem (r.a.) Hazretleri'ne hitap ederek bir kulun Allah'tan ne istemesi gerektiğini ve isteyeceği her şeyi beyan etmiştir.

Bütün mesele rabbimizin takdirinden razı olmaktır. Şayet takdire rıza gösteremiyorsak rabbimizden takdirine razı olmayı istememiz lazım. Sadece kuru bir duayla rızayı istemek olmaz. Rabbimizi tanırsak rabbimizden razı olabiliriz. Rabbimizi tanımazsak onun takdirine rıza gösteremeyiz. Bir imtihan yaşadığımızda nefsimiz hemen isyan eder, itiraz eder. Eğer nefsimiz tabi tutulduğu imtihanlarda isyan ediyor, itiraz ediyorsa bilelim ki rabbimizi tanımamışız. Şayet rabbimizi tanımış olsaydık, rabbimizin bizim için rahman ve rahim olduğunu, kerim olduğunu, vehhab olduğunu, veli olduğunu, mevla olduğunu, kafi olduğunu, kefil olduğunu, hiçbir şeyi eksik bırakmadığını, bizimle beraber olduğunu, her zaman bizim için karib olduğunu (bizimle beraber olduğunu), muheymin olduğunu (bizi her zaman gözettiğini, koruduğunu) bilir, buna iman ederdik. Böyle olunca rabbimize bütünüyle güvenir, tevekkül ederdik.

[27] Mâide /3

Peki, rabbimize güveniyor muyuz?

Genel olarak baktığımızda rabbimize güvenmiyoruz! Zaten rabbimize güvenmediğimiz ve her muamelesinin bizim için saf hayır olduğunu anlamadığımız için imtihanlara tabi tutulduğumuzda itiraz ediyor, "bu niye benim başıma geldi" diyoruz. Hatta itiraz ederken ilâhlık iddia ederek, "şöyle olsaydı daha güzel olurdu, daha doğru olurdu" diyerek itiraz ediyoruz.

Allah'ın beraber olmadığı, tecelli etmediği bir varlık yoktur ve Allah'ın her bir kul, her bir varlık üzerinde bir muradı vardır. Sana düşen; "acaba rabbim benden nasıl yapmamı istiyor" deyip Allah'ın senin üzerindeki muradına bakmandır. Yoksa "şu doğru yapıyor, şu yanlış yapıyor, bunlar haklıdır, şunlar haksızdır" demekle bir yere varamazsın. Sen kimsin Allah'ın kulları hakkında hüküm veriyorsun, Allah sana böyle bir vazife mi verdi! Allah âyet-i kerimede **ve mâ halaktul cinne vel inse illâ li ya´budûn:**[28] "Ben cinleri ve insanları ancak Bana âbd olsunlar (hiçbir şeyi Bana şirk koşmayarak aşkla, muhabbetle kulluk etsinler) diye yarattım" buyurmadı mı! Hani nerede senin âbdiyetin, âşıklığın! Âbdin kendisine ait bir şeyi olabilir mi, âbdin her şeyi sahibinindir. Senin de sahibin vardır ve her şeyin ona aittir. Madem öyle neden sahibine ait olanlara sahip çıkmaya, ilâhlık iddia etmeye çalışıyorsun! Kim, sana ne zarar verebilir! Allah **"ey iman (ettiğini iddia) edenler! Siz kendinizden sorumlusunuz. Siz hidâyete erdiğiniz takdirde dalâlete düşenler size (hiçbir) zarar veremezler"**[29] buyurmadı mı! Sen hidâyetteysen, iman etmişsen insanların yaptıkları sana hiçbir zarar veremez. O hâlde neden bu kadar bağırıyor, çağırıyor, feryad ediyor, isyan ediyor, sanki kıyamet kopmuş gibi, Allah bir şey yapmıyormuş, bir şeye gücü yetmiyormuş gibi ortalığı velveleye veriyorsun. Senin Allah'a imanın böyle midir! İman bu mudur!

[28] Zâriyât /56
[29] Mâide /105

Bir böyle yaptın, iki yaptın, beş yaptın, on yaptın, bin yaptın artık yeter! Artık rabbine dönme vaktin gelmedi mi! Ne zaman Allah'ı kabul edeceksin, ona döneceksin! "Ben, bence, bana göre" demekten kurtulup "Allah" diyeceksin! Ne zaman başka şeyleri görmekten kurtulup rabbini görecek, ona şahid olacaksın! Ne zaman **iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:**[30] "(Rabbimiz!) Yalnız Sana âbd olur (aşkla, muhabbetle senin rızanın ve sevginin peşinden koşar)ız ve yalnız Senden (rızanı, yakınlığını, cemâlini, muhtaç olduğumuz her şeyi ve bunları kazanmak için yardımını) dileriz" diyeceksin!

Evet, Allah bizi kendisine âbd olalım diye yaratmıştır. Rabbimizi tanımadan ona âbd olamayız. Rabbimizi mutlaka tanımamız gerekir. Allah âyet-i kerimede **Ve izâ seeleke ibâdî annî fe innî karîb**: "(Resulüm!) Kullarım sana Benden sorar(lar)sa (söyle onlara), 'muhakkak ki Ben Karîb (ismimle herkese ve her şeye çok yakın)ım." **Ucîbu da'veted dâi izâ deâni, fel yestecîbû lî vel yu'minû bî leallehum yerşudûn:**[31] "Bana dua ettiği vakit dua edenin duasına icabet ederim. O hâlde (onlar da) Benim (kulluk davetime) icabet etsinler ve Bana iman etsinler ki rüşdlerine (manevi olarak kemâlâtlarına) ersinler" buyurmuştur.

Vel yu'minû: "Bana, benimle iman etsinler!" Kendilerine göre "ben Allah'a iman ettim, Allah'ı seviyorum" diyerek değil, "benimle iman etsinler."

Allah'a Allah'la iman etmek nasıldır?

Allah'la iman; kendimizi rabbimizden bağımsız bir varlık olarak görmemek, kendimizi ona ait ve onun tecellisinden, El Esmâu'l Husnâ'sından, aşktan ibaret bir varlık olarak görmektir.

Kul, Allah'ın efâlini, tecellisini, fiillerini seyrederken gönlüyle, kalbiyle seyreder. İsimlerin tecellisini seyrederken de

[30] Fâtiha /5
[31] Bakara /186

yine gönlüyle seyreder. Bir adım ötesinde fuadı ile seyreder ve şahid olup şehadet eder. Sıfatlarını seyrederken de gönlüyle seyreder; ama zatının tecellisini müşahede ederken onu onunla görür, onunla tanır; çünkü onun olduğu yerde varlık olmaz. Yalnız oraya varabilmek için de bu yolu yürümek şarttır.

Kendisine davet eden Allah'tır. Allah âyet-i kerimede **"muhakkak ki bu (Kur'ân, mü'minler için ancak) bir zikir (öğüt ve hatırlatma)dır. Artık kim dilerse Rabbine (varan) bir yol tutar"**[32] buyurmuştur. Herkes tercihini kendisi yapar. Bize düşen; gözümüzü, gönlümüzü rabbimizden ayırmamak ve baktığımız, gördüğümüz her yerde varlığın sahibine şahid olup şehadet etmektir.

Unutmamamız lazım ki her cehalet küfürdür. Küfür; karanlık demek, hakikati örtmek demektir. Hakikat örtülmüşse zaten orası karanlık olur. Bu yüzden cehalet küfürdür. Eğer akıl karanlıkta kalmışsa hakkı, hakikati anlayamaz. Gönül, nefsin karanlığıyla karardıysa hakkı, hakikati anlayamaz ve şahid olup onu kavrayamaz. Onun için biri Allah'tan başka ilâh görüyorsa kördür, karanlıkta kalmıştır.

İnşallah hep beraber Allah'ın nûruyla, vahyiyle, zikriyle aydınlanacak, rabbimizi tesbih etmekle, hamd etmekle tekbir edip tevhid etmekle gönlümüzü nûrlandıracağız. Bizim yapmamız gereken şey: Nerede olursak olalım, rabbimizi tesbih etmek, tahmid etmek, tekbir etmek ve tevhid edip "lâ ilâhe illallah" demektir.

Allah âyet-i kerimede **fa'lem ennehu lâ ilâhe illâllâh:**[33] "(Ey insan!) Bil ki şüphesiz, Allah'tan başka İlâh yoktur." Bunu iyice bil, iyice anlayıp unutma ki Allah'tan başka ilâh yoktur, buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de hadis-i şerifinde *afdalu'z zikri lâ*

[32] Muzzemmil /19
[33] Muhammed /19

ilâhe illallah: "Zikrin en faziletlisi lâ ilâhe illallâh'tır"[34] demiştir. Bu ikisini birlikte düşündüğümüzde "şunu iyice bilin, sakın unutmayın ki zikrin en efdali, faziletlisi lâ ilâhe illallah'tır" manası çıkar.

O yüzden yolun başı da sonu da lâ ilâhe illallah'tır. Yolun başındaki de sonundaki de "lâ ilâhe illallah" der. Ama yolun başındaki "lâ ilâhe illallah" derken, gönlünde yüzlerce put vardır ve onlarla beraber "lâ ilâhe illallah" der. Yolun sonundaki ise gönlündeki bütün putları temizlemiş ve onlardan kurtulmuş olarak "lâ ilâhe illallah" der. Böyle olunca "lâ ilâhe illallah" dediğinde onun için ne kendisinde ne de varlıkta Allah'ın tecellisinden başka bir şey kalır. Her "lâ ilâhe illallah" deyişinde sadece Allah'ın efâllerine, yaratmasına, halıklığına, hallaklığına, rahmanlığına, rahimliğine, rahmetine, kerimliğine, ekremliğine, El Esmâu'l Husnâ'sına ve El Esmâu'l Husnâ'nın tecelli ettiği sıfatlarına; subhânlığına, ekberliğine, hamde layıklığına, hamidliğine, azimliğine, azametine ve kendisinden başka ilâh olmadığına şahid olup şehadet eder.

Evet, hep beraber rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi kelime-i şehadet getirip "eşhedu en lâ ilâhe illallah" derken yalan söyleyenlerden eylemesin inşallah. Allah bizi rabbinin tecellisine, kudretine, efâline, rahmetine, El Esmâu'l Husnâ'sına şahid olanlardan ve gerçek manada "eşhedu en lâ ilâhe illallah" deyip şehadet edenlerden eylesin. Allah bizi; kendini, varlığı, mahlûkatı, olayları, hadisâtı rabbinin ismiyle okuyarak Allah'ın kudretine takdirine şahid olanlardan eylesin. Allah bizi davetine icabet edenlerden ve her an biraz daha rabbine iman edip rabbine yürüyenlerden, koşanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[34] Tirmizî, Daʿavât, 9 (No: 3383)

16.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi tesbih etmeye ve nasıl tesbih, tahmid, tekbir, tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalışıyorduk.

Allah âyet-i kerimede **"yedi gök, yer ve bunların içinde bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur"**[1] buyurur. Aynı şekilde "rabbinizi tesbih edin, rabbinizi hamd ile tesbih edin. Azim olan, e'âla olan rabbinizi tesbih edin"[2] diye de hepimize rabbimizi tesbih etmemizi emretmiştir.

Bu yüzden namazda rükuda "subhâne rabbiyel azim" diyor, azim olan rabbimizin ismini tesbih ediyor, secdede de "subhâne rabbiyel e'âla" deyip e'âla olan rabbimizin ismini tesbih ediyoruz. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz öyle buyurmuş, öyle emretmiş, öyle yapmıştır, biz de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı gibi yapmaya çalışıyoruz; ama unutmamamız lazım ki rabbini tesbih etmek sadece rükuda ya da secdede değil her andadır, her anda olmalıdır.

Hayatı yaşarken Allah bizi hangi imtihanlara tabi tutarsa tutsun subhânallah dememiz; yani ne yaşarsak yaşayalım "rabbim subhândır, hatasız, kusursuz, eksiksiz, yanlışsızdır. Onun her işi, her efâli, her fiili kemalat üzeredir, doğrudur, güzeldir, rahmettir, hayrdır, benim için cennettir, Allah'a yakınlıktır" dememiz lazım. Başlangıç itibariyle rabbimizi her anda tesbih etmek böyledir.

[1] İsrâ /44
[2] Kaf/39, Vâkıa /96, A'lâ /1

Bu tesbih kulun hayatı yaşarken kiminle, ne ile imtihana tabi tutulursa tutulsun her anda rabbini tesbih etmesidir. Kul böyle olmazsa rabbini tesbih etmiş olmaz, diliyle tesbih etmiş; ama gönlü tesbihini tasdik etmemiştir.

Rabbini her anda diliyle ve gönlüyle tesbih eden bir kul da beşer olarak elbette ki üzülür, sıkılır, daralır, bunalır. Bu onun beşerî tarafıdır; fakat her ne olursa olsun rabbinden yüzde yüz emindir, rabbine güvenir, tevekkül eder. Rabbinin subhân olduğunu ve mutlaka doğru olanı, güzel olanı, hayr olanı yaptığını bilir. Bu, Allah'ı efâlinde; yani fiillerinde, işlerinde tesbih etmektir.

Allah'ı bir de esmasında tesbih etmek gerekir. Kul, Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sını kendi üzerinde tesbih eder; yani kendi üzerinde Allah'ın isimlerine şahid olur, şehadet eder. Aynı şekilde Allah'ın isimlerine bütün insanlar ve bütün varlık üzerinden şahid olur. Şahid olurken de rabbini tesbih etmelidir.

Nasıl?

Kul kendindeki rahmeti görünce Allah'ın rahmanlığını, rahimliğini anlar, kendi üzerindeki kerimliğini görünce Allah'ın kerimliğini anlar. Allah'ın isimlerini kendi üzerinde sonsuz bir deryadan bir damla misali görünce El Esmâu'l Husnâ'sını anlar.

Mesela; kendi çocuğuna ya da muhtaç birine, hasta birine rahmet edince kendindeki rahmete bakıp "ben böyle rahmet ediyorsam acaba Allah nasıl rahmet ediyor" der. Aynı şekilde kendindeki muhabbete, sevgiye bakınca "ben böyle seviyorsam acaba Allah nasıl seviyor" der ve rabbinin isimlerini bu şekilde anlamaya çalışır.

Bununla beraber Allah'ın fiilleri de işleri de esmâsı da anlaşılamayacak kadar subhândır. Kul, Allah'ın fiilini, esmâsını sadece kendine göre anlayabilir. Yoksa kendindeki rahmete göre bakıp "Allah'ın rahmeti bu rahmetin bin katı, yüz bin katıdır" dese

bile yine de Allah'ın rahmetini anlamış olmaz. Bu yüzden kul mutlaka rabbimizin her fiili ve her işi için "rabbim subhândır. Ben onun rahmetini, muhabbetini, işlerini, kudretini anlamaktan acizim" demelidir.

Subhân olan Allah'tır. Geriye kalan her şey Allah'ın yarattığı mahlûkattır, kuldur. Allah hiçbir şeye benzemez, hiçbir şey de ona benzemez. Elbette ki herkesin kendine göre ilmi, marifeti vardır ya da veliler için söylemek gerekirse bir müşahedesi ve bu müşahedesine, şehadetine göre marifeti, bilgisi vardır. İnsan da ancak marifeti kadar rabbini tesbih edebilir, hamd edebilir, tekbir edebilir, tevhid edip rabbinin hakkını takdir edebilir. Aynı zamanda marifeti kadar iman edebilir, Allah'a teslim olabilir, takvâ ve ihlas sahibi olup rabbine karşı samimi olabilir. Böyle bakınca herkes aslında ne kadar eksik olduğunu bilir.

Hiç kimse Allah'ı kâmil manada tanıyamaz; çünkü yaratılmış bir mahlûkun kendi yaratanını anlaması mümkün değildir, hiç kimsenin aklı onu ihata edemez. Bu yüzden kul acziyetini bilmelidir. Acziyetini ne kadar bilir ve rabbine ne kadar boyun bükerse Allah ona o kadar kendini tanıtır. Allah âyet-i kerimede **"Allah'a karşı takvâ sahibi olun (kulluk sorumluluğunuzu bilip yerine getirmeye çalışın). (Bakın) Allah size (neyi, nasıl yapmanız gerektiğini en ince ayrıntısına kadar) öğretiyor. Allah her şeyi hakkıyla bilendir."**[3] Takvâ sahibi olursanız, Allah kendisine varacak yolu size gösterir, buyurmuştur. Allah size bilmediklerinizi öğretir.

Evet, Allah bize öğretir; ama burada bir şart koymuştur. Eğer takvâ sahibi olursak; yani kul olmayı kabul eder, rabbimizi ciddiye alır, rabbimize karşı edepli olur, "ben rabbimi biliyorum, ben rabbimi anladım, tanıdım" demezsek, kul olmaya çalışır ve bunun için samimi olursak Allah bize bilmediklerimizi öğretir.

[3] Bakara /282

Allah'ı tanımadan kimse iman edemez. Allah'ı ne kadar tanırsak Allah'a o kadar iman etme imkânımız olur. Ne kadar iman edersek de rabbimize karşı o kadar ihlas sahibi oluruz, dolayısıyla rabbimizi o kadar tesbih edebilir, tahmid edebilir, tekbir edebilir, tevhid edebiliriz; yani marifetimiz kadar rabbimizi tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etme imkânımız vardır.

Üç türlü ilim vardır. Bunlardan biri zahiri ilimdir, ilmel yakîndir. Herkes okuduğu, dinlediği, anlamaya çalıştığı kadarıyla bir ilme sahiptir ve ilmi ile yakîn sahibidir.

Kul ilmi ile amel edip çabasını, gayretini sarf eder, yola girip yürürse bu defa ilmi kendisinde aynel yakîn olur ve bildiklerine, öğrendiklerine şahid olup şehadet eder. Böylelikle şuhudi bir imana sahip olur. Yolculuğu devam edip kalbi, nefsi mutmain olunca ise Allah'tan razı olur, Allah da ondan razı olunca bu sefer hakkel yakîn bir imana sahip olur ve imanını tadar, yaşar. İşte, bu iman hakiki imandır ve herkes hakiki imanı kazanmaktan sorumludur.

Peki, kul hakiki imana kavuşmak için işe nereden başlamalıdır?

Önce ilmi ile bilip anlamaya çalışmalı ve Allah'ın efâlini, fiillerini, işlerini, takdirini, kudretini, kendisine, insanlara, bütün mahlûkata yaptığı muameleyi seyredip onun Allah'tan olduğunu bilmelidir. Kul, Allah'ın takdirine rıza gösterdikçe, musibetlere sabrettikçe, nimetleri ondan bilip şükrettikçe rabbinin efâli hakkında marifet sahibi olur ve rabbine olan muhabbeti, teslimiyeti, edebi, haşyeti artar, sonuç olarak rabbini tesbih etmeye başlar. Kul buna böyle şahid olmadan rabbini tesbih edemez. Rabbini tesbih edip "rabbim kusursuzdur, eksiksizdir, noksansızdır ve onun her şeyi kemalat üzeredir" diyemeyince bu defa "Allah niye böyle yaptı, şöyle yapsaydı olmaz mıydı? Aslında öyle değil de şöyle olması gerekirdi. Ben bunu hak etmedim, Allah

bana farklı bir muamelede bulunsaydı" der ve Allah hakkında su-i zanda bulunur. Sadece kendisi hakkında da değil diğer insanlar hakkında da su-i zanda bulunur ve işi olmayan şeylere karışır. Örnek vermek gerekirse; "Afrika'dakiler niye açlık çekiyor, kuzey kutbundakiler nasıl kulluk edecek" deyip tabir-i caizse Allah ile münakaşa eder, mücadele eder. Böylelikle şeytan onu alır, ipi boynuna takıp gezdirir ve ona "haydi, insanlar hakkında, olaylar hakkında hüküm ver" der. İşte, bu o kulun Allah'ı tanımadığını gösterir.

Sonra ne yapar?

İnsanlar hakkında hüküm verdikten sonra bu defa "peygamber niye böyle söyledi, niye şöyle yaptı?" der. Aslında Allah'ı hesaba çeker; ama bundan haberi yoktur. Direkt olarak Allah'ın yanlış yaptığını söyleyemez; çünkü şeytan onu perdelemiştir ve ona bu perde arkasından Allah hakkında su-i zanda bulundurur. Aynı zamanda ona Allah'ın yanlış hüküm verdiğini söyler ve onu küfre, şirke sürüklemeye çalışır. Mesela; "Allah âyet-i kerimede niye böyle söyledi! Şu âyet niye böyledir! Bu âyet ile şu âyet çelişmiyor mu" dedirtir ve kulu küfre doğru götürür.

Bunların hepsinin tek bir sebebi vardır. Bu da o kişinin Allah'ı tanımamasıdır, subhânallah dememesi, rabbini tesbih etmemesidir; çünkü daha anlamamıştır.

Ne zaman anlar?

Rabbini hakkel yakîn bir iman ile tanıyınca, rabbine karşı arif olunca, marifet sahibi olunca, rabbini El Esmâu'l Husnâ'sından tanıyıp onu tesbih edince, tekbir edince, onun hamda layık olduğundan, rabbinin güvenilmeye layık olduğundan, rahman ve rahim olduğundan, her bir varlığın onun kulu, âbdi olduğundan ve her bir kula onun muamele ettiğinden, muamele edenin rahman ve rahim olduğundan, El İlâh olduğundan, bütün mahlûkatını

sevdiğinden emin olunca anlar; ama anlaması için bunu kendi üzerinde görüp yaşaması, hakkel yakîn olarak tatması gerekir ki anlamış olsun.

Evet, yerde, gökte, ikisi arasında ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder ve hiçbiri itiraz etmez. Her biri rabbinin azametini, güzelliğini bilir. Bizim de rabbimizi tesbih etmemiz gerekir.

Bununla beraber yolu yürürken hâlık ile mahlûku asla birbirine karıştırmayalım ve mahlûku Allah ile bir tutmayalım. Devamlı söylüyoruz: Allah zatıyla, sıfatıyla tecelli eder; ama o tecelli ettiği asla Allah değildir, yalnızca Allah'ın tecellisidir.

Allah tecelli edince varlık görünmez olur; yani müşahadeyi yapan kul o sırada varlığını göremez olur. Mesela; geçmişte birçok veli müşahadeleri gereği varlığını görmeyince onu yok sayıp konuşmuştur; ama bu, varlığının olmadığını göstermez. Varlığı vardır ve bunu Allah söylüyor. Eğer Allah varlığı için vardır, dediyse o zaman vardır. Müşahadeleri gereği o anda varlığını göremeyenler bundan mazurdur; çünkü o sırada perdelendikleri için öyle şahid olmuşlardır.

Bu kısmın anlaşılması için izah edeyim.

İnsan Güneş'e bakınca gözü kamaşır ve hiçbir şeyi göremez olur. Şimdi bu göz kamaşmasıyla etrafa bakıp "hiçbir şey yoktur" demek doğru mudur? -Tabi ki doğru değildir. Her şey vardır; ama gözlerin kamaştığı için sen görmüyorsun! İşte, Allah dostlarının müşahade gereği varlığını görememelerini böyle anlamamız lazım.

Mahlûk mahlûktur, hâlık da hâlıktır. Allah yarattığı herhangi bir şeye benzemekten münezzehtir, o subhândır, buyurdu Allah. Sen böyle söylemez, böyle görüp iman etmezsen "Allah subhândır" demiş olmazsın. Hangi veli "Allah'tan başka bir

şey yoktur" derse desin söylediğim gibi; hakkın tecellisinden dolayı gözü kamaşmış ve varlığı görememiştir. Göremediği için de o anda "Allah'tan başka bir şey yoktur, sadece Allah vardır" demiştir. Biri böyle söyledi diye "onun söylediği kafama yatıyor" deyip sözünü olduğu gibi kabul etmek yanlıştır. Eğer böyle söylediysek hem kendi adımıza hem de öyle söyleyenler adına tövbe, istiğfar etmemiz ve rabbimizden af dilememiz lazım. Af dileyip "sen subhânsın ya rabbi! Senin de buyurduğun gibi hiçbir şey sana benzemez. Sen de hiçbir şeye benzemezsin; çünkü sen subhânsın" dememiz lazım.

İstisnasız bütün mahlûkatın hepsi hatalıdır, kusurludur, eksiktir, yanlıştır. Subhân olan yalnızca Allah'tır. Mahlûkat hiç subhân olur mu! Mahlûkat hamda, övgüye layık olur mu! Bir hâli övgüye layıksa, elli hâli övgüye layık değildir. Övgüye layık olan sadece âlemlerin rabbi olan Allah'tır. **El hamdu lillâhi rabbil âlemin:**[4] **"**Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur." O yüzden kendi yerimizi de bütün mahlûkatın yerini de bilmemiz şarttır.

Bununla beraber bütün varlık Allah'ın El Esmâu'l Husnâ'sının tecellisinden, nûrundan ibarettir. Evvel olan odur, insan evvel değildir. İnsanın evveli Allah'tır. Aynı şekilde ahir olan odur, insanın ahiri Allah'tır. Her şeyi her şey ile bilen sadece Allah'tır. Kul yalnızca Allah'ın kendisine gösterdiklerini, vahyettiklerini, haber verdiklerini bilebilir. Bu nedenle kul her zaman için yerini bilmeli ve durması gerektiği yerde durmalıdır.

Peki, kulun durması gereken yer neresidir?

Kul, Allah'ın sadece âbdidir. Allah onu kendisine âbd olsun, kendisini tanısın, iman etsin, âşıklığını yaşasın, kendisine

[4] Fâtiha /2

verdiği şerefi taşısın, dünya hayatını yaşarken kazandıklarıyla varlık olsun diye yaratmıştır.

Kul nasıl varlık olur?

İnsan gönülden, maneviyattan ibarettir. Her neyi seviyor, neyin peşinden koşuyor, neyi kazanmak istiyorsa, gönlünü neyin, kimin sevgisi kaplamışsa insan odur! Gönlünü kaplayan sevgiler nefsin arzuları, istekleri olur, dünya olur, mevki, makam olur, hatta manevi mevki, makam olur, hiç fark etmez; her neyin sevgisi gönlünü kaplamışsa insan ondan ibarettir ve kıymeti de değeri de ona göredir.

İnsan kendini herhangi bir vasıfla vasıflandırmış ve gönlüne başka şeylerin sevgisini almış olabilir; ama Allah, her bir kuluna "sen bunlardan hiçbiri değilsin. Sen benim rûhumdan nefhettiğim, melekleri secde ettirdiğim, muhatap aldığım, velim dediğim, kulum dediğim, âbdim dediğim, mukarrebun dediğim ve bütün varlık içinde seçtiğimsin" buyurmuştur. İnsan da ya Allah'ın kendisi için seçtiğini kabul eder ya da nefsini kabul eder. Ya rabbini tesbih eder ya da nefsinin peşinden koşar.

Biraz önce söyledim; perde açıldığında, varlıkta yalnızca Allah'ın nûrunun tecelli ettiğini müşahade eden birçok velinin düştüğü bir yanlış vardır. Onlar bütün varlıkta Allah'ın tecelli ettiğine şahid olunca "varlık yoktur" derler. Önceki Allah dostları buna "vahdet-i vücut (vücut tektir)" demiştir. Oysaki bu yanlıştır.

Dediğim gibi: Mahlûk mahlûktur, hâlık da hâlıktır ve Allah subhândır. Hiçbir mahlûk için "bu hâlıktır" diyemezsin! Mahlûk sadece yaratanın isimlerinin ve nûrunun tecellisidir. Örnek vermek gerekirse; Allah âyet-i kerimede **"Allah, göklerin ve yerin Nûr'udur"**[5] buyurmuştur. Bütün varlıkta, mahlûkatta Allah'ın isimleri tecelli etmiştir. Dikkat edilirse bütün varlıkta Allah'ın

[5] Nûr /35

isimleri vardır, demiyorum. Allah'ın İsimleri tecelli etmiştir, diyorum.

Söylediğim bu sözler velilere, Mürşid-i kâmilleredir. Gözünüz kamaştıysa, "ben mahlûkatı görmüyorum" demeyin. Siz gözlerinizin bu nûrdan kamaşmasıyla kör olmuşsunuz! Şimdi vahdeti görüyorsunuz; ama bir perde ötesinde bu defa mahlûk olduğunu da görürsünüz. Bu yüzden mahlûku yok sayamazsınız.

Eğer mahlûku yok görürseniz bu durumda ondan sorumluluğu da almanız lazım. Mademki mahlûk yoktur, o zaman sen de yoksun ve kulluktan sorumlu değilsin! Hem yoksun hem de kulluktan sorumlusun diye bir şey olabilir mi! Allah "sen sorumlusun. Sana irade verdim kudret verdim, rahmet verdim, isimlerimle sana tecelli ettim" buyuruyor. Bu yüzden varlık yoktur demek küfürdür; ama daha önce bunu söyleyen veliler, perdeli oldukları için; yani Allah'ın nûrunun tecellisinden gözleri kamaştığı için böyle söylemiştir.

Bu tecelliye şahid olup gözleri kamaşmamış biri "varlık yoktur" derse hayalinde başka bir şey canlanır ve "mademki ben yoksam, varlık yoksa o zaman ben de ilâhım" der. Haydi, şimdi çık bakalım işin içinden! Mademki sen ilâhsın o zaman kulluğa ne gerek vardır! Allah niye peygamber göndersin! Hiç böyle bir şey söylenebilir mi? "Varlık yoktur" diyen hangi veli olursa olsun bu sözü yanlıştır. Söyledim: Hâlık hâlıktır, mahlûk da mahlûktur ve Allah bütün mahlûkattan kulluk istiyor. Yerde, gökte ikisi arasında ne varsa her şey rabbini hamd ile tesbih ediyor mu? -Elbette ki ediyor, hem de hepsi "ben senin kulunum ya rabbi!" deyip kendi kulluğunu yapıyor. Aynısı insan için de geçerlidir. İnsan; sahibine, rabbine, kendisini terbiye eden, eğiten, büyüten, yaratan, rızıklandıran, yolu gösteren, kendine çeken, kendisini seven rabbine âbd olsun, âşık olsun diye yaratılmıştır. Bununla beraber rabbini bilsin, tanısın, iman etsin, rabbine yürüsün, kendini tanısın ve kim olduğunu bilsin diye yaratılmıştır. Herkes sadece Allah'ın

kuludur. Buna peygamberler de dâhildir. Kul sadece Allah'a âbd olunca, kul olunca övülmeye layıktır.

Rabbini tesbih etmeyenler kendini tanımamıştır, hiçbir zaman da tanıyamazlar. Aynı şekilde rablerini de tanıyamazlar. Rablerini tanısalar kendilerini de tanırlar, kendilerini tanısalardı rablerini de tanırlardı; yani rableri onlara tecelli ederdi, böylelikle onlar da rabbini tanırdı.

Evet, kul, Allah'ı ne kadar tanır ve Allah'a ne kadar âbd olursa, Allah'ı ancak o kadar tesbih edebilir, o kadar "sen subhânsın ya rabbi" diyebilir. Kul zaten "sen subhânsın" deyince, Allah'ın tecellisi ve güzelliği karşısında kendisi biter. Kendi aciziyetini, zayıflığını, kulluğu beceremediğini, rabbini layıkıyla tesbih edemediğini, hamd edemediğini, tekbir edemediğini anlar, boynunu büker ve biter. O yüzden ne diyoruz? "Sen subhânsın ya rabbi! Allah u ekber. Tek büyük olan, ekber olan sensin. Büyüklük bir tek sana mahsustur. Bütün varlık her şeyiyle sana muhtaç kullarındır, mahlûkundur, yarattıklarındır. Sen subhânsın, ekber olan bir tek sensin. Büyüklük senden başka hiç kimseye ve de hiçbir şeye layık değildir. Övgüye layık olan sensin. Hem dünyamız hem ahiretimiz hem de bizi yaratman hakkında övgüye layık olan sensin. Övmeye layık olan yine sensin. Sen kimi, neyi översen o övgüye layıktır."

Peki, Allah kimi över?

Allah kendisini tanıyanı över. Allah'ı El Esmâu'l Husnâ'sı ile tanıyıp isimlerine iman edenleri, efâline şahid olup şehadet edenleri, rabbine karşı edepli olanları, haşyet duyanları; yani rabbine derin bir saygı içinde, edep içinde, hayâ içinde olanları över. Aynı şekilde mahlûkatına karşı rahim olanları, kerim olanları, vedud olanları, onları sevenleri, onlara karşı hayâ sahibi olanları, hürmet edenleri över. Onların imanı gönüllerini doldurur ve dışarı taşar, böylelikle bakışları Allah'ın kullarına, yarattıklarına ulaşır;

yani Allah'ın nazarıyla nazar eder ve rableri ile bakıp rablerinin "gör" dediğini görür, "anla" dediğini anlarlar.

Rabbimizle bakarsak güzel olmayan hiçbir şeyin olmadığını net bir şekilde görürüz. Her şeyi o yaratır, o yapar. Her an bir şe'endedir ve her an tecelli eder. Her an her bir kulu, mahlûku imtihanlara tabi tutar. Buna hayvanlar da dahildir. Allah böyle söylüyor. Hiç kimse imtihanın dışında değildir, hepimiz onun kudreti ve ilim deryasındayız. Bu deryanın içinde rüzgâr; yani imtihan bir sağdan, bir soldan gelir; bir aşağıdan, bir yukarıdan gelir; bir anadan, babadan gelir, bir eşten gelir, bir komşudan gelir; bir mal ile, ticaret ile gelir ya da bir can ile gelir. Biz de bu imtihanlarla bir o tarafa, bir bu tarafa savruluruz.

İmtihanlar her taraftan gelir; ama insan, rabbini görmeyince, rabbine iman etmeyince, efâline şahid olup şehadet etmeyince, rabbini tesbih etmeyince, imtihan karşısında feryad eder, bağırır, çağırır, "niye böyle oldu? Şu niye şöyle yaptı" deyip isyan eder, itiraz eder. Hâlbuki senin imtihanın sebebinden önce onun sahibini, rabbini görmen gerekirdi. Sen rabbinin huzurundasın ve rabbin seni imtihana tabi tutuyor. Madem öyle itiraz edeceğine o imtihanın senin için hayırlı olduğunu bilip güzel yapmaya çalışman gerekmez mi!

Allah bizi kendi marifetine sahip kıldıkça, kendini bize tanıttıkça mutlaka susarız, dilimiz kitlenir, konuşamayız, itiraz edemeyiz. "Bu niye böyle oldu, şu niye şöyle oldu" diyemeyiz; çünkü rabbimizi tanırız ve rabbimizin bizi imtihana tâbi tuttuğuna, imtihanının her anının sadece hayır olduğuna şahid oluruz.

Devamlı olarak "hayır ve şer Allah'tandır" kelimesinin yanlış olduğunu söylüyoruz.

Neden?

Çünkü sadece hayır Allah'tandır. Şer ise kulun yanlış görmesidir. Diğer bir ifadeyle şer kulun körlüğüdür, küfrüdür, şirkidir, mahlûkatı görüp hâlıkı görememesidir. Yalnızca sebepleri, vesileleri görüp sebeplerin sahibini görememesidir. Şer kulun küfründe, nefsindedir, dolayısıyla asla Allah'a ait değildir. Allah'ın hayır olmayan, rahmet olmayan, nimet olmayan, ikram olmayan, nûr olmayan, güzellik olmayan hiçbir işi yoktur. Onun istisnasız her işi saf rahmettir, saf hayırdır, sana sadece kazandırır. Mesela; hasta olsan sana kazandırır.

Nasıl?

Seni temizler, tezkiye eder, sana acziyetini tattırır ve huzura gideceğini hatırlatır. Yokluk olunca bu defa Allah'ın zenginliğini anlar ve onun El Ğaniyy olduğuna iman edersin. Allah sana "ben vermeyince kimse veremez" der ve seni kendine döndürüp "hadi kulum, benden iste" buyurur.

Aynı şekilde yolunu kaybettiğinde sana doğru yolu o gösterir. Allah'tan başka hiç kimse sana doğru yolu gösteremez. Doğru yolu görmen için de sana peygamber göndermiş, kitap göndermiştir. Bir de gönlüne devamlı vahyeder. Her halükârda seni kendine döndürür, bunun için vesileler yaratır ve sana "kulum gel. Sen oraya ait değilsin. Seni ahiret için yaratmışım. Asıl hayat benim katımdaki hayattır, huzura gel. Asıl hayat ahiret hayatıdır, hadi ahireti tercih et. Dünya bir imtihan yeridir, kısacık bir ömürle orada kalacaksın. Yanlış bakıp yanlış hüküm verme" buyurur. O yüzden her ne şekilde gelirse gelsin, imtihanların hepsi hayırdır ve rabbimizi tanıyıp onu hamd ile tesbih edebilelim diye vardır.

Peki, baktığımızda hayatı yaşarken rabbimizi tesbih edebilmiş miyiz?

Hayır, edememişiz. “Kim Allah hakkında su-i zanda bulunursa Allah ona gazap eder (ona lanet eder)”[6] buyurdu Allah. Allah hakkında su-i zanda bulunduğumuzda Allah bize gazap ediyor, lanet ediyor ve bizi rahmetinden mahrum ediyor! Su-i zan işte bu kadar tehlikelidir.

Allah hakkında su-i zanda bulunmayı doğru anlamamız lazım. Su-i zan demek “Allah niye şöyle yaptı, niye şöyle yapmadı. Şu işi güzeldi; ama falan işini beğenmedim” demektir. Allah âyet-i kerimede **“insan, ne zaman Rabbi kendisini imtihan edip böylece ona ikramda bulunsa ve ona nimet verse, ‘Rabbim bana ikram etti’ der. Ne zaman da onu imtihan edip rızkını daraltsa, ‘Rabbim (beni önemsemedi ve) bana ihanet etti’ der”**[7] buyurmuştur. Yani yine “rabbim” der; ama rabbine karşı su-i zanda bulunup “ben bunu hak etmedim” der.

Bir de**, “insana bir zarar (bir sıkıntı) dokunduğu zaman; yan yatarken, otururken veya ayakta iken (o sıkıntının giderilmesi için) Bize dua eder; fakat Biz ondan o sıkıntıyı giderince sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan dolayı (hiç) Bize dua etmemiş gibi (eski hâline) devam eder”**[8] buyurmuştur.

Allah, insana “kendine gel, sen benim huzurumdasın. Kazanman için her an sana sebepler yaratıyorum. Sen güzel yapasın, doğru yapasın, sendeki güzelliğim, El Esmâu’l Husnâ’m açığa çıksın diye seni imtihana tabi tutuyorum” buyuruyor. Allah’ın isimlerinin bizde açığa çıkması için imtihanların olması şarttır; çünkü fakir olmasa nasıl kerim olacağız! Merhamete muhtaç biri olmasa, ona yardım etmeye çalışmasak nasıl rahim olacağız! Biri bize yanlış yapmasa nasıl afuvv olacak, onu affedip

[6] Fetih /6
[7] Fecr /15-16
[8] Yûnus /13

mağfiret edeceğiz! İmtihanların olması lazım ki Allah'ın isimleri üzerimizde tecelli etsin.

Bu hayat hepimiz için Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesinden, dolayısıyla her anda imtihanda olmaktan ibarettir. Biz de ya her anda imtihanda olduğumuzu anlar, kabul eder ve doğru yaparız ya da "ben, bence, bana göre" deriz, nefsimizin istediği gibi yapar, Allah'ın bize göstermek istediğini görmeyiz. Gönül gözümüzü kapatır ve Allah'ın işine, efâline, isimlerinin tecellisine karşı kör olur, sağır olur, kalpsiz oluruz. Veya tam tersi olarak gönlümüzü açarız, rabbimizin huzurunda durup "ne kadar güzel yapıyorsun ya rabbi! Sen El Hakîm olansın, her şeyi bir hikmetle yapansın. Senin bana yaptığın her muamelede üzerimde bir muradın vardır. Sen benim kazanmamı istiyorsun. Her bir kulunun kazanmasını istiyor, herkese Hz. İnsan olma imkanını veriyorsun. Sen subhânsın ya rabbi! Senin her işin eksiksiz, kusursuz, noksansızdır. Subhân olan bir tek sensin" deriz. Bu konudaki tercih tamamen bize aittir.

Sohbetlerimizin başında söylemiştim: Subhân, Allah'ın sıfatıdır ve Allah'ın bütün isimlerinde mutlaka tecelli eder. Bu nedenle Allah her bir ismi ile subhândır.

Nasıl?

Misal; Allah rahmet ederken eksiksiz, kusursuz, noksansız, tamamıyla yerli yerinde ve zamanında rahmet eder; ama kul acelecidir. Aceleci olduğu için de "şu iş hemen olsun" der. Ya da hasta olunca "hemen iyileşeyim" der; ama Allah subhândır, mutlaka işi yerli yerinde yapar; yani kulu nasıl kazanacaksa, kuluna yapacağı muamele ona nasıl fayda verecekse işi aynen öyle yapar.

Hayatımıza bu şekilde baktığımızda acaba rabbimizi ne kadar tesbih edebiliyor, rabbimize ne kadar hamd edebiliyor, onu

her işinde ne kadar övebiliyor, tekbir edebiliyoruz! Herkesin bu konuda kendi gönlüne bakması gerekir.

Sadece yaptıklarımızla hesaba çekilmeyiz, aynı şekilde konuştuklarımızla da hesaba çekiliriz; çünkü ağzımızdan çıkan her kelime ameldir. Allah "amelinizi de, gönlünüzden geçirdiklerinizi de size göstereceğiz"[9] buyurmuştur; çünkü gönlünde ne varsa sen osun. Gönlü aşk dolu, muhabbet dolu olan, Allah'ın isimlerinin tecelli ettiği biriyle gönlü küfür dolu, şirk dolu, nifak dolu, haset dolu, riya dolu, yanlış dolu, günah dolu olan biri hiç birbirine benzer mi! Biri alay-ı iliyyînde Allah'ın huzurundadır, diğeri ise esfel-i safilinde en aşağıdadır. Dıştan bakınca ikisi de insan gibi görünür; ama birbirlerine benzemezler. Biri meleklerden üstündür ve meleklerin secde ettiği varlıktır. Diğer ise şeytandan daha aşağıdır, hatta şeytanın bile kendisinden Allah'a sığındığı biridir; yani birbirlerinin bu kadar tersi, zıttıdır.

Önümüzde bir yol vardır ve herkes gideceği yolu kendisi tercih eder. Yolumuz ya rabbimize, alay-ı iliyyine gider ya da ters tarafa, esfel-i safiline, en aşağıya gider. Bu yolu kendimiz tercih ederiz.

Bu tercihimiz imanımıza göredir. Tesbih imanın meyvesidir. Tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid imanın meyvesidir. Rabbimizi Ne kadar tesbih edebiliyor, hamd edebiliyor, tekbir edebiliyor, la ilâhe illallah deyip tevhid edebiliyorsak o kadar kâmil imana sahibiz ve o kadar her gün, her an rabbimize yaklaşıyoruz demektir. Diğer taraftan rabbimizi ne kadar tesbih, tahmid, tekbir, tevhid edemiyor, su-i zanda bulunuyorsak o kadar da ters tarafa, lanete ve Allah'ın gazabına gidiyoruz demektir.

Bu yüzden kulun ben demekten kurtulup Allah demesi, la ilâhe illallah demesi, subhânallah demesi, elhamdulillah demesi, Allah u ekber, tek büyük sensin; nefsimin büyüklüğünü, küfrünü,

[9] Âli İmrân /29, Zilzâl /6-7, Târık /9-10

şirkini, riyasını, hasedini, kendine "ben ekberim, ben büyüğüm" demesini kabul etmiyorum; çünkü büyük bir tek sensin, demesi lazım.

Öyle "falancalar büyükmüş, filancalar büyükmüş" diye bir şey yoktur. Büyük bir tek Allah'tır! Her bir kulun, kendisine her ne büyük geliyorsa onun karşısında durup "Allah u ekber" demesi lazım. Örnek vermek gerekirse; hastalığın sana göre büyükse bu hastalığının karşısına geçip "Allah u ekber" demen lazım. Büyük olan hastalık değildir, büyük olan Allah'tır. Allah şifayı bir verince hemen biter. Sadece hastalık değil başka bir dert olur, yokluk olur, bela olur, her ne olursa olsun "başıma büyük bir bela geldi" dememek lazım. Allah'tan başka büyük yoktur! Büyük olan, ekber olan yalnızca Allah'tır.

İster farkında ol ister farkında olma herhangi bir şeyi büyük olarak kabul ettiğinde onu Allah'a şirk koşmuş olursun ve Allah bunu kabul etmez! Sen bir şeyi gözünde büyütüp ona ekber dediğinde Allah sana "kulum ben neredeyim, ben ne yapıyorum! Bu ne hâlindir, ayıp değil mi! Bu tavır senin mü'minliğine, imanına yakışıyor mu! Bana nasıl güvenmişsin, nasıl tevekkül etmişsin, yakıştı mı sana?" demez mi! Bütün bu söylediklerimin hepsi gönülle, imanla ilgilidir, rabbini tanıyıp tanımamakla; yani marifetullahla ilgilidir. İmanın, marifetin meyvesi olan rabbini tesbih edip etmemekle, tekbir edip etmemekle ilgilidir.

İnşallah rabbimizi tesbih edecek, hamd edeceğiz. Her konuda, her emrinde, her işinde, her hükmünde, her takdirinde onu öveceğiz. Her ne yaşarsak yaşayalım onu övgüye layık olduğunu, hamda layık olduğunu ikrar edeceğiz.

Hayatı yaşarken her şey olabilir. En son olabilecek şey de ölümdür ve ölüm mutlaka gelecektir. Madem öyle kendini bırak! Kendini rabbine bırak, rabbine teslim ol, rabbine güven ne olacak! Zaten her hâlükârda öbür tarafa gitmeyecek misin!

Rabbini tanıyanlar, rabbine iman edenler, güvenenler nereye gideceklerini, rablerinin kendilerine nasıl bir muamelede bulunacağını bilirler. Rablerinin kendilerine rahmetiyle mi muamele edeceğini yoksa gazap mı edeceğini bilirler. Tabi ki Allah'ın yapacağı muamelenin incelikleri vardır, burasını bilemezler o ayrı şeydir; yani Allah'ın kendilerine ne söyleyeceğini bilemezler; ama rahmetin mi, gazabın mı içinde olduklarını, rablerini tesbih edip etmediklerini, hamd edip etmediklerini, tekbir edip etmediklerini, rablerine güvenip güvenmediklerini, tevekkül edip etmediklerini, rablerini sevip sevmediklerini bilirler. Bütün varlıkta, her işte, her muamelede ona, onun efâline, esmasına, sıfatlarına mı yoksa sadece mahlûkata, sebeplere, vesilelere mi şahid olduklarını bilirler. Allah'a, Allah'ın esmasına, Efâlu'l Husna'sına mı iman etttiklerini yoksa sebeplerin her birini tek tek Allah'a şirk mi koştuklarını bilirler.

Varlığa bakarken hem hâlıkı hem mahlûku görmen lazım; yani her mahlûkla beraber hâlıkını, rabbini görmen lazım. Allah'ın sana her varlık üzerinden muamele ettiğine şahid olup şehadet etmen lazım. Öyle ki mü'min olasın. Mesela; çocuğun ya da eşin sana bir muamelede bulunduğunda "onlar bana böyle yaptı" dememen gerekir. Doğrudur, onlar öyle yapmıştır; ama bir de rabbinin senin üzerinde bir muradı vardır ve senin bu muameleyle bir şeyi anlamanı istiyor.

Belki Allah sana sadece sıkıntı verir ve "haydi, kulum sabret. Allah sabredenleri sever. Hani benim seni sevmemi istiyorsun, sevgimi seviyorsun ya haydi sabret bakayım" der. Allah sabredenlerle beraberdir,[10] buyurdu âyet-i kerimede. "Ben seninle beraberim. Ben seninleyim, endişe etme, bunu sıkıntı yapma, yut" buyuruyor Allah. Yani Allah bu muameleyle seni büyütür, kendine çeker ve yaklaştırır. O yüzden hiçbir şekilde şikâyet etme; çünkü şikâyette bulunduğunda Allah'ı şikâyet

[10] Bakara /153

ediyorsun hem de Allah'ı kuluna şikâyet etmiş oluyorsun. Böyle baktığında şikâyet etmek ne kadar yanlış bir şey, Allah'ın huzurunda edebe ne kadar aykırı bir şeydir!

Bu her konu için geçerlidir. "Falanca bana şöyle davrandı, şöyle yanlış yaptı" deme. Olur, yanlış yapabilir, onu örtmen lazım. Ört ki Allah da senin günahlarını örtsün. Eğer hayatın boyunca yaptıklarını Allah açığa çıkarırsa asla bir yerde dolaşamaz, insanların yüzüne bakamazsın, öyle değil mi! Madem öyle niye yanlışı örtmüyorsun, perdelemiyorsun, setretmiyorsun! Allah senin günahlarını ortaya çıkardı mı? -Hayır. Tam tersine perdeledi ve gizledi. O zaman sen de gizle. Gizle ki Allah da senin günahlarını gizlesin.

Birinin yanlışını açığa vurursan ne olur? -Sonra Allah da seninkilerini açığa vurur. Herkes bunu böyle bilmelidir. **"Doğrusu insana, çalışmasından başka bir şey yoktur."**[11] Herkese kendi elleriyle yaptığının karşılığı vardır, buyurdu Allah. Sen öyle yaptığın için Allah seni bir affeder, iki affeder, bir perdeler, iki örter; ama sonra birden "dur, sen yanlış yapıyorsun! Sen kendini düzeltmeye çalışmıyorsun. Bir de kullarımın hatasını açığa vuruyorsun. Ben onların hatalarını örtüyorum, sen açığa vuruyorsun. Senin hatanı, yanlışını örtmedim mi? -Örttüm. Bir tanesini açığa vurdum mu? -Vurmadım. Öyleyse sen niye kullarımın yanlışını açığa çıkarıyorsun. Sen kulumu rezil etmeye çalışıyorsun ya madem öyle ben de senin günahını bir açığa vurayım da seyret. O zaman rezil rüsva olmak neymiş görürsün" buyurur.

Hata, yanlış, günah ne olursa olsun Allah başkasının yanlışını açığa çıkarmayı kabul etmez. Hâl böyleyken baktığımızda insanlar dedikodu yapıyor, gıybet ediyor ve birbirini çekiştiriyor! Yazık, sen nereye gidiyorsun! Niye rabbini zikretmiyor, kulların

[11] Necm /39

günahını zikrediyorsun! Niye onları anlatmayı bu kadar seviyorsun! Anlatınca ne oluyor ne kazanıyorsun? -Hiçbir şey kazanmıyorsun. Aksine kardeşin kendisi hakkında söylediklerini duyunca üzüldü, sana kırıldı. Bir de yanında gıybet ettiğin kişinin gönlünde kendi kıymeti, değeri düştü. Hâl böyleyken ne kazandın ya da kime kazandırdın, kimi sevindirdin! Peygamber bu yaptığına sevindi mi? -Hayır. Allah sevindi mi? -Hayır. Peki, kim sevindi? -Tabi ki şeytan sevindi. Kimin safında duruyor, kimi sevindirmeye çalışıyorsan bu durumda onun rızasını istiyorsun demektir. O da senden razı olur ve sana güzel yaptın, der.

İnsan kendini, nefsini, dilini, konuştuklarını, gönlüne gelenleri sürekli murakabe altında tutmak, kontrol etmek zorundadır. Öyle ağzına geldiği gibi konuşmak doğru değildir. Mü'minin dili kalbinin arkasındadır, dolayısıyla mü'min önce kalbini kontrol eder sonra konuşur. Ağzına, aklına geldiği gibi rastgele konuşmaz, konuşmamalıdır.

Allah "ey iman edenler! Kardeşler olun"[12] buyurmuştur. Bizim de kardeş olmamız gerekir ve bu, Allah'ın emridir. Kardeş olmak için birbirimizi sevmemiz ve kendimiz hakkında istediğimizi kardeşimiz için de istememiz lazım.

Evet, bize nasıl muamele edilmesini istiyorsak öyle muamele edeceğiz inşallah. Aynı şekilde bize nasıl muamele edilmesini istemiyorsak biz de başkasına öyle muamele etmeyeceğiz. Rabbimize boynumuzu bükecek "subhân olan sensin ya rabbi! Biz senin kulların olarak aciziz, hatalıyız, kusurluyuz. Senin rahmetine muhtacız, birbirimize rahmet ediyoruz. Senin mağfiretine muhtacız, birbirimize mağfiret ediyoruz. Senin ikramına muhtacız, birbirimize ikram etmeye çalışıyoruz. Senin muhabbetine muhtacız, birbirimizi seviyoruz" diyeceğiz. Yalnızca böyle yaparsak Allah'a kul olur, âbd olur, insan

[12] Hucurât /10-12

oluruz. Yoksa insanlığımızı, kulluğumuzu, imanımızı, rabbimizi kaybederiz.

Elbette ki rabbimizi tesbih edemeyeceğimizi biliyoruz. "Sen subhânsın" derken bile kendi gönlümüze, imanımıza, marifetimize, bilgimize, gönlümüzün genişliğine göre "sen subhânsın" deriz. Hâl böyleyken bütünüyle "sen subhânsın" demiş olduk mu? -Haşa, tabi ki olmadık. "Bütün âlemlerden, bütün varlıktan seni tesbih ediyoruz. Hatta bütün varlığın tesbihiyle seni tesbih ediyoruz. Hepsinin hâliyle, gönlüyle, diliyle sen subhânsın ya rabbi! Subhân olan bir tek sensin" derken rabbimize bir şey vermiş, onu tesbih etmiş olmuyoruz. Onu tesbih etmekle, zikretmekle, hamd edip tekbir etmekle sadece gönlümüzü, kendimizi şereflendirmiş, ondan şeref kazanmış oluyoruz.

Bir kul, rabbini tesbih ediyor, hamd ediyor, şükrediyor, öteki de nankörlük yapıyorsa biri şükreden bir kul olmuş, öteki nankör bir kul olmuş olur. Şükreden, rabbinin kendisine ikramını, nimetini anlayan bir kul olmuştur ve bununla yine kendisi şereflenmiştir; yani kul "Allah, Allah" dediyse Allah da ona "kulum" demiştir. Bu durumda kazanan kuldur, kul kazanıyor. Kul, Allah'ın ona "kulum" demesi ile şereflenmiş oluyor.

Şerefimiz kendi elimizdedir. Şayet isyan ettik, itiraz ettik, "ben, bence, bana göre" deyip şeytanın verdiği vesvesenin peşinden giderek "acaba" dediysek "bu niye böyle oldu, falanca niye şöyle yaptı" dediysek Allaha bir zarar vermiş olur muyuz? -Hayır! Biz kaybetmiş oluruz; çünkü biz Allah hakkında su-i zanda bulunduk, Allah'ın verdiği aklı çalıştırmadık, fıtratımıza bakamadık! Bir kul "subhânallah" dediğinde kâinatta, varlıkta güzellikten başka bir şey göremez. İnsana bakınca da güzellikten başka bir şey göremez.

Biraz önce; velilerin bir kısmının vahdet-i vücudun olduğunu söyleyip "vücut bir tanedir, Allah'ın varlığından başka varlık yoktur" demeleri, Allah'ın tecellisine şehadet edince gözleri kamaştığı için varlığı görememelerinden dolayıdır, dedim. Aynı şekilde bir insana bakarken de o insanın imanından, fıtratından, Allah'ın ona nefhettiği rûhtan dolayı gözünün kamaşması, bu kamaşmayla gerisini görmemesi lazım. İşte, bu bakışı insanın imanında kullanıp yanlışını, eksiğini görememekte kullanmak gerekir.

İnsana bakarken güzellikten başka bir şey görmeyince ne olur?

Gönlün güzel olur, bakışın güzel olur ve hiçbir şey gönlünü lekelemez. İnsanda sadece güzellik görmüş olursun. İnsanın hatası, kusuru, yanlışı, eksiği zaten bizatihi var olmayan bir şeydir; çünkü bunlar karanlıktır. Karanlık da olmayan bir şeydir. Aydınlık olunca, nûr gelince karanlık aydınlanır. Eğer karanlık aydınlanmıyorsa nûru görmüyorsun, o güzellik insandaki karanlık tarafı aydınlatmıyor, sen insanın güzelliğine karşı körsün, bu yüzden ondaki güzelliği görmüyor, sadece karanlığı görüyorsun, demektir.

Bunları söylerken insana bakışın nasıl olması gerektiğini anlatıyor, "sen de böyle ol, insana bu şekilde bak" diyorum. Yoksa biri göz göre göre yanlış yapıyorsa ebetteki yaptığı yanlıştır. Yanlışa asla doğru demiyoruz; ama o yanlışı kendisine aittir, sen onun yanlışından dolayı yanlış yapma, diyorum.

Misal; o yanlış yapınca sen onu affet, sen güzel yap, sen doğru yap, sen üstüne ikram et. Allah böyle yapmanı seviyor. Allah böyle yapılmasını buyuruyor. Mademki Allah öyle yapılmasını seviyor o zaman sen de insana bakarken onun imanını, fıtratını, Allah'ın nefhettiği rûh tarafını; yani güzel tarafını

göreceksin ki sana yanlış yaptığı zaman ona bu muameleyi yapabilesin, yoksa yapamazsın.

Unutmaman lazım ki sabredince kazanırsın, affedince kazanırsın, ikram edince kazanırsın, sevince kazanırsın, rahmet edince kazanırsın. Güzelliği görünce kazanır, güzel olursun. Yoksa insana bakarken hata arar, kusur ararsan peygamberin yanında olsan onda da hata ararsın. Nefis böyledir, bunu böyle bil!

İnsanda hata ararken aslında Allah'ta hata buluyor, Allah'a su-i zanda bulunuyorsun. Sadece Allah'a söylemeye cesaret edemiyorsun.

Nefis neden Allah'a su-i zanda bulunur?

Çünkü kendini Allah'a şirk koşuyor, ortak koşuyor ve "ilâh benim" diyor da ondan. Biz de ya nefsimizin ilâhlığını ya da Allah'ın ilâhlığını kabul ederiz. Allah'ın ilâhlığını kabul etmek demek onu tesbih etmek demektir. "O subhândır" demedikçe, "El Hamid'dir, övgüye layıktır" demedikçe, "Allah u Ekber, tek büyük Allah'tır" demedikçe Allah'a iman etmiş olmaz, onu kabul etmiş olmayız.

İnşallah hep beraber rabbimizi kabul edecek, tesbih edecek, rabbimize hamd edeceğiz. Aynı şekilde rabbimizi tekbir edecek, tevhid edeceğiz.

La ilâhe illallah: Allah'tan başka ilâh yoktur, mabud yoktur, maşuk yoktur, rahman ve rahim olan yoktur, kerim olan yoktur, rezzak olan yoktur. Bütün güzel olanlar, güzellik yapanlar güzelliğini sadece onun güzelliğinden, El Esmau'l Husna'sından almıştır; yani o güzellikleri onlara Allah vermiştir. Bununla beraber bize her nereden ve kimden bir güzellik gelirse gelsin hepsi Allah'tan gelmiştir. Nereden ve kimden güzel olmayan bir şey gelmişse ona da Allah müsaade etmiştir ve bizim için bir

imtihandır. Allah onun karşılığında bize güzelliği vermek için öyle olmasına müsaade etmiştir.

O güzel olmayan şeyin haddizatında güzellik olmadığı için onda çirkinlik, nur olmadığı için onda karanlık, iman olmadığı için onda küfür vardır.

Allah'a göre bakmadan, Allah'ın nazarıyla nazar etmeden doğru anlaşılmaz, hakikat anlaşılmaz. Allah'a, Allah'ın Efâlul Husna'sına, Esmau'l Husna'sına, sıfatlarına şahid olunmaz, şehadet edilmez, böylelikle **eşhedu en lâ ilâhe illallah:** "Ben şehadet ederim ki Allah'tan başkah ilâh yoktur" demen lafta kalır. Allah sana "doğru mu söylüyorsun yalan mı söylüyorsun? Benden başka ilâh olmadığına nerede şahid oldun? Her an benim huzurumda mıydın, her an sana muameleyi ben mi yaptım?" diye sorsa sen de hepsine "evet" desen o zaman "mademki şahid oldun neden muameleyi başkası yapıyormuş gibi düşündün, niye öyle konuştun! Hani, nerede bana şahid olmuşsun! Demek ki şahid olmamışsın. Niye yalan söylüyorsun! Sen kendi nefsine şahit olmuşsun, nefsine ilâh demişsin, o yüzden böyle pervasızca konuştun, pervasızca hareket ettin" demez mi!

Bunu söylerken insanın düştüğü günahları söylemiyorum. İnsanın konuşmasını, düşüncesini söylüyorum. Tabi ki kul beşerdir hataya düşer. Allah da gafurdur, gaffardır, tevvabdır, afuvvdur, kulunu affedendir. Ben insanın konuşmasını söylüyorum, insanları eleştirmesini, çekiştirmesini, insanlar hakkında hüküm vermesini, imtihanları görmemesini, kabul etmemesini, bir de Allah'ın huzurunda olduğunu kabul etmemesini söylüyorum. Hani insan Allah'ın huzurunda pervasızca konuşuyor ya işte bunun olmaması gerektiğini söylüyorum.

Bana düşen; herkesi Allah'a, Allah'a şehadet etmeye davet etmektir. Herkese; hem bütün varlıkta hem de bütün

olaylarda, meselelerde, Allah'ın emrinde, hükmünde tâbi tutulduğu imtihanlarda "rabbini gör, rabbine şahid ol" diyorum.

Bir sıkıntı ya da musibet geldiğinde dişini sık "seni seviyorum ya rabbi" de. İmtihanlara böyle bak ki sana perdeler açılsın. Yoksa perde açılmaz, kapı açılmaz; çünkü daha Allah'a itiraz ediyorsun, isyan ediyorsun. Hâl böyleyken açılsa açılsa sana nefsinin perdesi, nefsinin küfrü açılır; çünkü nefsinin kapısında duruyor, onu dinliyorsun.

İnşallah hep beraber imana, rabbimizi tanımaya, marifetullaha, rabbimize, rabbimizin huzuruna yürüyecek ve rabbimize teslim olacak, boyun bükeceğiz. Hayata, olaylara bakarken gönlümüzle bakacak; rabbimize, rabbimizin efâline, esmasına, güzelliğine, sıfatlarına bakacağız ve rabbimizin sıfatlarına, subhânlığına, ekberliğine, hamidliğine, evvel oluşuna, ahir oluşuna, cebbar oluşuna iman edeceğiz.

Allah bizi onun huzurunda olduğunu unutanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi iman edenlerden eylesin. Allah bizi her halükârda rabbini hamd ile tesbih edenlerden, tekbir edenlerden, Allah u ekber diyenlerden eylesin. Allah bizi dünyada, ahirette ve huzurunda mahcup eylemesin. Allah bizi huzura alırken bir dost gibi, bir sevgili gibi karşıladığı kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

17.Bölüm

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyai vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber subhânallah diyor ve rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid edeceğimizi anlamaya çalışıyorduk.

Tesbih; subhânallah demektir. Tesbih etmek imanımızı küfürden, şirkten, yanlıştan, eksikten, Allah hakkında su-i zanda bulunmaktan temizler.

Şimdiye kadar yaptığımız "Subhânallah" sohbetlerinde rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi; yani nasıl subhânallah diyeceğimizi ve subhânallah derken gönül hâlimizin nasıl olması gerektiğini hep beraber anlamaya çalıştık.

Hayatımızı yaşarken her durumda "sen subhânsın ya rabbi! Senin subhânlığına şahid oluyor, şehadet ediyoruz" dememiz gerekir. Eğer "subhânallah, elhamdulillah, Allah u ekber, lâ ilâhe illallah" derken şahid olmuyor, şehadet etmiyorsak dilimizin söylediğini gönlümüz yalanlamış olur. O zaman da bir şey kazanmamız mümkün olmaz ve yaptığımız tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid bizi Allah'a yakınlaştırmaz, tam tersine Allah'tan uzaklaştırır; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"dil ile, beden ile gönlün beraber olmadığı hiçbir ameli, hiçbir sözü Allah kabul etmez"* buyurmuştur. O yüzden rabbimize şehadet ederek tesbih etmemiz, hamd etmemiz, tekbir etmemiz, tevhid etmemiz lazım ki Allah tesbihimizi kabul etsin ve bu tesbihimiz bize Allah'ın yakınlığını kazandırsın.

"Şehadet ederim ki sen subhânsın ya rabbi" dediğimizde, bütün fiillerinde, isimlerinde ve sıfatlarında rabbimizin subhân olduğuna şehadet ederiz.

Biz de rabbimizin huzurunda boynumuzu büküyor ve bütün fiillerinde, isimlerinde, sıfatlarında rabbimizi tesbih ediyoruz: "Ya rabbi! Şehadet ediyoruz ki sen zatında subhânsın. Zatından tecelli eden sıfatlarında subhânsın. Sıfatlarında tecelli eden El Esmâu'l Husnâ'nla, her bir isminle subhânsın. Her bir isminden tecelli eden El Efâlu'l Husnâ'na, her işine şahid oluyoruz ki sen subhânsın. Senin bütün işlerin eksiksiz, kusursuz, noksansızdır ve hepsi kemalat üzeredir; çünkü sen subhânsın. Sen kendini nasıl tanıttıysan öyle subhânsın. Buna iman ediyor ve şehadet ediyoruz. Şehadet ediyoruz ki sen hâlıklığında (yaratmanda) subhânsın. Hâlık olarak subhânsın, hallâk olarak subhânsın, bedî' olarak subhânsın, bârî olarak, musavvir olarak subhânsın. İstisnasız her türlü yaratmanda ve yarattığını yok edip yeniden yaratmanda sen subhânsın.

Şehadet ediyoruz ki sen rahman olarak subhânsın. Bütün varlığa rahmet ederken subhânsın. Bütün varlığın her birinin tek tek hesabını yapıp her birine rahmetinle muamele ederken şehadet ediyoruz ki sen rahmansın. Her bir kula ayrı ayrı, özel olarak tecelli edip her bir varlığa rahimliğinle muamele ederken subhânsın. Her bir varlığa hâdiliğinle hidâyeti verip onları hidâyete davet ederken, gönüllerini açıp iman etsinler, sana dönsünler, sana yürüsünler, yakın olsunlar, dost olsunlar diye her birine muamele ederken şehadet ediyoruz ki sen rahim olarak, hâdi olarak subhânsın.

Şehadet ediyoruz ki sen ikramında, kerimliğinde, vehhablığında, ekremliğinde subhânsın ya rabbi! Her türlü nimeti ikram ederken subhânsın. Her bir kulunun ebedi hayatının hesabını yapıp ikramı öyle yapansın. Kullarını imtihana tabi tutup ikramlarını öyle yapansın. Kullarına yaptığın muamelen, ikramın ne bir eksik ne de bir fazladır, hepsi dengede ve kıvamındadır. O yüzden şehadet ederiz ki sen her türlü ikramında, karşılıksız vermende subhânsın.

Şehadet ediyoruz ki mülkün maliki, sahibi sensin ya rabbi! Malı, mülkü bir emanet olarak kullarına verensin. Ebedi hayatlarını kazansınlar ve sana yeryüzünde halife olsunlar diye her bir kuluna nasıl ikram ettiysen, mülkü onlara nasıl emanet ettiysen yaptığın bu ikramı ve emaneti kullarına dağıtmayı eksiksiz ve kusursuz yapansın; çünkü sen mülkün maliki olarak subhânsın.

Sen mülkün meliki, idare edeni olarak subhânsın ya rabbi! Kullarını kendine ve halife olmaya davet edip senin takdir ettiğin gibi yapmalarını, hüküm verdiğin gibi hüküm vermelerini isteyensin. İşi senin emrettiğin gibi yapsınlar, senin hükmünle hükmetsinler ki sana halife olsun, Hz. İnsan olsunlar. Şehadet ediyoruz ki sen mülkü idare etmende, melikliğinde, verdiğin her hükümde subhânsın ve yalnızca subhânlığına şehadet ettiriyorsun.

Subhânlığını görmeyenler; seni tanımayanlar, anlamayanlardır. Kendini tanımayanlar, bu âlemde kör ve sağır olarak kendi kendini karanlığa mahkûm edenlerdir. Kendini imandan, senin güzelliğinden, El Esmâu'l Husnâ'nı, El Efâlu'l Husnâ'nı görmekten kendini mahrum edenlerdir. Hz. İnsan olmayı kabul edemeyenler ve buna tahammül etmeyenlerdir. Kendini çamurdan, nefisten ibaret bir varlık olarak görenler ve kendini sadece arzuları, istekleri olan, Allah ile bir bağı olmayan bir varlık olarak zannedip perişan olanlar, hüsrana uğrayanlardır. Hz. İnsan olmayı, sana âbd olmayı kabul etmeyenler seni kaybetmişlerdir. Böyleleri seni aramak için çaba, gayret sarf etmeyen, şeytanın tuzağına düşen, ona kul olan, onun peşinde yürüyen ve insanlığını kaybedenlerdir, zavallıdır. Onlar zahiri olarak insan gibi görünürler; ama seni, insanlıklarını, senin kendilerine nefhettiğin ruhlarını ve verdiğin şerefi kaybedip insanlıktan çıkmışlardır. Öyle ki insanlıktan, insan olmaktan ve insan olanlardan nefret ediyorlar. Bu duruma düşmelerinin sebebi; seni tanımamaları ve tesbih etmemeleridir. İnsan seni tanımayınca nefsini ilâh edinir,

seni tesbih etmek yerine kendi nefsini tesbih eder ve nefsine âbd olmuş olur.

Bütün ümmete hidâyet ver ya rabbi! Senin subhânlığını, hamda, her türlü övgüye layık olduğunu, hamidliğinde, ekberliğinde, ilâhlığında subhân olduğunu anlamaları için onlara hidâyet ver, hidâyetin kapısını aç ya rabbi! Sen hidâyetinde subhânsın. Senin subhânlığına şehadet ediyoruz. Şehadet ediyoruz ki her birimizi yaratmanda subhânsın. Sen insanı sana halife olsun, güzelliğini kendi üzerinde görerek senin güzelliğine şahit olsun diye ahsen-i takvim üzere, en güzel şekilde yaratmış, kendi fıtratın üzere yaratmışsın. Şehadet ediyoruz ki sen her türlü yaratmanda, güzelliğinde subhânsın" diyoruz.

Şahid olmadıktan sonra istersek gece gündüz "subhânallah" diyelim bir kere bile "subhânallah" demiş olmayız. Şahid olsak sözümüz doğrudur yoksa sözümüz yalan olur ve boş bir kelimeden ibaret kalır.

Bir kul "subhânallah: Allah subhândır" deyince, "Allah bütün efâllerinde, işlerinde, yaratmasında, takdirinde, emrinde, hükmünde, muamelesinde, tek tek her bir isminin tecelli ettiği bütün işlerinde subhândır" demiş olur. Böyle söyleyince bile ancak Allah'ı El Esmâu'l Husnâ'sından, El Efâlu'l Husnâ'sından tanıdığı ve Allah'ın ilâhlığını anlayıp iman ettiği kadarıyla "subhânallah" demiştir. Bu bütün tesbihler, tahmidler, tekbirler ve tevhidler için geçerlidir. Kul, Allah'ın güzelliğine, isimlerine, fiillerine ne kadar iman edip şahid olmuşsa o kadar "elhamdulillah" der, "Allah u ekber" der.

Bir kul gerçekten "subhânallah" derse dili kitlenir, artık haktan başka, "Allah" demekten başka bir şey diyemez. Her anda Allah'ın subhânlığına şahid olup şehadet eder. Allah ona bir muamelede bulunduğunda; Allah'ın huzurunda, mülkünde olduğunu bilir ve hiçbir şekilde itiraz edemez. Resulullah (s.a.v)

Efendimiz *"ya hayır söyleyin ya da susun"*[1] buyuruyor ya, o kul da sadece hayır söyler. Ne yana dönerse dönsün, rabbinin vechinin, güzelliğinin orada olduğunu ve devamlı onun tecellisiyle karşı karşıya olduğunu bilir, buna iman etmiştir. Hangi kula bakarsa baksın, hiç kimsede hata, kusur, eksik, yanlış aramaz. Bütün varlığa, mahlûkata manevi olarak aşktan, muhabbetten sarhoş olmuş bir şekilde bakar ve yalnızca güzelliği görür, asla eksik, kusur görmez; çünkü insanın bir beşer olduğunu ve bu beşeriyeti Allah'ın ona bir elbise olarak giydirdiğini, aslında onun sadece bir beşer olmadığını bilir. Bilir ki karşısındaki o kula beşer elbisesinin içinde subhân olan Allah tecelli etmiş ve ona rûhundan nefhetmiştir. Bu yüzden hangi insana bakarsa baksın, onun beşer olan beden tarafına bakmaz, bir tek Allah'ın ona rûhundan nefhettiği, manevi tarafına bakar, Allah için ona hürmet gösterir, değer verir.

Şayet biri insana bakarken onun manevi tarafını görmüyor, sadece beşerî tarafına bakıp hatasını, kusurunu, günahını yanlışını görüyor, öyle konuşuyorsa manevi olarak kördür. Gözünü açıp insanın ötesine bakamamıştır. Öteye bakabilmek için akıl gerekir, tefekkür gerekir, kalp gerekir, gönül gerekir, maneviyat gerekir, iman gerekir. İşte, insanın bedenine, beşeriyetine bakanlar imanı ile bakamamıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"mü'min feraset ehlidir, Allah'ın nûruyla (imanıyla) bakar"*[2] buyurmuştur. İmanla bakmak demek; varlığa bakarken aşkla, muhabbetle bakmak, varlıkta rabbinin tecellisine, subhânlığına, hamidliğine (övgüye layık oluşuna), ekberliğine (tek büyük oluşuna) bakmaktır. Diğer türlü insan sadece baş gözüyle baktığında hayvanların gördüğünü görür.

[1] Müslim, Îmân, 74 (No: 47)
[2] Tirmizî, Sünnet, Kitabü'l-Ferâset, Hadis No: 2219

Kulun bakışının hayvanların bakışından farkı olması için insan olarak bakması, peygamberinin nazarıyla; yani Allah'ın nazarıyla nazar etmesi şarttır. Mü'minler, rabbini bilenler, tanıyanlar, marifet sahibi olanlar varlığa bakarken Allah'ın nûruyla, imanıyla, rabbine tesbihiyle; sadece onun subhânlığına, hamidliğine, ekberliğine, ondan başka ilâh olmadığına bakarlar. Böyle bir kul her anda Allah'ın huzurundadır, Allah ile beraberdir, daimî zikirde, daimî namazda, tesbihte, hamdda, şükürde, tekbirde, tevhiddedir, bununla beraber Allah'a âbd olma, rabbine yaklaşma, rabbinin huzurunda olma ve rabbinin huzurunda durma yolundadır.

Biz de şehadet ediyoruz ki Allah subhândır. Onun her şeyi eksiksizdir, kusursuzdur, noksansızdır ve kemalat üzeredir. Bu yüzden her şey yerli yerindedir. Subhân olan Allah her şeyi isimleri ile tecelli edip yaratır, isimleriyle muamele eder ve her anda bizi kendine davet edip kendine çeker, rahmetinin içine alır, bizim için her gün bir şe'endedir, bir takdiri, bir emri, hükmü vardır ve o subhândır, eksiksizdir, kusursuzdur, noksansızdır. Hayata, varlığa böyle bakarsak hiçbir şeyde eksik ve yanlış göremeyiz.

Madem her şey yerli yerindeyse o zaman neden bu kadar yanlış görüyor, bunalıma giriyor, ağlıyor, sızlıyor, feryad ediyorsun! Allah her şeyine kefil değil midir! Allah âyet-i kerimede **"yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki rızkı Allah'a ait olmasın."**[3] Allah her canlı varlığın rızkını üzerine almıştır, buyuruyor. Bu rızık bir tek zahiri rızık değildir, Allah hem zahiri hem de manevi rızkı üzerine almıştır. Allah sana her konuda kefildir. O El Vekîl'dir, güvenilmeye layık olandır, öyleyse ona güvenmen gerekir. Allah "bana güven, benden emin ol. Ben senin için hayır olan, rahmet olan her şeyi yaparım. Sen benim ne yaptığıma bakma! Kendinin ne yaptığına, kendi kulluğuna bak! Sen kazanmaya bak! Bana yürümeye, koşmaya, nefsini kontrol altında tutmaya bak!

[3] Hûd /6

Nefsinin isyanına, inkarına, küfrüne, şirkine, ilâhlık iddia etmesine dikkat et! Sakın ona bu tavizi verme! Nefsini bana kul yap! Sen nefis değilsin. Nefis senin sadece bineğindir, onu kullanman gerekir. Onu asla ilâh edinme! Senin ilâhın benim ve ben subhânım, eksik yapmam. Bu yüzden benden emin ol" buyuruyor. O hâlde neden bu kadar ağlayıp feryad ediyorsun! Feryad etmeyi bırak ve rabbine güven, ondan emin ol.

Genel olarak baktığımızda acaba Allah'ın subhânlığından ne kadar eminiz, varlığa bakarken Allah'ın subânlığına ne kadar şehadet ediyoruz! Acaba onun hakkını ne kadar takdir edebiliyor, layık olduğu şekilde onu tesbih edebiliyor, hamd edebiliyor, onu tekbir edip tevhid edebiliyoruz!

Dediğim gibi: Rabbimizi ne kadar tanıyorsak onu o kadar tesbih etme imkânımız vardır. Biri rabbini tesbih ediyorsa, meleklerin secde ettiği varlık olmuştur. Bu nedenle tesbih etmek öyle basit bir şey değildir. Hep birlikte Subhânallah sohbetleri boyunca rabbimizi nasıl tesbih edeceğimizi öğrenmeye ve "subhânallah" demeye çalıştık. Peki, ne kadar dedik? -Sadece deryadan bir damla misali söyledik. İnşallah Subhânallah Sohbetleri vesilesiyle hayatımız boyunca subhânallah demeye ve rabbimizin subhân olduğunu anlamaya devam edeceğiz.

Unutmamamız lazım ki "ben anladım" demek anlamak değildir. İnsan ancak Allah'ın güzelliğine, kudretine, subhânlığına, her şeyin ne kadar güzel ve ne kadar yerli yerinde olduğuna, Allah'ın bütün işlerini ne kadar eksiksiz, kusursuz yaptığına şehadet edince rabbinin subhânlığını anlayabilir.

İnsan önce kendi üzerinde, gönlünde, kendisine yapılan her muamelede, Allah'ın kendisi için yaptığı her takdirde Allah'ın ne kadar subhân olduğuna şahid olacak, rabbini anlayacak ve rabbinin bu muameleyi neden yaptığını bilecek ki "ben şehadet ederim ki sen subhânsın, senin bu işin eksiksiz, kusursuz,

noksansızdır" diyebilsin. Tabii, bunun için kulun gönlünün genişlemesi gerekir. Öyle ki Allah'ın her bir ismini, tecellisini alabilsin, rabbini kendi gönlünde, gönül aynasında müşahede edip rabbinin subhânlığına şehadet edebilsin, ona teslim olabilsin, sadece rabbini seyretsin ve "neden, niçin, nasıl" demekten kurtulsun.

Elbette bu kolay bir şey değildir; ama rabbini isteyenlere, tercih edenlere kolaydır. Sadece "ben rabbimi, rabbimin rızasını, yakınlığını, dostluğunu istiyorum" diyenler bu işi becerirler. Kul, Allah yolunda çabasını, gayretini gösterip emek verince, fedakârlık yapınca Allah bunu ona ihsan eder, ikram eder. Hangi yolda olursa olsun yeter ki Allah yolunda olsun, derdi Allah'ın rızası, ebedi hayatı olsun, Allah'a yakınlık olsun Allah mutlaka ona öğretir; çünkü Allah âyet-i kerimede **"Allah'a karşı takvâ sahibi olun (kulluk sorumluluğunuzu bilip yerine getirmeye çalışın). (Bakın) Allah size (neyi, nasıl yapmanız gerektiğini en ince ayrıntısına kadar) öğretiyor"**[4] buyurmuştur. Allah'a karşı ciddi olursanız, samimi olursanız Allah size öğretir. Allah'ın bu konuda vaadi vardır; ama Allah'ın rızasını kazanmayı dert edinmez, ciddiye almaz, bu ciddiyete sahip olmazsanız hiçbir şey kazanamazsınız.

Ciddiyet öyle "ben ciddiyim" demek değildir. Ciddi olmak insanın hem diliyle hem gönlüyle hem hâliyle hem ameliyle hem de bütün işleriyle ciddi olmasıdır. Allah kulunu en iyi bilendir. Kulunun öncesini de sonrasını da içinde bulunduğu hâli de hatta kulun bile kendisi hakkında bilmediği şeyleri dahi en ince ayrıntısına kadar bilen ve kuluna muameleyi öyle yapandır. Bu muameleyi de saf rahmetinden dolayı yapar. Şayet Allah her anda sana rahmetiyle muamele ediyor, kazanman için sana imkân

[4] Bakara /282

veriyorsa o zaman senin de rahman ve rahim olan rabbine güvenmen gerekmez mi!

Allah sana nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun her konuda ona güvenmen şarttır. Bununla beraber Allah'ın sana neden böyle bir muamelede bulunduğuna bakıp ne yaptığını tefekkür etmen gerekir. "Allah'ın sana nasıl muamelede bulunduğuna bakman gerekir" derken, mesele onu hâşâ hesaba çekmek değildir. Kendinin ne yaptığını görmen ve kendini hesaba çekmendir. Nerede doğru yapıyor, güzel yapıyorsun, nerede "ben Allah'ın kuluyum" diyor, rabbine hamd ediyor, Allah'ın işini takdir ediyor, övüyorsun, nerede Allah'a itiraz ediyor, isyan ediyorsun, nerede "ben bunu anlamadım, acaba Allah burada niye böyle yaptı" diyorsun ya da nerede kendi işini bırakıp Allah'ın işine karışıyorsun, diye kendini hesaba çekmen ve yanlış yapmışsan ona göre kendini düzeltmendir.

Kendi hayatın hakkında herhangi bir şeyde kötü konuşursan bil ki Allah'ı kullara şikâyet ediyorsun ya da kulu kula şikâyet ediyorsun demektir. Kulu kula şikâyet ederken de yine Allah'ı şikâyet etmiş olursun. Mesela; "işler kötüdür" dediğinde Allah'ı şikâyet eder, "Allah bana rızık vermiyor" demiş olursun. Aynı şekilde "benim manevi durumum iyi değil, ben kulluk yapamıyorum, ibadet edemiyorum, bende muhabbet yok" dediğinde yine Allah'ı kula şikâyet etmiş olursun. Şayet kula şikâyet etmiyor, kendi kendine söylüyorsan o zaman da Allah'ı nefsine şikâyet ediyorsun demektir.

Senin şikâyet ettiğin her ne varsa o tamamen senin kendi hatanla, kusurunla, yanlış yapmanla alakalıdır. Yoksa, Allah subhândır, eksiksiz yapmıştır. Bütün kusur, hata, yanlış, eksik, günah, yanlış bakış sendendir, sen kendini hesaba çek. Nerede yanlış yaptığına bak ve yanlışını düzelt, eksik yapıyorsan eksiğini tamamla! Böyle yapınca her şeyin yerli yerinde olduğunu ve Allah'ın her şeyi yerli yerinde yarattığını göreceksin.

Her şeyi yaratan Allah subhândır ve yaptığı her şeyi eksiksiz, tam da olması gerektiği gibi yapar; ama sen her şeyi yerli yerinde yapmadığın gibi yerli yerinde olanı da bozuyor, yerinden ayırıyor, durman gereken yerde durmuyorsun. Hâl böyleyken neden rabbini şikâyet ediyorsun!

Allah, insanı kendisine yeryüzünde halife olsun, Hz. İnsan olsun, vahyini alıp onunla iman etsin, dirilsin, hayatını vahiyle yaşasın, onunla rabbini tanısın, peygamberini örnek alsın ve ona tabi olsun, diye indirmiş ve insanı en kâmil yere koymuştur.

Hâl böyleyken baktığımızda acaba kaç kişi Allah'ın kendisini bıraktığı yerde durabiliyor! Oysaki insanın öyle bir duruş sergilemesi, öyle bir duruşla durması gerekir ki kendini başka, peygamberini başka görmesin. Tam tersine "ben oyum o da ben. Peygamberim hayatı yaşarken nasıl yaptıysa ben de öyle yaparım. O, Allah'a nasıl iman etti, Allah'ı nasıl sevdi, rabbini nasıl tesbih etti, hamd etti, tekbir etti, tevhid ettiyse ben de rabbimi öyle hamd ile tesbih ederim, tekbir ve tevhid ederim. Peygamberim Allah yolunda nasıl her şeyi ile cehdetti, cihad etti, çabasını, gayretini sarf etti, rabbine nasıl yürüdüyse ben de öyle yürürüm ve gerekeni yaparım" demesi gerekir.

İnsanın bunu yapabilmesi için vazgeçmesi gereken tek şey; nefsidir. Başka bir şey değildir. O vehmi, hayali, pis olan, kendini Allah'a şirk koşan, insanlara ve Allah'ın âyetlerine karşı kibirlenen, "ben, bence, bana göre, ben biliyorum" diyen, o pis kokan; rabbine, Kur'ân'a, peygambere karşı edepsiz, küstah, alçak olan nefsinden vazgeçmesidir. Nefis durmadan konuşur ve edepsizlik, saygısızlık yapar. İnsan da onun ilâhlığından, o pis varlıktan; yani nefsinden vazgeçince, onu dinlemeyince, ciddiye almayınca peygambere tâbi olmuş, peygamberi gibi, Allah'ın zatı ve sıfatı ile tecelli ettiği nûr olur.

Bunun için insan önce nefsine "sus" demelidir.

Peki, nefis “sus” deyince susar mı?

Susmaz. Tam tersine bağırır, çağırır, feryad eder, isyan eder, küfreder. Buna şahid oluyoruz; ona güzelliği ne kadar göstersen ve “senin rabbin subhândır” desen bile mutlaka bir yerde kusur, eksik, yanlış bulur ve “acaba?” der. Bütünüyle bir güzelliğe baksa, hatta peygambere baksa bile yine onda hata, yanlış, eksik arar. Eğer en güzel olanlarda bile hata, kusur, eksik arıyorsa artık bakışının nasıl olduğunu hesap etmemiz lazım! En güzelde bile hata, kusur görürse bu durumda üzerine çamur, yanlış, hata, kusur, kir, günah bulaşan birinde hiç güzellik görür mü! Zaten kusur bulmak için bahane arıyordu, elbette ki onda da kusur görür.

Kim insanın kaybetmesini ister, insanı yetersiz görür, Allah’a yeryüzünde halife olmaya layık görmez, Hz. İnsan olarak görmez, Allah’ın onu ahsen-i takvim üzere, en güzel kıvamda yarattığını görmez? -Tabii ki iblis, şeytan görmez! Diğer taraftan insanı güzel gören, ona esmâyı talim ettiren, “insanı ahsen-i takvim üzere, en güzel kıvamda, en güzel surette yarattım”[5] buyuran, insanı halife olmaya, kendisine veli olmaya, yakın olmaya, sohbetine layık gören, zatı ve sıfatıyla tecelli edip güzelliğinin üzerinde görünmesine layık gören kimdir? -Elbette ki Allah’tır.

Biz de ya Allah ile bakarız ya da iblisle, şeytanla bakarız. Allah ile bakanlar “subhânallah” derler. Allah ile bakamayanlar “subhânallah” diyemezler. Diliyle “subhânallah” derler; ama kalpleri bunu yalanlar, inkâr eder. Böyleleri tesbihinde, tahmidinde, tekbirinde, tevhidinde ve imanında yalancıdır. Rabbini tanımamış, anlamamıştır. Onlara göre kendilerinden daha akıllı hiç kimse yoktur!

[5] Tîn /4

Şayet böyle olacaksan senin aklın neye çalışıyor, Allah bu aklı sana neden verdi! Allah sana akıl verdiyse, hak ile bâtılı ayırt etmen, hakikati görmen, rabbine şehadet etmen içindir. Göz bir şeye baktığında gördüğü şeyi yorumlayacak olan akıldır. Allah da insana gördüklerini doğru yorumlasın, gördüklerinin arkasında tecelli eden mülkün malikini, melikini görsün, ona şahid olup, şehadet etsin diye akıl vermiştir. Bu durumda aklını kullanmıyor, baktığın her şeyde mülkün malikini görmüyorsan aklın sana gereksizdir; çünkü aklını kullanmamayı ve kör olmayı tercih etmişsin!

Sohbetlerimiz boyunca devamlı söyledim: Rabbimizi tesbih etmeyene kadar rabbimizin hakkını takdir etmiş olmayız. Allah, iman etmeyenler için "onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler"[6] yani "Allah'ı takdir edemediler, tanımadılar" buyurmuştur. Eğer Allah'ı tanısalardı rablerini tesbih eder, tekbir eder, tevhid ederlerdi, Allah'a şirki koşmazlardı. Bu yüzden Allah'ı tanımadan iman olmaz, tesbih olmaz, hamd olmaz, tekbir olmaz, tevhid olmaz.

Evet, hep birlikte rabbimizi tesbih ediyoruz.

"Şehadet ediyoruz ki sen subhânsın ya rabbi! Ben şahid oluyor, şehadet ediyorum ki kendimi bildim bileli, hayatım boyunca bana yaptığın her muamelen benim için en hayır olandır, rahmet olandır, ikram olandır ve hepsi benim kazanmam, öğrenmem, sana şahid olup şehadet etmem içindir. Ben de bana olan her bir muamelende subhân olduğuna şehadet ediyor, şahid oluyorum. Ben şehadet ederim ki sen subhânsın, ilâhsın, sen mülkün maliki ve melikisin, rahman ve rahim olan rabbimizsin. Bizi terbiye eden, eğiten, büyüten, öğreten, rızıklandıran, her türlü ikramı yapan ve hem zahiri hem bâtıni olarak kazanmamız için gerekeni yapansın. Senin her muamelen eksiksiz, kusursuz,

[6] Hacc /74 Zumer /67

noksansızdır, kemalat üzeredir; çünkü sen subhânsın ve ben her işinde senin subhânlığına şehadet ediyorum.

İster Kahhâr isminle ister Cebbâr isminle tecelli et. İster El Kebîr isminle ister El Mutekebbir isminle tecelli et, kudretini nasıl gösterirsen göster, bütün tecellinde şehadet ediyorum ki sen subhânsın. Senin yaptığın her şey en güzelidir, aklın da gönlün de ötesindedir. Sen aklın da gönlün de ötesinde, aklımın almayacağı, anlayamayacağım kadar subhânsın. Ben sadece gördüğüm, anladığım kadarıyla senin subhân olduğuna şehadet ediyorum; ama benim gördüğüm, anladığım da sadece gönlüm kadardır, aklım kadardır ve sonsuz bir deryadan bir damla bile değildir. Bu yüzden ben senin subhânlığına ne kadar şahid olursam olayım senin hakkını hiçbir zaman takdir edemem. Bir tek sen kendi hakkını takdir edebilirsin. Yalnızca sen subhânlığını, ekberliğini, nasıl bir övgüye layık olduğunu bilebilirsin. Ben sadece beşer hâlimle bana öğrettiğin kadarıyla seni tesbih ediyor ve sana 'sen subhânsın' diyorum.

Nerede olursam olayım her anda seni tesbih ediyorum. Bu tesbihimle, hamdımla, tekbirimle, tevhidimle sana bir şey vermiş olmuyorum. Tam tersine seni tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemle, güzelliğine, subhân olduğuna şahid olup şehadet etmemle sen beni şereflendirmiş oluyorsun. Beni küfürden, şirkten, nifaktan, yanlış görmekten, yanlış anlamaktan kurtarmış, karanlığımı aydınlatmış ve beni nûrlandırmış oluyorsun. Sen subhânsın ya rabbi! Ben de hem zahiri hem de manevi olarak senin subhânlığına şehadet ediyorum" diyoruz ve rabbimizi tesbih ediyoruz.

Manevi olarak gönül âlemimize baktığımızda, orada onun nefhettiği rûhtan, onun güzelliğinden, El Esmaû'l Husnâ'sından, onun nûrunun tecellisinden başka bir şey yoktur; ama şunu unutmamalıyız ki biz kuluz, Allah ise subhândır.

Gerisi, bu bedenimiz bizim çamurdan elbisemiz, rûhumuzun çamurdan bineğidir ve Allah bu bineği onunla imtihanları kazanalım, rabbimize âşıklığı yaşayalım, tadalım, rabbimizin tecellisine, güzelliğine, subhânlığına, hamidliğine, ekberliğine, ilâhımız olduğuna şehadet edelim diye bize vermiştir.

Bu âlem şehadet âlemidir. Burada rabbimizi, rabbimizin El Efâlu'l Husnâ'sını, El Esmâu'l Husnâ'sını, rabbimizin sıfatlarını, güzelliğini, subhânlığını müşahede etmeye ve rabbimize iman edip onu istemeye; yolunda yürümeye, koşmaya, davetine icabet etmeye ve rabbimize şahid olmaya gelmişiz.

Melekler cennete gidenleri karşılarken **"selamun aleykum (selam sizin üzerinize olsun)! Tertemiz geldiniz. Artık ebedi kalmak üzere girin buraya"**[7] derler. Cennete gidenler tertemiz olmuşlardır; çünkü onlarda sadece Allah'ın güzelliği kalmıştır. Küfür, şirk, nifak, riya, haset, kibir, "ben, bence, bana göre" demek onlarda yoktur. Sadece "Allah" demek vardır. Üzerlerinde sadece Allah'ın nûru, El Esmâu'l Husnâ'sı, güzelliği tecelli etmiştir. İşte, ancak böyle olanlar Hz. İnsandır! Bu yüzden biz de rabbimizi hamd ile tesbih ediyoruz.

Allah'ın irade verdiği varlıkların dışında bütün varlık tertemizdir, pırıl pırıldır. Küfre, şirke düşmez, günah işleyemez, yanlış yapamaz, Allah'a itiraz edemezler. Yalnızca Allah'ın subhânlığına şehadet eder ve Allah'a hamd ederler. Bununla ilgili olarak Allah âyet-i kerimede **"yedi gök, yer ve bunların içinde bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur"**[8] buyurmuştur. Onun için bütün varlık, rabbini tesbih eder, hamd eder, hamd ile tesbih eder. Hem de bizimki gibi de değil; çünkü biz tesbih ederken nefsimizle, kibrimizle, şirkimizle, itirazımızla, cehaletimizle beraber tesbih ediyoruz. Onlar ise bilerek, tertemiz olarak rabbini tesbih eder, hamd

[7] Zumer /73
[8] İsrâ /44

ederler; ama her biri Allah'ın birkaç ismiyle tesbih ederken yalnızca insan, Allah'ın doksan dokuz ismi ile birden Allah'ı tesbih edebilir, hamd edebilir. Zaten insanı şerefli kılan da budur; yani Allah'ın ona isimlerini talim etmesidir, insanın bütün isimleriyle Allah'ı tesbih etmesidir, hamd etmesidir. Böyle olmasa insanın ne özelliği vardır!

Dediğim gibi: İnsan, Allah'ı El Esmâu'l Husnâ'sından, sıfatlarından, efâlinden, işlerinden ne kadar tanıdıysa o kadar iman etme, rabbini tesbih etme ve hamd imkânına sahip olur. Tesbih edince de bütün varlığın, meleklerin tesbihiyle tesbih etmiş olur ki işte insan ancak böyle olduğunda meleklerin secdesine layık olur; ama Allah'ı tesbih etmezse o zaman da hiçbir şey olmaz!

Tesbihi doğru anlamamız lazım. Allah'ı tesbih etmek, elimize tesbih alıp otuz üç defa "subhânallah, subhânallah, subhânallah" demek değildir. Böyle tesbih mi olur! Bir "subhânallah" diyelim, bakalım diyebiliyor muyuz! Subhânallah demek öyle kolay, öyle basit bir şey midir! Allah bize "mademki 'subhânallah' dedin, o zaman hadi anlat bakalım, subhânlığıma nerede şahid oldun? Beni hangi işimde, esmâmda, kudretimde, sana olan hangi muamelemde tesbih ediyor, 'Allah eksiksiz, kusursuz ve noksansızdır' diyorsun?" diye sorsa buna cevap vermemiz gerekir. Onun için sohbetimize başlarken "şehadet ederim ki hayatım boyunca bana yaptığın her muamelede subhânsın ya rabbi" dedik. Çünkü rabbimizin her işinde ve her muamelesinde subhân olduğuna iman etmemiz ve buna şahid olmamız şarttır. Öyle ki "subhânallah" demiş olalım.

Allah'ın bize olan her muamelesinin saf hayır ve saf rahmet olduğuna dair bir kıssa anlatayım. Pir Abdulkadir Geylani (r.a.) Hazretleri anlatır.

"Gençliğimde bir gün ıssız yerlerde dolaşırken acıkmıştım, yemek için karşıma çıkan bir mısır tarlasına girdim ve bir tane mısır koparıp yedim. Sonra baktım ki ellerinde sopa olan iki kişi geldi ve ben yere düşünceye kadar beni dövdü. Ben anladım ki Allah her ne kadar şer'i olarak bahçede yemeye ruhsat vermiş olsa da benim ruhsatla amel etmemem gerektiğini bana öğretiyor. Ben de Allah'ın diğer insanlara izin verdiği şekilde bir şey yememem gerektiğini anladım ve bir daha da yemedim."

Şeriata göre; insan acıktığında bir bağa ya da bahçeye girdiğinde oradan yiyebilir; fakat koparıp götüremez. Sadece orada durup yemesi gerekir. Şimdi insanlar zaten bunu da haram kılıyorlar; ama şer'i hükme göre yemesinde sakınca yoktur.

Mesela; biri açlıktan ölecekse domuz eti de leş de yiyebilir. Allah böyle bir ruhsat vermiştir.[9] Buna rağmen iki kişi gelip onu yere düşünceye kadar sopayla dövüyorlar; ama Pir Hazretleri (r.a.), Allah'a "niye böyle yaptırdın! Ben senin kulunum, senin yolundayım, aşkından çöllere düşmüşüm, gece gündüz feryad ediyor, ibadet ediyorum" demiyor, bunun yerine "rabbim subhândır" diyor ve neden kendisine bu muameleyi yaptığının hikmetini anlamaya çalışıyor.

Allah bu muameleyle ona "sen seçilmiş bir kulsun, bu sana layık değildir, bir daha böyle yapma" buyurmuş oldu. O da zaten "bunlar neden beni dövdü! Bu neden başıma geldi, ben ne yapmışım, alt tarafı bir mısır yemişim" demedi. "Bir daha ruhsatla iş yapmamam gerektiğini anlamış oldum" dedi. İşte, doğru bakış böyledir. Bütün mesele bakış meselesidir ve karşılaştığımız muamelelerde doğru bakmamızdır.

Allah bu muameleyi, Abdulkadir Geylani (r.a.) Hazretleri'ni sevdiği için yapmış, hatta öyle bir şekilde yapmıştır ki Abdulkadir Geylani (r.a.) Hazretleri gençliğinde yaşadığı bu olayı yaşlılığında

[9] Bakara /173

bile unutmamıştır. Şayet Allah ona daha farklı bir muamelede bulunsaydı, bunu mutlaka unuturdu.

Bizim de Allah'ın her muamelesinde onun subhânlığını böyle anlamamız ve hayata böyle bakmamız gerekir. Bakıp bize yaptığı bütün muamelelerde rabbimizin subhânlığına şehadet etmemiz gerekir. Diğer türlüsü iman ile bakış değildir, rabbimizin subhânlığına bakış değildir.

Doğru bakarsak her şeyi dosdoğru görürüz, rabbimizin bize yaptığı muameleyi neden yaptığını anlar ve onun subhânlığına şahid oluruz. Biz de şehadet ediyoruz ki rabbimiz subhândır. Bize yaptığı her muamelede, yaşattığı her imtihanda eksiksiz ve kusursuzdur, noksansız ve mükemmeldir. Bize nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun yaptığı her muamele bütünüyle en güzelidir, en doğrusudur.

Hayatımızın her anında böyle söylersek Allah'a karşı su-i zannımız biter.

Allah hakkında su-izanda bulunmanın cezası nedir?

Allah âyet-i kerimede **"(bir de bunlar) Allah hakkında kötü zan ile zanda bulunan münafık erkeklere ve münafık kadınlara, müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara azap etmesi içindir. Kötülük onları çepeçevre kuşatsın! Allah onlara gazap etmiş, onları lanetlemiş ve (âhiret günü) onlar için cehennemi hazırlamıştır. (Orası) Ne kötü bir varış yeridir!"**[10] Kim Allah hakkında su-i zanda bulunursa Allah ona gazap eder, onu lanetler ve ona cehennem azabı hazırlamıştır, buyurdu. Allah hakkında su-i zanda bulunmanın cezası budur. Eğer rabbimizi ne kadar tesbih edersek, tesbihimiz ne kadar gerçek olursa, Allah hakkında su-i zandan o kadar kurtuluruz. Aynı şekilde su-i zandan ne kadar kurtulursak, rabbimizi gerçek manada o kadar tesbih ederiz.

[10] Fetih /6

Demek ki Allah'ı tesbih etmek imanmış! İmanımıza göre tesbihimiz, hamdımız vardır. Rabbimizi överken **el hamdu lillâhi rabbil âlemîn:**[11] "Hamd (övme ve övülme; yarattıklarını rahmetiyle eğiten, büyüten) âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" diyoruz ya, övülmenin gerçek olması için övdüğümüz kişinin doğru yapmış, güzel yapmış olması gerekir. Aynı şekilde rabbimizi de gerçekten övebilmemiz için yaptığı her şeyin eksiksiz, kusursuz ve noksansız olduğuna, Allah'ın subhân olduğuna iman etmemiz gerekir. Öyle ki rabbimizin yaptıklarının gerçekten övülmeye layık olduğunu bilip onu övebilelim. Yoksa, Allah'ı övmüş, hamd etmiş, onu tesbih etmiş olmayız. Aksine bir de "falanca şöyle yaptı, o yüzden başıma bunlar geldi" dediğimizde bu defa sebebin sahibini yok saymış oluruz.

Biraz önce Pir Hazretleri'nin kıssasını anlattım. Gördüğümüz gibi; Abdulkadir Geylani (r.a.) Hazretleri köylüleri suçlamadı ve "onlar yüzünden oldu" demedi. "Ben yanlış yaptım, Allah da bir daha böyle bir yanlışa düşmemem için beni uyardı, ikaz etti. Bana 'bunu sana yakıştırmıyorum, bir daha böyle yapma' buyurdu" dedi. Hiçbir şekilde köylülere suçlamada bulunmadı; çünkü muamelenin nereden geldiğini biliyordu, zaten iman da budur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"ayağınız taşa değerse sebebini düşünün"* buyurmuştur. Ayağımızın taşa değmesinde bile Allah'ın bir muradı vardır. Allah bunda dahi bize bir şey öğretir ve bize "şunu yap" ya da "bir daha şunu yapma! Şurada yanlış düşündün, onu düzelt, bundan sonra doğru düşün" buyurur. Kısacası Allah her anda her muamelesiyle mutlaka bize bir şey öğretir.

Evet, unutmamamız lazım ki her anda Allah ile muhatabız ve onun huzurundayız. Onun her işi eksiksiz, noksansız ve

[11] Fâtiha /2

kusursuzdur. Şayet kendi hayatımız için böyle söyleyemezsek rabbimizi hiçbir zaman tesbih edemeyiz. Bunun için karşılaştığımız her muamelede devamlı "rabbim subhândır, hamda layıktır. O âlemlerin rabbidir, benim rabbimdir, övgüye layıktır. Hata, kusur, eksik, yanlış görmem, yanlış anlamam tamamıyla benim kendi nefsimden ve cehaletimdendir" dememiz lazım. Biz yeter ki rabbimize karşı takvâ sahibi olalım, ciddi olalım, samimi olalım, "acaba niye böyle oldu" deyip anlamaya çalışalım, rabbimiz bize mutlaka öğretir.

İnşallah hep birlikte rabbimizi hamd ile tesbih edecek, tekbir edecek, tevhid edecek ve gerçek manada "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" deyip her anda, her konuda rabbimizin subhânlığına şahid olup "subhânallah" diyeceğiz. Öyle bir gönül hâliyle, imanla, aşkla, muhabbetle "subhânallah" dememiz gerekir ki melekler bizim "subhânallah" deyişimizden sarhoş olsun ve bizim için "bu nasıl bir subhânallah deyiştir, evet sen secde edilmeye layıksın!" desin.

Allah âyet-i kerimelerde **subhânallâhi ammâ yasifûn:**[12] "(Dikkat edin!) Allah Subhân'dır, onların vasıflandırmalarından (ve her türlü noksanlıktan münezzehtir. Onlar Allah'a iftira ettikleri için cehenneme gireceklerdir)." **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:** [13] "Allah Subhân'dır, (onların) şirk koştuklarından (ve her türlü noksanlıktan münezzeh olandır)." **"El Esmâu'l Husnâ (en güzel isimler) Allah'ındır. Öyleyse O'na o (güzel isimleriy)le dua ed(ip yalvar)ın ve O'nun isimlerinde ilhad edenleri (fıtratındaki Allah'ın isimlerini yok sayarak doğruluktan ayrılıp eğriliğe sapanları ve zalimleri) bırakın! Yakında onlar yaptıklarının cezasını göreceklerdir"**[14] buyurmuştur.

[12] Sâffât /159
[13] Haşr /23
[14] A'râf /180

El Esmâu'l Husnâ'yı Allah'a ait görmeden, El Esmâu'l Husnâya, Allah'ın isimlerinin güzelliğine şahid olmadan her bir ismiyle "subhânallah" demeden gerçek manada "subhânallah" demiş olmayız.

Nasıl?

"Allah rahman olarak subhândır, rahim olarak subhândır, kerim olarak subhândır, kahhar olarak subhândır, cebbar olarak subhândır, El Mecîd olarak, El Mucîb olarak (dualara icabet eden) olarak subhândır" dediğimizde Allah'ın her bir ismiyle "subhânallah" demiş oluruz.

Hem efâlinde hem esmâsında hem sıfatlarında Allah'ın güzelliğini görmez, "Allah her bir ismi ile subhândır" demezsek ister farkında olalım ister olmayalım, Allah'a şirk koşarız. Hâlbuki El Esmâu'l Husnâ Allah'a aittir ve Allah ona şirk koşulmasından münezzehtir, subhândır.

İnşallah Allah'ın subhânlığına, hamidliğine şahid olur, her işinde, muamelesinde, takdirinde, yaratmasında, hükmünde övgüye layık olduğunu görüp şehadet edeceğiz. Bununla beraber bütün efâllerinde, esmâsında, sıfatlarında tekbir edilmeye, "Allah u ekber" denmeye layık olduğuna iman edecek ve sadece rabbimizin ekber olduğunu bileceğiz. Nefsimize "ekber" demeyeceğiz! Amerika, Rusya ya da başka ülkeler gibi kendini bir şey zannedip "biz büyük bir ülkeyiz" diyenlere "ekber" demeyeceğiz! İnşallah büyük olanın yalnızca Allah olduğuna şahid olup şehadet edeceğiz. Kendini büyük gören, süper güç gibi zannedip "biz şöyle güçlü, kuvvetliyiz" diyen ülkelerin, inşallah mü'minler karşısında nasıl da darmadağın olduğuna, acze düştüğüne ve kaybettiğine şahid olacağız.

Allah âyet-i kerimede **"eğer (Allah'a ve O'nun resulüne gerçekten) iman etmiş kimseler iseniz üstün gelecek olan (mutlaka) sizlersiniz"** buyurmuştur. Görüldüğü gibi Allah,

mü'minlerin üstün olduğunu buyuruyor. İster fert olarak ister cemaat ister ülke olarak olsun hiç fark etmez, eğer mü'minseniz üstünlüğü size vereceğim, buyurdu Allah. Buradaki şart yalnızca mü'min olmaktır.

Eğer mü'minsek, karşımızdaki isterse bütün dünya olsun hiç fark etmez, Allah bize galibiyeti verir ve bizi galip kılar. Mesele; rabbimizin vaadine iman etmektir. İman etmezsek ıvır zıvır şeylerle meşgul olur, basit şeyleri büyük görür ve Allah'ın büyüklüğünü unuturuz. Oysaki büyük olan bir tek Allah'tır. Rızkı veren de mülkün maliki de meliki de odur. Yaşadıklarımız ise sadece birer imtihandır. Biz de imtihanda olduğumuzu görürken Allah'ın subhânlığını unutmayacağız inşallah.

Evet, hep beraber Subhânallah Sohbetleri boyunca rabbimizi nasıl tesbih, tahmid, tekbir ve tevhid etmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık.

Allah bizi yaratılış amacını ve rabbinin kendisi üzerindeki muradını unutanlardan eylemesin inşallah. Allah bizi gerçek manada "subhânallah" diyenlerden eylesin. Allah bizi; Allah'ın subhânlığına, âlemlerin rabbi olduğuna ve bütün âlemlerde, her bir varlık üzerinden övgüye, hamda layık olduğuna şahid olup şehadet edenlerden eylesin. Allah bizi Allah'ın büyüklüğünü, azametini kibriyasını, e'âlalığını, aliyyliğini, subhânlığını anlayanlardan eylesin ve gerçek manada Allah u ekber deyip Allah'ın davetine icabet edenlerden eylesin. Allah bizi "lâ ilâhe illallah" deyip Allah'tan başka ilâh olmadığına, Allah'ın ilâhlığına şehadet edenlerden ve şahid olanlardan eylesin. Allah bizi hem afakta (gördüğümüz her varlıkta) hem de enfüste (kendi nefsimizde) rabbinin ilâhlığına, Hakk'a, Hakk'ın varlığına şahid olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

Subhânallâhi velhamdulillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm.

El Fâtiha mâ’s salavât.